

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥഃ സ്കന്ധഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചി

1	പ്രഥമോദ്യായഃ	3
2	ദ്വിതീയോദ്യായഃ	11
3	തൃതീയോദ്യായഃ	16
4	ചതുർഥോദ്യായഃ	21
5	പഞ്ചമോദ്യായഃ	27
6	ഷഷ്ഠോദ്യായഃ	31
7	സപ്തമോദ്യായഃ	38
8	അഷ്ടമോദ്യായഃ	48
9	നവമോദ്യായഃ	58
10	ദശമോദ്യായഃ	68
11	ഏകാദശോദ്യായഃ	72
12	ദ്വാദശോദ്യായഃ	77
13	ത്രയോദശോദ്യായഃ	84
14	ചതുർദശോദ്യായഃ	90
15	പഞ്ചദശോദ്യായഃ	96
16	ഷോഡശോദ്യായഃ	100
17	സപ്തദശോദ്യായഃ	104
18	അഷ്ടാദശോദ്യായഃ	110
19	ഏകോനവിംശോദ്യായഃ	114

20	വിംശോദ്യായഃ	119
21	ഏകവിംശോദ്യായഃ	125
22	ദ്വാവിംശോദ്യായഃ	133
23	ത്രയോവിംശോദ്യായഃ	141
24	ചതുർവിംശോദ്യായഃ	146
25	പഞ്ചവിംശോദ്യായഃ	155
26	ഷഡ്വിംശോദ്യായഃ	163
27	സപ്തവിംശോദ്യായഃ	167
28	അഷ്ടാവിംശോദ്യായഃ	171
29	ഏകോനത്രിംശോദ്യായഃ	178
30	ത്രിംശോദ്യായഃ	188
31	ഏകത്രിംശോദ്യായഃ	195

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

മനോസ്തു ശതരൂപായാം തിസ്രഃ കന്ധാശ്ച ജ്ജ്ഞിരേ |
 ആകുതിർദേവഹൂതിശ്ച പ്രസൂതിരിതി വിശ്രുതാഃ || 1 || 1

ആകുതിം രൂപയേ പ്രാദാദപി ഭ്രാതൃമതീം നൃപഃ |
 പുത്രികാധർമ്മമാശ്രിത്യ ശതരൂപാനുമോദിതഃ || 2 || 2

പ്രജാപതിഃ സ ഭഗവാൻ രൂപിസ്തസ്യാമജീജനത് |
 മിഥുനം ബ്രഹ്മവർചസ്വി പരമേണ സമാധിനാ || 3 || 3

യസ്തയോഃ പുരുഷഃ സാക്ഷാദ്വിഷ്ണുർയജ്ഞസ്വരൂപധൃക് |
 യാ സ്ത്രീ സാ ദക്ഷിണാ ഭൂതേരംശഭൂതാനപായിനീ || 4 || 4

ആനിന്ദയേ സ്വഗൃഹം പുത്ര്യഃ പുത്രം വിതതരോചിഷം |
 സ്വായംഭുവോ മുദാ യുക്തോ രൂപിർജഗ്രാഹ ദക്ഷിണാം || 5 || 5

താം കാമയാനാം ഭഗവാനുവാഹ യജുഷാം പതിഃ |
 തുഷ്ടായാം തോഷമാപന്നോഽജനയദ് ദ്വാദശാത്മജാൻ || 6 || 6

തോഷഃ പ്രതോഷഃ സന്തോഷോ ഭദ്രഃ ശാന്തിരിഡസ്പതിഃ |
 ഇധ്മഃ കവിർവിഭുഃ സ്വഹഃ സുദേവോ രോചനോ ദ്വിഷദ് || 7 || 7

- തുഷിതാ നാമ തേ ദേവാ ആസൻ സ്വായംഭുവന്തരേ |
മരീചിമിശ്രാ ഋഷയോ യജ്ഞഃ സുരഗണേശ്വരഃ || 8 || 8
- പ്രിയവ്രതോത്താനപാദൗ മനുപുത്രൗ മഹൗജസൗ |
തത്പുത്രപൗത്രനപ്തൃണാമനുവൃത്തം തദന്തരം || 9 || 9
- ദേവഹൂതിമദാത്താത കർദമായാത്മജാം മനുഃ |
തത്സംബന്ധി ശ്രുതപ്രായം ഭവതാ ഗദതോ മമ || 10 || 10
- ദക്ഷായ ബ്രഹ്മപുത്രായ പ്രസൂതിം ഭഗവാൻമനുഃ |
പ്രായച്ഛദ്യത്കൃതഃ സർഗസ്ത്രിലോക്യാം വിതതോ മഹാൻ || 11 || 11
- യാഃ കർദമസുതാഃ പ്രോക്താ നവ ബ്രഹ്മർഷിപന്തയഃ |
താസാം പ്രസൂതിപ്രസവം പ്രോച്യമാനം നിബോധ മേ || 12 || 12
- പത്നീ മരീചേസ്തു കലാ സുഷുവേ കർദമാത്മജാ |
കശ്യപം പൂർണിമാനം ച യയോരാപൂരിതം ജഗത് || 13 || 13
- പൂർണിമാസൂത വിരജം വിശ്വഗം ച പരന്തപ |
ദേവകുൽയാം ഹരേഃ പാദശൗചാദ്യാഭ്യുത്സരിദ്ദിവഃ || 14 || 14
- അത്രേ പത്ന്യനസൂയാ ത്രീഞ്ജജേണ സുയശസഃ സുതാൻ |
ദത്തം ദുർവാസസം സോമമാത്മേശബ്രഹ്മസംഭവാൻ || 15 || 15
- വിദുര ഉവാച
അത്രേതർഗൃഹേ സുരശ്രേഷ്ഠാഃ സ്ഥിത്യുത്പത്തന്തഹേതവഃ |
കിഞ്ചിച്ചികീർഷവോ ജാതാ ഏതദാഖ്യാഹി മേ ഗുരോ || 16 || 16
- മൈത്രേയ ഉവാച
ബ്രഹ്മണാ നോദിതഃ സൃഷ്ടാവത്രിർബ്രഹ്മവിദാം വരഃ |
സഹ പത്യാ യയാവൃക്ഷം കുലാദ്രിം തപസി സ്ഥിതഃ || 17 || 17

- തസ്മിൻ പ്രസൂനസ്തബകപലാശാശോകകാനനേ |
വാർഭിഃ സ്രവദ്ഭിരുദ്ഘൃഷ്ടേ നിർവിന്ധ്യായാഃ സമന്തതഃ || 18 || 18
- പ്രാണായാമേന സംയമ്യ മനോ വർഷശതം മുനിഃ |
അതിഷ്ഠദേകപാദേന നിർദ്വന്ദ്വാന്വിലഭോജനഃ || 19 || 19
- ശരണം തം പ്രപദ്യേഹം യ ഏവ ജഗദീശ്വരഃ |
പ്രജാമാത്മസമാം മഹ്യം പ്രയച്ഛതിതി ചിന്തയൻ || 20 || 20
- തപ്യമാനം ത്രിഭുവനം പ്രാണായാമൈധസാഗ്നിനാ |
നിർഗതേന മൂനേർമൂർധ്നഃ സമീക്ഷ്യ പ്രഭവസ്ത്രയഃ || 21 || 21
- അപ്സരോമുനിഗന്ധർവസിദ്ധവിദ്യാധരോരഗൈഃ |
വിതായമാനയശസസ്തദാശ്രമപദം യയുഃ || 22 || 22
- തത്പ്രാദുർഭാവസംയോഗവിദ്യാതിതമനാ മുനിഃ |
ഉത്തിഷ്ഠന്നേകപാദേന ദദർശ വിബുധർഷഭാൻ || 23 || 23
- പ്രണമ്യ ദണ്ഡവദ്ഭൂമാ -
വുപതസ്ഥേർഹണാഞ്ജലിഃ |
വൃഷഹംസസുപർണസ്ഥാൻ
സൈഃ സൈശ്ചിഹ്നൈശ്ച ചിഹ്നിതാൻ || 24 || 24
- കൃപാവലോകേന ഹസദ്വദനേനോപലംഭിതാൻ |
തദ്രാചിഷാപ്രതിഹതേ നിമീൽയ മുനിരക്ഷിണീ || 25 || 25
- ചേതസ്തത്പ്രവണം യുഞ്ജന്നസ്താവിത്സംഹതാഞ്ജലിഃ |
ശ്ലുക്ഷ്ണയാ സൂക്തയാ വാചാ സർവലോകഗരീയസഃ || 26 || 26
- അത്രിരുവാച
വിശ്വാദ്ഭവസ്ഥിതിലയേഷു വിഭജ്യമാനൈ -

- രമായാഗുണൈരനൂയുഗം വിഗൃഹീതദേഹാഃ |
 തേ ബ്രഹ്മവിഷ്ണുഗിരിശാഃ പ്രണതോഽസ്ഥൂഹം വ -
 സ്തേഭ്യഃ ക ഏവ ഭവതാം മ ഇഹോപഹൂതഃ || 27 || 27
- ഏകോ മയേഹ ഭഗവാൻ വിബുധപ്രധാന -
 ശ്ചിത്തീകൃതഃ പ്രജനനായ കഥം നു യൂയം |
 അത്രാഗതാസ്തനുഭൂതാം മനസോഽപി ദൂരാദ്
 ബ്രൂത പ്രസീദത മഹാനിഹ വിസ്ഥയോ മേ || 28 || 28
- മൈത്രേയ ഉവാച
 ഇതി തസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ ത്രയസ്തേ വിബുധർഷഭാഃ |
 പ്രത്യാഹുഃ ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ പ്രഹസ്യ തമൃഷിം പ്രഭോ || 29 || 29
- ദേവാ ഉഘൂഃ
 യഥാ കൃതസ്തേ സങ്കൽപോ ഭാവ്യം തേനൈവ നാൻയഥാ |
 സത്സങ്കൽപസ്യ തേ ബ്രഹ്മൻ യദ്വൈ ധ്യായതി തേ വയം || 30 || 30
- അഥാസ്ഥമദംശഭൂതാസ്തേ ആത്മജാ ലോകവിശ്രുതാഃ |
 ഭവിതാരോഽഗ ഭദ്രം തേ വിസ്രപ്സ്യന്തി ച തേ യശഃ || 31 || 31
- ഏവം കാമവരം ദത്തവാ പ്രതിജഗ്മുഃ സുരേശ്വരാഃ |
 സഭാജിതാസ്തയോഃ സമൃഗ്ദമ്പത്യോർമിഷതോസ്തതഃ || 32 || 32
- സോമോഽഭൂദ്ബ്രഹ്മണോഽശേന
 ദത്തോ വിഷ്ണോസ്തു യോഗവിത് |
 ദുർവാസാഃ ശങ്കരസ്യാംശോ
 നിബോധാംഗിരസഃ പ്രജാഃ || 33 || 33
- ശ്രദ്ധാ ത്വംഗിരസഃ പത്നീ ചതസ്രോഽസൂത കന്ധകാഃ |
 സിനീവാലീ കുഹൂ രാകാ ചതുർഥ്യനുമതിസ്തഥാ || 34 || 34

- തത്പുത്രാവപരാവാസ്താം ഖ്യാതൗ സ്വാരോചിഷ്യന്തരേ |
ഉതഥ്യോ ഭഗവാൻ സാക്ഷാദ്ബ്രഹ്മിഷ്ഠശ്ച ബൃഹസ്പതിഃ || 35 || 35
- പുലസ്ത്യോജനയത്പത്യാമഗസ്ത്യം ച ഹവിർഭുവി |
സോഽന്യജൻമനി ദഹ്രാഗ്നിർവിശ്രവാശ്ച മഹാതപാഃ || 36 || 36
- തസ്യ യക്ഷപതിർദേവഃ കുബേരസ്ത്രിഡവിഡാസുതഃ |
രാവണഃ കുന്ദകർണശ്ച തമാന്യസ്യാം വിഭീഷണഃ || 37 || 37
- പുലഹസ്യ ഗതിർഭാർയാ ത്രീനസൂത സതീ സുതാൻ |
കർമശ്രേഷ്ഠം വരീയാംസം സഹിഷ്ണും ച മഹാമതേ || 38 || 38
- ക്രതോരപി ക്രിയാ ഭാർയാ വാലഖിൽയാനസുയത |
ഋഷീൻഷഷ്ടിസഹസ്രാണി ജ്വലതോ ബ്രഹ്മതേജസാ || 39 || 39
- ഊർജായാം ജജ്ഞിരേ പുത്രാ വസിഷ്ഠസ്യ പരന്തപ |
ചിത്രകേതുപ്രധാനാസ്തേ സപ്ത ബ്രഹ്മർഷയോഽഥലാഃ || 40 || 40
- ചിത്രകേതുഃ സുരോചിശ്ച വിരജാ മിത്ര ഏവ ച |
ഉൽബണോ വസുഭ്യുദ്യാനോ ദ്യുമാൻ ശക്ത്യാദയോഽപരേ || 41 || 41
- ചിത്തിസ്ത്വഥർവണഃ പത്നീ ലേഭേ പുത്രം ധൃതവ്രതം |
ദധ്യഞ്ചമശ്വശിരസം ഭൃഗോർവംശം നിബോധ മേ || 42 || 42
- ഭൃഗുഃ ഖ്യാത്യാം മഹാഭാഗഃ പത്യാം പുത്രാനജീജനത് |
ധാതാരം ച വിധാതാരം ശ്രിയം ച ഭഗവത്പരാം || 43 || 43
- ആയതിം നിയതിം ചൈവ സുതേ മേരുസ്തയോരദാത് |
താഭ്യാം തയോരഭവതാം മൃകണ്ഡഃ പ്രാണ ഏവ ച || 44 || 44
- മാർകണ്ഡേയോ മൃകണ്ഡസ്യ പ്രാണാദ്വേദശിരാ മുനിഃ |
കവിശ്ച ഭാർഗവോ യസ്യ ഭഗവാനുശന്നാ സുതഃ || 45 || 45

- ത ഏതേ മൂനയഃ ക്ഷത്തർലോകാൻ സർഗൈരഭാവയൻ |
 ഏഷ കർദമദൗഹിത്രസന്താനഃ കമിതസ്തവ |
 ശുൺവതഃ ശ്രദ്ധാനസ്യ സദ്യഃ പാപഹരഃ പരഃ || 46 || 46
- പ്രസൂതിം മാനവീം ദക്ഷ ഉപയേമേ ഹൃജാത്മജഃ |
 തസ്യാം സസർജ ദുഹിത്യഃ ഷോഡശാമലലോചനാഃ || 47 || 47
- ത്രയോദശാഭാർദ്ധമായ തഥൈകാമഗന്യേ വിഭുഃ |
 പിത്യഭ്യ ഏകാം യുക്തേഭ്യോ ഭവായൈകാം ഭവച്ഛിദേ || 48 || 48
- ശ്രദ്ധാ മൈത്രീ ദയാ ശാന്തിസ് -
 തുഷ്ടിഃ പുഷ്ടിഃ ക്രിയോന്നതിഃ |
 ബുദ്ധിർമേധാ തിതിക്ഷാ ഹീർ -
 മുർതിർധർമസ്യ പത്നയഃ || 49 || 49
- ശ്രദ്ധാസൂത ശുഭം മൈത്രീ പ്രസാദമഭയം ദയാ |
 ശാന്തിഃ സുഖം മുദം തുഷ്ടിഃ സ്ഥയം പുഷ്ടിരസൂയത || 50 || 50
- യോഗം ക്രിയോന്നതിർദർപമർഥം ബുദ്ധിരസൂയത |
 മേധാ സ്ഥൃതിം തിതിക്ഷാ തു ക്ഷേമം ഹീഃ പ്രശ്രയം സുതം || 51 || 51
- മൂർതിഃ സർവഗുണോത്പത്തിർനരനാരായണാവൃഷീ || 52 || 52
- യയോർജൻമന്യഭോ വിശ്വമഭ്യനന്ദത്സുനിർവൃതം |
 മനാംസി കകുഭോ വാതാഃ പ്രസേദുഃ സരിതോദ്രയഃ || 53 || 53
- ദിവ്യവാദ്യന്ത തൂർയാണി പേതുഃ കുസുമവൃഷ്ടയഃ |
 മൂനയസ്തുഷ്ടുവുസ്തുഷ്ടാ ജഗുർഗന്ധർവകിന്നരാഃ || 54 || 54
- നൃത്യന്തി സ്ഥ സ്ത്രിയോ ദേവ്യ ആസീത്പരമമംഗലം |
 ദേവാ ബ്രഹ്മാദയഃ സർവേ ഉപതസ്ഥുരഭിഷ്ടവൈഃ || 55 || 55

ദേവാ ഉഘുഃ

യോ മായയാ വിരചിതം നിജയാഽത്മനീദം

വേ രൂപഭേദമിവ തത്പ്രതിചക്ഷണായ |

ഏതേന ധർമസദനേ ജ്ഞിമൂർതിനാദ്യ

പ്രാദുശ്ചകാര പുരുഷായ നമഃ പരസ്മൈ || 56 ||

56

സോഽയം സ്ഥിതിവ്യതികരോപശമായ സൃഷ്ടാൻ

സത്തേന നഃ സുരഗണാനുമേയതത്തുഃ |

ദൃശ്യാദദഭേദരൂണേന വിലോകനേന

യച്ഛീനികേതമലം ക്ഷിപതാരവിനം || 57 ||

57

ഏവം സുരഗണൈസ്താത ഭഗവന്താവഭിഷ്ടുതൗ |

ലബ്ധാവലോകൈര്യയതുരർചിതൗ ഗന്ധമാദനം || 58 ||

58

താവിമൗ വൈ ഭഗവതോ ഹരേരംശാവിഹാഗതൗ |

ഭാരവ്യയായ ച ഭുവഃ കൃഷ്ണൗ യദുകുരുദ്വഹൗ || 59 ||

59

സ്വാഹാഭിമാനീനശ്ചാഗേരാത്മജാംസ്ത്രീനജീജനത് |

പാവകം പവമാനം ച ശുചിം ച ഹുതഭോജനം || 60 ||

60

തേഭ്യോഽഗ്നയഃ സമഭവൻ ചത്വാരിംശച്ച പഞ്ച ച |

ത ഏവൈകോനപഞ്ചാശത്സാകം പിതൃപിതാമഹൈഃ || 61 ||

61

വൈതാനികേ കർമ്മണി യന്നാമഭിർബ്രഹ്മവാദിഭിഃ |

ആഗേയേ ഇഷ്ടയോ യജ്ഞേ നിരൂപ്യന്തേഽഗ്നയസ്തു തേ || 62 ||

62

അഗ്നിഷ്വാത്താ ബർഹിഷദഃ സൗമ്യാഃ പിതര ആജ്യപാഃ |

സാഗന്യോഽഗ്നയസ്തേഷാം പത്നീ ദാക്ഷായണീ സ്വധാ || 63 ||

63

തേഭ്യോ ദധാര കന്ധേ ഭ്യ വയുനാം ധാരിണീം സ്വധാ |

ഉഭേ തേ ബ്രഹ്മവാദിൻയൗ ജ്ഞാനവിജ്ഞാനപാരഗേ || 64 ||

64

ഭവന്ത്യ പത്നീ തു സതീ ഭവം ദേവമനുവ്രതാ |

ആത്മനഃ സദൃശം പുത്രം ന ലേഭേ ഗുണശീലതഃ || 65 ||

65

പിതര്യപ്രതിരൂപേ സ്വേ ഭവായാനാഗന്യേ രൂഷാ |

അപ്രൗഢൈവ്യാത്മനാഽത്മാനമജഹാദ്യോഗസംയുതാ || 66 ||

66

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ വിദുരമൈത്രേയസംവാദേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

വിദൂര ഉവാച

ഭവേ ശീലവതാം ശ്രേഷ്ഠേ ദക്ഷോ ദുഹിത്യവത്സലഃ |
 വിദ്വേഷമകരോത്കസ്മാദനാദ്യത്യാത്മജാം സതീം || 1 || 67

കസ്തം ചരാചരഗുരും നിർവൈരം ശാന്തവിഗ്രഹം |
 ആത്മാരാമം കഥം ദ്വേഷ്ടി ജഗതോ ദൈവതം മഹത് || 2 || 68

ഏതദാഖ്യാഹി മേ ബ്രഹ്മൻ ജാമാതുഃ ശ്വശൂരസ്യ ച |
 വിദ്വേഷസ്തു യതഃ പ്രാണാംസ്തത്യജേ ദുസ്ത്യജാൻസതീ || 3 || 69

മൈത്രേയ ഉവാച

പുരാ വിശ്വസൃജാം സത്രേ സമേതാഃ പരമർഷയഃ |
 തഥാമരഗണാഃ സർവേ സാനുഗാ മൂനയോഽഗന്യഃ || 4 || 70

തത്ര പ്രവിഷ്ടമൃഷയോ ദൃഷ്ട്വാർകമിവ രോചിഷാ |
 ഭ്രാജമാനം വിതിമിരം കുർവന്തം തൻമഹത്സദഃ || 5 || 71

ഉദതിഷ്ഠൻ സദസ്യാസ്തേ സ്വധിഷ്ഠേണ്യഭ്യഃ സഹാഗന്യഃ |
 ഋതേ വിരിഞ്ചം ശർവം ച തദ്ഭാസാഽക്ഷിപ്തചേതസഃ || 6 || 72

സദസസ്പതിഭിർദക്ഷോ ഭഗവാൻ സാധു സത്കൃതഃ |
 അജം ലോകഗുരും നത്യാ നിഷ്സാദ തദാജ്ഞയാ || 7 || 73

- പ്രാങ്നിഷണ്ണം മൃഡം ദൃഷ്ട്വാ നാമൃഷ്യത്തദനാദൃതഃ |
ഉവാച വാമം ചക്ഷുർഭൃമഭിവീക്ഷ്യ ദഹന്നിവ || 8 || 74
- ശ്രൂയതാം ബ്രഹ്മർഷയോ മേ സഹദേവാഃ സഹാഗന്ധഃ |
സാധുനാം ബ്രൂവതോ വൃത്തം നാജ്ഞാനാന ച മത്സരാത് || 9 || 75
- അയം തു ലോകപാലാനാം യശോഘ്നോ നിരപത്രപഃ |
സദ്ഭിരാചരിതഃ പന്ഥാ യേന സ്തബ്ധേന ദുഷിതഃ || 10 || 76
- ഏഷ മേ ശിഷ്യതാം പ്രാപ്തോ യൻമേ ദുഹിതുരഗ്രഹീത് |
പാണിം വിപ്രാഗ്നിമുഖതഃ സാവിത്ര്യാ ഇവ സാധുവത് || 11 || 77
- ഗൃഹീത്വാ മൃഗശാവാക്ഷ്യാഃ പാണിം മർകടലോചനഃ |
പ്രത്യുത്ഥാനാഭിവാദാർഹേ വാചാപ്യകൃത നോചിതം || 12 || 78
- ലുപ്തക്രിയായാശുചയേ മാനിനേ ഭിന്നസേതവേ |
അനിച്ഛന്നപ്യദാം ബാലാം ശൂദ്രായേവോശതീം ഗിരം || 13 || 79
- പ്രേതാവസേഷു ഘോരേഷു പ്രേതൈർഭൂതഗണൈർവൃതഃ |
അടത്യുന്മത്തവന്നഗോ വ്യുപ്തകേശോ ഹസൻ രുദൻ || 14 || 80
- ചിതാഭസ്മകൃതസ്നാനഃ പ്രേതസ്രങ്നസ്ഥിഭൂഷണഃ |
ശിവാപദേശോ ഹൃശിവോ മത്തോ മത്തജനപ്രിയഃ |
പതിഃ പ്രഥമഭൂതാനാം തഥോമാത്രാത്മകാത്മനാം || 15 || 81
- തസ്മാ ഉന്മാദനാമായ നഷ്ടശൗചായ ദുർഹൃദേ |
ദത്താ ബത മയാ സാധ്വീ ചോദിതേ പരമേഷ്ഠിനാ || 16 || 82
- മൈത്രേയ ഉവാച
വിനിന്ദേവം സ ഗിരിശമപ്രതീപമവസ്ഥിതം |
ദക്ഷോഽിമാപ ഉപസ്തപ്യശ്യ ക്രുദ്ധഃ ശപ്തും പ്രചക്രമേ || 17 || 83

- അയം തു ദേവയജന ഇന്ദ്രോപേന്ദ്രാദിഭിർഭവഃ |
സഹ ഭാഗം ന ലഭതാം ദേവൈർദേവഗണാധമഃ || 18 || 84
- നിഷിധ്യമാനഃ സ സദസ്യമുഖൈ -
ർദക്ഷോ ഗിരിത്രായ വിസൃജ്യ ശാപം |
തസ്മാദ്വിനിഷ്ക്രമ്യ വിവൃദ്ധമന്യു -
ർജഗാമ കൗരവ്യ നിജം നികേതനം || 19 || 85
- വിജ്ഞായ ശാപം ഗിരിശാനുഗാഗ്രണീ -
ർനന്ദീശ്വരോ രോഷകഷായദുഷിതഃ |
ദക്ഷായ ശാപം വിസസർജ ദാരുണം
യേ ചാൻവമോദംസ്തദവാച്യതാം ദ്വിജാഃ || 20 || 86
- യ ഏതൻമർത്യമുദ്ദിശ്യ ഭഗവത്യപ്രതിഭ്രൂഹി |
ദ്രുഹ്യത്യജ്ഞഃ പൃഥഗ്ദ്യഷ്ടിസ്തത്തത്വതോ വിമുഖോ ഭവേത് || 21 || 87
- ഗൃഹേഷു കൂടധർമേഷു സക്ലതോ ഗ്രാമ്യസുഖേഷ്ഠയാ |
കർമ്മതന്ത്രം വിതനുതേ വേദവാദവിപന്നധീഃ || 22 || 88
- ബുദ്ധ്യാ പരാഭിധ്യായിൻയാ
വിസ്ഥൃതാത്മഗതിഃ പശുഃ |
സ്ത്രീകാമഃ സോസ്ത്വതിതരാം
ദക്ഷോ ബസ്തമുഖോഽചിരാത് || 23 || 89
- വിദ്യാബുദ്ധിരവിദ്യായാം കർമ്മമയ്യാമസൗ ജഡഃ |
സംസരന്ത്രിഹ യേ ചാമുമനു ശർവാവമാനിനം || 24 || 90
- ഗിരഃ ശ്രുതായാഃ പുഷ്പിൺയാ മധുഗന്ധേന ഭൂരിണാ |
മഥ്നാ ചോൻമഥിതാത്മാനഃ സമ്മുഹ്യന്തു ഹരദ്വിഷഃ || 25 || 91

- സർവഭക്ഷാ ദ്വിജാ വൃന്തൈത്യ യുതവിദ്യാതപോവ്രതാഃ |
വിത്തദേഹേന്ദ്രിയാരാമാ യാചകാ വിചരന്തിഹ || 26 || 92
- തസ്യൈവം ദദതഃ ശാപം ശൂത്വാ ദ്വിജകുലായ വൈ |
ഭൃഗുഃ പ്രത്യസൃജച്ഛാപം ബ്രഹ്മദണ്ഡം ദുരത്യയം || 27 || 93
- ഭവവ്രതധരാ യേ ച യേ ച താൻ സമനുവ്രതാഃ |
പാഖണ്ഡിനസ്തേ ഭവന്തു സച്ഛാസ്ത്രപരിപന്നമിനഃ || 28 || 94
- നഷ്ടശൗചാ മുഘധിയോ ജടാഭസ്മാസ്ഥിധാരിണഃ |
വിശന്തു ശിവദീക്ഷായാം യത്ര ദൈവം സുരാസവം || 29 || 95
- ബ്രഹ്മ ച ബ്രാഹ്മണാംശ്ചൈവ യദൃഢ്യം പരിനിന്ദഥ |
സേതും വിധാരണം പുംസാമതഃ പാഖണ്ഡമാശ്രിതാഃ || 30 || 96
- ഏഷ ഏവ ഹി ലോകാനാം ശിവഃ പന്ഥാഃ സനാതനഃ |
യം പൂർവേ ചാനുസന്തസ്ഥൂർയത്പ്രമാണം ജനാർദനഃ || 31 || 97
- തദ്ബ്രഹ്മ പരമം ശുദ്ധം
സതാം വർത്ത സനാതനം |
വിഗർഹ്യ യാത പാഷണ്ഡം
ദൈവം വോ യത്ര ഭൂതരാട് || 32 || 98
- മൈത്രേയ ഉവാച
തസ്യൈവം വദതഃ ശാപം ഭൃഗോഃ സ ഭഗവാൻ ഭവഃ |
നിശ്ചക്രാമ തതഃ കിഞ്ചിദ്വിമനാ ഇവ സാനുഗഃ || 33 || 99
- തേപി വിശ്വസൃജഃ സത്രം സഹസ്രപരിവത്സരാൻ |
സംവിധായ മഹേഷ്വാസ യത്രേജ്യ ഋഷഭോ ഹരിഃ || 34 || 100

ആപ്തത്യാവഭൃഥം യത്ര ഗംഗാ യമുനയാൻവിതാ |

വിരജേനാത്മനാ സർവേ സ്വം സ്വം ധാമ യയുസ്തതഃ || 35 ||

101

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ദക്ഷശാപോ നാമ ദ്വിതീയോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ തൃതീയോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

സദാ വിദ്വിഷതോരേവം കാലോ വൈ ധ്രിയമാണയോഃ |
 ജാമാതൃഃ ശ്വശൂരസ്യാപി സുമഹാനതിചക്രമേ || 1 || 102

യദാഭിഷിക്തോ ദക്ഷസ്തു ബ്രഹ്മണാ പരമേഷ്ഠിനാ |
 പ്രജാപതീനാം സർവേഷാമാധിപത്യേ സ്ഥയോഽഭവത് || 2 || 103

ഇഷ്ട്വാ സ വാജപേയേന ബ്രഹ്മിഷ്ഠാനഭിഭൂയ ച |
 ബൃഹസ്പതിസവം നാമ സമാരേഭേ ക്രതുത്തമം || 3 || 104

തസ്മിൻ ബ്രഹ്മർഷയഃ സർവേ ദേവർഷിപിതൃദേവതാഃ |
 ആസൻ കൃതസ്വസ്ത്യയനാസ്തത്പത്യശ്ച സഭർതൃകാഃ || 4 || 105

തദുപശ്രുത്യ നഭസി ഖേചരാണാം പ്രജൽപതാം |
 സതീ ദാക്ഷായണീ ദേവീ പിതൂർയജ്ഞമഹോത്സവം || 5 || 106

വ്രജന്തീഃ സർവതോ ദിഗ്ഭ്യ ഉപദേവവരസ്ത്രിയഃ |
 വിമാനയാനാഃ സപ്രേഷ്ഠാ നിഷ്കകംഠീഃ സുവാസസഃ || 6 || 107

ദൃഷ്ട്വാ സ്വനിലയാഭ്യാശേ ലോലാക്ഷീർമൃഷ്ടകുണ്ഡലാഃ |
 പതിം ഭൂതപതിം ദേവമൗത്സുക്യാദഭ്യഭാഷത || 7 || 108

സത്യവാച

പ്രജാപതേസ്തേ ശ്വശൂരസ്യ സാമ്പ്രതം

നിർയാപിതോ യജ്ഞമഹോത്സവഃ കില |

വയം ച തത്രാഭിസരാം വാമ തേ

യദ്യർഥിതാമീ വിബുധാ വ്രജന്തി ഹി || 8 ||

109

തസ്മിൻ ഭഗിന്യോ മമ ഭർത്യഭിഃ സ്വകൈ -

ർധ്രുവം ഗമിഷ്യന്തി സുഹൃദ്രിദൃക്ഷവഃ |

അഹം ച തസ്മിൻ ഭവതാഭികാമയേ

സഹോപനീതം പരിബർഹമർഹിതും || 9 ||

110

തത്ര സ്വസ്തുർമേ നനു ഭർത്യസമ്മിതാ

മാത്യുഷ്യസൃഃ ക്ലിന്നധിയം ച മാതരം |

ദ്രക്ഷ്യ ചിരോത്കംഠമനാ മഹർഷിഭി -

രുന്നീയമാനം ച മൃഡാധ്വരധ്വജം || 10 ||

111

ത്വയ്യേതദാശ്ചര്യമജാത്മമായയാ

വിനിർമിതം ഭാതി ഗുണത്രയാത്മകം |

തഥാപ്യഹം യോഷിദതത്ത്വവിച തേ

ദീനാ ദിദൃക്ഷേ ഭവ മേ ഭവക്ഷിതിം || 11 ||

112

പശ്യ പ്രയാന്തീരഭവാൻയയോഷിതോ -

പ്രപൃലങ്കൃതാഃ കാന്തസഖാ വരുമശഃ |

യാസാം വ്രജദ്ഭിഃ ശിതികംഠ മണ്ഡിതം

നഭോ വിമാനൈഃ കലഹംസപാണ്ഡുഭിഃ || 12 ||

113

കഥം സുതായാഃ പിതൃഗേഹകൗതുകം

നിശമ്യ ദേഹഃ സുരവർയ നേംഗതേ |

അനാഹുതാ അപൃഭിയന്തി സൗഹൃദം

ഭർതൂർഗുരോർഭേദഹകൃതശ്ച കേതനം || 13 ||

114

തൻമേ പ്രസീദേദമമർത്യ വാഛരിതം

കർതും ഭവാൻകാരുണികോ ബതാർഹതി |

ത്വയാ്ത്ഥനോദ്യോഹമദഭ്രചക്ഷുഷാ

നിരൂപിതാ മാനുഗൃഹാണ യാചിതഃ || 14 ||

115

ഋഷിരുവാച

ഏവം ഗിരിത്രഃ പ്രിയയാഭിഭാഷിതഃ

പ്രത്യഭ്യത്ത പ്രഹസൻ സുഹൃത്പ്രിയഃ |

സംസ്മാരിതോ മർമഭിദഃ കുവാഗിഷുൻ

യാനാഹ കോ വിശ്വസൃജാം സമക്ഷതഃ || 15 ||

116

ശ്രീഭഗവാനുവാച

ത്വയോദിതം ശോഭനമേവ ശോഭനേ

അനാഹുതാ അപൃഭിയന്തി ബന്ധുഷു |

തേ യദ്യനുത്പാദിതദോഷദ്യഷ്ടയോ

ബലീയസാനാത്മ്യമദേന മന്യുനാ || 16 ||

117

വിദ്യാതപോവിത്തവപൂർവയഃകുലൈഃ

സതാം ഗുണൈഃ ഷഡ്ഭിരസത്തമേതരൈഃ |

സ്ഥൂതൗ ഹതായാം ഭൃതമാനദുർദ്ദൃശഃ

സ്തബ്ധാ ന പശ്യന്തി ഹി ധാമ ഭൂയസാം || 17 ||

118

നൈതാദ്യശാനാം സ്വജനവ്യപേക്ഷയാ

ഗൃഹാൻ പ്രതീയാദനവസ്ഥിതാത്മനാം |

യേഭ്യാഗതാൻ വക്രധിയാഭിചക്ഷതേ

ആരോപിതഭൂഭിരമർഷണാക്ഷിഭിഃ || 18 ||

119

തമാരിഭിർന വ്യഥതേ ശിലീമുഖൈഃ

ശേതേർഭിതാംഗോ ഹൃദയേന ദൂയതാ |

സ്വാനാം യഥാ വക്രധിയാം ദുരുക്തിഭി -

ർഭിവാനിശം തപ്യതി മർമതാഡിതഃ || 19 ||

120

വ്യക്തം ത്വമുത്കൃഷ്ടഗതേഃ പ്രജാപതേഃ

പ്രിയാത്മജാനാമസി സുഭൂ സമ്മതാ |

അഥാപി മാനം ന പിതൂഃ പ്രപത്സ്യസേ

മദാശ്രയാത്കഃ പരിതപ്യതേ യതഃ || 20 ||

121

പാപച്യമാനേന ഹൃദാത്ത്വരേന്ദ്രിയഃ

സമൃദ്ധിഭിഃ പുരുഷബുദ്ധിസാക്ഷിണാം |

അകൽപ ഏഷാമധിരോഽശൃമഞ്ജസാ

പദം പരം ദ്വേഷ്ടി യഥാസുരാ ഹരിം || 21 ||

122

പ്രത്യുദഗമപ്രശ്രയണാഭിവാദനം

വിധീയതേ സാധു മിഥഃ സുമധ്യമേ |

പ്രാഞ്ചൈഃ പരസ്തൈ പുരുഷായ ചേതസാ

ഗുഹാശയായൈവ ന ദേഹമാനിനേ || 22 ||

123

സത്തത്വം വിശുദ്ധം വസുദേവശബ്ദിതം

യദീയതേ തത്ര പുമാനപാവൃതഃ |

സത്തത്വ ച തസ്മിൻ ഭഗവാൻ വാസുദേവോ

ഹൃദോക്ഷജോ മേ നമസാ വിധീയതേ || 23 ||

124

തത്തേ നിരീക്ഷ്യ ന പിതാപി ദേഹകൃദ്

ദക്ഷാ മമ ദ്വിദ് തദനുവ്രതാശ്ച യേ |

യോ വിശ്വസൃഗൃജ്ഞഗതം വരോരു മാ -

മനാഗസം ദുർവചസാകരോത്തിരഃ || 24 ||

125

യദി വ്രജീഷ്യസ്യതിഹായ മദ്യചോ

ഭദ്രം ഭവത്യാ ന തതോ ഭവിഷ്യതി |

സംഭാവിതസ്യ സ്വജനാത്പരാഭവോ

യദാ സ സദ്യോ മരണായ കൽപതേ || 25 ||

126

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ ഉമാരുദ്രസംവാദേ തൃതീയോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || ചതുർഥസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏതാവദുക്ത്വാ വിരരാമ ശങ്കരഃ

പത്യാംഗനാശം ഹൃദയത്ര ചിന്തയൻ |

സുഹൃദ്രിദൃക്ഷുഃ പരിശങ്കിതാ ഭവാ -

ന്നിഷ്ക്രാമതീ നിർവിശതീ ദ്വിധാഽസ്സ സാ || 1 ||

127

സുഹൃദ്രിദൃക്ഷാപ്രതിഘാതദുർമനഃ

സ്നേഹാദ്രുദത്യശ്രുകലാതിവിഹ്വലാ |

ഭവം ഭവാനുയപ്രതിപൂരുഷം രൂഷാ

പ്രധക്ഷ്യതീവൈക്ഷത ജാതവേപമുഃ || 2 ||

128

തതോ വിനിഃശ്വസ്യ സതീ വിഹായ തം

ശോകേന രോഷേണ ച ദൂയതാ ഹൃദാ |

പിത്രോരഗാത്സന്ത്രേണവിമൂഢധീർഗൃഹാൻ

പ്രേമ്ണാഽത്മനോ യോഽർധമദാത്സതാം പ്രിയഃ || 3 ||

129

താമൻവഗച്ഛൻ ദ്രുതവിക്രമാം സതീ -

മേകാം ത്രിനേത്രാനുചരാഃ സഹസ്രശഃ |

സപാർഷദയക്ഷാ മണിമൻമദാദയഃ

പുരോവൃഷേന്ദ്രാസ്തരസാ ഗതവൃഥാഃ || 4 ||

130

താം സാരികാകന്ദുകദർപണാംബുജ -

ശ്വേതാതപത്രവൃജനസ്രഗാദിഭിഃ |

ഗീതായനൈർദുന്ദുഭിശംഖവേണുഭി -

ർവൃഷേന്ദ്രമാരോപ്യ വിടങ്കിതാ യയുഃ || 5 ||

131

ആബ്രഹ്മഘോഷോർജിതയജ്ഞൈവൈശസം

വിപ്രർഷിജുഷ്ടം വിബുധൈശ്ച സർവശഃ |

മൃഗാർവയഃകാഞ്ചനദർഭചർമഭി -

ർനിസൃഷ്ടഭാഗ്യം യജനം സമാവിശത് || 6 ||

132

താമാഗതാം തത്ര ന കശ്ചനാദ്രിയദ്

വിമാനിതാം യജ്ഞക്യുതോ ഭയാജ്ജനഃ |

ഋതേ സ്വസ്തുർവൈ ജനനീം ച സാദരാഃ

പ്രേമാശ്രുക്തഃ പരിഷ്വസ്തുർമുദാ || 7 ||

133

സൗദര്യസമ്പ്രശ്നസമർഥവാർതയാ

മാത്രാ ച മാത്യുഷ്യസൃഭിശ്ച സാദരം |

ദത്താം സപർയാം വരമാസനം ച സാ

നാദത്ത പിത്രാപ്രതിനന്ദിതാ സതീ || 8 ||

134

അരുദ്രഭാഗം തമവേക്ഷ്യ ചാധ്വരം

പിത്രാ ച ദേവേ കൃതഹേലനം വിഭൗ |

അനാദൃതാ യജ്ഞസദസ്യധീശ്വരീ

ചുക്തോപ ലോകാനിവ ധക്ഷ്യതീ രുഷാ || 9 ||

135

ജഗർഹ സാമർഷവിപന്നയാ ഗിരാ

ശിവദ്വിഷം ധൂമപഥശ്രമസ്ഥയം |

സ്വതേജസാ ഭൂതഗണാൻ സമുത്ഥിതാൻ

നിഗൃഹ്യ ദേവീ ജഗതോഭിശുൺവതഃ || 10 ||

136

ശ്രീദേവ്യുവാച

ന യസ്യ ലോകേ്യസ്ത്യതിശായനഃ പ്രിയ -
 സ്തമാപ്രിയോ ദേഹഭൃതാം പ്രിയാത്മനഃ |
 തസ്മിൻ സമസ്താത്മനി മുക്തവൈരകേ
 ഋതേ ഭവന്തം കതമഃ പ്രതീപയേത് || 11 ||

137

ദോഷാൻ പരേഷാം ഹി ഗുണേഷു സാധവോ
 ഗൃഹ്ണന്തി കേചിന്ന ഭവാദ്യശാ ദ്വിജ |
 ഗുണാംശ്ച ഫൽഗുൻ ബഹുലീകരിഷ്ണവോ
 മഹത്തമാസ്തേഷുവിദദ്ഭവാനഘം || 12 ||

138

നാശ്ചര്യമേതദ്യദസത്സു സർവദാ
 മഹദ്വിനിനാ ക്ലുപാത്മവാദിഷു |
 സേർഷ്യം മഹാപുരുഷപാദപാംസുഭി -
 ര്നിരസ്തതേജഃസു തദേവ ശോഭനം || 13 ||

139

യദ് ദൃക്ഷരം നാമ ഗിരേരിതം നൃണാം
 സകൃത്പ്രസംഗാദഘമാശു ഹന്തി തത് |
 പവിത്രകീർത്തിം തമലഘ്യശാസനം
 ഭവാനഹോ ഭ്യഷ്ടി ശിവം ശിവേതരഃ || 14 ||

140

യത്പാദപദ്മം മഹതാം മനോലിഭി -
 ര്നിഷേവിതം ബ്രഹ്മരസാസവാർഥിഭിഃ |
 ലോകസ്യ യദ്വർഷതി ചാശിഷോർഥിന -
 സ്തസ്തൈ ഭവാൻ ദ്രുഹ്യതി വിശ്വബന്ധവേ || 15 ||

141

കിം വാ ശിവാഖ്യമശിവം ന വിദുസ്ത്വദന്ധേ
 ബ്രഹ്മാദയസ്തമവകീര്യ ജടാഃ ശ്മശാനേ |

തൻമാൽയഭസ്മനുകപാൽയവസത്പിശാചൈ -

ർയേ മുർധഭിർദധതി തച്ചരണാവസൃഷ്ടം || 16 ||

142

കർണൗ പിധായ നിരയാദ്യദകൽപ ഈശേ

ധർമാവിതർയസൃണിഭിർനൃഭിരസ്യമാനേ |

ചരിന്യാത്പ്രസഹ്യ രുശതീമസതീം പ്രഭുശ്ചേ -

ജ്ജിഹ്വാമസുനപി തതോ വിസൃജേത്സ ധർമഃ || 17 ||

143

അതസ്തവോത്പന്നമിദം കലേവരം

ന ധാരയിഷ്യേ ശിതികംഠഗർഹിണഃ |

ജഗ്ധസ്യ മോഹാദ്ധി വിശുദ്ധിമന്ധസോ

ജുഗുപ്സിതസ്യോദ്ധരണം പ്രചക്ഷതേ || 18 ||

144

ന വേദവാദാനനുവർത്തതേ മതിഃ

സ്വ ഏവ ലോകേ രമതോ മഹാമുനേഃ |

യഥാ ഗതിർദേവമനുഷ്യയോഃ പൃഥക്

സ്വ ഏവ ധർമേ ന പരം ക്ഷിപേത്സ്ഥിതഃ || 19 ||

145

കർമ പ്രവൃത്തം ച നിവൃത്തമപ്യുതം

വേദേ വിവിച്യോഭയലിംഗമാശ്രിതം |

വിരോധി തദ്യുഗപദൈകകർതരി

ദ്വയം തഥാ ബ്രഹ്മണി കർമ നർച്ഛതി || 20 ||

146

മാ വഃ പദവ്യഃ പിതരസ്മദാസ്ഥിതാ

യാ യജ്ഞശാലാസു ന ധൂമവർത്ഥഭിഃ |

തദന്നത്യുപ്തൈരസുഭൃദ്ഭിരീഡിതാ

അവ്യക്തലിംഗാ അവധൂതസേവിതാഃ || 21 ||

147

നൈതേന ദേഹേന ഹരേ കൃതാഗസോ

ദേഹോദ്ഭവേനാലമലം കുജൻമനാ |

വീഡാ മമാഭൂത്കുജനപ്രസംഗത -

സ്തജ്ജന്മ ധിഗ് യോ മഹതാമവദ്യകൃത് || 22 ||

148

ഗോത്രം ത്വദീയം ഭഗവാൻ വൃഷധ്വജോ

ദാക്ഷായണീത്യാഹ യദാ സുദുർമനാഃ |

വ്യപേതനർമസ്മിതമാശു തദ്ധ്യഹം

വ്യുത്സക്ഷ്യ ഏതത്കുണപം ത്വദംഗജം || 23 ||

149

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇത്യധരേ ദക്ഷമനുദ്യ ശത്രുഹൻ

ക്ഷിതാവുദീചീം നിഷസാദ ശാന്തവാക് |

സ്പൃഷ്ട്വാ ജലം പീതദുകൂലസംവൃതാ

നിമീൽയ ദൃഗ്യാഗപഥം സമാവിശത് || 24 ||

150

കൃത്വാ സമാനാവനിലൗ ജിതാസനാ

സോദാനമുത്ഥാപ്യ ച നാഭീചക്രതഃ |

ശന്നൈഹൃദി സ്ഥാപ്യ ധിയോരസി സ്ഥിതം

കംഠാദ് ഭൂവോർമധ്യമനിന്ദിതാനയത് || 25 ||

151

ഏവം സ്വദേഹം മഹതാം മഹീയസാ

മുഹുഃ സമാരോപിതമങ്കമാദരാത് |

ജിഹാസതീ ദക്ഷരുഷാ മനസ്വിനീ

ദധാര ഗാത്രേഷ്വനിലാഗ്നിധാരണാം || 26 ||

152

തതഃ സ്വഭർതുശ്ചരണാംബുജാസവം

ജഗദ്ഗുരോശ്ചിന്തയതീ ന ചാപരം |

ദദർശ ദേഹോ ഹതകൽമഷാ സതീ

സദ്യഃ പ്രജ്ജ്വാല സമാധിജാഗ്നിനാ || 27 ||

153

തത്പശ്യതാം വേ ഭൂവി ചാദ്ഭൂതം മഹദ്
 ഹാഹേതി വാദഃ സുമഹാനജായത |
 ഹന്ത പ്രിയാ ദൈവതമസ്യ ദേവീ
 ജഹാവസൂൻ കേന സതീ പ്രകോപിതാ || 28 || 154

അഹോ അനാത്മ്യം മഹദസ്യ പശ്യത
 പ്രജാപതേര്യസ്യ ചരാചരം പ്രജാഃ |
 ജഹാവസൂൻ യദ്വിമതാസ്ത്വജാ സതീ
 മനസിനീ മാനമഭീക്ഷണമർഹതി || 29 || 155

സോഽയം ദൂർമർഷഹൃദയോ ബ്രഹ്മധ്രുക് ച
 ലോകേപകീർത്തിം മഹതീമവാപ്സ്യതി |
 യദംഗജാം സ്വാം പുരുഷദ്വിധുദ്യതാം
 ന പ്രത്യുഷേധൻമൃതയേപരാധതഃ || 30 || 156

വദത്യേവം ജനേ സത്യാ ദൃഷ്ട്വാസുത്യാഗമദ്ഭൂതം |
 ദക്ഷം തത്പാർഷദാ ഹന്തുമുദതിഷ്ഠന്നുദായുധാഃ || 31 || 157

തേഷാമാപതതാം വേഗം നിശാമ്യ ഭഗവാൻ ഭൃഗുഃ |
 യജ്ഞൌനൌനേന യജുഷാ ദക്ഷിണാഗൗ ജുഹാവ ഹ || 32 || 158

അധ്യർയുണാ ഹൂയമാനേ ദേവാ ഉത്പേതുരോജസാ |
 ഋഭവോ നാമ തപസാ സോമം പ്രാപ്താഃ സഹസ്രശഃ || 33 || 159

തൈരലാതായുധൈഃ സർവേ പ്രഥമാഃ സഹഗുഹൃകാഃ |
 ഹന്യമാനാ ദിശോ ഭേജുരുശദ്ഭിർബ്രഹ്മതേജസാ || 34 || 160

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
 ചതുർഥസ്കന്ധേ സതീദേഹോത്സർഗോ നാമ ചതുർഥോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ പഞ്ചമോദ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഭവോ ഭവാന്യാ നിധനം പ്രജാപതേ -

രസതുകൃതായാ അവഗമ്യ നാരദാത് |

സ്വപാർഷദസൈന്യം ച തദധ്വരഭൂഭി -

ർവിദ്രാവിതം ക്രോധമപാരമാദധേ || 1 ||

161

ക്രൂദ്ധഃ സുദഷ്ടോഷ്ഠപുടഃ സ ധൂർജടി -

ർജടാം തഡിദ്വഹിസഭോഗ്രരോചിഷം |

ഉതകൃത്യ രുദ്രഃ സഹസോത്ഥിതോ ഹസൻ

ഗംഭീരനാഭോ വിസസർജ താം ഭൂവി || 2 ||

162

തതോദ്യതികായസ്തനുവാ സ്പൃശന്ദിവം

സഹസ്രബാഹുർഘനരുകുൽ ത്രിസൂര്യദൃക് |

കരാലദംഷ്ട്രോ ജ്വലദഗ്നിമൂർധജഃ

കപാലമാലീ വിവിധോദ്യതായുധഃ || 3 ||

163

തം കിം കരോമീതി ഗൃണന്തമാഹ

ബദ്ധാഞ്ജലിം ഭഗവാൻ ഭൂതനാഥഃ |

ദക്ഷം സയജ്ഞം ജഹി മദ്ഭടാനാം

ത്വമഗ്രണീ രുദ്ര ഭടാംശരകോ മേ || 4 ||

164

ആജ്ഞേപ്ത ഏവം കുപിതേന മന്യുനാ
 സ ദേവദേവം പരിചക്രമേ വിഭും |
 മേനേ തദാർത്ഥമാനമസംഗരംഹസാ
 മഹീയസാം താത സഹഃ സഹിഷ്ണും || 5 ||

165

അൻവീയമാനഃ സ തു രൂദ്രപാർഷ്വരെ -
 ര്ഭൃശം നദദ്ഭിർവൃന്ദത്സുഭൈരവം |
 ഉദ്യമ്യ ശൂലം ജഗദന്തകാന്തകം
 സ പ്രാദ്രവദ് ഘോഷണഭൂഷണാംഘ്രിഃ || 6 ||

166

അഥർത്വിജോ യജമാനഃ സദസ്യഃ
 കകുഭ്യുദീച്യാം പ്രസമീക്ഷ്യ രേണും |
 തമഃ കിമേതത്കുത ഏതദ്രജോഭ്യ -
 ദിതി ദ്വിജാ ദ്വിജപത്ന്യശ്ച ദധ്യുഃ || 7 ||

167

വാതാ ന വാന്തി ന ഹി സന്തി ദസ്യവഃ
 പ്രാചീനബർഹിർജീവതി ഹോഗ്രദണ്ഡഃ |
 ഗാവോ ന കാൽയന്ത ഇദം കുതോ രജോ
 ലോകോദ്യുനാ കിം പ്രലയായ കൽപതേ || 8 ||

168

പ്രസൂതിമിശ്രാഃ സ്ത്രിയ ഉദ്വിഗ്നചിത്താ
 ഊചുർവിപാകോ വൃജിനസ്യൈഷ തസ്യ |
 യത്പശ്യന്തീനാം ദുഹിതൃണാം പ്രജേശഃ
 സുതാം സതീമവദധ്യാവനാഗാം || 9 ||

169

യസ്ത്വന്തകാലേ വ്യുപ്തജടാകലാപഃ
 സ്വശൂലസൂച്യർപിതദിഗ്ഗജേന്ദ്രഃ |
 വിതത്യ നൃത്യത്യുദിതാസ്ത്രദോർധ്വജാ -
 നുചാട്ടഹാസസ്തനയിത്തുഭിന്നദിക് || 10 ||

170

അമർഷയിത്യാ തമസഹൃതേജസം

മന്യുഷ്ഠതം ദുർവിഷഹം ഭൂകുട്യാ |

കരാലദംഷ്ട്രാഭിരുദസ്തഭാഗണം

സ്യാത്സ്യസ്തി കിം കോപയതോ വിധാതുഃ || 11 ||

171

ബഹ്വേവമുദ്വിഗ്നദൃശോച്യമാനേ

ജനേന ദക്ഷസ്യ മുഹൂർമഹാത്മനഃ |

ഉത്പേതുരുത്പാതതമാഃ സഹസ്രശോ

ഭയാവഹാ ദിവി ഭൂമൗ ച പര്യങ്ക || 12 ||

172

താവത്സ രുദ്രാനുചരൈർമഖോ മഹാൻ

നാനായുധൈർവാമനകൈരുദായുധൈഃ |

പിംഗൈഃ പിശംഗൈർമകരോദരാന്നനൈഃ

പർയാദ്രവദ്ഭിർവിദുരാൻവരൂധ്യത || 13 ||

173

കേചിദ്ബഭഞ്ജുഃ പ്രാഗ്ഗുംശം പത്നീശാലാം തമാപരേ |

സദ ആഗ്നീധ്രശാലാം ച തദ്വിഹാരം മഹാനസം || 14 ||

174

രുരുജുർയജ്ഞപാത്രാണി തമൈകേന്ദ്രീണിനാശയൻ |

കുണ്ഡേഷുമുത്രയൻ കേചിദ്ബിഭിദുർവേദിമേഖലാഃ || 15 ||

175

അബാധന്ത മുനീനന്യ ഏകേ പത്നീരതർജയൻ |

അപരേ ജഗൃഹൂർദേവാൻ പ്രത്യാസന്നാൻ പലായിതാൻ || 16 ||

176

ഭൃഗും ബബന്ധ മണിമാൻ വീരഭദ്രഃ പ്രജാപതിം |

ചണ്ഡീശഃ പൂഷണം ദേവം ഭഗം നന്ദീശ്വരോഽഗ്രഹീത് || 17 ||

177

സർവ ഏവർത്രിജോ ദൃഷ്ട്വാ സദസ്യാഃ സദിവൗകസഃ |

തൈരർദ്യമാനാഃ സുഭൃശം ഗ്രാവഭിർനൈകധാദ്രവൻ || 18 ||

178

- ജുഹ്വതഃ സുവഹസ്തസ്യ ശ്മശ്രൂണി ഭഗവാൻ ഭവഃ |
ഭൃഗോർലുലുഞ്ചേ സദസി യോഹസച്ഛ്മശ്രു ദർശയൻ || 19 || 179
- ഭഗസ്യ നേത്രേ ഭഗവാൻ പാതിതസ്യ രുഷാ ഭൂവി |
ഉജ്ജഹാര സദഃസ്ഥോക്ഷണാ യഃ ശപന്തമസുസുചത് || 20 || 180
- പൂഷ്ണശ്ചാപാതയദുന്താൻ കാലിംഗസ്യ യഥാ ബലഃ |
ശപ്യമാനേ ഗരിമണി യോഹസദുർശയന്തഃ || 21 || 181
- ആക്രമ്യോരസി ദക്ഷസ്യ ശിതധാരേണ ഹേതിനാ |
ചരിന്നപി തദുദ്ധർതും നാശകുനോത് ത്ര്യംബകസ്തദാ || 22 || 182
- ശസ്ത്രൈരസ്ത്രാൻവിതൈരേവമനിർഭിന്നത്വചം ഹരഃ |
വിസ്മയം പരമാപന്നോ ദധൗ പശുപതിശ്ചിരം || 23 || 183
- ദൃഷ്ട്വാ സംജ്ഞാപനം യോഗം പശൂനാം സ പതിർമഖേ |
യജമാനപശോഃ കസ്യ കായാത്തേനാഹരച്ഛിരഃ || 24 || 184
- സാധുവാദസ്തദാ തേഷാം കർമ്മ തത്തസ്യ ശംസതാം |
ഭൂതപ്രേതപിശാചാനാമന്യേഷാം തദ്വിപര്യയഃ || 25 || 185
- ജുഹാവൈതച്ഛിരസ്തസ്മിനക്ഷിണാഗ്നാവമർഷിതഃ |
തദ്ദേവയജനം ദഗ്ധ്വാ പ്രാതിഷ്ഠദ് ഗൃഹ്യകാലയം || 26 || 186

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ദക്ഷയജ്ഞവിധൗസോ നാമ പഞ്ചമോദ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

അഥ ദേവഗണാഃ സർവേ രുദ്രാനീകൈഃ പരാജിതാഃ |
 ശൂലപട്ടിശനിസ്ത്രിംശഗദാപരിഘമുദ്ഗതൈഃ || 1 || 187

സംഹരിന്നഭിന്നസർവാംഗാഃ സർത്രികുസഭ്യാ ഭയാകുലാഃ |
 സ്വയംഭുവേ നമസ്കൃത്യ കാർത്ത്യന്യൈനൈതന്യവേദയൻ || 2 || 188

ഉപലഭ്യ പുരൈവൈതദ്ഭഗവാനബ്ജസംഭവഃ |
 നാരായണശ്ച വിശ്വാത്മാ ന കന്യാധ്വരമീയതുഃ || 3 || 189

തദാകർണ്യ വിഭുഃ പ്രാഹ തേജീയസി കൃതാഗസി |
 ക്ഷേമായ തത്ര സാ ഭൂയാന്ന പ്രായേണ ബുഭുഷതാം || 4 || 190

അഥാപി യൂയം കൃതകിൽബിഷാ ഭവം
 യേ ബർഹിഷോ ഭാഗഭാജം പരാദുഃ |
 പ്രസാദയധ്വം പരിശുദ്ധചേതസാ
 ക്ഷിപ്രപ്രസാദം പ്രഗൃഹീതാംഘ്രിപദ്മം || 5 || 191

ആശാസാനാ ജീവിതമധ്വരസ്യ
 ലോകഃ സപാലഃ കുപിതേ ന യസ്മിൻ |
 തമാശു ദേവം പ്രിയയാ വിഹീനം
 ക്ഷമാപയധ്വം ഹൃദി വിദ്ധം ദുരുക്തൈഃ || 6 || 192

- നാഹം ന യജ്ഞോ ന ച യുയമന്യേ
 യേ ദേഹഭാജോ മൂനയശ്ച തത്ത്വം |
 വിദുഃ പ്രമാണം ബലവീര്യയോർവാ
 യസ്യാത്മതന്ത്രസ്യ ക ഉപായം വിധിത്സേത് || 7 || 193
- സ ഇത്ഥമാദിശ്യ സുരാജസ്മൈതഃ
 സമൻവിതഃ പിതൃഭിഃ സപ്രജേഷൈഃ |
 യയൗ സ്വധിഷ്ഠ്യാന്നിലയം പുരദ്വിഷഃ
 കൈലാസമദ്രിപ്രവരം പ്രിയം പ്രഭോഃ || 8 || 194
- ജൻമൗഷധിതപോമന്ത്രയോഗസിദ്ധൈർനരേതരൈഃ |
 ജുഷ്ടം കിന്നരഗന്ധർവൈരപ്സരോഭിർവൃതം സദാ || 9 || 195
- നാനാമണിമയൈഃ ശൃംഗൈർനാനാധാതുവിചിത്രീതൈഃ |
 നാനാദ്രുമലതാഗുൽമൈർനാനാമൃഗഗണാവൃതൈഃ || 10 || 196
- നാനാമലപ്രസ്രവണൈർനാനാകന്ദസാന്നുഭിഃ |
 രമണം വിഹരന്തീനാം രമണൈഃ സിദ്ധയോഷിതാം || 11 || 197
- മയൂരകേകാഭിരുതം മദാന്ധാലിവിമൂർച്ഛിതം |
 പ്ലാവിതൈ രക്തകംഠാനാം കൂജിതൈശ്ച പതന്ത്രീണാം || 12 || 198
- ആഹ്വയന്തമിവോദ്ധസ്മൈതേർദ്വ -
 വിജാൻ കാമദുഃഖൈർദ്രുമൈഃ |
 വ്രജന്തമിവ മാതംഗൈർ -
 ഗൃണന്തമിവ നിർത്യാരൈഃ || 13 || 199
- മന്ദാരൈഃ പാരിജാതൈശ്ച സരലൈശ്ചോപശോഭിതം |
 തമാലൈഃ ശാലതാലൈശ്ച കോവിദാരാസനാർജുനൈഃ || 14 || 200

- ചൂതൈഃ കദംബൈർനീപൈശ്ച നാഗപുന്നാഗചമ്പകൈഃ |
പാടലാശോകബകുലൈഃ കുന്ദൈഃ കുരബകൈരപി || 15 || 201
- സ്വർണാർണശതപത്രൈശ്ച വരരേണുകജാതിഭിഃ |
കുബ്ജകൈർമൽലികാഭിശ്ച മാധവീഭിശ്ച മണ്ഡിതം || 16 || 202
- പനസോദുംബരാശ്വതമപ്ലക്ഷന്യഗ്രോധഹിംഗുഭിഃ |
ഭൂർജൈരോഷധിഭിഃ പുഗൈ രാജപുഗൈശ്ച ജംബുഭിഃ || 17 || 203
- ഖർജുരാമ്രാതകാമ്രാദ്യൈഃ പ്രിയാലമധുകേംഗുദൈഃ |
ദ്രുമജാതിഭിരന്യൈശ്ച രാജിതം വേണുകീചകൈഃ || 18 || 204
- കുമുദോത്പലകപ്ലാരശതപത്രവനർദ്ധിഭിഃ |
നലിനീഷു കലം കൂജത്ഖഗവൃന്ദോപശോഭിതം || 19 || 205
- മൃഗൈഃ ശാഖാമൃഗൈഃ ക്രോഡൈർ -
മൃഗേനൈര്യക്ഷശൽയകൈഃ |
ഗവയൈഃ ശരഭൈർവ്യാഘ്രൈഃ
രൂരുഭിർമഹിഷാഭിഭിഃ || 20 || 206
- കർണാത്രൈകപദാശ്വാസ്യൈർനിർജുഷ്ടം വൃകനാഭിഭിഃ |
കദലീഷണ്ഡസംരുദ്ധനലിനീപുലിനശ്രിയം || 21 || 207
- പര്യസ്തം നന്ദയാ സത്യാഃ സ്നാനപുണ്യതരോദയാ |
വിലോക്യ ഭൂതേശഗിരിം വിബുധാ വിസ്ഥയം യയുഃ || 22 || 208
- ദദ്യശുസ്തത്ര തേ രമ്യാമലകാം നാമ വൈ പുരീം |
വനം സൗഗന്ധികം ചാപി യത്ര തന്നാമ പങ്കജം || 23 || 209
- നന്ദാ ചാലകനന്ദാ ച സരിതൗ ബാഹ്യതഃ പുരഃ |
തീർഥപാദപദാംഭോജരജസാതീവ പാവനേ || 24 || 210

- യയോഃ സുരസ്ത്രിയഃ ക്ഷത്തരവരുഹ്യ സ്വധിഷ്ഠ്യതഃ |
ക്രീഡന്തി പുംസഃ സിഞ്ചന്ത്യാ വിഗാഹ്യ രതികർശിതാഃ || 25 || 211
- യയോസ്തത്സ്നാനവിഭ്രഷ്ടനവകുങ്കുമപിഞ്ജരം |
വിതൃഷോഽപി പിബന്ത്യന്ദഃ പായയന്തോ ഗജാ ഗജീഃ || 26 || 212
- താരഹേമമഹാരതവിമാനശതസങ്കുലാം |
ജുഷ്ടാം പുൺയജനസ്ത്രീഭിര്യഥാ ഖം സതഡിദ്ഘനം || 27 || 213
- ഹിത്വാ യക്ഷശ്വരപുരീം വനം സൗഗന്ധികം ച തത് |
ദ്രുമൈഃ കാമദുഃഖൈർഹൃദ്യം ചിത്രമാൽയഫലച്ഛന്ദൈഃ || 28 || 214
- രക്തകംഠഖഗാനീകസ്വരമണ്ഡിതഷ്ടപദം |
കലഹംസകുലപ്രേഷ്ഠവരദണ്ഡജലാശയം || 29 || 215
- വനകുഞ്ജരസംഘൃഷ്ടഹരിചന്ദനവായുനാ |
അധി പുൺയജനസ്ത്രീണാം മുഹൂരുന്മഥയന്മനഃ || 30 || 216
- വൈദുർയകൃതസോപാനാ വാപ്യ ഉത്പലമാലിനീഃ |
പ്രാപ്താഃ കിന്വുരുഷൈർദ്യുഷ്ട്വാ ത ആരാദൃശൂർവടം || 31 || 217
- സ യോജനശതോത്സേധഃ പാദോനവിടപായതഃ |
പര്യക്കുതാചലച്ഛായോ നിർനീഡസ്താപവർജിതഃ || 32 || 218
- തസ്മിൻമഹായോഗമയേ മുമുക്ഷുശരണേ സുരാഃ |
ദദ്യശുഃ ശിവമാസീനം തൃക്താമർഷമിവാന്തകം || 33 || 219
- സനന്ദനാദ്വൈർമഹാസിദ്ധൈഃ
ശാന്തൈഃ സംശാന്തവിഗ്രഹം |
ഉപാസ്യമാനം സഖ്യാ ച
ഭർത്വാ ഗുഹ്യകരക്ഷസാം || 34 || 220

- വിദ്യാതപോയോഗപഥമാസ്ഥിതം തമധീശ്വരം |
ചരന്തം വിശ്വസുഹൃദം വാത്സൽയാൽലോകമംഗലം || 35 || 221
- ലിംഗം ച താപസാഭീഷ്ടം ഭസ്മദണ്ഡജടാജിനം |
അംഗേന സന്ധ്യാഭ്രൂചാ ചന്ദ്രലേഖാം ച ബിഭ്രതം || 36 || 222
- ഉപവിഷ്ടം ദർഭമയ്യാം ബൃന്ധ്യാം ബ്രഹ്മ സനാതനം |
നാരദായ പ്രവോചന്തം പൃച്ഛതേ ശൃൺവതാം സതാം || 37 || 223
- കൃത്യോരൗ ദക്ഷിണേ സവ്യം പാദപദ്മം ച ജാനുനി |
ബാഹും പ്രകോഷ്ഠോക്ഷമാലാമാസീനം തർകമുദ്രയാ || 38 || 224
- തം ബ്രഹ്മനിർവാണസമാധിമാശ്രിതം
വ്യുപാശ്രിതം ഗിരിശം യോഗകക്ഷാം |
സലോകപാലാ മൂനയോ മനൂനാ -
മാദ്യം മനും പ്രാഞ്ജലയഃ പ്രണേമുഃ || 39 || 225
- സ തുപലഭ്യാഗതമാത്മയോനിം
സുരാസുരേശൈരഭിവന്ദിതാംഘ്രിഃ |
ഉത്ഥായ ചക്രേ ശിരസാഭിവന്ദന -
മർഹത്തമഃ കസ്യ യഥൈവ വിഷ്ണുഃ || 40 || 226
- തഥാപരേ സിദ്ധഗണാ മഹർഷിഭി -
ർയേ വൈ സമന്താദനു നീലലോഹിതം |
നമസ്കൃതഃ പ്രാഹ ശശാങ്കശേഖരം
കൃതപ്രണാമം പ്രഹസന്നിവാത്മഭൂഃ || 41 || 227
- ബ്രഹ്മോവാച
ജാനേ ത്യാമീശം വിശ്വസ്യ ജഗതോ യോനിബീജയോഃ |
ശക്തേഃ ശിവസ്യ ച പരം യത്തദ്ബ്രഹ്മ നിരന്തരം || 42 || 228

ത്വമേവ ഭഗവന്നേതച്ഛിവശക്ത്യോഃ സരൂപയോഃ |
വിശ്വം സൃജസി പാസ്യത്സി ക്രീഡന്നൂർണപടോ യഥാ || 43 || 229

ത്വമേവ ധർമാർഥദുഘാഭിപത്തയേ
ദക്ഷേണ സുത്രേണ സസർജിമാധുരം |
ത്വയൈവ ലോകേഽവസിതാശ്ച സേതവോ
യാൻബ്രഹ്മണാഃ ശ്രദധതേ ധൃതവ്രതാഃ || 44 || 230

ത്വം കർമണാം മംഗല മംഗലാനാം
കർതുഃ സ്ഥ ലോകം തനുഷേ സ്വഃ പരം വാ |
അമംഗലാനാം ച തമിസ്രമുൽബണം
വിപര്യയഃ കേന തദേവ കസ്യചിത് || 45 || 231

ന വൈ സതാം ത്വച്ചരണാർപിതാത്മനാം
ഭൂതേഷു സർവേഷുഭിപശ്യതാം തവ |
ഭൂതാനി ചാത്മന്യപൃഥഗ്ഭിദൃക്ഷതാം
പ്രായേണ രോഷോഭിഭവേദ്യഥാ പശും || 46 || 232

പൃഥഗ്ധിയഃ കർമദ്യശോ ദുരാശയാഃ
പരോദയേനാർപിതഹൃദ്രുജോഽനിശം |
പരാൻ ദുരൂക്തൈർവിതുദന്ത്യരുന്തുദാ -
സ്താൻമാ വധീദ്ദൈവ വധാൻ ഭവദ്വിധഃ || 47 || 233

യസ്മിൻ യദാ പുഷ്കരനാഭമായയാ
ദുരന്തയാ സ്പൃഷ്ടധിയഃ പൃഥഗ്ദൃശഃ |
കുർവന്തി തത്ര ഹൃനുകമ്പയാ കൃപാം
ന സാധവോ ദൈവബലാത്കൃതേ ക്രമം || 48 || 234

ഭവാംസ്തു പുംസഃ പരമസ്യ മായയാ
ദുരന്തയാസ്സ്പൃഷ്ടമതിഃ സമസ്തദൃക് |

തയാ ഹതാത്മസ്വനുകർമ്മചേതഃ -

സ്വനുഗ്രഹം കർതുമിഹാർഹസി പ്രഭോ || 49 ||

235

കുർവധ്വരസ്യോദ്ധരണം ഹതസ്യ ഭോ -

സ്ത്വയാസമാപ്തസ്യ മനോ പ്രജാപതേഃ |

ന യത്ര ഭാഗം തവ ഭാഗിനോ ദദുഃ

കുയജ്ജിനോ യേന മഖോ നിനീയതേ || 50 ||

236

ജീവതാദ്യജമാനോഽയം

പ്രപദ്യേതാക്ഷിണീ ഭഗഃ |

ഭൃഗോഃ ശ്മശ്രൂണി രോഹന്തു

പുഷ്ണോ ദന്താശ്ച പൂർവവത് || 51 ||

237

ദേവാനാം ഭഗഗാത്രാണാമൃത്വിജാം ചായുധാശ്മഭിഃ |

ഭവതാനുഗൃഹീതാനാമാശു മന്യോഽസ്ത്വനാതുരം || 52 ||

238

ഏഷ തേ രുദ്ര ഭാഗോഽസ്തു യദുച്ഛിഷ്ടോഽധ്വരസ്യ വൈ |

യജ്ഞസ്തേ രുദ്രഭാഗേന കൽപതാമദ്യ യജ്ഞഹൻ || 53 ||

239

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ രുദ്രസാന്ത്വനം നാമ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

- മൈത്രേയ ഉവാച
 ഇത്യജ്ഞാനാനുനീതേന ഭവേന പരിതുഷ്യതാ |
 അഭ്യധായി മഹാബാഹോ പ്രഹസ്യ ശ്രൂയതാമിതി || 1 || 240
- ശ്രീമഹാദേവ ഉവാച
 നാഘം പ്രജേശ ബാലാനാം വർണയേ നാനുചിന്തയേ |
 ദേവമായാഭിഭൂതാനാം ദണ്ഡസ്തത്ര ധൃതോ മയാ || 2 || 241
- പ്രജാപതേർദഗ്ധശീർഷ്ണോ ഭവത്വജമുഖം ശിരഃ |
 മിത്രസ്യ ചക്ഷുഷേക്ഷേത ഭാഗം സ്വം ബർഹിഷോ ഭഗഃ || 3 || 242
- പൂഷാ തു യജമാനസ്യ ദദ്ഭിർജക്ഷതു പിഷ്ടഭുക് |
 ദേവാഃ പ്രകൃതസർവാംഗാ യേ മ ഉച്ഛേഷണം ദദുഃ || 4 || 243
- ബാഹുഭ്യാമശ്വിനോഃ പൂഷ്ണോ ഹസ്താഭ്യാം കൃതബാഹവഃ |
 ഭവന്ത്വധ്വർയവശ്ചാന്യേ ബസ്തശ്മശ്രുർഭൃഗുർഭവേത് || 5 || 244
- മൈത്രേയ ഉവാച
 തദാ സർവാണി ഭൂതാനി ശ്രുത്വാ മീഡുഷ്ടമോദിതം |
 പരിതുഷ്ടാത്മഭിസ്താത സാധു സാധ്വിത്യമാബ്രുവൻ || 6 || 245

- തതോ മീഡ്യാംസമാമന്തര്യ ശൂനാസീരാഃ സഹർഷിഭിഃ |
ഭൂയസ്തദ്ഭവയജനം സമീഡ്വദ്വേധസോ യയുഃ || 7 || 246
- വിധായ കാർത്ത്യന്യേന ച തദ്യദാഹ ഭഗവാൻ ഭവഃ |
സന്ധുഃ കന്യ കാധേന സവനീയപശോഃ ശിരഃ || 8 || 247
- സന്ധീയമാനേ ശിരസി ദക്ഷോ രുദ്രാഭീവീക്ഷിതഃ |
സദ്യഃ സുപ്ത ഇവോത്തസ്ഥൗ ദദ്യശേ ചാഗ്രതോ മൃഡം || 9 || 248
- തദാ വൃഷധ്വജദ്വേഷകലിലാത്മാ പ്രജാപതിഃ |
ശിവാവലോകാദഭവച്ഛരഭ്രാദ ഇവാമലഃ || 10 || 249
- ഭവസ്തവായ കൃതധീർനാശകുനോദനുരാഗതഃ |
ഔത്കന്യാദ്ബാഷ്പകലയാ സമ്പരേതാം സുതാം സ്മരൻ || 11 || 250
- കൃച്ഛാത്സംസ്തഭ്യ ച മനഃ പ്രേമവിഹ്വലിതഃ സുധീഃ |
ശശംസ നിർവൃലീകേന ഭാവേനേശം പ്രജാപതിഃ || 12 || 251
- ദക്ഷ ഉവാച
ഭൂയാനനുഗ്രഹ അഹോ ഭവതാ കൃതോ മേ
ദണ്ഡസ്ത്വയാ മയി ഭൂതോ യദപി പ്രലബ്ധഃ |
ന ബ്രഹ്മബന്ധുഷു ച വാം ഭഗവന്നവജ്ഞാ
തുഭ്യം ഹരേശ്വ കുത ഏവ ധൃതവ്രതേഷു || 13 || 252
- വിദ്യാതപോവ്രതധരാൻ മുഖതഃ സ്മ വിപ്രാൻ
ബ്രഹ്മാർത്ഥതത്ത്വമവിതും പ്രഥമം ത്വമസ്രാക് |
തദ്ബ്രാഹ്മണാൻ പരമ സർവവിപത്സു പാസി
പാലഃ പശൂനിവ വിഭോ പ്രഗൃഹീതദണ്ഡഃ || 14 || 253
- യോഽസൗ മയാവിദിതതത്ത്വദ്യശാ സഭായാം
ക്ഷിപ്തോ ദുരുക്തിവിശിഖൈരഗണയു തൻമാം |

അർവാക് പതന്തമർഹത്തമനിന്ദയാപാദ്

ദൃഷ്ട്യാർദ്രയാ സ ഭഗവാൻ സ്വകൃതേന തുഷ്യേത് || 15 ||

254

മൈത്രേയ ഉവാച

ക്ഷമാപ്യേവം സ മീഡ്യാംസം ബ്രഹ്മണാ ചാനുമന്ത്രിതഃ |

കർമ സന്താനയാമാസ സോപാധ്യായർത്രിഗാദിഭിഃ || 16 ||

255

വൈഷ്ണവം യജ്ഞസന്തതൈത്യ ത്രികപാലം ദ്വിജോത്തമാഃ |

പുരോധാശം നിരവപൻ വീരസംസർഗശുദ്ധയേ || 17 ||

256

അധ്യർയുണാർത്ഥഹവിഷാ യജമാനോ വിശാമ്പതേ |

ധിയാ വിശുദ്ധയാ ദധൗ തഥാ പ്രാദുരഭൂദ്ധരിഃ || 18 ||

257

തദാ സ്വപ്രഭയാ തേഷാം

ദ്യോതയന്ത്യാ ദിശോ ദശ |

മുഷ്ണംസ്തേജ ഉപാനീതസ് -

താർക്ഷ്യേണ സ്തോത്രവാജിനാ || 19 ||

258

ശ്യാമോ ഹിരൺയരശനോർകകിരീടജുഷ്ടോ

നീലാലകഭ്രമരമണ്ഡിതകുണ്ഡലാസ്യഃ |

കംബുബ്ജചക്രശരചാപഗദാസിചർമ -

വ്യഗ്രൈർഹിരൺമയഭുജൈരിവ കർണികാരഃ || 20 ||

259

വക്ഷസ്യധിശ്രിതവധൂർവനമാൽയുദാര -

ഹാസാവലോകകലയാ രമയംശ്ച വിശ്വം |

പാർശ്വഭ്രമദ്യജനചാമരരാജഹംസഃ

ശ്വേതാതപത്രശശിനോപരി രജ്യമാനഃ || 21 ||

260

തമുപാഗതമാലക്ഷ്യ സർവേ സുരഗണാദയഃ |

പ്രണേമുഃ സഹസോത്ഥായ ബ്രഹ്മേന്ദ്രത്യക്ഷനായകാഃ || 22 ||

261

തത്തേജസാ ഹതരുചഃ സന്നജിഹ്വാഃ സസാധ്യസാഃ |
മൂർധ്നാ ധൃതാഞ്ജലിപുടാ ഉപതസ്ഥുരധോക്ഷജം || 23 || 262

അപ്യർവാഗ്ധൃത്തയോ യസ്യ മഹി ത്വാത്മഭുവാദയഃ |
യഥാമതി ഗൃണന്തി സ്ഥ കൃതാനുഗ്രഹവിഗ്രഹം || 24 || 263

ദക്ഷോ ഗൃഹീതാർഹണസാദനോത്തമം
യജ്ഞേശ്വരം വിശ്വസൃജാം പരം ഗുരും |
സുനന്ദനന്ദാദ്യനുഗൈർവൃതം മുദാ
ഗൃണൻ പ്രപേദേ പ്രയതഃ കൃതാഞ്ജലിഃ || 25 || 264

ദക്ഷ ഉവാച
ശുദ്ധം സ്വധാമ്നുപരതാഖിലബുദ്ധ്യവസ്ഥം
ചിൻമാത്രമേകമഭയം പ്രതിഷിധ്യ മായാം |
തിഷ്ഠംസ്തയൈവ പുരുഷത്വമുപേത്യ തസ്യാ -
മാസ്തേ ഭവാനപരിശുദ്ധ ഇവാത്മതന്ത്രഃ || 26 || 265

ഋത്വിജ ഉഘഃ
തത്ത്വം ന തേ വയമനഞ്ജന രുദ്രശാപാത്
കർമ്മൺയവഗ്രഹധിയോ ഭഗവൻവിദാമഃ |
ധർമോപലക്ഷണമിദം ത്രിവൃദ്യുരാഖ്യം
ജ്ഞാതം യദർഥമധിദൈവമദോവ്യവസ്ഥാഃ || 27 || 266

സദസ്യാ ഉഘഃ
ഉത്പത്ത്യുന്യശരണ ഉരുക്ലേശദുർഗ്ഗേന്തകോഗ്ര -
വ്യാലാൻവിഷ്ടേ വിഷയമൃഗതൃഷ്യാത്മഗേഹോരുഭാരഃ |
ദ്വന്ദ്വശ്വദേ ഖലമൃഗഭയേ ശോകദാവേജ്ഞസാർഥഃ
പാദൗകസ്തേ ശരണദ കദാ യാതി കാമോപസൃഷ്ടഃ || 28 || 267

രുദ്ര ഉവാച

തവ വരദ വരാഢ്രലാവാശിഷേഹാഖിലാർഥേ

ഹൃപി മുനിഭിരസങ്കുതൈരാദരേണാർഹണീയേ |

യദി രചിതധിയം മാവിദ്യലോകോഽപവിദ്ധം

ജപതി ന ഗണയേ തത്ത്വത്പരാനുഗ്രഹേണ || 29 ||

268

ഭൃഗുരുവാച

യൻമായയാ ഗഹനയാപഹൃതാത്മബോധാ

ബ്രഹ്മാദയസ്തനുഭൃതസ്തമസി സ്വപന്തഃ |

നാത്മൻ ശ്രിതം തവ വിദന്ത്യധുനാപി തത്ത്വം

സോഽയം പ്രസീദതു ഭവാൻ പ്രണതാത്മബന്ധുഃ || 30 ||

269

ബ്രഹ്മോവാച

നൈതത്ത്വരൂപം ഭവതോഽസൗ പദാർഥ -

ഭേദഗ്രഹൈഃ പുരുഷോ യാവദീക്ഷേത് |

ജ്ഞാനസ്യ ചാർഥസ്യ ഗുണസ്യ ചാശ്രയോ

മായാമയാദ് വ്യതിരിക്തോ യതസ്ത്വം || 31 ||

270

ഇന്ദ്ര ഉവാച

ഇദമപ്യച്ഛുത വിശ്വഭാവനം

വപുരാനന്ദകരം മനോദ്യശാം |

സുരവിദ്വിദ്ക്ഷപണൈരുദായുധൈ -

ർഭുജദണ്ഡൈരുപപന്നമഷ്ടഭിഃ || 32 ||

271

പത്മ ഉചുഃ

യജ്ഞോഽയം തവ യജനായ കേന സൃഷ്ടോ

വിധ്യസ്തഃ പശുപതിനാദ്യ ദക്ഷകോപാത് |

തം നസ്ത്വം ശവശയനാഭശാന്തമേധം

യജ്ഞാത്മന്നലിനരുചാ ദൃശാ പുനീഹി || 33 ||

272

ഋഷയ ഊചുഃ

അനന്വിതം തേ ഭഗവൻ വിചേഷ്ടിതം

യദാത്മനാ ചരസി ഹി കർമ നാജ്യസേ |

വിഭുതയേ യത ഉപസേദുരീശ്വരീം

ന മന്യതേ സ്വയമനുവർതതീം ഭവാൻ || 34 ||

273

സിദ്ധാ ഊചുഃ

അയം ത്വത്കഥാമൃഷ്ടപീയൂഷനദ്യാം

മനോവാദണഃ ക്ലേശദാവാഗ്നിദഗ്ധഃ |

തൃഷാർത്തോഽവഗാഢോ ന സസ്മാദ ദാവം

ന നിഷ്ക്രാമതി ബ്രഹ്മസമ്പന്നവനഃ || 35 ||

274

യജമാന്യുവാച

സ്വാഗതം തേ പ്രസീദേശ തുഭ്യം നമഃ

ശ്രീനിവാസ ശ്രിയാ കാന്തയാ ത്രാഹി നഃ |

ത്വാമ്യത്യേധീശ നാംഗൈർമഖഃ ശോഭതേ

ശീർഷഹീനഃ കബന്ധോ യഥാ പുരുഷഃ || 36 ||

275

ലോകപാലാ ഊചുഃ

ദൃഷ്ടഃ കിം നോ ദൃഗ്ഭിരസദ്ഗ്രഹൈസ്ത്വം

പ്രത്യഗ്ദൃഷ്ടാ ദൃശ്യതേ യേന ദൃശ്യം |

മായാ ഹ്യേഷാ ഭവദീയാ ഹി ഭൂമൻ

യസ്ത്വം ഷഷ്ഠഃ പഞ്ചഭിർഭാസി ഭൂതൈഃ || 37 ||

276

യോഗേശ്വരാ ഊചുഃ

പ്രേയാന ത്വേന്യോഽസ്ത്യമൃതസ്ത്വയി പ്രഭോ

വിശ്വാത്മനീക്ഷേന്ന പുഥഗ്യ ആത്മനഃ |

അഥാപി ഭക്ത്യേശതയോപധാവതാ -

മനന്യവൃത്തയാനുഗൃഹാണ വത്സല || 38 ||

277

ജഗദുദ്ഭവസ്ഥിതിലയേഷു ദൈവതോ

ബഹുഭിദ്യമാനഗുണയാഽന്മമായയാ ।

രചിതാത്മഭേദമതയേ സ്വസംസ്ഥയാ

വിനിവർതിതഭ്രമഗുണാത്മനേ നമഃ ॥ 39 ॥

278

ബ്രഹ്മോവാച

നമസ്തേ ശ്രിതസത്ത്വായ ധർമാദീനാം ച സൂതയേ ।

നിർഗുണായ ച യത്കാഷ്ഠാം നാഹം വേദാപരേപി ച ॥ 40 ॥

279

അഗ്നിരുവാച

യത്തേജസാഹം സുസമീദ്ധതേജാ

ഹവ്യം വഹേ സ്വധ്വര ആജ്യസികൃതം ।

തം യജ്ഞിയം പഞ്ചവിധം ച പഞ്ചഭിഃ

സ്വിഷ്ടം യജുർഭിഃ പ്രണതോഽസ്മി യജ്ഞം ॥ 41 ॥

280

ദേവാ ഊചുഃ

പുരാ കൽപാപായേ സ്വകൃതമുദരീകൃത്യ വികൃതം

ത്വമേവാദ്യസ്തസ്മിൻ സലില ഉരഗേന്ദ്രാധിശയനേ ।

പുമാൻ ശേഷേ സിദ്ധൈർഹൃദി വിമൃശിതാധ്യാത്മപദവിഃ

സ ഏവാദ്യാക്ഷ്ണോർയഃ പഥി ചരസി ഭൃത്യാനവസി നഃ ॥ 42 ॥

281

ഗന്ധർവാ ഊചുഃ

അംശാംശാസ്തേ ദേവ മരീചാദയ ഏതേ

ബ്രഹ്മേന്ദ്രാദ്യാ ദേവഗണാ രുദ്രപുരോഗാഃ ।

ക്രീഡാഭാണാം വിശ്വമിദം യസ്യ വിഭൂമൻ

തസ്മൈ നിത്യം നാഥ നമസ്തേ കരവാമ ॥ 43 ॥

282

വിദ്യാധരാ ഊചുഃ

ത്വൻമായയാർഥമഭിപദ്യ കലേവരേഽസ്മിൻ

കൃത്വാ മമാഹമിതി ദുർമതിരുത്പഥൈഃ സ്വൈഃ |
 ക്ഷിപ്തോഽപ്യസദ്വിഷയലാലസ ആത്മമോഹം
 യുഷ്മത്കഥാമൃതനിഷേവക ഉദ് വ്യുദന്ധേത് || 44 ||

283

ബ്രാഹ്മണാ ഊചുഃ
 ത്വം ക്രതുസ്ത്വം ഹവിസ്ത്വം ഹുതാശഃ സ്വയം
 ത്വം ഹി മന്ത്രഃ സമിദുർഭപാത്രാണി ച |
 ത്വം സദസ്യർത്വിജോ ദമ്പതീ ദേവതാ
 അഗ്നിഹോത്രം സ്വധാ സോമ ആജ്യം പശുഃ || 45 ||

284

ത്വം പുരാ ഗാം രസായാ മഹാസുകരോ
 ദംഷ്ട്രയാ പദ്മിനീം വാരണേന്ദ്രോ യഥാ |
 സ്തുതയമാനോ നദൻ ലീലയാ യോഗിഭി -
 ര്വവൃജജഹർഥ ത്രയീഗാത്ര യജ്ഞക്രതുഃ || 46 ||

285

സ പ്രസീദ ത്വമസ്മാകമാകാങ്ക്ഷതാം
 ദർശനം തേ പരിഭ്രഷ്ടസത്കർമണാം |
 കീർത്യമാനേ നൃഭിർനാമ്നി യജ്ഞേശ തേ
 യജ്ഞവിഹ്നാഃ ക്ഷയം യാന്തി തസ്മൈ നമഃ || 47 ||

286

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഇതി ദക്ഷഃ കവിര്യജ്ഞം ഭദ്ര രൂദ്രാവമർശിതം |
 കീർത്യമാനേ ഹൃഷീകേശേ സന്നിന്ദയേ യജ്ഞഭാവനേ || 48 ||

287

ഭഗവാൻ സ്വേന ഭാഗേന സർവാത്മാ സർവഭാഗഭുക് |
 ദക്ഷം ബഭാഷ ആഭാഷ്യ പ്രിയമാണ ഇവാനഘ || 49 ||

288

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 അഹം ബ്രഹ്മാ ച ശർവശ്ച ജഗതഃ കാരണം പരം |
 ആത്മേശ്വര ഉപഭ്രഷ്ടാ സ്വയന്യുഗവിശേഷണഃ || 50 ||

289

ആത്മമായാം സമാവിശ്യ

സോഽഹം ഗുണമയീം ദ്വിജ |

സൃജൻ രക്ഷൻ ഹരൻ വിശ്വം

ദഭ്രേ സംജ്ഞാം ക്രിയോചിതാം || 51 ||

290

തസ്മിൻ ബ്രഹ്മൺയദിതീയേ കേവലേ പരമാത്മനി |

ബ്രഹ്മരൂഢൗ ച ഭൂതാനി ഭേദേനാജ്ഞോഽനുപശ്യതി || 52 ||

291

യഥാ പുമാന്ന സ്വാംഗേഷു ശിരഃ പാൺയാദിഷു ക്വചിത് |

പാരക്യബുദ്ധിം കുരുതേ ഏവം ഭൂതേഷു മത്പരഃ || 53 ||

292

ത്രയാണാമേകഭാവാനാം യോ ന പശ്യതി വൈ ഭിദാം |

സർവഭൂതാത്മനാം ബ്രഹ്മൻ സ ശാന്തിമധിഗച്ഛതി || 54 ||

293

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം ഭഗവതാഽഭിഷ്ടഃ പ്രജാപതിപതിർഹരിഃ |

അർചിത്വാ ക്രതുനാ സ്വേന ദേവാനുഭയതോഽയജത് || 55 ||

294

രുദ്രം ച സ്വേന ഭാഗേന ഹ്യുപാധാവത്സമാഹിതഃ |

കർമ്മണോദവസാനേന സോമപാനിതരാനപി |

ഉദവസ്യ സഹർത്രിഗ്ഭിഃ സസ്നാവവഭൃഥം തതഃ || 56 ||

295

തസ്മാ അപ്യനുഭാവേന സ്വേനൈവാവാപ്തരാധസേ |

ധർമ ഏവ മതിം ദത്തവാ ത്രിദശാസ്തേ ദിവം യയുഃ || 57 ||

296

ഏവം ദാക്ഷായണീ ഹിത്വാ സതീ പൂർവകലേവരം |

ജ്ജ്ഞാത ഹിമവതഃ ക്ഷേത്രേ മേനായാമിതി ശുശ്രൂമ || 58 ||

297

തഥേവ ദധിതം ഭൂയ ആവൃക്തേ പതിമംബികാ |

അനന്തയാദൈവകഗതിം ശക്തിഃ സുപ്തേവ പൂരുഷം || 59 ||

298

ഏതദ്ഭഗവതഃ ശംഭോഃ കർമ്മ ദക്ഷാധ്വരദ്രുഹഃ |

ശ്രുതം ഭാഗവതാച്ഛിഷ്യാദുദ്ധവാൻമേ ബൃഹസ്പതേഃ || 60 ||

299

ഇദം പവിത്രം പരമീശചേഷ്ടിതം

യശസ്യമായുഷ്യമൗഘൗഘമർഷണം |

യോ നിത്യദാഽ്നികർണ്യ നരോഽനുകീർതയേദ്

ധൂനോത്യഘം കൗരവ ഭക്തിഭാവതഃ || 61 ||

300

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ ദക്ഷയജ്ഞസന്ധാനം നാമ സപ്തമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

- മൈത്രേയ ഉവാച
 സനകാദ്യാ നാരദശ്ച ഋഭുർഹംസോഽരുണിര്യതിഃ |
 നൈതേ ഗൃഹാൻ ബ്രഹ്മസുതാ ഹ്യാവസന്നൂർധ്വരേതസഃ || 1 || 301
- മൃഷാധർമസ്യ ഭാർയാഽഽസീദുംഭം മായാം ച ശത്രുഹൻ |
 അസൂത മിമുനം തത്തു നിര്യതിർജഗൃഹേഽപ്രജഃ || 2 || 302
- തയോഃ സമഭവൽലോഭോ നികൃതിശ്ച മഹാമതേ |
 താഭ്യാം ക്രോധശ്ച ഹിംസാ ച യദുരുകൃതിഃ സ്വസാ കലിഃ || 3 || 303
- ദുരുകൃതൗ കലിരാധത്ത ഭയം മൃത്യും ച സത്തമ |
 തയോശ്ച മിമുനം ജജ്ഞേ യാതനാ നിരയസ്തഥാ || 4 || 304
- സംഗ്രഹേണ മയാഽഽഖ്യാതഃ
 പ്രതിസർഗസ്തവാനഘ |
 ത്രിഃ ശ്രുത്യൈതത്പുമാൻ പുൺയം
 വിധുനോത്യാത്മനോ മലം || 5 || 305
- അഥാതഃ കീർതയേ വംശം പുൺയകീർതേഃ കുരുദ്വഹ |
 സ്വായംഭുവസ്യാപി മനോർഹരേരംശാംശജൻമനഃ || 6 || 306

- പ്രിയവ്രതോത്താനപാദൗ ശതരൂപാപതേഃ സുതൗ |
വാസുദേവസ്യ കലയാ രക്ഷായാം ജഗതഃ സ്ഥിതൗ || 7 || 307
- ജായേ ഉത്താനപാദസ്യ സുനീതിഃ സുരൂചിസ്തയോഃ |
സുരൂചിഃ പ്രേയസീ പത്യാർനേതരാ യത്സുതോ ധ്രുവഃ || 8 || 308
- ഏകദാ സുരൂചേഃ പുത്രമങ്കമാരോപ്യ ലാലയൻ |
ഉത്തമം നാരുരൂക്ഷന്തം ധ്രുവം രാജാഭ്യനന്ദത || 9 || 309
- തഥാ ചികീർഷമാണം തം സപത്യാസ്തനയം ധ്രുവം |
സുരൂചിഃ ശൃൺവതോ രാജ്ഞഃ സേർഷ്യമാഹാതിഗർവിതാ || 10 || 310
- ന വത്സ നൃപതേർധിഷ്ഠ്യം ഭവാനാരോഽശുമർഹതി |
ന ഗൃഹീതോ മയാ യത്ത്വം കൂക്ഷാവപി നൃപാത്മജഃ || 11 || 311
- ബാലോഽസി ബത നാത്മാനമന്യസ്ത്രീഗർഭസംഭൃതം |
നൂനം വേദ ഭവാൻ യസ്യ ദുർലഭേഭ്യർഥേ മനോരമഃ || 12 || 312
- തപസാഽപ്രാപ്യ പുരുഷം തസ്യൈവാനുഗ്രഹേണ മേ |
ഗർഭേ ത്വം സാധയാത്മാനം യദീച്ഛസി നൃപാസനം || 13 || 313
- മൈത്രേയ ഉവാച
മാതുഃ സപത്യാഃ സ ദുരുക്തിവിദ്ധഃ
ശ്വസൻ രൂഷാ ദണ്ഡഹതോ യഥാഹിഃ |
ഹിത്വാ മിഷന്തം പിതരം സന്നവാചം
ജഗാമ മാതുഃ പ്രരുദൻ സകാശം || 14 || 314
- തം നിഃശ്വസന്തം സ്ഫുരിതാധരോഷ്ഠം
സുനീതിരുത്സംഗ ഉദൂഹ്യ ബാലം |
നിശമ്യ തത്പൗരമുഖാന്നിതാന്തം
സാ വിവൃഥേ യദ്ഗദിതം സപത്യാ || 15 || 315

സോത്സൃജ്യ ധൈര്യം വിലലാപ ശോക -

ദാവാഗ്നിനാ ദാവലതേവ ബാലാ |

വാക്യം സപത്യാഃ സ്മരതീ സരോജ -

ശ്രീയാ ദൃശാ ബാഷ്പകലാമുവാഹ || 16 ||

316

ദീർഘം ശ്വസന്തീ വൃജിനസ്യ പാര -

മപശ്യതീ ബാലകമാഹ ബാലാ |

മാമംഗലം താത പരേഷു മംസ്ഥാ

ഭുങ്ക്തേ ജനോ യത്പരദുഃഖദസ്തത് || 17 ||

317

സത്യം സുരുചാഭിഹിതം ഭവാൻമേ

യദ് ദുർഭഗായാ ഉദരേ ഗൃഹീതഃ |

സ്തന്യേന വൃദ്ധശ്ച വിലജ്ജതേ യാ

ഭാർയേതി വാ വോഽശുമിധസ്തപതിർമാം || 18 ||

318

ആതിഷ്ഠ തത്താത വിമത്സരസ്ത്വ -

മുക്തം സമാത്രാപി യദവ്യലീകം |

ആരാധയാധോക്ഷജപാദപദ്മം

യദീച്ഛസ്യേഽധ്യാസനമുത്തമോ യഥാ || 19 ||

319

യന്യാംഘ്രിപദ്മം പരിചര്യ വിശ്വ -

വിഭാവനായാത്തഗുണാഭിപത്തേഃ |

അജോഽധ്വതിഷ്ഠത്ഖലു പാരമേഷ്ഠ്യം

പദം ജിതാത്മശ്വസനാഭിവന്ദ്യം || 20 ||

320

തഥാ മനുർവോ ഭഗവാൻ പിതാമഹോ

യമേകമത്യാ പുരുദക്ഷിണൈർമഖൈഃ |

ഇഷ്ട്വാഭിപേദേ ദുരവാപമന്യതോ

ഭൗമം സുഖം ദിവ്യമമാപവർഗ്യം || 21 ||

321

തഥേവ വത്സാശ്രയ ഭൃത്യവത്സലം

മുമുക്ഷുഭിർമൃഗ്യപദാബ്ജപദ്ധതിം ।

അനന്യഭാവേ നിജധർമ്മഭാവിതേ

മനസ്ത്വസ്ഥാപ്യ ഭജന്യ പുരുഷം ॥ 22 ॥

322

നാൻയം തതഃ പദ്മപലാശലോചനാദ്

ദുഃഖച്ഛിദ്രം തേ മൃഗയാമി കഞ്ചന ।

യോ മൃഗ്യതേ ഹസ്തഗൃഹീതപദ്മയാ

ശ്രിയേതരൈരംഗ വിമൃഗ്യമാണയാ ॥ 23 ॥

323

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം സഞ്ജൽപിതം മാതുരാകർണ്യാർമാഗമം വചഃ ।

സന്നിയത്യാത്മനാസ്ത്ഥാനം നിശ്ചക്രാമ പിതുഃ പുരാത് ॥ 24 ॥

324

നാരദസ്തദുപാകർണ്യ ജ്ഞാത്വാ തസ്യ ചികീർഷിതം ।

സ്വപൃഷ്ട്വാ മുർധൻയഘൃണേന പാണിനാ പ്രാഹ വിസ്ഥിതഃ ॥ 25 ॥ 325

അഹോ തേജഃ ക്ഷത്രിയാണാം മാനഭംഗമമൃഷ്യതാം ।

ബാലോഽപ്യയം ഹൃദാ ധത്തേ യത്സമാതുരസദ്യചഃ ॥ 26 ॥

326

നാരദ ഉവാച

നാധുനാപ്യവമാനം തേ സമ്മാനം വാപി പുത്രക ।

ലക്ഷയാമഃ കുമാരസ്യ സകുതസ്യ ക്രീഡനാദിഷു ॥ 27 ॥

327

വികൽപേ വിദ്യമാന്വേപി ന ഹ്യസന്തോഷഹേതവഃ ।

പുംസോ മോഹമൃതേ ഭിന്നാ യൽലോകേ നിജകർമ്മഭിഃ ॥ 28 ॥

328

പരിതുഷ്യേത്തതസ്താത താവൻമാത്രേണ പുരുഷഃ ।

ദൈവോപസാദിതം യാവദ്വീക്ഷ്യശ്വരഗതിം ബുധഃ ॥ 29 ॥

329

- അഥ മാത്രോപദിഷ്ടേന യോഗേനാവരുരുത്സസി |
യത്പ്രസാദം സ വൈ പുംസാം ദുരാരാധ്യോ മതോ മമ || 30 || 330
- മുനയഃ പദവീം യസ്യ നിഃസംഗേനോരുജ്ജന്മഭിഃ |
ന വിദുർമൃഗയന്തോഽപി തീവ്രയോഗസമാധിനാ || 31 || 331
- അതോ നിവർത്തതാമേഷ നിർബന്ധസ്തവ നിഷ്ഫലഃ |
യതിഷ്യതി ഭവാൻ കാലേ ശ്രേയസാം സമുപസ്ഥിതേ || 32 || 332
- യസ്യ യദ് ദൈവവിഹിതം സ തേന സുഖദുഃഖയോഃ |
ആത്മാനം തോഷയന്ദേഹീ തമസഃ പാരമൃച്ഛതി || 33 || 333
- ഗുണാധികാൻമുദം ലിപ്സേദനുക്രാശം ഗുണാധമാത് |
മൈത്രീം സമാനാദൻവിച്ഛേന്ന താപൈരഭിഭൂയതേ || 34 || 334
- ധ്രുവ ഉവാച
സോഽയം ശമോ ഭഗവതാ സുഖദുഃഖഹതാത്മനാം |
ദർശിതഃ കൃപയാ പുംസാം ദുർദർശോഽസ്മദ്വിധൈസ്തു യഃ || 35 || 335
- അഥാപി മേഘിനീതസ്യ ക്ഷാത്രം ഘോരമുപേയുഷഃ |
സുരുചാ ദുർവചോബാണൈർന ഭിന്നേ ശ്രേയതേ ഹൃദി || 36 || 336
- പദം ത്രിഭുവനോക്തകൃഷ്ടം ജിഗീഷോഃ സാധു വർത്ത മേ |
ബ്രഹ്മഹൃസ്ഥത്പിതൃഭിർബ്രഹ്മന്നന്യൈരപ്യനധിഷ്ഠിതം || 37 || 337
- നൂനം ഭവാൻ ഭഗവതോ യോഽംഗജഃ പരമേഷ്ഠിനഃ |
വിതുദന്നടതേ വീണാം ഹിതാർഥം ജഗതോഽർകവത് || 38 || 338
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യുദാഹൃതമാകർണ്യ ഭഗവന്നാരദസ്തദാ |
പ്രീതഃ പ്രത്യാഹ തം ബാലം സദ്യാകൃമനുകമ്പയാ || 39 || 339

നാരദ ഉവാച

ജനന്യാഭിഹിതഃ പന്ഥാഃ സ വൈ നിഃശ്രയസസ്യ തേ |
ഭഗവാൻ വാസുദേവസ്തം ഭജ തത്പ്രവണാത്മനാ || 40 || 340

ധർമാർഥകാമമോക്ഷാഖ്യം യ ഇച്ഛേച്ഛേച്ഛയ ആത്മനഃ |
ഏകമേവ ഹരേസ്തത്ര കാരണം പാദസേവനം || 41 || 341

തത്താത ഗച്ഛ ഭദ്രം തേ യമുനായാസ്തടം ശുചി |
പുൺയം മധുവനം യത്ര സാന്നിധ്യം നിത്യദാ ഹരേഃ || 42 || 342

സ്നാത്യാനുസവനം തസ്മിൻ കാലിന്ദ്രാഃ സലിലേ ശിവേ |
കൃത്യോചിതാനി നിവസന്നാത്മനഃ കൽപിതാസനഃ || 43 || 343

പ്രാണായാമേന ത്രിവൃതാ പ്രാണേന്ദ്രിയമനോമലം |
ശന്നൈർവ്യാദസ്യാഭിധ്യായേൻമനസാ ഗുരുണാ ഗുരും || 44 || 344

പ്രസാദാഭിമുഖം ശശ്വത്പ്രസന്നവദനേക്ഷണം |
സുനാസം സുഭ്രൂവം ചാരുകപോലം സുരസുന്ദരം || 45 || 345

തരുണം രമണീയാംഗമരുണോഷ്ഠേക്ഷണാധരം |
പ്രണതാശ്രയണം നൃമ്ണം ശരൺയം കരുണാർണവം || 46 || 346

ശ്രീവത്സാങ്കം ഘനശ്യാമം പുരുഷം വനമാലിനം |
ശംഖചക്രഗദാപദ്മൈരഭിവൃക്തചതുർഭുജം || 47 || 347

കിരീടിനം കുണ്ഡലിനം കേയൂരവലയാൻവിതം |
കൗസ്തുഭാഭരണഗ്രീവം പീതകൗശേയവാസസം || 48 || 348

കാഞ്ചീകലാപപർയസ്തം ലസത്കാഞ്ചനനുപൂരം |
ദർശനീയതമം ശാന്തം മനോനയനവർധനം || 49 || 349

- പദ്ഭ്യാം നഖമണിശ്രേണയാ വിലസദ്ഭ്യാം സമർചതാം |
ഹൃത്പദ്മകർണികാധിഷ്ഠ്യമാക്രമ്യാത്മന്യവസ്ഥിതം || 50 || 350
- സ്ഥയമാനമഭിധ്യായേത്സാനുരാഗാവലോകനം |
നിയതേനൈകഭൂതേന മനസാ വരദർഷഭം || 51 || 351
- ഏവം ഭഗവതോ രൂപം സുഭദ്രം ധ്യായതോ മനഃ |
നിർവൃത്യാ പരയാ തൂർണം സമ്പന്നം ന നിവർതതേ || 52 || 352
- ജപ്യശ്ച പരമോ ഗുഹ്യഃ ശ്രൂയതാം മേ നൃപാത്മജ |
യം സപ്തരാത്രം പ്രപഠൻ പുമാൻ പശ്യതി ഖേചരാൻ || 53 || 353
- ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ |
മന്ത്രേണാനേന ദേവസ്യ കുർയാദ് ഭവ്യമയീം ബുധഃ |
സപർയാം വിവിധൈർഭവൈർദേശകാലവിഭാഗവിത് || 54 || 354
- സലിലൈഃ ശുചിഭിർമാൽയൈർവന്യൈർമൂലഫലാദിഭിഃ |
ശസ്താങ്കുരാംശുകൈശ്ചാർചേത്തുലസ്യ പ്രിയയാ പ്രഭും || 55 || 355
- ലബ്ധ്വാ ഭവ്യമയീമർചാം ക്ഷിത്യംബ്വാദിഷു വാർചയേത് |
ആഭ്യതാത്മാ മൂനിഃ ശാന്തോ യതവാങ്മിതവന്യഭുക് || 56 || 356
- സ്വേഷ്ഠാവതാരചരിതൈരചിന്ത്യനിജമായയാ |
കരിഷ്യത്യുത്തമശ്ലോകസ്തദ് ധ്യായേദ്യുദയംഗമം || 57 || 357
- പരിചർയാ ഭഗവതോ യാവത്യഃ പൂർവസേവിതാഃ |
താ മന്ത്രഹൃദയേനൈവ പ്രയുഞ്ജ്യാൻമന്ത്രമൂർതയേ || 58 || 358
- ഏവം കായേന മനസാ വചസാ ച മനോഗതം |
പരിചർയമാണോ ഭഗവാൻ ഭക്തിമത്പരിചർയയാ || 59 || 359

- പുംസാമമായിനാം സമൃഗ്ഭജതാം ഭാവവർധനഃ |
 ശ്രേയോ ദിശത്യഭിമതം യദ്ധർമാദിഷു ദേഹിനാം || 60 || 360
- വിരക്തശ്ചേന്ദ്രിയരതൗ ഭക്തിയോഗേന ഭൂയസാ |
 തം നിരന്തരഭാവേന ഭജേതാദ്ധാ വിമുക്തയേ || 61 || 361
- ഇത്യുക്തസ്തം പരിക്രമ്യ പ്രണമ്യ ച നൃപാർഭകഃ |
 യയൗ മധുവനം പുണ്യം ഹരേശ്വരണചർചിതം || 62 || 362
- തപോവനം ഗതേ തസ്മിൻപ്രവിഷ്ടോന്തഃപുരം മുനിഃ |
 അർഹിതാർഹണകോ രാജ്ഞാ സുഖാസീന ഉവാച തം || 63 || 363
- നാരദ ഉവാച
 രാജൻ കിം ധ്യായസേ ദീർഘം മുഖേന പരിശുഷ്യതാ |
 കിം വാ ന രിഷ്യതേ കാമോ ധർമോ വാർഥേന സംയുതഃ || 64 || 364
- രാജോവാച
 സുതോ മേ ബാലകോ ബ്രഹ്മൻ
 സ്ത്രൈണേനാകരുണാത്മനാ |
 നിർവാസിതഃ പഞ്ചവർഷഃ
 സഹ മാത്രാ മഹാൻകവിഃ || 65 || 365
- അപ്യനാഥം വനേ ബ്രഹ്മൻ മാ സ്ഥാദന്ത്യർഭകം വൃകാഃ |
 ശ്രാന്തം ശയാനം ക്ഷുധിതം പരിജ്ഞാനമുഖാംബുജം || 66 || 366
- അഹോ മേ ബത ദൗരാത്മ്യം സ്ത്രീജിതസ്യോപധാരയ |
 യോക്തം പ്രേമ്ണാഽരുരുക്ഷന്തം നാഭ്യനന്ദസത്തമഃ || 67 || 367
- നാരദ ഉവാച
 മാ മാ ശുചഃ സ്വതനയം ദേവഗുപ്തം വിശാമ്പതേ |
 തത്പ്രഭാവമവിജ്ഞായ പ്രാവൃക്തേ യദ്യശോ ജഗത് || 68 || 368

- സുദുഷ്കരം കർമ്മ കൃത്വാ ലോകപാലൈരപി പ്രഭുഃ |
ഏഷ്യത്യചിരതോ രാജൻ യശോ വിപുലയംസ്തവ || 69 || 369
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഇതി ദേവർഷിണാ പ്രോക്തം വിശ്രുത്യ ജഗതീപതിഃ |
രാജലക്ഷ്മീമനാദൃത്യ പുത്രമേവാൻവചിന്തയത് || 70 || 370
- തത്രാഭിഷിക്തഃ പ്രയത്സ്താമുപോഷ്യ വിഭാവരീം |
സമാഹിതഃ പര്യചരദ്യശ്യാദേശേന പൂരുഷം || 71 || 371
- ത്രിരാത്രാന്തേ ത്രിരാത്രാന്തേ കപിത്ഥബദരാശനഃ |
ആത്മവൃത്തന്യുസാരേണ മാസം നിന്ത്യേർചയൻ ഹരിം || 72 || 372
- ദ്വിതീയം ച തഥാ മാസം ഷഷ്ഠോ ഷഷ്ഠേർഭക്തോ ദിനേ |
തൃണപർണാദിഭിഃ ശീർണ്ണൈഃ കൃതാനോഽഭ്യർചയദ്വിഭും || 73 || 373
- തൃതീയം ചാനയൻമാസം നവമേ നവമേഹനി |
അബ്ദക്ഷ ഉത്തമശ്ലോകമുപാധാവത്സമാധിനാ || 74 || 374
- ചതുർഥമപി വൈ മാസം ദ്വാദശേ ദ്വാദശേഹനി |
വായുഭക്ഷാ ജിതശ്ചാസോ ധ്യായന്ദേവമധാരയത് || 75 || 375
- പഞ്ചമേ മാസ്യനുപ്രാപ്തേ ജിതശ്ചാസോ നൃപാത്മജഃ |
ധ്യായൻ ബ്രഹ്മ പദൈകേന തസ്ഥൗ സ്ഥാണുരിവാചലഃ || 76 || 376
- സർവതോ മന ആകൃഷ്ട ഹൃദി ഭൂതേന്ദ്രിയാശയം |
ധ്യായൻഭഗവതോ രൂപം നാദ്രാക്ഷീത്കിഞ്ചനാപരം || 77 || 377
- ആധാരം മഹദാദീനാം പ്രധാനപുരുഷേശ്വരം |
ബ്രഹ്മ ധാരയമാണസ്യ ത്രയോ ലോകാശ്ചകമ്പിരേ || 78 || 378

യദൈകപാദേന സ പാർഥിവാർഭക -

സ്തസ്ഥൗ തദംഗുഷ്ഠനിപീഡിതാ മഹീ |

നനാമ തത്രാർധമിഭേന്ദ്രധിഷ്ഠിതാ

തരീവ സവ്യേതരതഃ പദേ പദേ || 79 ||

379

തസ്മിന്നഭിധ്യായതി വിശ്വമാത്മനോ

ദ്വാരം നിരുധ്യാസുമനന്യയാ ധിയാ |

ലോകാ നിരുച്ഛാസനിപീഡിതാ ഭൃശം

സലോകപാലാഃ ശരണം യയുർഹരിം || 80 ||

380

ദേവാ ഊചുഃ

നൈവം വിദാമോ ഭഗവൻ പ്രാണരോധം

ചരാചരസ്യാഖിലസത്ത്വയാമ്നഃ |

വിധേഹി തന്നോ വൃജിനാദ്വിമോക്ഷം

പ്രാപ്താ വയം ത്വാം ശരണം ശരൺയം || 81 ||

381

ശ്രീഭഗവാനുവാച

മാ ഭൈഷ്ടം ബാലം തപസോ ദുരത്യയാ -

ന്നിവർതയിഷ്യേ പ്രതിയാത സ്വധാമ |

യതോ ഹി വഃ പ്രാണനിരോധ ആസീ -

ദൗത്താനപാദിർമയി സംഗതാത്മാ || 82 ||

382

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ ധ്രുവചരിതേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ത ഏവമുത്സന്നഭയാ ഉരുക്രമേ

കൃതാവനാമാഃ പ്രയയുസ്ത്രിവിഷ്ടപം ।

സഹസ്രശീർഷാപി തതോ ഗരുത്ഥതാ

മധോർവനം ഭൃത്യദിദൃക്ഷയാ ഗതഃ ॥ 1 ॥

383

സ വൈ ധിയാ യോഗവിപാകതീവ്രയാ

ഹൃത്പദ്മകോശേ സ്ഫുരിതം തന്ധിത്പ്രഭം ।

തിരോഹിതം സഹസൈവോപലക്ഷ്യ

ബഹിഃസ്ഥിതം തദവസ്ഥം ദദർശ ॥ 2 ॥

384

തദുൾശനേനാഗതസാധുസഃ ക്ഷിതാ -

വവന്ദതാംഗം വിനമയ്യ ദണ്ഡവത് ।

ദൃഗ്ഭ്യാം പ്രപശ്യൻ പ്രപിബന്നിവാർഭക -

ശ്ചുംബന്നിവാസ്യേന ഭുജൈരിവാശ്ഠിഷൻ ॥ 3 ॥

385

സ തം വിവക്ഷന്തമതദ്വിദം ഹരി -

ർജ്ജുതാത്യാസ്യ സർവസ്യ ച ഹൃദ്യവസ്ഥിതഃ ।

കൃതാഞ്ജലിം ബ്രഹ്മമയേന കംബുനാ

പസ്പർശ ബാലം കൃപയാ കപോലേ ॥ 4 ॥

386

സ വൈ തദൈവ പ്രതിപാദിതാം ഗിരം
 ദൈവീം പരിജ്ഞാതപരാത്മനിർണ്ണയഃ |
 തം ഭക്തിഭാവോഽഭ്യഗുണാദസത്യരം
 പരിശ്രുതോരുശ്രവസം ധ്രുവക്ഷിതിഃ || 5 ||

387

ധ്രുവ ഉവാച
 യോന്തഃ പ്രവിശ്യ മമ വാചമിമാം പ്രസുപ്താം
 സഞ്ജീവയത്യഖിലശക്തിധരഃ സ്വധാമ്നാ |
 അന്യാംശ്ച ഹസ്തചരണശ്രവണത്യാഗാദീൻ
 പ്രാണാനമോ ഭഗവതേ പുരുഷായ തുഭ്യം || 6 ||

388

ഏകസ്ത്വമേവ ഭഗവന്നിദമാത്മശക്ത്യാ
 മായാഖ്യയോരുഗുണയാ മഹദാഭ്യശേഷം |
 സൃഷ്ട്യാനുവിശ്യ പുരുഷസ്തദസദ്ഗുണേഷു
 നാനേവ ദാരുഷു വിഭാവസുവദ്വിഭാസി || 7 ||

389

ത്വദുത്തയാ വയുനയേദമചഷ്ട വിശ്വം
 സുപ്തപ്രബുദ്ധ ഇവ നാമ ഭവത്പ്രപന്നഃ |
 തത്ത്വപവർഗ്യശരണം തവ പാദമൂലം
 വിസ്ഥർയതേ കൃതവിദാ കഥമാർതബന്ധോ || 8 ||

390

നൂനം വിമുഷ്ടമതയസ്തവ മായയാ തേ
 യേ ത്വാം ഭവാപ്യയവിമോക്ഷണമന്യഹേതോഃ |
 അർചന്തി കൽപകതരും കുണപോപഭോഗ്യ -
 മിച്ഛന്തി യത്സ്പർശജം നിരയേഽപി നൃണാം || 9 ||

391

യാ നിർവൃതിസ്തന്നുഭൃതാം തവ പാദപദ്മ -
 ധ്യാനാദ്ഭവജ്ജനകമാശ്രവണേന വാ സ്യാത് |

- സാ ബ്രഹ്മണി സ്വമഹിമന്യപി നാമ മാ ഭൂത്
കിം ത്വന്തകാസിലുലിതാത്പതതാം വിമാനാത് || 10 || 392
- ഭക്തിം മുഹൂഃ പ്രവഹതാം ത്വയി മേ പ്രസംഗോ
ഭൂയാദനന്ത മഹതാമമലാശയാനാം |
യേനാഞ്ജസോൽബണമുരുവ്യസനം ഭവാബ്ധിം
നേഷ്യേ ഭവദ്ഗുണകുമാമൃതപാനമത്തഃ || 11 || 393
- തേ ന സ്മരന്ത്യതിതരാം പ്രിയമീശ മർത്യം
യേ ചാൻവദഃ സുതസുഹൃദ്ഗൃഹവിത്തദാരാഃ |
യേ ത്വബ്ജനാഭ ഭവദീയപദാരവിന്ദ -
സൗഗന്ധ്യലുബ്ധഹൃദയേഷു കൃതപ്രസംഗാഃ || 12 || 394
- തിര്യങ്നഗദ്വിജസരീസ്യപദേവദൈത്യ -
മർത്യാദിഭിഃ പരിചിതം സദസദ്വിശേഷം |
രൂപം സ്ഥവിഷ്ഠമജ തേ മഹദാദ്യനേകം
നാതഃ പരം പരമ വേദ്മി ന യത്ര വാദഃ || 13 || 395
- കൽപാന്ത ഏതദഖിലം ജഠരേണ ഗൃഹ്ണൻ
ശേതേ പുമാൻ സ്വദ്യഗനന്തസഖസ്തദങ്കേ |
യന്നാഭിസിന്ധുരുഹകാഞ്ചനലോകപദ്മ -
ഗർഭേ ദൃമാൻ ഭഗവതേ പ്രണതോഽസ്മി തസ്മൈ || 14 || 396
- ത്വം നിത്യമുക്തപരിശുദ്ധവിബുദ്ധ ആത്മാ
കൂടസ്ഥ ആദിപുരുഷോ ഭഗവാംസ്തർയധീശഃ |
യദ്ബുദ്ധ്യവസ്ഥിതിമഖണ്ഡിതയാ സ്വദ്യഷ്ട്യാ
ദ്രഷ്ടാ സ്ഥിതാവധിമഖോ വൃതിരിക്ത ആസ്തേ || 15 || 397
- യസ്മിൻ വിരുദ്ധഗതയോ ഹൃനിശം പതന്തി
വിദ്യാദയോ വിവിധശക്തയ ആനുപൂർവ്വാത് |

തദ്ബ്രഹ്മ വിശ്വഭവമേകമനന്തമാദ്യ -

മാനന്മാത്രമവികാരമഹം പ്രപദ്യേ || 16 ||

398

സത്യാശിഷോ ഹി ഭഗവംസ്തവ പാദപദ്മ -

മാശീസ്തമാനുഭജതഃ പുരുഷാർഥമൂർത്തേ |

അപ്യേവമർയ ഭഗവാൻ പരിപാതി ദീനാൻ

വാശ്രേവ വത്സകമനുഗ്രഹകാതരോസ്മാൻ || 17 ||

399

മൈത്രേയ ഉവാച

അമാഭിഷ്ടുത ഏവം വൈ സത്സങ്കൽപേന ധീമതാ |

ഭൃത്യാനുരക്തോ ഭഗവാൻ പ്രതിനന്ദ്യദമബ്രവീത് || 18 ||

400

ശ്രീഭഗവാനുവാച

വേദാഹം തേ വ്യവസിതം ഹൃദി രാജന്യബാലക |

തത്പ്രയച്ഛാമി ഭദ്രം തേ ദുരാപമപി സുവ്രത || 19 ||

401

നാൻയൈരധിഷ്ഠിതം ഭദ്ര യദ്ഭ്രാജിഷ്ണു ധ്രുവക്ഷിതി |

യത്ര ഗ്രഹർക്ഷതാരാണാം ജ്യോതിഷാം ചക്രമാഹിതം || 20 ||

402

മേഘ്യാം ഗോചക്രവത്സ്ഥാസ്സനു

പരസ്താത്കൽപവാസിനാം |

ധർമോഽഗ്നിഃ കശ്യപഃ ശുക്രോ

മുനയോ യേ വനൗകസഃ |

ചരന്തി ദക്ഷിണീകൃത്യ

ഭ്രമന്തോ യത്സതാരകാഃ || 21 ||

403

പ്രസ്ഥിതേ തു വനം പിത്രാ ദത്ത്വാ ഗാം ധർമസംശ്രയഃ |

ഷട്ത്രിംശദ്വർഷസാഹസ്രം രക്ഷിതാവ്യാഹതേന്ദ്രിയഃ || 22 ||

404

ത്വദ്ഭ്രാതർയുത്തമേ നഷ്ടേ മൃഗയായാം തു തൻമനാഃ |
അൻവേഷന്തീ വനം മാതാ ദാവാഗ്നിം സാ പ്രവേക്ഷ്യതി || 23 || 405

ഇഷ്ട്വാ മാം യജ്ഞഹൃദയം
യജ്ഞേഃ പുഷ്കലദക്ഷിണൈഃ |
ഭുക്ത്വാ ചേഹാശിഷഃ സത്യാ
അന്തേ മാം സംസ്മരിഷ്യസി || 24 || 406

തതോ ഗന്താസി മത്സ്ഥാനം സർവലോകനമസ്കൃതം |
ഉപരിഷ്ടാഭ്യുഷിഭ്യസ്ത്വം യതോ നാവർതതേ ഗതഃ || 25 || 407

മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യർചിതഃ സ ഭഗവാനതിദിശ്യാത്മനഃ പദം |
ബാലസ്യ പശ്യതോ ധാമ സ്വമഗാദ്ഗരുഡധ്വജഃ || 26 || 408

സോഽപി സങ്കൽപജം വിഷ്ണോഃ പാദസേവോപസാദിതം |
പ്രാപ്യ സങ്കൽപനിർവാണം നാതിപ്രീതോഭ്യുഗാത്പുരം || 27 || 409

വിദൂര ഉവാച
സുദൂർലഭം യത്പരമം പദം ഹരേ -
ർമായാവിനസ്തച്ചരണാർചനാർജിതം |
ലബ്ധ്വാപ്യസിദ്ധാർഥമിവൈകജൻമനാ
കഥം സ്വമാത്മാനമന്യതാർഥവിത് || 28 || 410

മൈത്രേയ ഉവാച
മാതുഃ സപത്ന്യാ വാഗ്ബാണൈർ -
ഹൃദി വിദ്ധസ്തു താൻ സ്മരൻ |
നൈച്ഛൻമുക്തിപതേർമുക്തിം
തസ്മാത്താപമുപേയിവാൻ || 29 || 411

ധ്രുവ ഉവാച

സമാധിനാ നൈകഭവേന യത്പദം

വിദുഃ സന്നന്ദായ ഊർധ്വരേതസഃ |

മാസൈരഹം ഷഡ്ഭിരമുഷ്യ പാദയോ -

ശ്ചായാമുപേത്യാപഗതഃ പൃഥങ്മതിഃ || 30 ||

412

അഹോ ബത മമാനാത്മ്യം മന്ദഭാഗ്യസ്യ പശ്യത |

ഭവച്ഛിദഃ പാദമൂലം ഗത്യായാചേ യദന്തവത് || 31 ||

413

മതിർവിദുഷിതാ ദേവൈഃ പതദ്ഭിരസഹിഷ്ണുഭിഃ |

യോ നാരദവചസ്തഥ്യം നാഗ്രാഹിഷമസത്തമഃ || 32 ||

414

ദൈവീം മായാമുപാശ്രിത്യ പ്രസുപ്ത ഇവ ഭിന്നദ്യുക് |

തപ്യേ ദ്വിതീയേഽപ്യസതി ഭ്രാതൃഭ്രാതൃവൃഹുദ്രുജാ || 33 ||

415

മയൈതത്പ്രാർഥിതം വ്യർഥം ചികിത്സേവ ഗതായുഷി |

പ്രസാദ്യ ജഗദാത്മാനം തപസാ ദുഷ്പ്രസാദനം |

ഭവച്ഛിദമയാചേഹം ഭവം ഭാഗ്യവിവർജിതഃ || 34 ||

416

സ്വാരാജ്യം യച്ഛതോ മൗഢ്യാൻമാനോ മേ ഭിക്ഷിതോ ബത |

ഈശ്വരാത്ക്ഷീണപുണ്ഡ്രേന ഫലീകാരാനിവാധനഃ || 35 ||

417

മൈത്രേയ ഉവാച

ന വൈ മുകുന്ദസ്യ പദാരവിന്ദയോ

രജോജുഷസ്താത ഭവാദ്യശാ ജനാഃ |

വാഛരന്തി തദ്രാസ്യമൃത്യേർഥമാത്മനോ

യദൃച്ഛയാ ലബ്ധമനഃസമൃദ്ധയഃ || 36 ||

418

ആകർണ്യാത്മജമായാന്തം സമ്പരേത്യ യഥാഽഗതം |

രാജാ ന ശ്രദധേ ഭദ്രമഭദ്രസ്യ കുതോ മമ || 37 ||

419

- ശ്രദ്ധായ വാക്യം ദേവർഷേർഹർഷവേഗേന ധർഷിതഃ |
വാർതാഹർതുരതിപ്രീതോ ഹാരം പ്രാദാൻമഹാധനം || 38 || 420
- സദശ്വം രഥമാരുഹ്യ കാർതസ്വരപരിഷ്കൃതം |
ബ്രാഹ്മണൈഃ കുലവൃദ്ധൈശ്ച പര്യസ്തോഽമാത്യബന്ധുഭിഃ || 39 || 421
- ശംഖദുന്ദുഭിനാദേന ബ്രഹ്മഘോഷേണ വേണുഭിഃ |
നിശ്ചക്രാമ പുരാത്തൂർണ്ണമാത്മജാഭീക്ഷണോത്സുകഃ || 40 || 422
- സുനീതിഃ സുരുചിശ്ചാസ്യ മഹിഷ്യൗ രുക്മഭൂഷിതേ |
ആരുഹ്യ ശിബികാം സാർധമുത്തമേനാഭിജഗ്മതഃ || 41 || 423
- തം ദൃഷ്ട്വാപവനാഭ്യാശ ആയാന്തം തരസാ രമാത് |
അവരുഹ്യ നൃപസ്തൂർണ്ണമാസാദ്യ പ്രേമവിഹ്വലഃ || 42 || 424
- പരിരേഭ്യേംഗജം ദോർഭ്യാം ദീർഘോത്കംഠമനാഃ ശ്വസൻ |
വിഷ്വക്സേനാംഘ്രിസംസ്पर्ശഹതാശേഷഘബന്ധനം || 43 || 425
- അമാജിഘ്രൻമുഹൂർമൂർധ്നി ശീതൈർനയനവാരിഭിഃ |
സ്നാപയാമാസ തനയം ജാതോദ്ദാമമനോരമഃ || 44 || 426
- അഭിവന്ദ്യ പിതുഃ പാദാവാശീർഭിശ്ചാഭിമന്ത്രിതഃ |
നനാമ മാതൗ ശീർഷ്ണാ സത്കൃതഃ സജ്ജനാഗ്രണീഃ || 45 || 427
- സുരുചിസ്തം സമുത്ഥാപ്യ പാദാവനതമർഭകം |
പരിഷ്വജ്യാഹ ജീവേതി ബാഷ്പഗദ്ഗദയാ ഗിരാ || 46 || 428
- യസ്യ പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ ഗുണൈർമൈത്ര്യാദിഭിർഹരിഃ |
തസ്മൈ നമന്തി ഭൂതാനി നിമ്നമാപ ഇവ സ്വയം || 47 || 429
- ഉത്തമശ്ച ധ്രുവശ്ചോഭാവന്യോന്യം പ്രേമവിഹ്വലൗ |
അംഗസംഗാദുത്പുലകാവസ്രൗഘം മുഹൂരുഹതഃ || 48 || 430

സുനീതിരസ്യ ജനനീ പ്രാണേഭ്യോഽപി പ്രിയം സുതം |
ഉപഗുഹ്യ ജഹാവാധിം തദംഗസ്പർശനിർവൃതാ || 49 || 431

പയഃ സ്തനാഭ്യാം സുസ്രാവ
നേത്രജൈഃ സലിലൈഃ ശിവൈഃ |
തദാഭിഷിച്യമാനാഭ്യാം
വീര വീരസുവോ മുഹൂഃ || 50 || 432

താം ശശംസുർജനാ രാജ്ഞീം
ദിഷ്ട്വാ തേ പുത്ര ആർതിഹാ |
പ്രതിലബ്ധശ്ചിരം നഷ്ടോ
രക്ഷിതാ മണ്ഡലം ഭുവഃ || 51 || 433

അഭ്യർചിതസ്ത്വയാ നൂനം ഭഗവാൻ പ്രണതാർതിഹാ |
യദനുധ്വായിനോ ധീരാ മൃത്യും ജിഗൃഃ സുദുർജയം || 52 || 434

ലാൽയമാനം ജനൈരേവം ധ്രുവം സഭ്രാതരം നൃപഃ |
ആരോപ്യ കരിണീം ഹൃഷ്ടഃ സ്തൂയമാനോഽവിശത്പുരം || 53 || 435

തത്ര തത്രോപസങ്കൃപ്തൈർലസൻമകരതോരജൈഃ |
സവൃന്ദൈഃ കദലീസ്തന്ദൈഃ പുഗപോതൈശ്ച തദ്വിധൈഃ || 54 || 436

ചൂതപൽലവവാസഃസ്രങ്മുക്താദാമവിലംബിഭിഃ |
ഉപസ്കൃതം പ്രതിദ്വാരമപാം കുന്ദൈഃ സദീപകൈഃ || 55 || 437

പ്രാകാരൈർഗോപുരാഗാരൈഃ ശാതകുന്ദപരിച്ഛന്ദൈഃ |
സർവതോഽലങ്കൃതം ശ്രീമദ്വിമാനശിഖരദ്യുഭിഃ || 56 || 438

മൃഷ്ടചത്വരരഥ്യാട്ട -
മാർഗം ചന്ദനചർചിതം |

ലാജാക്ഷതൈഃ പുഷ്പഫലൈസ് -

തണ്ഡുലൈർബലിഭിര്യുതം || 57 ||

439

ധ്രുവായ പഥി ദൃഷ്ടായ തത്ര തത്ര പുരസ്ത്രിയഃ |

സിദ്ധാർമാക്ഷതദധുംബുദൂർവാപുഷ്പഫലാനി ച || 58 ||

440

ഉപജഹ്രൂഃ പ്രയുഞ്ജാനാ വാത്സൽയാദാശിഷഃ സതീഃ |

ശൃൺവംസ്തദ്വൽഗുഗീതാനി പ്രാവിശദ്ഭവനം പിതൂഃ || 59 ||

441

മഹാമണിവ്രാതമയേ സ തസ്മിൻ ഭവനോത്തമേ |

ലാലിതോ നിതരാം പിത്രാ ന്യവസദ്വിവി ദേവവത് || 60 ||

442

പയഃഫേനനിഭാഃ ശയ്യാ ദാന്താ രുക്മപരിച്ഛദാഃ |

ആസനാനി മഹാർഹാണി യത്ര രൗക്മാ ഉപസ്കരാഃ || 61 ||

443

യത്ര സ്ഫടികകുഡ്യേഷു മഹാമാരകതേഷു ച |

മണിപ്രദീപാ ആഭാന്തി ലലനാരത്നസംയുതാഃ || 62 ||

444

ഉദ്യാനാനി ച രമ്യാണി വിചിത്രൈരമരദ്രുമൈഃ |

കുജദ്വിഹംഗമിമുനൈർഗായൻമത്തമധുവ്രതൈഃ || 63 ||

445

വാപ്യോ വൈദൂർയസോപാനാഃ

പദ്മോത്പലകുമുദ്വതീഃ |

ഹംസകാരണ്ഡവകുലൈർ -

ജുഷ്ടാശ്ചക്രാഹ്വസാരസൈഃ || 64 ||

446

ഉത്താനപാദോ രാജർഷിഃ പ്രഭാവം തനയസ്യ തം |

ശ്രുത്വാ ദൃഷ്ട്വാദ്ഭുതതമം പ്രപേദേ വിസ്മയം പരം || 65 ||

447

വീക്ഷ്യോഽവയസം തം ച പ്രകൃതീനാം ച സമ്മതം |

അനുരക്തപ്രജം രാജാ ധ്രുവം ചക്രേ ഭുവഃ പതിം || 66 ||

448

ആത്മാനം ച പ്രവയസമാകലയു വിശാമ്പതിഃ |

വനം വിരക്തഃ പ്രാതിഷ്ഠദ്വിമൃശന്നാത്മനോ ഗതിം || 67 ||

449

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ധ്രുവരാജ്യാഭിഷേകവർണനം നാമ നവമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രജാപതേർദുഹിതരം ശിശുമാരസ്യ വൈ ധ്രുവഃ |
 ഉപയേമേ ഭൂമിം നാമ തത്സുതൗ കൽപവത്സരൗ || 1 || 450

ഇലായാമപി ഭാർയായാം വായോഃ പുത്ര്യാം മഹാബലഃ |
 പുത്രമുത്കലനാമാനം യോഷിദ്രുതമജീജനത് || 2 || 451

ഉത്തമസ്ത്വക്യുതോദ്യാഹോ മൃഗയായാം ബലീയസാ |
 ഹതഃ പുൺയജനേനാദ്രൗ തൻമാതാസ്യ ഗതിം ഗതാ || 3 || 452

ധ്രുവോ ഭ്രാതൃവധം ശ്രുത്വാ കോപാമർഷശുചാർപിതഃ |
 ജൈത്രം സ്യന്ദനമാസ്ഥായ ഗതഃ പുൺയജനാലയം || 4 || 453

ഗത്യാദീചീം ദിശം രാജാ രുദ്രാനുചരസേവിതാം |
 ദദർശ ഹിമവദ്ദ്രാൺയാം പുരീം ഗുഹ്യകസങ്കുലാം || 5 || 454

ദധ്മൗ ശംഖം ബൃഹദ്ബാഹുഃ ഖം ദിശശ്ചാനുനാദയൻ |
 യേനോദ്വിഗ്നദൃശഃ ക്ഷത്തരുപദേവ്യോഽത്രസൻഭൃശം || 6 || 455

തതോ നിഷ്ക്രമ്യ ബലിന ഉപദേവമഹാഭടാഃ |
 അസഹന്തസ്തന്നിനാദമഭിപേതുരുദായുധാഃ || 7 || 456

- സ താനാപതതോ വീര
ഉഗ്രധൻവാ മഹാരഥഃ |
ഏകൈകം യുഗപത്സർവാ -
നഹൻ ബാണൈസ്ത്രിഭിസ്ത്രിഭിഃ || 8 || 457
- തേ വൈ ലലാടലഗൈസ്തൈരിഷുഭിഃ സർവ ഏവ ഹി |
മത്യാ നിരസ്തമാത്മാനമാശംസൻ കർമ തസ്യ തത് || 9 || 458
- തേപി ചാമുമമൃഷ്യന്തഃ പാദസ്പർശമിവോരഗാഃ |
ശരൈരവിധുൻ യുഗപദ് ദ്വിഗുണം പ്രചികീർഷവഃ || 10 || 459
- തതഃ പരിഘനിസ്ത്രിംശൈഃ പ്രാസശൂലപരശ്വയൈഃ |
ശക്ത്യഷ്ടിഭിർഭൂശുണ്ഡീഭിശ്ചിത്രവാജൈഃ ശരൈരപി || 11 || 460
- അഭ്യവർഷൻ പ്രകുപിതാഃ സരഥം സഹസാരഥിം |
ഇച്ഛന്തസ്തത്പ്രതീകർതുമയുതാനി ത്രയോദശ || 12 || 461
- ഔത്താനപാദിഃ സ തദാ ശസ്ത്രവർഷേണ ഭൂരിണാ |
ന ഉപാഭൃശ്യതച്ഛന്ന ആസാരേണ യഥാ ഗിരിഃ || 13 || 462
- ഹാഹാകാരസ്തദൈവാസീത്സിദ്ധാനാം ദിവി പശ്യതാം |
ഹതോഽയം മാനവഃ സൂർയോ മഗ്നഃ പുൺയജനാർണവേ || 14 || 463
- നദത്സു യാതുധാനേഷു ജയകാശിഷ്യമോ മൃഗേ |
ഉദതിഷ്ഠദ്രഥസ്തസ്യ നീഹാരാദിവ ഭാസ്കരഃ || 15 || 464
- ധനുർവിസ്ഫൂർജയന്ദിവ്യം ദ്വിഷതാം ഖേദമുദ്വഹൻ |
അസ്ത്രൗഘം വ്യധമദ്ബാണൈർഘനാനീകമിവാനിലഃ || 16 || 465
- തസ്യ തേ ചാപനിർമുക്താ ഭിത്ത്യാ വർമാണി രക്ഷസാം |
കായാനാവിവിശുസ്തിഥ്വാ ഗിരീനശനയോ യഥാ || 17 || 466

ഭൽലൈഃ സംചരിദ്യമാനാനാം ശിരോഭിശ്ചാരുകുണ്ഡലൈഃ |
ഊരുഭിർഹേമതാലാഭൈർദോർഭിർവലയവൽഗുഭിഃ || 18 || 467

ഹാരകേയൂരമുകുടൈരുഷ്ണീഷൈശ്ച മഹാധനൈഃ |
ആസ്ത്യുതാസ്താ രണഭൂവോ രേജുർവീരമനോഹരാഃ || 19 || 468

ഹതാവശിഷ്ടാ ഇതരേ രണാജിരാദ്
രക്ഷോഗണാഃ ക്ഷത്രിയവർയസായകൈഃ |
പ്രായോ വിവൃക്ണാവയവാ വിദുദ്രുവു -
ർമൃഗേന്ദ്രവിക്രീഡിതയുഗ്മപാ ഇവ || 20 || 469

അപശ്യമാനഃ സ തദാർജ്ജുനതായിനം
മഹാമൃദേ കഞ്ചന മാനവോത്തമഃ |
പുരീം ദിദ്യക്ഷന്നപി നാവിശദ് ദ്വിഷാം
ന മായിനാം വേദ ചികീർഷിതം ജനഃ || 21 || 470

ഇതി ബ്രുവംശ്ചിത്രരഥഃ സ്വസാരഥിം
യത്തഃ പരേഷാം പ്രതിയോഗശങ്കിതഃ |
ശുശ്രാവ ശബ്ദം ജലധേരിവേരിതം
നഭസ്വതോ ദിക്ഷു രജോന്വദൃശ്യത || 22 || 471

ക്ഷണേനാച്ഛാദിതം വ്യോമ ഘനാനീകേന സർവതഃ |
വിസ്ഫുരത്തധിതാ ദിക്ഷു ത്രാസയത്സ്തനയിത്സുനാ || 23 || 472

വവൃഷു രുധിരൗഘാസ്യുക്തപൂയവിൺമൂത്രമേദസഃ |
നിപേതുർഗഗനാദസ്യ കബന്ധാൻയഗ്രതോന്മല || 24 || 473

തതഃ ഖ്വേദ്യശ്യത ഗിരിർനിപേതഃ സർവതോദിശം |
ഗദാപരിഘനിസ്ത്രിംശമുസലാഃ സാശ്മവർഷിണഃ || 25 || 474

- അഹയോശ്ശനിനിഃശ്വാസാ വമന്തോഗ്നിം രുഷാക്ഷിഭിഃ |
അഭ്യധാവൻ ഗജാ മത്താഃ സിംഹവ്യാഘ്രാശ്ച യൂഥശഃ || 26 || 475
- സമുദ്ര ഊർമിഭിർഭീമഃ പ്ലാവയൻ സർവതോ ഭുവം |
ആസസാദ മഹാഹ്രാദഃ കൽപാന്ത ഇവ ഭീഷണഃ || 27 || 476
- ഏവംവിധാൻയനേകാനി ത്രാസനാൻയമനസ്വിനാം |
സസൃജുസ്തിഗ്മഗതയ ആസുർയാ മായയാസുരാഃ || 28 || 477
- ധ്രുവേ പ്രയുക്താമസുരൈസ്താം മായാമതിദുസ്തരാം |
നിശാമ്യ തസ്യ മൂനയഃ ശമാശംസൻ സമാഗതാഃ || 29 || 478
- മൂനയ ഊചുഃ
ഔത്താനപാദേ ഭഗവാംസ്തവ ശാർംഗധൻവാ
ദേവഃ ക്ഷിണോത്പന്നതാർതിഹരോ വിപക്ഷാൻ |
യന്നാമധേയമഭിധായ നിശമ്യ ചാദ്ധാ
ലോകോഽഞ്ജസാ തരതി ദുസ്തരമംഗ മൃത്യും || 30 || 479
- || ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ദശമോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകാദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
 നിശമ്യ ഗദതാമേവമൃഷീണാം ധനുഷി ധ്രുവഃ |
 സന്ധ്യേസ്ത്രമുപസ്സ്പൃശ്യ യന്നാരായണനിർമിതം || 1 || 480

സന്ധീയമാന ഏതസ്മിൻമായാ ഗുഹ്യകനിർമിതാഃ |
 ക്ഷിപ്രം വിനേശൂർവിദൂര ക്ലേശാ ജ്ഞാനോദയേ യഥാ || 2 || 481

തസ്യാർഷാസ്ത്രം ധനുഷി പ്രയുജ്ഞതഃ
 സുവർണപുംഖാഃ കലഹംസവാസസഃ |
 വിനിഃസൃതാ ആവിവിശൂർദ്വിഷദ്ബലം
 യഥാ വനം ഭീമരവാഃ ശിഖണ്ഡിനഃ || 3 || 482

തൈസ്തിഗ്മധാരൈഃ പ്രധനേ ശിലീമുഖൈ -
 രിതസ്തതഃ പുണ്യജനാ ഉപദ്രുതാഃ |
 തമഭ്യധാവൻ കുപിതാ ഉദായുധാഃ
 സുപർണമുന്നദ്ധഹണാ ഇവാഹയഃ || 4 || 483

സ താൻ പൃഷ്ഠത്കൈരഭിധാവതോ മൃഗേ
 നികൃത്തബാഹൂരുശിരോധരോദരാൻ |
 നിനായ ലോകം പരമർകമണ്ഡലം
 വ്രജന്തി നിർഭിദ്യ യമൂർധ്വരേതസഃ || 5 || 484

താൻ ഹന്യമാനാനഭിവീക്ഷ്യ ഗുഹ്യകാ -

നനാഗസശ്ചിത്രരഥേന ഭൂരിശഃ |

ഔത്താനപാദിം കൃപയാ പിതാമഹോ

മനുർജഗാദോപഗതഃ സഹർഷിഭിഃ || 6 ||

485

മനുരുവാച

അലം വത്സാതിരോഷേണ തമോദ്വാരേണ പാപ്മനാ |

യേന പുണ്യജനാനേതാനവധീസ്ത്വമനാഗസഃ || 7 ||

486

നാസ്മത്കുലോചിതം താത കർമ്മൈതത്സദ്വിഗർഹിതം |

വധോ യദുപദേവാനാമാരബ്ധസ്തേ്യകൃതൈനസാം || 8 ||

487

നന്വേകസ്യാപരാധേന പ്രസംഗാദ് ബഹവോ ഹതാഃ |

ഭ്രാതൂർവധാഭിതപ്തേന ത്വയാംഗ ഭ്രാത്യവത്സല || 9 ||

488

നായം മാർഗോ ഹി സാധൂനാം ഹൃഷീകേശാനുവർതിനാം |

യദാത്മാനം പരാഗ്ഗൃഹ്യ പശുവദ്ഭൂതവൈശസം || 10 ||

489

സർവഭൂതാത്മഭാവേന ഭൂതാവാനസം ഹരിം ഭവാൻ |

ആരാധ്യാപ ദുരാദായ്യം വിഷ്ണോസ്തത്പരമം പദം || 11 ||

490

സ ത്വം ഹരേരനുധ്യാതസ്തത്പുംസാമപി സമ്മതഃ |

കഥം ത്വവദ്യം കൃതവാനനുശിക്ഷൻ സതാം വ്രതം || 12 ||

491

തിതിക്ഷയാ കരുണയാ മൈത്ര്യ ചാഖിലജന്തുഷു |

സമന്വേന ച സർവാത്മാ ഭഗവാൻ സമ്പ്രസീദതി || 13 ||

492

സമ്പ്രസന്നേ ഭഗവതി പുരുഷഃ പ്രാകൃതൈർഗുണൈഃ |

വിമുക്തോ ജീവനിർമുക്തോ ബ്രഹ്മ നിർവാണമുച്ഛതി || 14 ||

493

- ഭൂതൈഃ പഞ്ചഭിരാഭയൈർയോഷിത്പുരുഷ ഏവ ഹി |
തയോർവ്യവായാത്സംഭൂതിർയോഷിത്പുരുഷയോരിഹ || 15 || 494
- ഏവം പ്രവർത്തതേ സർഗഃ സ്ഥിതിഃ സംയമ ഏവ ച |
ഗുണവൃതികരാദ്രാജൻ മായയാ പരമാത്മനഃ || 16 || 495
- നിമിത്തമാത്രം തത്രാസീന്നിർഗുണഃ പുരുഷർഷഭഃ |
വ്യക്താവ്യക്തമിദം വിശ്വം യത്ര ഭ്രമതി ലോഹവത് || 17 || 496
- സ ഖൽവിദം ഭഗവാൻ കാലശക്ത്യാ
ഗുണപ്രവാഹേണ വിഭക്തവീര്യഃ |
കരോത്യകർതൈവ നിഹന്ത്യഹന്താ
ചേഷ്ടാ വിഭൂമ്നഃ ഖലു ദുർവിഭാവ്യാ || 18 || 497
- സോഽനന്തോഽന്തകരഃ കാലോഽനാദിരാദികൃദവ്യയഃ |
ജനം ജനേന ജനയൻമാരയൻമൃത്യുനാന്തകം || 19 || 498
- ന വൈ സ്വപക്ഷോഽസ്യ വിപക്ഷ ഏവ വാ
പരസ്യ മൃത്യോർവിശതഃ സമം പ്രജാഃ |
തം ധാവമാനമനുധാവന്ത്യനീശാ
യഥാ രജാംസ്യനിലം ഭൂതസംഘാഃ || 20 || 499
- ആയുഷോഽപചയം ജന്തോസ്തമൈവോപചയം വിഭുഃ |
ഉഭാഭ്യാം രഹിതഃ സ്വസ്ഥോ ദുഃസ്ഥസ്യ വിദധാത്യസൗ || 21 || 500
- കേചിത്കർമ്മ വദന്ത്യേനം സ്വഭാവമപരേ നൃപ |
ഏകേ കാലം പരേ ദൈവം പുംസഃ കാമമുതാപരേ || 22 || 501
- അവ്യക്തസ്യാപ്രമേയസ്യ നാനാശക്ത്യുദയസ്യ ച |
ന വൈ ചികീർഷിതം താത കോ വേദാമ സ്വസംഭവം || 23 || 502

- ന ചൈതേ പുത്രക ഭ്രാതൃർഹന്താരോ ധനദാനുഗാഃ |
വിസർഗാദാനയോസ്താത പുംസോ ദൈവം ഹി കാരണം || 24 || 503
- സ ഏവ വിശ്വം സൃജതി സ ഏവാവതി ഹന്തി ച |
അഥാപി ഹ്യനഹങ്കാരാനാജ്യതേ ഗുണകർമ്മഭിഃ || 25 || 504
- ഏഷ ഭൂതാനി ഭൂതാത്മാ ഭൂതേശോ ഭൂതഭാവനഃ |
സ്വശക്ത്യാ മായയാ യുക്തഃ സൃജത്യന്തി ച പാതി ച || 26 || 505
- തഥേവ മൃത്യുമമൃതം താത ദൈവം
സർവാത്മനോപേഹി ജഗത്പരായണം |
യസ്മൈ ബലിം വിശ്വസൃജോ ഹരന്തി
ഗാവോ യഥാ വൈ നസി ദാമയന്ത്രിതാഃ || 27 || 506
- യഃ പഞ്ചവർഷോ ജനനീം ത്വം വിഹായ
മാതുഃ സപത്ന്യാ വചസാ ഭിന്നമർമാ |
വനം ഗതസ്തപസാ പ്രത്യഗക്ഷ -
മാരാധ്യ ലേഭേ മുർധ്നി പദം ത്രിലോക്യാഃ || 28 || 507
- തഥേനമംഗാത്മനി മുക്തവിഗ്രഹേ
വ്യപാശ്രിതം നിർഗുണമേകമക്ഷരം |
ആത്മാനമൻവിച്ഛ വിമുക്തമാത്മദൃഗ്
യസ്മിന്നിദംഭേദമസത്പ്രതീയതേ || 29 || 508
- ത്വം പ്രത്യഗാത്മനി തദാ ഭഗവത്യനന്ത
ആനന്ദമാത്ര ഉപപന്നസമസ്തശക്തൗ |
ഭക്തിം വിധായ പരമാം ശനൈകരവിദ്യാ -
ഗ്രന്ഥിം വിഭേദ്യസി മമാഹമിതി പ്രഭുഡം || 30 || 509

സന്ധുഷ്ഠ രോഷം ഭദ്രം തേ പ്രതീപം ശ്രേയസാം പരം |
ശ്രുതേന ഭൂയസാ രാജന്നഗദേന യഥാഭിമയം || 31 || 510

യേനോപസൃഷ്ടാത്പുരുഷാൽലോക ഉദ്വിജതേ ഭൂശം |
ന ബുധസ്തദ്വശം ഗച്ഛേദിച്ഛന്നഭയമാത്മനഃ || 32 || 511

ഹേലനം ഗിരിശഭ്രാതൂർധനദസ്യ ത്വയാ കൃതം |
യജ്ജഘ്നീവാൻ പുണ്യജനാൻ ഭ്രാതൃഘ്നാനിത്യമർഷിതഃ || 33 || 512

തം പ്രസാദയ വത്സാശു സന്നത്യാ പ്രശ്രയോക്തിഭിഃ |
ന യാവൻമഹതാം തേജഃ കുലം നോഭിഭവിഷ്യതി || 34 || 513

ഏവം സ്വായംഭുവഃ പൗത്രമനുശാസ്യ മനുർധുവം |
തേനാഭിവന്ദിതഃ സാകമൃഷിഭിഃ സ്വപുരം യയൗ || 35 || 514

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദ്വാദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ധ്രുവം നിവൃത്തം പ്രതിബുദ്ധ്യ വൈശസാ -
ദപേതമന്യൂം ഭഗവാൻ ധനേശ്വരഃ |

തത്രാഗതശ്ചാരണയക്ഷകിന്നരൈഃ

സംസ്തുയമാനോദ്യവദത്കൃതാഞ്ജലിം || 1 ||

515

ധനദ ഉവാച

ഭോ ഭോഃ ക്ഷത്രിയദായാദ പരിതൂഷ്ടോസ്ഥി തേനഹ |

യസ്ത്വം പിതാമഹാദേശാദ്വൈരം ദുസ്തുജമത്യജഃ || 2 ||

516

ന ഭവാനവധീദൃക്ഷാന്ന യക്ഷാ ഭ്രാതരം തവ |

കാല ഏവ ഹി ഭൂതാനാം പ്രഭുരപ്യയഭാവയോഃ || 3 ||

517

അഹം ത്വമിത്യുപാർഥാ ധീരജ്ഞാനാത്പുരുഷസ്യ ഹി |

സ്വാപ്നീവാഭാത്യതദ്ധ്യാനാദ്യയാ ബന്ധവിപര്യയൗ || 4 ||

518

തദ്ഗച്ഛ ധ്രുവ ഭദ്രം തേ ഭഗവന്തമധോക്ഷജം |

സർവഭൂതാത്മഭാവേന സർവഭൂതാത്മവിഗ്രഹം || 5 ||

519

ഭജന്ത്യ ഭജനീയാംഘ്രിമഭവായ ഭവച്ഛിദം |

യുക്തം വിരഹിതം ശക്ത്യാ ഗുണമത്യാത്മമായയാ || 6 ||

520

വൃണീഹി കാമം നൃപ യന്മനോഗതം

മത്തസ്ത്വൗത്താനപദ്യവിശങ്കിതഃ |

വരം വരാർഹോഽംബുജനാഭപാദയോ -

രനന്തരം ത്വാം വയമംഗ ശുശ്രൂമ || 7 ||

521

മൈത്രേയ ഉവാച

സ രാജരാജേന വരായ ചോദിതോ

ധ്രുവോ മഹാഭാഗവതോ മഹാമതിഃ |

ഹരൗ സ വഭ്രുവ്ചലിതാം സ്മൃതിം യയാ

തരത്യയന്തേന ദുരത്യയം തമഃ || 8 ||

522

തസ്യ പ്രീതേന മനസാ താം ദന്തൈര്യഥവിധസ്തതഃ |

പശ്യതോഽന്തർദധേ സോഽപി സ്വപുരം പ്രത്യപദ്യത || 9 ||

523

അഥായജത യജേന്തശം ക്രതുഭിർഭൂരിദക്ഷിണൈഃ |

ദ്രവ്യക്രിയാദേവതാനാം കർമ കർമഫലപ്രദം || 10 ||

524

സർവാത്മന്യച്യുത്ത്വേസർവേ തീവ്രൗഘാം ഭക്തിമുദ്യഹൻ |

ദദർശാത്മനി ഭൂതേഷു തമേവാവസ്ഥിതം വിഭും || 11 ||

525

തമേവം ശീലസമ്പന്നം ബ്രഹ്മണ്യം ദീനവത്സലം |

ഗോപ്താരം ധർമസേതുനാം മേനിരേ പിതരം പ്രജാഃ || 12 ||

526

ഷട്ത്രിംശദ്യർഷസാഹസ്രം ശശാസ ക്ഷിതിമണ്ഡലം |

ഭോഗൈഃ പുണ്യക്ഷയം കുർവന്നഭോഗൈരശുഭക്ഷയം || 13 ||

527

ഏവം ബഹുസവം കാലം മഹാത്മാവിചലേന്ദ്രിയഃ |

ത്രിവർഗൗപയികം നീത്വാ പുത്രായാദാന്നുപാസനം || 14 ||

528

മന്യമാന ഇദം വിശ്വം മായാരചിതമാത്മനി |

അവിദ്യാരചിതസ്വപ്നഗന്ധർവനഗരോപമം || 15 ||

529

ആത്മസ്തർയപത്യസുഹൃദോ ബലമൃദ്ധകോശ -

മന്തഃപുരം പരിവിഹാരഭുവശ്ച രമ്യഃ |

ഭുമണ്ഡലം ജലധിമേഖലമാകലയു

കാലോപസൃഷ്ടമിതി സ പ്രയയൗ വിശാലാം || 16 ||

530

തസ്യാം വിശുദ്ധകരണഃ ശിവവാർവിഗാഹ്യ

ബദ്ധ്യാസ്സനം ജിതമരുന്മനസാസ്സഹൃതാക്ഷഃ |

സ്ഥൂലേ ദധാര ഭഗവത്പ്രതിരൂപ ഏതദ്

ധ്യായംസ്തദവ്യവഹിതോ വ്യസൃജത്സമാധൗ || 17 ||

531

ഭക്തിം ഹരൗ ഭഗവതി പ്രവഹന്നജസ്ര -

മാനന്ബാഷ്പകലയാ മുഹൂർദ്ദമാനഃ |

വിക്ലിദ്യമാനഹൃദയഃ പുലകാചിതാംഗോ

നാത്മാനമസ്മരദസാവിതി മുക്തലിംഗഃ || 18 ||

532

സ ദദർശ വിമാനാഗ്ര്യം നഭസോഽവതരദ് ധ്രുവഃ |

വിഭ്രാജയദ്ദൃശ ദിശോ രാകാപതിമിവോദിതം || 19 ||

533

തത്രാനു ദേവപ്രവരൗ ചതുർഭുജൗ

ശ്യാമൗ കിശോരാവരുണാംബുജേക്ഷണൗ |

സ്ഥിതാവവഷ്ടഭ്യ ഗദാം സുവാസസൗ

കിരീടഹാരാംഗദചാരുകുണ്ഡലൗ || 20 ||

534

വിജ്ഞായ താവുത്തമഗായകിങ്കരാ -

വഭൃതമിതഃ സാധ്യസവിസ്മൃതക്രമഃ |

നനാമ നാമാനി ഗൃണൻമധുദ്വിഷഃ

പാർഷത്പ്രധാനാവിതി സംഹതാഞ്ജലിഃ || 21 ||

535

തം കൃഷ്ണപാദാഭിനിവിഷ്ടചേതസം

ബദ്ധാഞ്ജലിം പ്രശ്രയനമ്രകന്ധരം |

സുനന്ദനന്ദാവുപസ്യത്യ സസ്മിതം

പ്രത്യുചതുഃ പുഷ്കരനാഭസമ്മതൗ || 22 ||

536

സുനന്ദനന്ദാവുചതുഃ

ഭോ ഭോ രാജൻ സുഭദ്രം തേ വാചം നോഽവഹിതഃ ശൃണു |

യഃ പഞ്ചവർഷസ്തപസാ ഭവാന്ദേവമതീത്യുപത് || 23 ||

537

തസ്യാഖിലജഗദ്ധാതുരാവാം ദേവസ്യ ശാർംഗിണഃ |

പാർഷദാവിഹ സമ്പ്രാപ്തൗ നേതും ത്വാം ഭഗവത്പദം || 24 ||

538

സുദുർജയം വിഷ്ണുപദം ജിതം ത്വയാ

യത്സുരയോഽപ്രാപ്യ വിചക്ഷതേ പരം |

ആതിഷ്ഠ തച്ചന്ദ്രദിവാകരാദയോ

ഗ്രഹർക്ഷതാരാഃ പരിയന്തി ദക്ഷിണം || 25 ||

539

അനാസ്ഥിതം തേ പിതൃഭിരൻയൈരപ്യംഗ കർഹിച്ചിത് |

ആതിഷ്ഠ ജഗതാം വന്ദ്യം തദ്വിഷ്ണോഃ പരമം പദം || 26 ||

540

ഏതദ്വിമാനപ്രവരമുത്തമശ്ലോകമൗലിനാ |

ഉപസ്ഥാപിതമായുഷ്മന്നധിരോഽഗും ത്വമർഹസി || 27 ||

541

മൈത്രേയ ഉവാച

നിശമ്യ വൈകുണ്ഠനിയോജ്യമുഖ്യയോ -

ർമധുച്യുതം വാചമുരുക്രമപ്രിയഃ |

കൃതാഭിഷേകഃ കൃതനിത്യമംഗലോ

മുനീൻ പ്രണമ്യാശിഷമഭ്യവാദയത് || 28 ||

542

പരീത്യാഭ്യർച്യ ധിഷ്ണാഗ്ര്യം പാർഷദാവഭിവന്ദ്യ ച |

ഇയേഷ തദധിഷ്ഠാതും ബിഭ്രദ്രൂപം ഹിരൺമയം || 29 ||

543

- തദോത്താനപദഃ പുത്രോ ദദർശാന്തകമാഗതം |
മൃത്യോർമൂർധ്നി പദം ദത്ത്വാ ആരുരോഹാദ്ഭൂതം ഗൃഹം || 30 || 544
- തദാ ദുന്ദുഭയോ നേദൂർമൃദംഗപണവാദയഃ |
ഗന്ധർവമുഖ്യാഃ പ്രജഗുഃ പേതുഃ കുസുമവൃഷ്ടയഃ || 31 || 545
- സ ച സ്വർലോകമാരോക്ഷ്യൻ സുനീതിം ജനനീം ധ്രുവഃ |
അൻവസ്ഥരദഗം ഹിത്വാ ദീനാം യാസ്യേ ത്രിവിഷ്ടപം || 32 || 546
- ഇതി വ്യവസിതം തസ്യ വ്യവസായ സുരോത്തമൗ |
ദർശയാമാസതുർദേവീം പുരോ യാനേന ഗച്ഛതീം || 33 || 547
- തത്ര തത്ര പ്രശംസദ്ഭിഃ പഥി വൈമാനികൈഃ സുരൈഃ |
അവകീര്യമാണോ ദദ്യുശേ കുസുമൈഃ ക്രമശോ ഗ്രഹാൻ || 34 || 548
- ത്രിലോകീം ദേവയാനേന സോതിവ്രജ്യ മൂനീനപി |
പരസ്താദ്യദ് ധ്രുവഗതിർവിഷ്ണോഃ പദമമാഭ്യഗാത് || 35 || 549
- യദ് ഭ്രാജമാനം സ്വരൂപൈവ സർവതോ
ലോകാസ്ത്രയോ ഹ്യനു വിഭ്രാജന്ത ഏതേ |
യന്നാവ്രജഞ്ജന്തുഷു യേനനുഗ്രഹാ
വ്രജന്തി ഭദ്രാണി ചരന്തി യേനിശം || 36 || 550
- ശാന്താഃ സമദ്യുശഃ ശുദ്ധാഃ സർവഭൂതാനുരഞ്ജനാഃ |
യാന്ത്യഞ്ജസാച്യുതപദമച്യുതപ്രിയബാന്ധവാഃ || 37 || 551
- ഇത്യുത്താനപദഃ പുത്രോ ധ്രുവഃ കൃഷ്ണപരായണഃ |
അഭ്യുത്തയാണാം ലോകാനാം ചൂഡാമണിരിവാമലഃ || 38 || 552
- ഗംഭീരവേഗോനിമിഷം ജ്യോതിഷാം ചക്രമാഹിതം |
യസ്ഥിൻ ഭ്രമതി കൗരവ്യ മേഘാമിവ ഗവാം ഗണഃ || 39 || 553

മഹിമാനം വിലോക്യാസ്യ

നാരദോ ഭഗവാനുഷിഃ |

ആതോദ്യം വിതുദന്ത് ശ്ലോകാൻ

സത്രേഗായത്പ്രചേതസാം || 40 ||

554

നാരദ ഉവാച

നൂനം സുനീതേഃ പതിദേവതായാ -

സ്തപഃപ്രഭാവസ്യ സുതസ്യ താം ഗതിം |

ദൃഷ്ട്വാഭ്യുപായാനപി വേദവാദിനോ

നൈവാധിഗന്തും പ്രഭവന്തി കിം നൃപാഃ || 41 ||

555

യഃ പഞ്ചവർഷോ ഗുരുദാരവാക്ശശരൈ -

ർഭിന്നേന യാതോ ഹൃദയേന ദൂയതാ |

വനം മദാദേശകരോജിതം പ്രഭും

ജിഗായ തദ്ഭക്തഗുണൈഃ പരാജിതം || 42 ||

556

യഃ ക്ഷത്രബന്ധുർഭൂവി തസ്യാധിരൂഢ -

മൻവാരുരുകേഷദപി വർഷപുഗൈഃ |

ഷട്പഞ്ചവർഷോ യദഹോദിരൽപൈഃ

പ്രസാദ്യ വൈകുണ്ഠമവാപ തത്പദം || 43 ||

557

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏതത്തേത്രിഭിഹിതം സർവം യത്പൃഷ്ടോഹമിഹ ത്വയാ |

ധ്രുവസ്യാദ്രാമയശസശ്ചരിതം സമ്മതം സതാം || 44 ||

558

ധന്യം യശസ്യമായുഷ്യം പുൺയം സ്വസ്ത്യയനം മഹത് |

സ്വർഗ്യം ധ്രൗവ്യം സൗമനസ്യം പ്രശസ്യമഘമർഷണം || 45 ||

559

ശ്രുത്യൈതച്ഛുദ്ധയാഭീക്ഷണമച്യുതപ്രിയചേഷ്ടിതം |

ഭവേദ്ഭക്തിർഭഗവതി യയാ സ്യാത്ക്ഷേശസങ്ക്ഷയഃ || 46 ||

560

മഹത്ത്വമിച്ഛതാം തീർഥം ശ്രോതുഃ ശീലാദയോ ഗുണാഃ |
യത്ര തേജസ്തദിച്ഛുനാം മാനോ യത്ര മനസ്വിനാം || 47 || 561

പ്രയതഃ കീർതയേത്പ്രാതഃ സമവായേ ദ്വിജൻമനാം |
സായം ച പുണ്യയശ്ലോകസ്യ ധ്രുവസ്യ ചരിതം മഹത് || 48 || 562

പൗർണ്ണമാസ്യം സിനീവാൽയാം ദ്വാദശ്യാം ശ്രവണേന്ദ്രമവാ |
ദിനക്ഷയേ വൃതീപാതേ സങ്ക്രമേർകദിനേപി വാ || 49 || 563

ശ്രാവയേച്ഛദ്രധാനാനാം തീർഥപാദപദാശ്രയഃ |
നേച്ഛംസ്തത്രാത്മനാസ്ത്ഥാനം സന്തുഷ്ട ഇതി സിദ്ധ്യതി || 50 || 564

ജ്ഞാനമജ്ഞാതതത്ത്വായ യോ ദദ്യാത്സത്പഥേമൃതം |
കൃപാലോർഭീനനാമസ്യ ദേവാസ്തസ്യാനുഗൃഹ്ണതേ || 51 || 565

ഇദം മയാ ത്യേഭിഹിതം കുരുദ്വഹ
ധ്രുവസ്യ വിഖ്യാതവിശുദ്ധകർമ്മണഃ |
ഹിത്വാർഭകഃ ക്രീഡനകാനി മാതു -
ർഗൃഹം ച വിഷ്ണും ശരണം യോ ജഗാമ || 52 || 566

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ധ്രുവചരിതം നാമ ദ്വാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രയോദശോധ്യായഃ ॥

സൂത ഉവാച

നിശമ്യ കൗഷാരവിണോപവർണിതം

ധ്രുവസ്യ വൈകുണ്ഠപദാധിരോഹണം ।

പ്രരൂഢഭാവോ ഭഗവത്യധോക്ഷജേ

പ്രഷ്ടും പുനസ്തം വിദുരഃ പ്രചക്രമേ ॥ 1 ॥

567

വിദുര ഉവാച

കേ തേ പ്രചേതസോ നാമ കന്യാപത്യാനി സുവ്രത ।

കന്യാൻവവായേ പ്രഖ്യാതാഃ കൂത്ര വാ സത്രമാസത ॥ 2 ॥

568

മന്യേ മഹാഭാഗവതം നാരദം ദേവദർശനം ।

യേന പ്രോക്തഃ ക്രിയാധോഗഃ പരിചരയാവിധിർഹരഃ ॥ 3 ॥

569

സ്വധർമശീലൈഃ പുരുഷൈർഭഗവാൻ യജ്ഞപുരുഷഃ ।

ഇജ്യമാനോ ഭക്തിമതാ നാരദേനേരിതഃ കില ॥ 4 ॥

570

യാസ്താ ദേവർഷിണാ തത്ര വർണിതാ ഭഗവത്കഥാഃ ।

മഹ്യം ശുശ്രൂഷവേ ബ്രഹ്മൻ കാർത്ത്യന്യേനാചഷ്ടമർഹസി ॥ 5 ॥

571

മൈത്രേയ ഉവാച

ധ്രുവസ്യ ചോത്കലഃ പുത്രഃ പിതരി പ്രസ്ഥിതേ വനം ।

സാർവഭൗമശ്രിയം നൈച്ഛദധിരാജാസനം പിതൃഃ ॥ 6 ॥

572

- സ ജൻമനോപശാന്താത്മാ നിഃസംഗഃ സമദർശനഃ |
ദദർശ ലോകേ വിതതമാത്മാനം ലോകമാത്മനി || 7 || 573
- ആത്മാനം ബ്രഹ്മ നിർവാണം പ്രത്യസ്തമിതവിഗ്രഹം |
അവബോധരസൈകാത്മ്യമാനന്ദമനുസന്തതം || 8 || 574
- അവ്യവച്ഛിന്നയോഗാഗ്നിദഗ്ധകർമ്മലാശയഃ |
സ്വരൂപമവരുന്ധാനോ നാത്മനോഽന്യം തദൈക്ഷത || 9 || 575
- ജഡാന്ധബധിരോൻമത്തമൂകാകൃതിരതൻമതിഃ |
ലക്ഷിതഃ പഥി ബാലാനാം പ്രശാന്താർചിരിവാനലഃ || 10 || 576
- മത്യാ തം ജഡമുൻമത്തം കുലവൃദ്ധാഃ സമന്ത്രിണഃ |
വത്സരം ഭൂപതിം ചക്രൂർയവീയാംസം ഭ്രമേഃ സുതം || 11 || 577
- സ്വർവീഥിർവത്സരസ്യേഷ്ടാ ഭാർയാസുത ഷഡാത്മജാൻ |
പുഷ്പാർണം തിഗ്മകേതും ച ഇഷ്ടമൂർജം വസും ജയം || 12 || 578
- പുഷ്പാർണസ്യ പ്രഭാ ഭാർയാ ദോഷാ ച ദ്രേ ബഭൂവതുഃ |
പ്രാതർമധ്യന്ദിനം സായമിതി ഹ്യാസൻ പ്രഭാസുതാഃ || 13 || 579
- പ്രദോഷോ നിശിഥോ വൃഷ്ട ഇതി ദോഷാസുതാസ്ത്രയഃ |
വൃഷ്ടഃ സുതം പുഷ്പകരിൺയാം സർവതേജസമാദധേ || 14 || 580
- സ ചക്ഷുഃ സുതമാകൂത്യാം പത്യാം മനുമവാപ ഹ |
മനോരസുത മഹിഷീ വിരജാനന്ധ്വലാ സുതാൻ || 15 || 581
- പുരും കുത്സം ത്രിതം ദൃഗ്മനം സത്യവന്തമൃതം വ്രതം |
അഗ്നിഷ്ടോമമതീരാത്രം പ്രദൃഗ്മനം ശിബിമുൽമുകം || 16 || 582
- ഉൽമുകോഽജനയത്പുത്രാൻ -
പുഷ്പകരിൺയാം ഷഡുത്തമാൻ |

അംഗം സുമനസം ഖ്യാതിം

ക്രതുമംഗിരസം ഗയം || 17 ||

583

സുനീമാംഗസ്യ യാ പത്നീ സുഷുവേ വേനമുൽബണം |

യദൃഃശീൽയാത്സ രാജർഷിർനിർവിണ്ണോ നിരഗാത്പുരാത് || 18 ||

584

യമംഗ ശേപുഃ കുപിതാ വാഗ്വജ്രാ മൂനയഃ കില |

ഗതാസോസ്തസ്യ ഭൂയസ്തേ മമന്മൂർദക്ഷിണം കരം || 19 ||

585

അരാജകേ തദാ ലോകേ ദസ്യുഭിഃ പീഡിതാഃ പ്രജാഃ |

ജാതോ നാരായണാംശേന പൃഥുരാദ്യഃ ക്ഷിതീശ്വരഃ || 20 ||

586

വിദൂര ഉവാച

തസ്യ ശീലനിധേഃ സാധോർബ്രഹ്മണായസ്യ മഹാത്മനഃ |

രാജന്തഃ കഥമഭൂദുഷ്ടാ പ്രജാ യദ്രിമനാ യയൗ || 21 ||

587

കിം വാംഹോ വേന ഉദ്ദിശ്യ ബ്രഹ്മദണ്ഡമയുധുജൻ |

ദണ്ഡവ്രതധരേ രാജന്തി മൂനയോ ധർമകോവിദാഃ || 22 ||

588

നാവധ്യേയഃ പ്രജാപാലഃ പ്രജാഭിരഘവാനപി |

യദസൗ ലോകപാലാനാം ബിഭർത്യോജഃ സ്വതേജസാ || 23 ||

589

ഏതദാഖ്യാഹി മേ ബ്രഹ്മൻ സുനീമാത്മജചേഷ്ടിതം |

ശ്രദ്വാനായ ഭക്തായ ത്വം പരാവരവിത്തമഃ || 24 ||

590

മൈത്രേയ ഉവാച

അംഗോശ്വമേധം രാജർഷിരാജഹാര മഹാക്രതും |

നാജശ്മൂർദേവതാസ്തസ്മിന്നാഹൂതാ ബ്രഹ്മവാദിഭിഃ || 25 ||

591

തമുചൂർവിസ്ഥിതാസ്തത്ര യജമാനമഥർത്വിജഃ |

ഹവീംഷി ഹൂയമാനാനി ന തേ ഗൃഹ്ണന്തി ദേവതാഃ || 26 ||

592

- രാജൻ ഹവീംഷ്യദുഷ്ടാനി ശ്രദ്ധയാ്സാദിതാനി തേ |
 ഛന്ദാംസ്യയാതയാമാനി യോജിതാനി ധൃതവ്രതൈഃ || 27 || 593
- ന വിദാമേഹ ദേവാനാം
 ഹേലനം വയമൺവപി |
 യന്ന ഗൃഹ്ണന്തി ഭാഗാൻ സ്വാൻ
 യേ ദേവാഃ കർമസാക്ഷിണഃ || 28 || 594
- മൈത്രേയ ഉവാച
 അംഗോ ദ്വിജവചഃ ശ്രുത്വാ യജമാനഃ സുദുർമനാഃ |
 തത്പ്രഷ്ടും വ്യസൃജദ്വാചം സദസ്യാംസ്തദനുജന്തയാ || 29 || 595
- നാഗച്ഛന്ത്യാഹുതാ ദേവാ ന ഗൃഹ്ണന്തി ഗ്രഹാനിഹ |
 സദസസ്പതയോ ബ്രൂത കിമവദ്യം മയാ കൃതം || 30 || 596
- സദസസ്പതയ ഊചുഃ
 നരദേവേഹ ഭവതോ നാഘം താവൻമനാക് സ്ഥിതം |
 അസ്ത്യേകം പ്രാകൃതനമഘം യദിഹേദ്യക് ത്വമപ്രജഃ || 31 || 597
- തഥാ സാധയ ഭദ്രം തേ ആത്മാനം സുപ്രജം നൃപ |
 ഇഷ്ടസ്തേ പുത്രകാമസ്യ പുത്രം ദാസ്യതി യജ്ഞഭുക് || 32 || 598
- തഥാ സ്വഭാഗധേയാനി ഗ്രഹീഷ്യന്തി ദിവൗകസഃ |
 യദ്യജ്ഞപുരുഷഃ സാക്ഷാദപത്യായ ഹരിർവൃതഃ || 33 || 599
- താംസ്താൻ കാമാൻ ഹരിർദദ്വാദ് -
 യാൻ യാൻ കാമയതേ ജനഃ |
 ആരാധിതോ തഥൈവൈഷ
 യഥാ പുംസാം ഫലോദയഃ || 34 || 600

- ഇതി വ്യവസിതാ വിപ്രാസ്തസ്യ രാജ്ഞഃ പ്രജാതയേ |
പുരോധാശം നിരവപൻ ശിപിവിഷ്ടായ വിഷ്ണവേ || 35 || 601
- തസ്മാത്പുരുഷ ഉത്തസ്ഥൗ ഹേമമാൽയമലാംബരഃ |
ഹിരൺമയേന പാത്രേണ സിദ്ധമാദായ പായസം || 36 || 602
- സ വിപ്രാനുമതോ രാജാ ഗൃഹീത്വാഞ്ജലിനൗദനം |
അവഘ്രായ മുദാ യുക്തഃ പ്രാദാത്പത്യാ ഉദാരധീഃ || 37 || 603
- സാ തത്പുംസവനം രാജ്ഞീ പ്രാശ്യ വൈ പത്സുരാദധേ |
ഗർഭം കാല ഉപാവൃത്തേ കുമാരം സുഷുവേദ്പ്രജാ || 38 || 604
- സ ബാല ഏവ പുരുഷോ മാതാമഹമനുവ്രതഃ |
അധർമാംശോദ്ഭവം മൃത്യും തേനാഭവദധാർമികഃ || 39 || 605
- സ ശരാസനമുദ്യമ്യ മൃഗയുർവനഗോചരഃ |
ഹന്ത്യസാധുർമൃഗാൻ ദീനാൻ വേനോസാവിത്യരൗജ്ജനഃ || 40 || 606
- ആക്രീഡേ ക്രീഡതോ ബാലാൻ വയസ്യാനതിദാരുണഃ |
പ്രസഹ്യ നിരനുക്രാശഃ പശുമാരമമാരയത് || 41 || 607
- തം വിചക്ഷ്യ ഖലം പുത്രം ശാസനൈർവിവിധൈർനൃപഃ |
യദാ ന ശാസിതും കൽപോ ഭൃശമാസീത്സുദുർമനാഃ || 42 || 608
- പ്രായേണാഭ്യർചിതോ ദേവോ യേദ്പ്രജാ ഗൃഹമേധിനഃ |
കദപത്യഭൃതം ദുഃഖം യേ ന വിന്ദന്തി ദുർഭരം || 43 || 609
- യതഃ പാപീയസീ കീർത്തിരധർമശ്ച മഹാന്നുണാം |
യതോ വിരോധഃ സർവേഷാം യത ആധിരനന്തകഃ || 44 || 610
- കസ്തം പ്രജാപദേശം വൈ മോഹബന്ധനമാത്മനഃ |
പണ്ഡിതോ ബഹു മന്യേത യദർഥാഃ ക്ലേശദാ ഗൃഹാഃ || 45 || 611

കദപത്യം വരം മൻയേ സദപത്യാച്ഛുചാം പദാത് |
നിർവിദ്യേത ഗൃഹാൻമർത്യോ യത്ക്ലേശനിവഹാ ഗൃഹാഃ || 46 || 612

ഏവം സ നിർവിണ്ണമനാ നൃപോ ഗൃഹാ -
നിശീമ ഉത്ഥായ മഹോദയോദയാത് |
അലബ്ധനിദ്രാസ്തപലക്ഷിതോ നൃഭി -
ർഹിത്യാ ഗതോ വേനസുവം പ്രസുപ്താം || 47 || 613

വിജ്ഞായ നിർവിദ്യ ഗതം പതിം പ്രജാഃ
പുരോഹിതാമാത്യസുഹൃദ്ഗണാദയഃ |
വിചിക്യുരുർവ്യാമതിശോകകാതരാ
യഥാ നിഗൂഢം പുരുഷം കൂയോഗിനഃ || 48 || 614

അലക്ഷയന്തഃ പദവീം പ്രജാപതേ -
ർഹതോദ്യമാഃ പ്രത്യുപസ്യത്യ തേ പുരീം |
ഋഷീൻ സമേതാനഭിവന്ദ്യ സാശ്രവോ
ന്യവേദയൻ പൗരവ ഭർത്യവിപ്ലവം || 49 || 615

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രയോദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ചതുർദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഭൃഗ്വാദയസ്തേ മൂനയോ ലോകാനാം ക്ഷേമദർശിനഃ |

ഗോപ്തർയസതി വൈ നൃണാം പശ്യന്തഃ പശുസാമൃതാം || 1 ||

616

വീരമാതരമാഹൂയ സുനീമാം ബ്രഹ്മവാദിനഃ |

പ്രകൃത്യസമ്മതം വേനമഭ്യുഷിഞ്ചൻ പതിം ഭുവഃ || 2 ||

617

ശ്രുത്വാ നൃപാസനഗതം വേനമത്യുഗ്രശാസനം |

നിലിന്ത്യുർദസ്യവഃ സദ്യഃ സർപത്രസ്താ ഇവാഖവഃ || 3 ||

618

സ ആരൂഢനൃപസ്ഥാന ഉന്നദ്ധോഷ്ടവിഭൂതിഭിഃ |

അവമേനേ മഹാഭാഗാൻ സ്തബ്ധഃ സംഭാവിതഃ സ്വതഃ || 4 ||

619

ഏവം മദാസ്യ ഉത്സിക്ഷതോ നിരങ്കുശ ഇവ ദ്വിപഃ |

പര്യടൻ രഥമാസ്ഥായ കമ്പയന്നിവ രോദസീ || 5 ||

620

ന യഷ്ടവ്യം ന ദാതവ്യം ന ഹോതവ്യം ദ്വിജാഃ ക്വചിത് |

ഇതി ന്യവാരയദ്ധർമം ഭേദീഘോഷേണ സർവശഃ || 6 ||

621

വേനസ്യാവേക്ഷ്യ മൂനയോ ദുർവൃത്തസ്യ വിചേഷ്ടിതം |

വിമൃശ്യ ലോകവ്യസനം കൃപയോചുഃ സ്ഥ സത്രിണഃ || 7 ||

622

- അഹോ ഉഭയതഃ പ്രാപ്തം ലോകസ്യ വ്യസനം മഹത് |
ദാരുൺയുഭയതോ ദീപ്ത ഇവ തസ്കരപാലയോഃ || 8 || 623
- അരാജകഭയാദേഷ കൃതോ രാജാതദർഹണഃ |
തതോഽപ്യാസീദ്ഭയം ത്വദ്യ കഥം സ്യാത്സ്യസ്തി ദേഹിനാം || 9 || 624
- അഹേരിവ പയഃ പോഷഃ പോഷകസ്യാപ്യനർമഭൂത് |
വേനഃ പ്രകൃത്യൈവ ഖലഃ സുനീമാഗർഭസംഭവഃ || 10 || 625
- നിരൂപിതഃ പ്രജാപാലഃ
സ ജിഹ്വാംസതി വൈ പ്രജാഃ |
തഥാപി സാന്ത്യയേമാമും
നാസ്മാംസ്തത്പാതകം സ്വപൃശേത് || 11 || 626
- തദ്വിദ്വദ്ഭിരസദ്യുത്തോ വേനോഽസ്മാഭിഃ കൃതോ നൃപഃ |
സാന്ത്വിതോ യദി നോ വാചം ന ഗ്രഹീഷ്യത്യധർമകൃത് || 12 || 627
- ലോകധിക്കാരസന്ദഗ്ധം ദഹീഷ്യാമഃ സ്വതേജസാ |
ഏവമധ്യവസായൈനം മൂനയോ ഗൃഹ്യമന്യവഃ |
ഉപവ്രജ്യാബ്രൂവൻ വേനം സാന്ത്യയിത്വാ ച സാമഭിഃ || 13 || 628
- മൂനയ ഊചുഃ
നൃപവർയ നിബോധൈതദ്യുത്തേ വിജ്ഞാപയാമ ഭോഃ |
ആയുഃശ്രീബലകീർത്തിനാം തവ താത വിവർധനം || 14 || 629
- ധർമ ആചരിതഃ പുംസാം വാങ്മനഃകായബുദ്ധിഭിഃ |
ലോകാൻ വിശോകാൻ വിതരത്യമാനന്ത്യമസംഗിനാം || 15 || 630
- സ തേ മാ വിനശേദ്വീര പ്രജാനാം ക്ഷേമലക്ഷണഃ |
യസ്മിൻ വിനഷ്ടേ നൃപതിരൈശ്വർയാദവരോഹതി || 16 || 631

- രാജന്നസാധ്യമാത്യേഭ്യശ്ചോരാദിഭ്യഃ പ്രജാ നൃപഃ |
രക്ഷൻ യഥാ ബലിം ഗൃഹ്ണന്നിഹ പ്രേത്യ ച മോദതേ || 17 || 632
- യസ്യ രാഷ്ട്രേ പുരേ ചൈവ ഭഗവാൻ യജ്ഞപുരുഷഃ |
ഇജ്യതേ സ്വേന ധർമ്മേണ ജനൈർവർണാശ്രമാൻവിതൈഃ || 18 || 633
- തസ്യ രാജേണാ മഹാഭാഗ ഭഗവാൻ ഭൂതഭാവനഃ |
പരിതുഷ്യതി വിശ്വാത്മാ തിഷ്ഠതോ നിജശാസനേ || 19 || 634
- തസ്മിംസ്തുഷ്ടേ കിമപ്രാപ്യം ജഗതാമീശ്വരേശ്വരേ |
ലോകാഃ സപാലാ ഹ്യേതസ്തൈഹരന്തി ബലിമാദ്യതാഃ || 20 || 635
- തം സർവലോകാമരയജ്ഞസംഗ്രഹം
ത്രയീമയം ദ്രവ്യമയം തപോമയം |
യജ്ഞൈർവിചിത്രൈര്യജതോ ഭവായ തേ
രാജൻ സ്വദേശാനനുരോദ്ധുമർഹസി || 21 || 636
- യജ്ഞേന യുഷ്മദ്വിഷയേ ദ്വിജാതിഭി -
ർവിതായമാനേന സുരാഃ കലാ ഹരേഃ |
സ്വിഷ്ടാഃ സുതുഷ്ടാഃ പ്രദിശന്തി വാഛരിതം
തദ്ധേലനം നാർഹസി വീര ചേഷ്ടിതും || 22 || 637
- വേന ഉവാച
ബാലിശാ ബത യുധം വാ അധർമ്മേ ധർമ്മമാനിനഃ |
യേ വൃത്തിദം പതിം ഹിത്വാ ജാരം പതിമുപാസതേ || 23 || 638
- അവജാനന്ത്യമീ മൂഢാ നൃപരൂപിണമീശ്വരം |
നാനുവിന്ദന്തി തേ ഭദ്രമിഹ ലോകേ പരത്ര ച || 24 || 639
- കോ യജ്ഞപുരുഷോ നാമ യത്ര വോ ഭക്തിരീദൃശീ |
ഭർത്യസ്തേഹവിദൂരാണാം യഥാ ജാരേ കൂയോഷിതാം || 25 || 640

- വിഷ്ണുർവിരിഞ്ചോ ഗിരിശ ഇന്ദ്രോ വായുർയമോ രവിഃ |
പർജന്യോ ധനദഃ സോമഃ ക്ഷിതിരഗ്നിരപാമ്പതിഃ || 26 || 641
- ഏതേ ചാന്യേ ച വിബുധാഃ പ്രഭവോ വരശാപയോഃ |
ദേഹേ ഭവന്തി നൃപതേഃ സർവദേവമയോ നൃപഃ || 27 || 642
- തസ്മാൻമാം കർമ്മഭിർവിപ്രാ യജധ്വം ഗതമത്സരാഃ |
ബലിം ച മഹ്യം ഹരത മത്തോന്യഃ കോഽഗ്രഭുക് പുമാൻ || 28 || 643
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്ഥം വിപര്യയമതിഃ പാപീയാനുത്പഥം ഗതഃ |
അനുനീയമാനസ്തദ്യാച്ഛാൻ ന ചക്രേ ഭൃഷ്ടമംഗലഃ || 29 || 644
- ഇതി ത്വേസത്കൃതാസ്തേന ദ്വിജാഃ പണ്ഡിതമാനിനാ |
ഭഗായാം ഭവ്യയാച്ഛായാം തസ്മൈ വിദുര ചുക്രുകുധുഃ || 30 || 645
- ഹന്യതാം ഹന്യതാമേഷ പാപഃ പ്രകൃതിദാരുണഃ |
ജീവഞ്ജഗദസാവാശു കൂരുതേ ഭസ്മസാദ് ധ്രുവം || 31 || 646
- നായമർഹത്യസദ്യുത്തോ നരദേവവരാസനം |
യോഽധിയജ്ഞപതിം വിഷ്ണും വിനിന്ദത്യനപത്രപഃ || 32 || 647
- കോ വൈനം പരിചക്ഷീത വേനമേകമുത്വേശുഭം |
പ്രാപ്ത ഹുദൃശമൈശ്വര്യം യദനുഗ്രഹഭാജനഃ || 33 || 648
- ഇത്ഥം വ്യവസിതാ ഹന്തുമുഷയോ രൂഢമന്യവഃ |
നിജഘ്നൂർഹുങ്കൃതൈർവേനം ഹതമച്യുതനിന്ദയാ || 34 || 649
- ഋഷിഭിഃ സ്വാശ്രമപദം ഗതേ പുത്രകലേവരം |
സുനീമാ പാലയാമാസ വിദ്യായോഗേന ശോചതീ || 35 || 650

- ഏകദാ മൂനയസ്തേ തു സരസ്വതലിലാപ്തതാഃ |
ഹുത്യാഗ്നീൻ സത്കമാശ്ചക്രൂരുപവിഷ്ടാഃ സരിത്തഭേ || 36 || 651
- വീക്ഷ്യോത്ഥിതാംസ്തദോത്പാതാ -
നാഹുർലോകഭയങ്കരാൻ |
അപ്യഭദ്രമനാമായാ
ദസ്യുഭ്യോ ന ഭവേദ്ഭുവഃ || 37 || 652
- ഏവം മൃശന്ത ഋഷയോ ധാവതാം സർവതോദിശം |
പാംസുഃ സമുത്ഥിനോ ഭൂരിശ്ചോരാണാമഭിലുബതാം || 38 || 653
- തദുപദ്രവമാജ്ഞായ ലോകസ്യ വസു ലുബതാം |
ഭർതര്യുപരതേ തസ്മിന്നന്യോന്യം ച ജിഹ്വാംസതാം || 39 || 654
- ചോരപ്രായം ജനപദം ഹീനസത്തുമരാജകം |
ലോകാനാവാരയംഛക്താ അപി തദ്ദോഷദർശിനഃ || 40 || 655
- ബ്രാഹ്മണഃ സമദ്യുക് ശാന്തോ ദീനാനാം സമുപേക്ഷകഃ |
സ്രവതേ ബ്രഹ്മ തസ്യാപി ഭിന്നഭാണധാത്പയോ യഥാ || 41 || 656
- നാംഗസ്യ വംശോ രാജർഷേരേഷ സംസ്ഥാതുമർഹതി |
അമോഘവീരയാ ഹി നൃപാ വംശേന്ദ്രിസ്മിൻ കേശവാശ്രയാഃ || 42 || 657
- വിനിശ്ചിന്തൈവമൃഷയോ വിപന്നസ്യ മഹീപതേഃ |
മമന്നമൂഢൂരും തരസാ തത്രാസീദ്ബാഹുകോ നരഃ || 43 || 658
- കാകകൃഷ്ണോതിഹ്രസ്വാംഗോ ഹ്രസ്വബാഹുർമഹാഹനുഃ |
ഹ്രസ്വപാന്നിമ്നനാസാഗ്രോ രക്താക്ഷസ്താമ്രമൂർധജഃ || 44 || 659
- തം തു ത്യേവനതം ദീനം കിം കരോമീതി വാദിനം |
നിഷീദേത്യബ്രുവംസ്താത സ നിഷാദസ്തതോഭവത് || 45 || 660

തസ്യ വംശ്യാസ്തു നൈഷാദാ ഗിരികാനനഗോചരാഃ |

യേനാഹരജ്ജായമാനോ വേനകൽമഷമുൽബണം || 46 ||

661

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുചരിതേ നിഷാദോത്പത്തിർനാമ

ചതുർദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ പഞ്ചദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

അഥ തസ്യ പുനർവിപ്രൈരപുത്രസ്യ മഹീപതേഃ |

ബാഹുഭ്യം മഥ്യമാനാഭ്യം മിഥുനം സമപദ്യത || 1 ||

662

തദ് ദൃഷ്ട്വാ മിഥുനം ജാതമൃഷയോ ബ്രഹ്മവാദിനഃ |

ഊചുഃ പരമസന്തുഷ്ടാ വിദിത്വാ ഭഗവത്കലാം || 2 ||

663

ഋഷയ ഊചുഃ

ഏഷ വിഷ്ണോർഭഗവതഃ കലാ ഭുവനപാലിനീ |

ഇയം ച ലക്ഷ്മ്യഃ സംഭൂതിഃ പുരുഷസ്യാനപായിനീ || 3 ||

664

അയം തു പ്രഥമോ രാജ്ഞാൻ പുമാൻ പ്രഥയിതാ യശഃ |

പൃഥുർനാമ മഹാരാജോ ഭവിഷ്യതി പൃഥുശ്രവാഃ || 4 ||

665

ഇയം ച സുദതീ ദേവീ ഗുണഭൂഷണഭൂഷണാ |

അർചിർനാമ വരാഭോഹാ പൃഥുമേവാവരുന്ധതീ || 5 ||

666

ഏഷ സാക്ഷാദ്ധരേരംശോ ജാതോ ലോകരിരക്ഷയാ |

ഇയം ച തത്പരാ ഹി ശ്രീരനുജജ്ഞേനപായിനീ || 6 ||

667

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രശംസന്തി സ്ഥ തം വിപ്രാ ഗന്ധർവപ്രവരാ ജഗുഃ |

മുമുചുഃ സുമനോധാരാഃ സിദ്ധാ നൃത്യന്തി സ്വഃസ്ത്രിയഃ || 7 ||

668

ശംഖതൂർയമൃദംഗാദ്യാ നേദൂർദുന്ദുഭയോ ദിവി |

തത്ര സർവ ഉപാജഗ്മൂർഭേവർഷിപിത്യുണാം ഗണാഃ || 8 ||

669

ബ്രഹ്മാ ജഗദ്ഗുരുർഭേവൈഃ സഹാസൃത്യ സുരേശ്വരൈഃ |

വൈന്യസ്യ ദക്ഷിണേ ഹസ്തേ ദൃഷ്ട്വാ ചിഹ്നം ഗദാഭൃതഃ || 9 ||

670

പാദയോരരവിനും ച തം വൈ മേനേ ഹരേഃ കലാം |

യസ്യാപ്രതിഹതം ചക്രമംശഃ സ പരമേഷ്ഠിനഃ || 10 ||

671

തസ്യാഭിഷേക ആരബ്ധോ ബ്രാഹ്മണൈർബ്രഹ്മവാദിഭിഃ |

ആഭിഷേചനികാൻയസ്തൈ ആജഹുഃ സർവതോ ജനാഃ || 11 ||

672

സരിത്സമുദ്രാ ഗിരയോ നാഗാ ഗാവഃ ഖഗാ മൃഗാഃ |

ദ്യൗഃ ക്ഷിതിഃ സർവഭൂതാനി സമാജഹൂരുപായനം || 12 ||

673

സോഽഭിഷിക്തോ മഹാരാജഃ സുവാസാഃ സാധ്യലങ്കൃതഃ |

പത്യാർചിഷാലങ്കൃതയാ വിരേജേഗ്നിരിവാപരഃ || 13 ||

674

തസ്തൈ ജഹാര ധനദോ ഹൈമം വീര വരാസനം |

വരുണഃ സലിലസ്രാവമാതപത്രം ശശിപ്രഭം || 14 ||

675

വായുശ്ച വാലവൃജനേ ധർമഃ കീർത്തിമയീം സ്രജം |

ഇന്ദ്രഃ കിരീടമുത്കൃഷ്ടം ദണ്ഡം സംയമനം യമഃ || 15 ||

676

ബ്രഹ്മാ ബ്രഹ്മമയം വർമ ഭാരതീ ഹാരമുത്തമം |

ഹരിഃ സുദർശനം ചക്രം തത്പത്യാവ്യാഹതാം ശ്രിയം || 16 ||

677

- ദശചന്ദ്രമസിം രുദ്രഃ ശതചന്ദ്രം തഥാംബികാ |
സോമോദ്യമൃതമയാനശ്വാംസ്ത്വഷ്ടാ രൂപാശ്രയം രഥം || 17 || 678
- അഗ്നിരാജഗവം ചാപം സൂര്യോ രശ്മിമയാനിഷുൻ |
ഭൂഃ പാദുകേ യോഗമയൗ ദ്യൗഃ പുഷ്പാവലിമൻവഹം || 18 || 679
- നാട്യം സുഗീതം വാദിത്രമന്തർധാനം ച വേചരാഃ |
ഋഷയശ്ചാശിഷഃ സത്യാഃ സമുദ്രഃ ശംഖമാത്മജം || 19 || 680
- സിന്ധവഃ പർവതാ നദ്യോ രഥവീഥീർമഹാത്മനഃ |
സൂതോഥ മാഗധോ വന്ദീ തം സ്തോതുമുപതസ്ഥിരേ || 20 || 681
- സ്താവകാംസ്താനഭിപ്രേത്യ പൃഥുർവൈന്യഃ പ്രതാപവാൻ |
മേഘനിർഹ്രാദയാ വാചാ പ്രഹസന്നിദമബ്രവീത് || 21 || 682
- പൃഥുരുവാച
ഭോഃ സുത ഹേ മാഗധ സൗമ്യ വന്ദിൻ
ലോകേധുനാസ്പഷ്ടഗുണസ്യ മേ സ്യാത് |
കിമാശ്രയോ മേ സ്തവ ഏഷ യോജ്യതാം
മാ മയുഭുവൻ വിതഥാ ഗിരോ വഃ || 22 || 683
- തസ്മാത്പരോക്ഷേജ്ജ്വൽസമദുപശ്രുതാൻയലം -
കരിഷ്യഥ സ്തോത്രമപീച്യവാചഃ |
സത്യുത്തമശ്ലോകഗുണാനുവാദേ
ജുഗുപ്സിതം ന സ്തവയന്തി സഭാഃ || 23 || 684
- മഹദ്ഗുണാനാത്മനി കർതുമീശഃ
കഃ സ്താവകൈഃ സ്താവയത്യേസതോപി |
ത്യേസ്യാഭവിഷ്യന്നിതി വിപ്രലബ്ധോ
ജനാവഹാസം കുമതിർന വേദ || 24 || 685

പ്രഭവോ ഹ്യാത്മനഃ സ്തോത്രം ജുഗുപ്സന്ത്യപി വിശ്രുതാഃ |

ഹ്രീമന്തഃ പരമോദാരാഃ പൗരൂഷം വാ വിഗർഹിതം || 25 ||

686

വയം ത്വവിദിതാ ലോകേ സൂതാദ്യാപി വരീമഭിഃ |

കർമഭിഃ കഥമാത്മാനം ഗാപയിഷ്യാമ ബാലവത് || 26 ||

687

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുചരിതേ പഞ്ചദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഷോഡശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി ബ്രുവാണം നൃപതിം ഗായകാ മുനിചോദിതാഃ |
 തുഷ്ടുവുസ്തുഷ്ടമനസസ്തദ്വാഗമൃതസേവയാ || 1 ||

688

നാലം വയം തേ മഹിമാനുവർണനേ
 യോ ദേവവർയോവതന്താര മായയാ |
 വേനാംഗജാതസ്യ ച പൗരുഷാണി തേ
 വാചസ്പതീനാമപി ബഭ്രുമുർധിയഃ || 2 ||

689

അമാപുരാദശ്രവസഃ പൃഥോർഹരേഃ
 കലാവതാരസ്യ കഥാമൃതാഭ്യതാഃ |
 യഥോപദേശം മുനിഭിഃ പ്രചോദിതാഃ
 ശ്ലൌഘ്യാനി കർമാണി വയം വിതൻമഹി || 3 ||

690

ഏഷ ധർമഭൃതാം ശ്രേഷ്ഠോ ലോകം ധർമേന്ദ്രനുവർത്തയൻ |
 ഗോപ്താ ച ധർമസേതുനാം ശാസ്താ തത്പരിപന്നമിനാം || 4 ||

691

ഏഷ വൈ ലോകപാലാനാം ബിഭർത്യേകസ്തന്നൗ തനൂഃ |
 കാലേ കാലേ യഥാഭാഗം ലോകയോരുഭയോർഹിതം || 5 ||

692

വസു കാല ഉപാദത്തേ കാലേ ചായം വിമുഞ്ചതി |
 സമഃ സർവേഷു ഭൂതേഷു പ്രതപൻ സൂര്യവദ്വിഭുഃ || 6 ||

693

തിതിക്ഷത്യക്രമം വൈന്യ ഉപർയാക്രമതാമപി ഭൂതാനാം കരുണഃ ശശ്വദാർതാനാം ക്ഷിതിവൃത്തിമാൻ 7	694
ദേവ്യവർഷത്യസൗ ദേവോ നരദേവവപുർഹരിഃ കൃഷ്ണപ്രാണാഃ പ്രജാ ഹ്യേഷ രക്ഷിഷ്യത്യഞ്ജസേന്ദ്രവത് 8	695
ആപ്യായയത്യസൗ ലോകം വദനാമൃതമൂർതിനാ സാനുരാഗാവലോകേന വിശദസ്ഥിതചാരുണാ 9	696
അവ്യക്തവർത്തൈഷ നിഗുഢകാർയോ ഗംഭീരവേധാ ഉപഗുപ്തവിത്തഃ അനന്തമാഹാത്മ്യഗുണൈകധാമാ പൃഥുഃ പ്രചേതാ ഇവ സംവൃതാത്മാ 10	697
ദുരാസദോ ദുർവിഷഹ ആസന്നോഽപി വിദൂരവത് നൈവാഭിഭവിതും ശക്യോ വേനാരൺയുത്ഥിതോഽനലഃ 11	698
അന്തർബഹിശ്ച ഭൂതാനാം പശ്യൻ കർമാണി ചാരണൈഃ ഉദാസീന ഇവാധ്യക്ഷോ വായുരാത്മേവ ദേഹിനാം 12	699
നാദണ്ഡ്യം ദണ്ഡയത്യേഷ സുതമാത്മദ്വിഷാമപി ദണ്ഡയത്യാത്മജമപി ദണ്ഡ്യം ധർമപഥേ സ്ഥിതഃ 13	700
അന്ത്യാപ്രതിഹതം ചക്രം പൃഥ്വാരാമാനസാചലാത് വർത്തതേ ഭഗവാനർക്കോ യാവത്തപതി ഗോഗണൈഃ 14	701
രഞ്ജയിഷ്യതി യൽലോകമയമാത്മവിചേഷ്ടിതൈഃ അഥാമുമാഹു രാജാനം മനോരഞ്ജനകൈഃ പ്രജാഃ 15	702
ദൃഢവ്രതഃ സത്യസന്ധോ ബ്രഹ്മൺയോ വൃദ്ധസേവകഃ ശരൺയഃ സർവഭൂതാനാം മാനദോ ദീനവത്സലഃ 16	703

മാതൃഭക്തിഃ പരസ്ത്രീഷു പത്യാമർധ ഇവാത്മനഃ |
പ്രജാസു പിതൃവത്സ്നിഗ്ധഃ കിങ്കരോ ബ്രഹ്മവാദിനാം || 17 || 704

ദേഹിനാമാത്മവത്പ്രേഷ്ഠഃ സുഹൃദാം നന്ദിവർധനഃ |
മുക്തസംഗപ്രസംഗോഽയം ദണ്ഡപാണിരസാധുഷു || 18 || 705

അയം തു സാക്ഷാദ്ഭഗവാംസ്തർയധീശഃ
കൂടസ്ഥ ആത്മാ കലയാവതീർണ്ണഃ |
യസ്മിന്നവിദ്യാരചിതം നിരർഥകം
പശ്യന്തി നാനാത്ഥമപി പ്രതീതം || 19 || 706

അയം ഭൂവോ മണ്ഡലമോദയാദ്രേ -
ർഗോപ്തൈകവീരോ നരദേവനാഥഃ |
ആസ്ഥായ ജൈത്രം രഥമാത്തചാപഃ
പര്യസ്യതേ ദക്ഷിണതോ യഥാർകഃ || 20 || 707

അസ്മൈ നൃപാലാഃ കില തത്ര തത്ര
ബലിം ഹരിഷ്യന്തി സലോകപാലാഃ |
മംസ്യന്ത ഏഷാം സ്ത്രിയ ആദിരാജം
ചക്രായുധം തദ്യശ ഉദ്ധരന്ത്യഃ || 21 || 708

അയം മഹീം ഗാം ദുദുഹേഽധിരാജഃ
പ്രജാപതിർവൃത്തികരഃ പ്രജാനാം |
യോ ലീലയാദ്രീൻ സ്വശരാസകോട്ടാ
ഭിന്നൻ സമാം ഗാമകരോദ്യമേന്ദ്രഃ || 22 || 709

വിസ്ഫുർജയന്നാജഗവം ധനുഃ സ്വയം
യദാചരത്ക്ഷമമവിഷഹ്യമാജൗ |
തദാ നിലിത്യുർദിശി ദിശ്യസന്തോ
ലാംഗുലമുദ്യമ്യ യഥാ മൃഗേന്ദ്രഃ || 23 || 710

ഏഷോഽശ്വമേധാഞ് ശതമാജഹാര

സരസ്വതീ പ്രാദുരഭാവി യത്ര |

അഹാരഷീദ്യസ്യ ഹയം പുരന്ദരഃ

ശതക്രതുശ്ചരമേ വർത്തമാനേ || 24 ||

711

ഏഷ സ്വസദ്മോപവനേ സമേത്യ

സനത്കുമാരം ഭഗവന്തമേകം |

ആരാധ്യ ഭക്ത്യാ ലഭതാമലം തജ് -

ജ്ഞാനം യതോ ബ്രഹ്മ പരം വിദന്തി || 25 ||

712

തത്ര തത്ര ഗിരസ്താസ്താ ഇതി വിശ്രുതവിക്രമഃ |

ശ്രോഷ്യത്യാത്മാശ്രിതാ ഗാമാഃ പൃഥുഃ പൃഥുപരാക്രമഃ || 26 ||

713

ദിശോ വിജിത്യാപ്രതിരുദ്ധചക്രഃ

സ്വതേജസോത്പാടിതലോകശൽയഃ |

സുരാസുരേന്ദ്രൈരുപഗീയമാന -

മഹാനുഭാവോ ഭവിതാ പതിർഭുവഃ || 27 ||

714

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ ഷോഡശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ സപ്തദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം സ ഭഗവാൻ വൈന്യഃ ഖ്യാപിതോ ഗുണകർമ്മഭിഃ |
 ഛന്ദയാമാസ താൻ കാമൈഃ പ്രതിപൂജ്യാഭിനന്ദ്യ ച || 1 || 715

ബ്രാഹ്മണപ്രമുഖാൻ വർണാൻ ഭൃത്യാമാത്യപുരോധസഃ |
 പൗരാഞ്ജാനപദാൻ ശ്രേണീഃ പ്രകൃതീഃ സമപൂജയത് || 2 || 716

വിദൂര ഉവാച

കസ്മാദ്യഥാ ഗോരൂപം ധരിത്രീ ബഹുരൂപിണീ |
 യാം ദുരോഹ പൃഥുസ്തത്ര കോ വത്സോ ദോഹനം ച കിം || 3 || 717

പ്രകൃത്യാ വിഷമാ ദേവീ കൃതാ തേന സമാ കഥം |
 തസ്യ മേധ്യം ഹയം ദേവഃ കസ്യ ഹേതോരപാഹരത് || 4 || 718

സനാത്കുമാരാദ്ഭഗവതോ

ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മവിദുത്തമാത് |
 ലബ്ധ്യാ ജ്ഞാനം സവിജ്ഞാനം
 രാജർഷിഃ കാം ഗതിം ഗതഃ || 5 || 719

യച്ചാൻയദപി കൃഷ്ണസ്യ ഭവാൻ ഭഗവതഃ പ്രഭോഃ |
 ശ്രവഃ സുശ്രവസഃ പുണ്യം പൂർവദേഹകഥാശ്രയം || 6 || 720

ഭക്തായ മേന്ദുരക്തായ തവ ചായോക്ഷജസ്യ ച |
വക്തുമർഹസി യോദുഹ്യദ്വൈന്യരൂപേണ ഗാമിമാം || 7 || 721

സുത ഉവാച
ചോദിതോ വിദുരേണൈവം വാസുദേവകുമാം പ്രതി |
പ്രശസ്യ തം പ്രീതമനാ മൈത്രേയഃ പ്രത്യഭാഷത || 8 || 722

മൈത്രേയ ഉവാച
യദാഭിഷിക്തഃ പൃഥുരംഗ വിപ്രൈ -
രാമന്ത്രിതോ ജനതായാശ്ച പാലഃ |
പ്രജാ നിരന്നേ ക്ഷിതിപൃഷ്ഠ ഏത്യ
ക്ഷുത്ക്ഷാമദേഹാഃ പതിമഭ്യുവാചൻ || 9 || 723

വയം രാജഞ്ജാഽരേണാഭിതപ്താ
യഥാഗ്നിനാ കോടരസ്ഥേന വൃക്ഷാഃ |
ത്വാമദ്യ യാതാഃ ശരണം ശരൺയം
യഃ സാധിതോ വൃത്തികരഃ പതിർനഃ || 10 || 724

തന്നോ ഭവാനീഹതു രാതവേന്നം
ക്ഷുധാർദിതാനാം നരദേവദേവ |
യാവന്ന നക്ഷ്യാമഹ ഉജ്ജ്യിതോർജാ
വാർതാപതിസ്ത്വം കില ലോകപാലഃ || 11 || 725

മൈത്രേയ ഉവാച
പൃഥുഃ പ്രജാനാം കരുണം നിശമ്യ പരിദേവിതം |
ദീർഘം ദധ്യൗ കുരുശ്രേഷ്ഠ നിമിത്തം സോഽന്വപദ്യത || 12 || 726

ഇതി വ്യവസിതോ ബുദ്ധ്യാ പ്രഗൃഹീതശരാസനഃ |
സന്ദധേ വിശിഖം ഭൂമേഃ ക്രുദ്ധസ്ത്രിപുരഹാ യഥാ || 13 || 727

- പ്രവേപമാനാ ധരണീ നിശാമ്യോദായുധം ച തം |
ഗൗഃ സത്യപാദ്രവദ്ഭീതാ മൃഗീവ മൃഗയുദ്രുതാ || 14 || 728
- താമൻവധാവത്തദ്വൈന്യഃ കുപിതോത്ത്യരുണേക്ഷണം |
ശരം ധനുഷി സന്ധായ യത്ര യത്ര പലായതേ || 15 || 729
- സാ ദിശോ വിദിശോ ദേവീ രോദസീ ചാന്തരം തയോഃ |
ധാവന്തീ തത്ര തത്രൈനം ദദർശാനുദ്യുതായുധം || 16 || 730
- ലോകേ നാവിന്ദത ത്രാണം വൈന്യാൻമൃത്യോരിവ പ്രജാഃ |
ത്രസ്താ തദാ നിവവൃതേ ഹൃദയേന വിദ്യുതാ || 17 || 731
- ഉവാച ച മഹാഭാഗം ധർമജ്ഞാപന്നവത്സല |
ത്രാഹി മാമപി ഭൂതാനാം പാലന്യേവസ്ഥിതോ ഭവാൻ || 18 || 732
- സ ത്വം ജിഹ്വാംസസേ കസ്മാദ്ദീനാമകൃതകിൽബിഷാം |
അഹനിഷ്യത്കഥം യോഷാം ധർമജ്ഞ ഇതി യോ മതഃ || 19 || 733
- പ്രഹരന്തി ന വൈ സ്ത്രീഷു കൃതാഗഃസ്വപി ജന്തവഃ |
കിമുത ത്വദ്വിധാ രാജൻ കരുണാ ദീനവത്സലാഃ || 20 || 734
- മാം വിപാട്യാജരാം നാവം യത്ര വിശ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം |
ആത്മാനം ച പ്രജാശ്ചൈമാഃ കഥമംഭസി ധാസ്യസി || 21 || 735
- പൃഥുരുവാച
വസുധേ ത്വാം വധിഷ്യാമി മച്ഛാസനപരാങ്മുഖീം |
ഭാഗം ബർഹിഷി യാ വൃങ്തേ ന തനോതി ച നോ വസു || 22 || 736
- യവസം ജഗ്ധ്യനുദിനം നൈവ ദോഗ്ധ്യൗധസം പയഃ |
തസ്യാമേവം ഹി ദുഷ്ടായാം ദണ്ഡോ നാത്ര ന ശസ്യതേ || 23 || 737

ത്വം ഖൽവോഷധിബീജാനി

പ്രാകം സൃഷ്ടാനി സ്വയംഭൂവാ |

ന മുഞ്ചന്യാത്മരുദ്ധാനി

മാമവജ്ഞായ മന്ദധീഃ || 24 ||

738

അമുഷാം ക്ഷുത്പരീതാനാ -

മാർതാനാം പരിഭേവിതം |

ശമയിഷ്യാമി മദ്ബാണൈർബ് -

ഹിന്നായാസ്തവ മേദസാ || 25 ||

739

പുമാൻ യോഷിദുത ക്ലീബ ആത്മസംഭാവനോഽധമഃ |

ഭൂതേഷു നിരനുക്രോശോ നൃപാണാം തദ്യഥോഽവധഃ || 26 ||

740

ത്വാം സ്തബ്ധാം ദുർമദാം നീത്വാ

മായാഗാം തിലശഃ ശരൈഃ |

ആത്മയോഗബലേനേമാ

ധാരയിഷ്യാമ്യഹം പ്രജാഃ || 27 ||

741

ഏവം മന്യുമയീം മുർതിം കൃതാന്തമിവ ബിഭ്രതം |

പ്രണതാ പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രാഹ മഹീ സഞ്ജാതവേപഥുഃ || 28 ||

742

ധരോവാച

നമഃ പരസ്മൈ പുരുഷായ മായയാ

വിന്യസ്തനാനാതനവേ ഗുണാത്മനേ |

നമഃ സ്വരൂപാനുഭവേന നിർധുത -

ദ്രവ്യക്രിയാകാരകവിഭ്രമോർമയേ || 29 ||

743

യേനാഹമാത്മായതനം വിനിർമിതാ

ധാത്രാ യതോഽയം ഗുണസർഗസംഗ്രഹഃ |

സ ഏവ മാം ഹന്തുമുദായുധഃ സ്വരാ -

ഡുപസ്ഥിതോന്യം ശരണം കമാശ്രയേ || 30 ||

744

യ ഏതദാദാവസുജ്ജരാചരം

സ്വമായയാന്ത്മാശ്രയയാവിതർക്യയാ |

തയൈവ സോന്യം കില ഗോപ്തുമുദ്യതഃ

കഥം നു മാം ധർമപരോ ജിഹ്വാംസതി || 31 ||

745

നൂനം ബതേശസ്യ സമീഹിതം ജനൈ -

സ്തൻമായയാ ദുർജയയാക്യതാത്മഭിഃ |

ന ലക്ഷ്യതേ യസ്ത്വകരോദകാരയദ് -

യോന്നേക ഏകഃ പരതത്വ ഇൗശ്വരഃ || 32 ||

746

സർഗാദി യോന്ത്യാനുരുണഭി ശക്തിഭി -

ർദ്ദവ്യക്രിയാകാരകചേതനാത്മഭിഃ |

തസ്തൈ സമുന്നദ്ധനിരുദ്ധശക്തയേ

നമഃ പരസ്തൈ പുരുഷായ വേധസേ || 33 ||

747

സ വൈ ഭവാനാത്മവിനിർമിതം ജഗദ്

ഭൂതേന്ദ്രിയാന്തഃകരണാത്മകം വിഭോ |

സംസ്ഥാപയിഷ്യന്നജ മാം രസാതലാ -

ദഭ്യുജ്ജഹാരാഭസ ആദിസുകരഃ || 34 ||

748

അപാമുപസ്ഥേ മയി നാവ്യവസ്ഥിതാഃ

പ്രജാ ഭവാനദ്യ രിരക്ഷിഷുഃ കില |

സ വീരമൂർതിഃ സമഭൂദ്ധരാധരോ

യോ മാം പയസ്സുഗ്രശരോ ജിഹ്വാംസസി || 35 ||

749

നൂനം ജനൈരീഹിതമീശ്വരാണാ -

മസ്മദ്വിധൈസ്തദ്ഗുണസർഗമായയാ |

ന ജ്ഞായതേ മോഹിതചിത്തവർമ്മഭി -

സ്തേഭ്യോ നമോ വീരയശസ്കരേഭ്യഃ || 36 ||

750

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുവിജയേ ധരിതീനിഗ്രഹോ നാമ
സപ്തദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ അഷ്ടാദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇത്ഥം പൃഥുമഭിഷ്ടൂയ രുഷാ പ്രസ്ഫുരിതാധരം ।

പുനരാഹാവനിർഭീതാ സംസ്തഭ്യാത്മാനമാത്മനാ ॥ 1 ॥

751

സന്നിയച്ഛാഭിഭോ മന്യൂം നിബോധ ശ്രാവിതം ച മേ ।

സർവതഃ സാരമാദത്തേ യഥാ മധുകരോ ബുധഃ ॥ 2 ॥

752

അസ്മിൻ ലോകേന്ദ്രവാമുഷ്മിൻമുനിഭിസ്തത്ത്വദർശിഭിഃ ।

ദൃഷ്ടാ യോഗാഃ പ്രയുക്താശ്ച പുംസാം ശ്രേയഃപ്രസിദ്ധയേ ॥ 3 ॥

753

താനാതിഷ്ഠന്തി യഃ സമ്യഗുപായാൻ പൂർവദർശിതാൻ ।

അവരഃ ശ്രദ്ധയോപേത ഉപേയാൻ വിനത്യേഞ്ജസാ ॥ 4 ॥

754

താനനാദ്യത്യ യോ വിദ്വാനർത്ഥാനാരഭതേ സ്വയം ।

തസ്യ വൃദിച്ചരന്ത്യർത്ഥാ ആരബ്ധാശ്ച പുനഃ പുനഃ ॥ 5 ॥

755

പുരാ സൃഷ്ടാ ഹ്യോഷധയോ ബ്രഹ്മണാ യാ വിശാമ്പതേ ।

ഭുജ്യമാനാ മയാ ദൃഷ്ടാ അസദ്ഭിരധ്യതവ്രതൈഃ ॥ 6 ॥

756

അപാലിതാനാദ്യതാ ച ഭവദ്ഭിർലോകപാലകൈഃ ।

ചോരീഭൃത്യേന്ദ്ര ലോകേഹം യജ്ഞാർത്ഥേഗ്രസമോഷധീഃ ॥ 7 ॥

757

- നൂനം താ വീര്യഃ ക്ഷീണാ മയി കാലേന ഭൂയസാ |
തത്ര യോഗേന ദൃഷ്ടേന ഭവാനാദാതുമർഹതി || 8 || 758
- വത്സം കൽപയ മേ വീര യേനാഹം വത്സലാ തവ |
യോക്ഷ്യ ക്ഷീരമയാൻ കാമാനനുരൂപം ച ദോഹനം || 9 || 759
- ദോഗ്ധാരം ച മഹാബാഹോ ഭൂതാനാം ഭൂതഭാവന |
അന്നമീപ്സിതമൂർജസ്വദ്ഭഗവാൻ വാഛതേ യദി || 10 || 760
- സമാം ച കുരു മാം രാജന്ദേവവൃഷ്ടം യഥാ പയഃ |
അപർതാവപി ഭദ്രം തേ ഉപാവർത്തേത മേ വിഭോ || 11 || 761
- ഇതി പ്രിയം ഹിതം വാക്യം ഭൂവ ആദായ ഭൂപതിഃ |
വത്സം കൃത്വാ മനും പാണാവദുഹത്സകലൗഷധീഃ || 12 || 762
- തഥാ പരേ ച സർവത്ര സാരമാദദതേ ബുധാഃ |
തതോന്യേ ച യഥാകാമം ദുദുഹുഃ പൃഥുഭാവിതാം || 13 || 763
- ഋഷയോ ദുദുഹുർദേവീമിന്ദ്രിയേഷ്വഥ സത്തമ |
വത്സം ബൃഹസ്പതിം കൃത്വാ പയശ്ചരന്ദോമയം ശുചി || 14 || 764
- കൃത്വാ വത്സം സുരഗണാ ഇന്ദ്രം സോമമദുദുഹൻ |
ഹിരൺമയേന പാത്രേണ വീര്യമോജോ ബലം പയഃ || 15 || 765
- ദൈതേയാ ദാനവാ വത്സം പ്രഹ്ലാദമസുരർഷഭം |
വിധായാദുദുഹൻ ക്ഷീരമയഃപാത്രേ സുരാസവം || 16 || 766
- ഗന്ധർവാപ്സരസോഽധുക്ഷൻ പാത്രേ പദ്മമയേ പയഃ |
വത്സം വിശ്വാവസും കൃത്വാ ഗാന്ധർവം മധു സൗഭഗം || 17 || 767
- വത്സേന പിതരോദ്യമ്ണാ കവ്യം ക്ഷീരമധുക്ഷത |
ആമപാത്രേ മഹാഭാഗാഃ ശ്രദ്ധയാ ശ്രാദ്ധദേവതാഃ || 18 || 768

- പ്രകൽപ്യ വത്സം കപിലം സിദ്ധാഃ സങ്കൽപനാമയീം |
സിദ്ധിം നഭസി വിദ്വാം ച യേ ച വിദ്വാധരാദയഃ || 19 || 769
- അന്യേ ച മായിനോ മായാമന്തർധാനാദ്ഭൂതാത്മനാം |
മയം പ്രകൽപ്യ വത്സം തേ ദുദുഹുർധാരണാമയീം || 20 || 770
- യക്ഷരക്ഷാംസി ഭൂതാനി പിശാചാഃ പിശിതാശനാഃ |
ഭൂതേശവത്സാ ദുദുഹുഃ കപാലേ ക്ഷതജാസവം || 21 || 771
- തമാഹയോ ദന്ദശൂകാഃ സർപാ നാഗാശ്ച തക്ഷകം |
വിധായ വത്സം ദുദുഹുർബിലപാത്രേ വിഷം പയഃ || 22 || 772
- പശവോ യവസം ക്ഷീരം വത്സം കൃത്വാ ച ഗോവൃഷം |
അരൺയപാത്രേ ചാധുക്ഷൻമൃഗേന്ദ്രേണ ച ദംഷ്ട്രിണഃ || 23 || 773
- ക്രവ്യാദാഃ പ്രാണിനഃ ക്രവ്യം ദുദുഹുഃ സ്വേ കലേവരേ |
സുപർണവത്സാ വിഹഗാശ്ചരം ചാചരമേവ ച || 24 || 774
- വടവത്സാ വനസ്പതയഃ പൃഥഗ്രസമയം പയഃ |
ഗിരയോ ഹിമവദ്വത്സാ നാനാധാതുൻ സ്വസാനുഷു || 25 || 775
- സർവേ സ്വമുഖ്യവത്സേന സ്വേ സ്വേ പാത്രേ പൃഥക് പയഃ |
സർവകാമദുഘാം പൃഥ്വിം ദുദുഹുഃ പൃഥുഭാവിതാം || 26 || 776
- ഏവം പൃഥ്വാദയഃ പൃഥ്വിമന്നാദാഃ സ്വന്നമാത്മനഃ |
ദോഹവത്സാദിഭേദേന ക്ഷീരഭേദം കുരുദ്വഹ || 27 || 777
- തതോ മഹീപതിഃ പ്രീതഃ സർവകാമദുഘാം പൃഥുഃ |
ദുഹിത്യുത്വേ ചകാരേമാം പ്രേമ്ണാ ദുഹിത്യവത്സലഃ || 28 || 778
- ചൂർണയൻ സ്വധനുഷ്കോട്ടാ ഗിരികൂടാനി രാജരാട് |
ഭൂമണ്ഡലമിദം വൈന്യഃ പ്രായശ്ചക്രേ സമം വിഭുഃ || 29 || 779

അമാസ്മിൻ ഭഗവാൻ വൈന്യഃ

പ്രജാനാം വൃത്തിഭഃ പിതാ |

നിവാസാൻ കൽപയാഞ്ചക്രേ

തത്ര തത്ര യഥാർഹതഃ || 30 ||

780

ഗ്രാമാൻ പുരഃ പത്തനാനി ദുർഗാണി വിവിധാനി ച |

ഘോഷാൻ വ്രജാൻ സശിവിരാനാകരാൻ ഖേടഖർവടാൻ || 31 ||

781

പ്രാകുപ്യമോരിഹ നൈവൈഷാ പുരഗ്രാമാദികൽപനാ |

യമാസുഖം വസന്തി സ്ഥ തത്ര തത്രാകുതോഭയാഃ || 32 ||

782

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുവിജയേ അഷ്ടാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകോനവിംശോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

അമാദീക്ഷത രാജാ തു ഹയമേധശതേന സഃ |

ബ്രഹ്മാവർതേ മനോഃ ക്ഷേത്രേ യത്ര പ്രാചീ സരസ്വതീ || 1 ||

783

തദഭിപ്രേത്യ ഭഗവാൻ കർമാതിശയമാത്മനഃ |

ശതക്രതൂർന മമൃഷേ പൃഥോർയജ്ഞമഹോത്സവം || 2 ||

784

യത്ര യജ്ഞപതിഃ സാക്ഷാദ്ഭഗവാൻ ഹരിരീശ്വരഃ |

അൻവഭൂയത സർവാത്മാ സർവലോകഗുരുഃ പ്രഭുഃ || 3 ||

785

അൻവിതോ ബ്രഹ്മശർവാഭ്യാം

ലോകപാലൈഃ സഹാനുഗൈഃ |

ഉപഗീയമാനോ ഗന്ധർവൈർ -

മുനിഭിശ്ചാപ്സരോഗണൈഃ || 4 ||

786

സിദ്ധാ വിദ്യാധരാ ദൈത്യാ ദാനവാ ഗുഹ്യകാദയഃ |

സുനന്ദനന്ദപ്രമുഖാഃ പാർഷദപ്രവരാ ഹരേഃ || 5 ||

787

കപിലോ നാരദോ ദത്തോ യോഗേശാഃ സനകാദയഃ |

തമൻവീയൂർഭാഗവതാ യേ ച തത്ത്വവനോത്സുകാഃ || 6 ||

788

- യത്ര ധർമദുഃഖാ ഭൂമിഃ സർവകാമദുഃഖാ സതീ |
ദോഗ്ധി സ്മാഭീപ്സിതാനർമാൻ യജമാനസ്യ ഭാരത || 7 || 789
- ഊഹുഃ സർവരസാന്നദുഃ ക്ഷീരദധ്യന്നഗോരസാൻ |
തരവോ ഭൂരിവർഷ്മാണഃ പ്രാസൂയന്ത മധുച്യുതഃ || 8 || 790
- സിന്ധവോ രത്തനികരാൻ ഗിരയോഽന്നം ചതുർവിധം |
ഉപായനമുപാജഘ്രുഃ സർവേ ലോകാഃ സപാലകാഃ || 9 || 791
- ഇതി ചായോക്ഷജേശസ്യ പുഥോസ്തു പരമോദയം |
അസൂയൻ ഭഗവാനിന്ദ്രഃ പ്രതിഘാതമചീകരത് || 10 || 792
- ചരമേണാശ്വമേധേന യജമാനേ യജുഷ്പതിം |
വൈന്ധ്യേ യജ്ഞപശൂം സ്പർധന്നപോവാഹ തിരോഹിതഃ || 11 || 793
- തമത്രിർഭഗവാന്നൈക്ഷത്വരമാണം വിഹായസാ |
ആമുക്തമിവ പാവണ്യം യോഽധർമേ ധർമവിഭ്രമഃ || 12 || 794
- അത്രിണാ ചോദിതോ ഹന്തും പുഥുപുത്രോ മഹാരഥഃ |
അൻവധാവത സംക്രൂദ്ധസ്തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി ചാബ്രവീത് || 13 || 795
- തം താദൃശാകൃതിം വീക്ഷ്യ മേനേ ധർമം ശരീരിണം |
ജടീലം ഭസ്മനാച്ഛന്നം തസ്മൈ ബാണം ന മുഞ്ചതി || 14 || 796
- വധാന്നിവൃത്തം തം ഭൂയോ ഹന്തവ്യത്രിരചോദയത് |
ജഹി യജ്ഞഹനം താത മഹേന്ദ്രം വിബുധാധമം || 15 || 797
- ഏവം വൈന്ധ്യസുതഃ പ്രേക്ഷതസ്ത്വരമാണം വിഹായസാ |
അൻവദ്രവദഭിക്രൂദ്ധോ രാവണം ഗൃധരാധിവ || 16 || 798
- സോഽശ്വം രൂപം ച തദ്ധിത്വാ തസ്മാ അന്തർഹിതഃ സ്വരാട് |
വീരഃ സ്വപശുമാദായ പിതൂർയജ്ഞമുപേയിവാൻ || 17 || 799

- തത്തസ്യ ചാദ്ഭുതം കർമ വിചക്ഷ്യ പരമർഷയഃ |
നാമധേയം ദദുസ്തസ്തൈ വിജിതാശ്ച ഇതി പ്രഭോ || 18 || 800
- ഉപസൃജ്യ തമസ്തീവ്രം ജഹാരാശ്ച പുനർഹരിഃ |
ചഷാലയുപതശ്ചരണോ ഹിരണ്യരശനം വിഭുഃ || 19 || 801
- അത്രിഃ സന്ദർശയാമാസ ത്വരമാണം വിഹായസാ |
കപാലഖട്ടാംഗധരം വീരോ നൈനമബായത || 20 || 802
- അത്രിണാ ചോദിതസ്തസ്തൈ സന്ദധേ വിശിഖം രുഷാ |
സോഽശ്വം രൂപം ച തദ്ധിത്വാ തസ്ഥാവന്തർഹിതഃ സ്വരാട് || 21 || 803
- വീരശ്യാശ്ചമുപാദായ പിതൃയജ്ഞമമാവ്രജത് |
തദവദ്യം ഹരേ രൂപം ജഗൃഹൂർജ്ഞാനദുർബലാഃ || 22 || 804
- യാനി രൂപാണി ജഗൃഹേ ഇന്ദ്രോ ഹയജിഹീർഷയാ |
താനി പാപസ്യ ഖണ്ഡാനി ലിംഗം ഖണ്ഡമിഹോച്യതേ || 23 || 805
- ഏവമിന്ദ്രേ ഹരത്യശ്വം വൈന്യയജ്ഞജിഹ്വാംസയാ |
തദ്ഗൃഹീതവിസൃഷ്ടേഷു പാവണ്യേഷു മതിർനൃണാം || 24 || 806
- ധർമ ഇത്യുപധർമേഷു നഗ്നരക്തപടാദിഷു |
പ്രായേണ സജ്ജതേ ഭ്രാന്ത്യാ പേശലേഷു ച വാഗ്മിഷു || 25 || 807
- തദഭിജ്ഞായ ഭഗവാൻ പുഥുഃ പുഥുപരാക്രമഃ |
ഇന്ദ്രായ കുപിതോ ബാണമാദത്തോദ്യതകാർമുകഃ || 26 || 808
- തമ്യത്രിജഃ ശക്രവധാഭിസന്ധിതം
വിചക്ഷ്യ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യമസഹ്യരംഹസം |
നിവാരയാമാസുരഹോ മഹാമതേ
ന യുജ്യതേത്രിതാൻയവധഃ പ്രചോദിതാത് || 27 || 809

വയം മരുത്വന്തമിഹാർഥനാശനം

ഹൃയാമഹേ തൃച്ഛ്വസാ ഹതത്രിഷം |

അയാതയാമോപഹവൈരനന്തരം

പ്രസഹ്യ രാജൻ ജുഹവाम തേഹിതം || 28 ||

810

ഇത്യാമന്തര്യ ക്രതുപതിം വിദുരാസ്യർത്രിജോ രുഷാ |

സ്രുഗ്ഘസ്താഞ്ജുഹൃതോഭ്യേത്യ സ്വയംഭുഃ പ്രത്യഷേധത || 29 ||

811

ന വധ്യോ ഭവതാമിന്ദ്രോ യദ്യജേന്തോ ഭഗവത്തനും |

യം ജിഘാംസഥ യജേന്തന യസ്യേഷ്ടാസ്തനവഃ സുരാഃ || 30 ||

812

തദിദം പശ്യത മഹാധർമവൃതികരം ദ്വിജാഃ |

ഇന്ദ്രേണാനുഷ്ഠിതം രാജന്തഃ കർമ്മൈതദ്വിജിഘാംസതാ || 31 ||

813

പൃഥുകീർതേഃ പൃഥോർഭൂയാത്തർഹ്യേകോനശതക്രതുഃ |

അലം തേ ക്രതുഭിഃ സ്വിഷ്ടൈര്യദ്ഭവാൻമോക്ഷധർമവിത് || 32 ||

814

നൈവാത്മനേ മഹേന്ദ്രായ രോഷമാഹർതുമർഹസി |

ഉഭാവപി ഹി ഭദ്രം തേ ഉത്തമശ്ലോകവിഗ്രഹൗ || 33 ||

815

മാസ്മിൻമഹാരാജ കൃഥാഃ സ്ഥ ചിന്താം

നിശാമയാസ്ഥദ്വച ആദ്യതാത്മാ |

യദ്യായതോ ദൈവഹതം നു കർതും

മനോന്തിരുഷ്ടം വിശതേ തമോന്ധം || 34 ||

816

ക്രതുർവിരമതാമേഷ ദേവേഷു ദുരവഗ്രഹഃ |

ധർമവൃതികരോ യത്ര പാഖണ്ഡേരിന്ദ്രനിർമിതൈഃ || 35 ||

817

ഏഭിരിന്ദ്രാപസംസൃഷ്ടൈഃ പാഖണ്ഡേർഹാരിഭിർജനം |

ഹ്രിയമാണം വിചക്ഷേപനം യസ്തേ യജ്ഞധുഗശ്ചമുദ് || 36 ||

818

ഭവാൻ പരിത്രാതുമിഹാവതീർണോ

ധർമം ജനാനാം സമയാനുരൂപം |

വേനാപചാരാവലുപ്തമദ്യ

തദ്ദേഹതോ വിഷ്ണുക്ലാസി വൈന്യ || 37 ||

819

സ ത്വം വിമൃശ്യാസ്യ ഭവം പ്രജാപതേ

സങ്കൽപനം വിശ്വസൃജാം പിപീപൃഹി |

ഐന്ദ്രീം ച മായാമുപധർമ്മമാതരം

പ്രചണ്ഡപാവണ്ഡപഥം പ്രഭോ ജഹി || 38 ||

820

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇത്ഥം സ ലോകഗുരുണാ സമാദിഷ്ടോ വിശാമ്പതിഃ |

തഥാ ച കൃത്വാ വാത്സൽയം മഘോനാപി ച സന്ദധേ || 39 ||

821

കൃതാവഭൃഥസ്നാനായ പൃഥവേ ഭൂരികർമ്മണേ |

വരാന്ദുസ്തേ വരദാ യേ തദ്ബർഹിഷി തർപിതാഃ || 40 ||

822

വിപ്രാഃ സത്യാശിഷസ്തുഷ്ടാഃ ശ്രദ്ധയാ ലബ്ധദക്ഷിണാഃ |

ആശിഷോ യുയുജുഃ ക്ഷത്തരാദിരാജായ സത്കൃതാഃ || 41 ||

823

ത്വയാ്ഽഹൂതാ മഹാബാഹോ സർവ ഏവ സമാഗതാഃ |

പൂജിതാ ദാനമാനാഭ്യാം പിതൃദേവർഷിമാനവാഃ || 42 ||

824

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുവിജയേ ഏകോനവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ വിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഭഗവാനപി വൈകുണ്ഠഃ സാകം മഘവതാ വിഭുഃ |
 യജ്ഞേന്തര്യജ്ഞപതിസ്തുഷ്ടോ യജ്ഞഭുക് തമഭാഷത || 1 || 825

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 ഏഷ ത്വേകാർഷീർഭംഗം ഹയമേധശതസ്യ ഹ |
 ക്ഷമാപയത ആത്മാനമമുഷ്യ ക്ഷന്തുമർഹസി || 2 || 826

സുധിയഃ സാധവോ ലോകേ നരദേവ നരോത്തമാഃ |
 നാഭിദ്രുഹ്യന്തി ഭൂതേഭ്യോ യർഹി നാത്മാ കലേവരം || 3 || 827

പുരുഷാ യദി മുഹ്യന്തി ത്വാദ്യശാ ദേവമായയാ |
 ശ്രമ ഏവ പരം ജാതോ ദീർഘയാ വൃദ്ധസേവയാ || 4 || 828

അതഃ കായമിമം വിദ്വാനവിദ്യാകാമകർമ്മഭിഃ |
 ആരബ്ധ ഇതി നൈവാസ്ഥിൻ പ്രതിബുദ്ധോഽനുഷജ്ജതേ || 5 || 829

അസംസക്തഃ ശരീരേസ്ഥിന്നമുനോത്പാദിതേ ഗൃഹേ |
 അപത്യേ ദ്രവിണേ വാപി കഃ കുർയാൻമമതാം ബുധഃ || 6 || 830

ഏകഃ ശുദ്ധഃ സ്വയജ്ഞോതിർനിർഗുണോഽസൗ ഗുണാശ്രയഃ |
 സർവഗോഽനാവൃതഃ സാക്ഷീ നിരാത്മാഽത്മാഽത്മനഃ പരഃ || 7 || 831

- യ ഏവം സന്തമാത്മാനമാത്മസ്ഥം വേദ പുരുഷഃ |
നാജ്യതേ പ്രകൃതിസ്ഥോഽപി തദ്ഗുണൈഃ സ മയി സ്ഥിതഃ || 8 || 832
- യഃ സ്വധർമ്മേണ മാം നിത്യം നിരാശീഃ ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ |
ഭജതേ ശനൈകൈസ്തസ്യ മനോ രാജൻ പ്രസീദതി || 9 || 833
- പരിത്യക്തഗുണഃ സമ്യഗ്ദർശനോ വിശദാശയഃ |
ശാന്തിം മേ സമവസ്ഥാനം ബ്രഹ്മ കൈവൽയമശ്നുതേ || 10 || 834
- ഉദാസീനമിവാധൃക്ഷം ദ്രവ്യജ്ഞാനക്രിയാത്മനാം |
കൂടസ്ഥമിമമാത്മാനം യോ വേദാപ്നോതി ശോഭനം || 11 || 835
- ഭിന്നസ്യ ലിംഗസ്യ ഗുണപ്രവാഹോ
ദ്രവ്യക്രിയാകാരകചേതനാത്മനഃ |
ദൃഷ്ടാസു സമ്പത്സു വിപത്സു സുരയോ
ന വിക്രിയന്തേ മയി ബദ്ധസൗഹൃദാഃ || 12 || 836
- സമഃ സമാനോത്തമമധ്യമാധമഃ
സുഖേ ച ദുഃഖേ ച ജിതേന്ദ്രിയാശയഃ |
മയോപക്ലപ്താഖിലലോകസംയുതോ
വിധത്സു വീരാഖിലലോകരക്ഷണം || 13 || 837
- ശ്രേയഃ പ്രജാപാലനമേവ രാജേണാ
യത്സാമ്പരായേ സുകൃതാത് ഷഷ്ഠമംശം |
ഹർതാൻയഥാ ഹൃതപുൺയഃ പ്രജാനാ -
മരക്ഷിതാ കരഹാരോഽലമന്തി || 14 || 838
- ഏവം ദ്വിജാഗ്ര്യാനുമതാനുവൃത്ത -
ധർമപ്രധാനോഽന്യതമോഽവിതാസ്യഃ |

ഹസ്ത്യേന കാലേന ഗൃഹോപയാതാൻ

ദ്രഷ്ടാസി സിദ്ധാനനുരക്തലോകഃ || 15 ||

839

വരം ച മത് കഞ്ചന മാനവേന്ദ്ര

വൃണീഷ്യ ത്വേഹം ഗുണശീലയന്ത്രിതഃ |

നാഹം മഖൈർവൈ സുലഭസ്തപോഭി -

ര്യോഗേന വാ യത്സമചിത്തവർതീ || 16 ||

840

മൈത്രേയ ഉവാച

സ ഇത്ഥം ലോകഗുരുണാ വിഷ്വകുസേനേന വിശ്വജിത് |

അനുശാസിത ആദേശം ശിരസാ ജഗൃഹേ ഹരഃ || 17 ||

841

സ്പൃശന്തം പാദയോഃ പ്രേമ്ണാ വ്രീഡിതം സ്ത്യേന കർമ്മണാ |

ശതക്രതും പരിഷ്വജ്യ വിദ്വേഷം വിസസർജ ഹ || 18 ||

842

ഭഗവാനഥ വിശ്വാത്മാ പുഥുനോപഹൃതാർഹണഃ |

സമുജ്ജിഹാനയാ ഭക്ത്യാ ഗൃഹീതചരണാംബുജഃ || 19 ||

843

പ്രസ്ഥാനാഭിമുഖോഽപ്യേനമനുഗ്രഹവിലംബിതഃ |

പശ്യൻ പദ്മപലാശാക്ഷോ ന പ്രതസ്ഥേ സുഹൃത്സതാം || 20 ||

844

സ ആദിരാജോ രചിതാഞ്ജലിർഹരിഃ

വിലോകിതും നാശകദശ്രുലോചനഃ |

ന കിഞ്ചനോവാച സ ബാഷ്പവിക്ലവോ

ഹൃദോപഗുഹ്യാമുമധാദവസ്ഥിതഃ || 21 ||

845

അമാവമുജ്യാശ്രുകലാ വിലോകയ -

ന്നത്യപ്തദ്യുഗ്ലോചരമാഹ പുരുഷം |

പദാ സ്പൃശന്തം ക്ഷിതിമംസ ഉന്നതേ

വിന്യസ്തഹസ്താഗ്രമുരംഗവിദ്വിഷഃ || 22 ||

846

പൃഥുരുവാച

വരാൻ വിഭോ ത്വദ്വരദേശ്വരാദ് ബുധഃ

കഥം വൃണീതേ ഗുണവിക്രിയാത്മനാം |

യേ നാരകാണാമപി സന്തി ദേഹിനാം

താനീശ കൈവൽയപതേ വൃണേ ന ച || 23 ||

847

ന കാമയേ നാഥ തദപ്യഹം ക്വചി -

ന്ന യത്ര യുഷ്മച്ചരണാംബുജാസവഃ |

മഹത്തമാന്തർഹൃദയാൻമുഖചുതോ

വിധത്വ കർണായുതമേഷ മേ വരഃ || 24 ||

848

സ ഉത്തമശ്ലോക മഹൻമുഖചുതോ

ഭവത്പദാംഭോജസുധാകണാനിലഃ |

സ്ഥൃതിം പുനർവിസ്ഥൃതതത്ത്വവർത്ഥനാം

കുയോഗിനാം നോ വിതരത്യലം വരൈഃ || 25 ||

849

യശഃ ശിവം സുശ്രവ ആർയസംഗമേ

യദ്യുച്ഛയാ ചോപശൃണോതി തേ സകൃത് |

കഥം ഗുണജ്ഞോ വിരമേദ്വിനാ പശും

ശ്രീർയത്പ്രവഭ്രേവ ഗുണസംഗ്രഹേഷ്ടയാ || 26 ||

850

അമാദജേ ത്വാഖിലപൂരുഷോത്തമം

ഗുണാലയം പദ്മകരേവ ലാലസഃ |

അപ്യാവയോരേകപതിസ്സ്പൃധോഃ കലി -

ർന സ്യാത്കൃതത്വചരണൈകതാനയോഃ || 27 ||

851

ജഗജ്ജനൻയാം ജഗദീശ വൈശസം

സ്യാദേവ യത്കർമ്മണി നഃ സമീഹിതം |

കരോഷി ഫൽഗ്വപുരു ദീനവത്സലഃ

സ്വ ഏവ ധിഷ്ണേദ്ഭിരതസ്യ കിം തയാ || 28 ||

852

ഭജന്ത്യഥ ത്വാമത ഏവ സാധവോ

വ്യദസ്തമായാഗുണവിഭ്രമോദയം |

ഭവത്പദാനുസ്മരണാദൃതേ സതാം

നിമിത്തമന്യദ്ഭഗവന്ന വിദ്മഹേ || 29 ||

853

മന്യേ ഗിരം തേ ജഗതാം വിമോഹിനീം

വരം വൃണീഷ്യതി ഭജന്തമാത്മ യത് |

വാചാ നു തന്ത്യാ യദി തേ ജനോസിതഃ

കഥം പുനഃ കർമ കരോതി മോഹിതഃ || 30 ||

854

ത്വന്മായയാദ്ധാ ജന ഈശ ഖണ്ഡിതോ

യദന്യദാശാസ്ത ജ്ഞാതമനോബുധഃ |

യഥാ ചരേദ്ബാലഹിതം പിതാ സ്വയം

തഥാ ത്വമേവാർഹസി നഃ സമീഹിതും || 31 ||

855

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇത്യാദിരാജേന നൃതഃ സ വിശ്വദൃക്

തഥാഹ രാജൻ മയി ഭക്തിരസ്തു തേ |

ദിഷ്ട്യേദ്യശീ ധീർമയി തേ കൃതാ യയാ

മായാം മദീയാം തരതി സ്ഥ ദുസ്ത്യജാം || 32 ||

856

തത്ത്വം കുരു മയാദ്ദിഷ്ടമപ്രമത്തഃ പ്രജാപതേ |

മദാദേശകരോ ലോകഃ സർവത്രാപ്നോതി ശോഭനം || 33 ||

857

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി വൈന്യസ്യ രാജർഷേഃ പ്രതിനന്യാർഥവദ്യചഃ |

പൂജിതോനൃഗൃഹീന്ത്യേനം ഗന്തും ചക്ര്യചുഗതോ മതിം || 34 ||

858

ദേവർഷിപിതൃഗന്ധർവസിദ്ധചാരണപന്നഗാഃ |

കിന്നരാപ്സരസോ മർത്യാഃ ഖഗാ ഭൂതാൻയനേകശഃ || 35 || 859

യജ്ഞേശ്വരധിയാ രാജ്ഞാ വാഗ്വിത്താഞ്ജലിഭക്തിതഃ |

സഭാജിതാ യയുഃ സർവേ വൈകുണ്ഠാനുഗതാസ്തതഃ || 36 || 860

ഭഗവാനപി രാജർഷേഃ സോപാധ്യായസ്യ ചാച്ഛതഃ |

ഹരന്നിവ മനോമുഷ്യ സ്വധാമ പ്രത്യപദ്യത || 37 || 861

അദ്യുഷ്ടായ നമസ്കൃത്യ നൃപഃ സന്ദർശിതാത്മനേ |

അവ്യക്തായ ച ദേവാനാം ദേവായ സ്വപുരം യയൗ || 38 || 862

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ വിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

മൗക്തികൈഃ കുസുമസ്രഗ്ഭിർ -

ദുകൂലൈഃ സ്വർണതോരണൈഃ |

മഹാസുരഭിഭിർധൂപൈർ -

മണ്ഡിതം തത്ര തത്ര വൈ || 1 ||

863

ചന്ദനാഗുരുതോയാർദ്ര -

രഥ്യാചത്വരമാർഗവത് |

പുഷ്പാക്ഷതഫലൈസ്തോക്തൈർ -

ലാജൈരർചിർഭിരർചിതം || 2 ||

864

സവൃന്ദൈഃ കദലീസ്തന്ദൈഃ പുഗപോതൈഃ പരിഷ്കൃതം |

തരുപൽലവമാലാഭിഃ സർവതഃ സമലങ്കൃതം || 3 ||

865

പ്രജാസ്തം ദീപബലിഭിഃ സംഭൃതാശേഷമംഗലൈഃ |

അഭീയുർമൃഷ്ടകന്യാശ്ച മൃഷ്ടകുണ്ഡലമണ്ഡിതാഃ || 4 ||

866

ശംഖദുന്ദുഭീഘോഷേണ ബ്രഹ്മഘോഷേണ ചർത്രിജാം |

വിവേശ ഭവനം വീരഃ സ്തുതമാനോ ഗതസ്ഥയഃ || 5 ||

867

പൂജിതഃ പൂജയാമാസ തത്ര തത്ര മഹായശാഃ |

പൗരാഞ്ജാനപദാംസ്താംസ്താൻ പ്രീതഃ പ്രിയവരപ്രഭഃ || 6 ||

868

സ ഏവമാദീന്യനവദ്യചേഷ്ടിതഃ

കർമാണി ഭൂയാംസി മഹാൻമഹത്തമഃ |

കുർവൻ ശശാസാവനിമണ്ഡലം യശഃ

സ്ഫീതം നിധായാരുരുഹേ പരം പദം || 7 ||

869

സുത ഉവാച

തദാദിരാജസ്യ യശോ വിജൃംഭിതം

ഗുണൈരശേഷൈർഗുണവത്സഭാജിതം |

ക്ഷത്താ മഹാഭാഗവതഃ സദസ്സപതേ

കൗഷാരവിം പ്രാഹ ഗുണന്തമർചയൻ || 8 ||

870

വിദൂര ഉവാച

സോഭിഷിക്തഃ പൃഥുർവിപ്രൈർ -

ലബ്ധാശേഷസുരാർഹണഃ |

ബിഭ്രത് സ വൈഷ്ണവം തേജോ

ബാഹ്യാർയാഭ്യാം ദുരോഹ ഗാം || 9 ||

871

കോ ന്വസ്യ കീർത്തിം ന ശൃണോത്യഭിജേതോ

യദ്വിക്രമോച്ഛിഷ്ടമശേഷഭൂപാഃ |

ലോകാഃ സപാലാ ഉപജീവന്തി കാമ -

മദ്യാപി തൻമേ വദ കർമ ശുദ്ധം || 10 ||

872

മൈത്രേയ ഉവാച

ഗംഗായമുനയോർനദ്യാരന്തരാക്ഷേത്രമാവസൻ |

ആരബ്ധാനേവ ബുദ്ധജേ ഭോഗാൻ പുണ്യജിഹാസയാ || 11 ||

873

സർവത്രാസ്ഖലിതാദേശഃ സപ്തദ്വീപൈകദണ്ഡധൃക് |

അന്യത്ര ബ്രാഹ്മണകുലാദന്യത്രാച്യുതഗോത്രതഃ || 12 ||

874

- ഏകദാസ്സീൻമഹാസത്രദീക്ഷാ തത്ര ദിവൗകസാം |
സമാജോ ബ്രഹ്മർഷീണാം ച രാജർഷീണാം ച സത്തമ || 13 || 875
- തസ്മിന്നർഹത്സു സർവേഷു സ്വർചിതേഷു യഥാർഹതഃ |
ഉത്ഥിതഃ സദസോ മധ്യേ താരാണാമുഡുരാഡിവ || 14 || 876
- പ്രാംശുഃ പിനായതഭുജോ ഗൗരഃ കഞ്ജാരുണേഷ്വരഃ |
സുനാസഃ സുമുഖഃ സൗമ്യഃ പിനാംസഃ സുദ്വിജസ്ഥിതഃ || 15 || 877
- വ്യൂഢവക്ഷാ ബൃഹച്ഛ്വാണിർവലിവൽഗുദലോദരഃ |
ആവർതനാഭിരോജസ്വി കാഞ്ചനോരുരുദഗ്രപാത് || 16 || 878
- സുക്ഷ്മവക്രാസിതസ്നിഗ്ധമൂർധജഃ കംബുകന്ധരഃ |
മഹാധനേ ദുകൂലാഗ്രേ പരിധായോപവീയ ച || 17 || 879
- വൃഞ്ജിതാശേഷഗാത്രശ്രീർനിയമേ ന്യസ്തഭുഷണഃ |
കൃഷ്ണാജിനധരഃ ശ്രീമാൻ കുശപാണിഃ കൃതോചിതഃ || 18 || 880
- ശിശിരസ്നിഗ്ധതാരാക്ഷഃ സമൈക്ഷത സമന്തതഃ |
ഊചിവാനിദമൂർവീശഃ സദഃ സംഹർഷയന്നിവ || 19 || 881
- ചാരു ചിത്രപദം ശ്ലക്ഷ്ണം മൃഷ്ടം ഗൂഢമവിക്ലവം |
സർവേഷാമുപകാരാർഥം തദാ അനുവദന്നിവ || 20 || 882
- രാജോവാച
സഭ്യാഃ ശൃണുത ഭദ്രം വഃ സാധവോ യ ഇഹാഗതാഃ |
സത്സു ജിജ്ഞാസുഭിർധർമ്മമാവേദ്യം സ്വമനീഷിതം || 21 || 883
- അഹം ദണ്ഡധരോ രാജാ പ്രജാനാമിഹ യോജിതഃ |
രക്ഷിതാ വൃത്തിഭഃ സ്വേഷു സേതുഷു സ്ഥാപിതാ പൃഥക് || 22 || 884

- തസ്യ മേ തദനുഷ്ഠാനാദ്യാനാഹുർബ്രഹ്മവാദിനഃ |
ലോകാഃ സ്യുഃ കാമസന്ദോഹാ യസ്യ തുഷ്യതി ദിഷ്ടദ്യുക് || 23 || 885
- യ ഉദ്ധരേത്കരം രാജാ പ്രജാ ധർമേഷ്വശിക്കുയൻ |
പ്രജാനാം ശമലം ഭുങ്ക്തേ ഭഗം ച സ്വം ജഹാതി സഃ || 24 || 886
- തത് പ്രജാ ഭർതുപിണ്ഡാർഥം സ്വാർഥമേവാനസൂയവഃ |
കുരുതായോക്ഷജധിയസ്തർഹി മേന്ദുഗ്രഹഃ കൃതഃ || 25 || 887
- യുയം തദനുമോദധ്വം
പിതൃദേവർഷയോമലാഃ |
കർതൃഃ ശാസ്തുരനുജ്ഞാതുസ് -
തുൽയം യത്പ്രേത്യ തത്ഫലം || 26 || 888
- അസ്തി യജ്ഞപതിർനാമ കേഷാഞ്ചിദർഹസത്തമാഃ |
ഇഹാമുത്ര ച ലക്ഷ്യന്തേ ജ്യോത്സ്നാവത്യഃ ക്വചിദ്ഭുവഃ || 27 || 889
- മനോരുത്താനപാദസ്യ ധ്രുവസ്യാപി മഹീപതേഃ |
പ്രിയവ്രതസ്യ രാജർഷേരംഗസ്യാസ്ഥത്പിതൃഃ പിതൃഃ || 28 || 890
- ഈദ്യശാനാമമാന്യേഷാമജസ്യ ച ഭവസ്യ ച |
പ്രഹ്ലാദസ്യ ബലേശ്വാപി കൃത്യമസ്തി ഗദാഭൃതാ || 29 || 891
- ദൗഹിത്രാദീനൃതേ മൃത്യോഃ ശോച്യാൻ ധർമവിമോഹിതാൻ |
വർഗസ്വർഗാപവർഗാണാം പ്രായേണൈകാത്മ്യഹേതുനാ || 30 || 892
- യത്പാദസേവാഭിരുചിസ്തപസ്വിനാ -
മശേഷജൻമോപചിതം മലം ധിയഃ |
സദ്യഃ ക്ഷിണോത്യൻവഹമേധതീ സതീ
യഥാ പദാംഗുഷ്ഠവിനിഃസൃതാ സരിത് || 31 || 893

വിനിർധുതാശേഷമനോമലഃ പുമാ -

നസംഗവിജ്ഞാനവിശേഷവീര്യവാൻ |

യദംഘ്രിമൂലേ കൃതകേതനഃ പുന -

ർന സംസൃതിം ക്ലേശവഹാം പ്രപദ്യതേ || 32 ||

894

തമേവ യുയം ഭജതാത്മവൃത്തിഭി -

ർമനോവചഃകായഗുണൈഃ സ്വകർമ്മഭിഃ |

അമായിനഃ കാമദുഘാംഘ്രിപങ്കജം

യമാധികാരാവസിതാർഥസിദ്ധയഃ || 33 ||

895

അസാവിഹാനേകഗുണോഽഗുണോഽധരഃ

പൃഥഗ്വിധദ്രവ്യഗുണക്രിയോക്തിഭിഃ |

സമ്പദ്യത്വേർമാശയലിംഗനാമഭി -

ർവിശുദ്ധവിജ്ഞാനഘനഃ സ്വരൂപതഃ || 34 ||

896

പ്രധാനകാലാശയധർമസംഗ്രഹേ

ശരീര ഏഷ പ്രതിപദ്യ ചേതനാം |

ക്രിയാഫലത്വേന വിഭുർവിഭാവ്യതേ

യമാനലോ ദാരുഷ്യ തദ്ഗുണാത്മകഃ || 35 ||

897

അഹോ മമാമീ വിതരന്ത്യനുഗ്രഹം

ഹരിം ഗുരും യജ്ഞഭുജാമധീശ്വരം |

സ്വധർമയോഗേന യജന്തി മാമകാ

നിരന്തരം ക്ഷോണിതലേ ദൃഢവ്രതാഃ || 36 ||

898

മാ ജാതു തേജഃ പ്രഭവേൻമഹർദ്ധിഭി -

സ്തിതിക്ഷയാ തപസാ വിദ്യയാ ച |

ദേദീപ്യമാന്വേജിതദേവതാനാം

കുലേ സ്വയം രാജകുലാദ് ദ്വിജാനാം || 37 ||

899

ബ്രഹ്മണായദേവഃ പുരുഷഃ പുരാതനോ

നിത്യം ഹരിർയച്ചരണാഭിവന്ദനാത് |

അവാപ ലക്ഷ്മീമനപായിനീം യശോ

ജഗത്പവിത്രം ച മഹത്തമാഗ്രണീഃ || 38 ||

900

യത്സേവയാശേഷഗുഹാശയഃ സ്വരാഡ്

വിപ്രപ്രിയസ്തുഷ്യതി കാമമീശ്വരഃ |

തദേവ തദ്ധർമപരൈർവിനീതൈഃ

സർവാത്മനാ ബ്രഹ്മകുലം നിഷേവ്യതാം || 39 ||

901

പുമാൻ ലഭേതാനതിവേലമാത്മനഃ

പ്രസീദതോത്ത്യന്തശമം സ്വതഃ സ്വയം |

യന്നിത്യസംബന്ധനിഷേവയാ തതഃ

പരം കിമത്രാസ്തി മുഖം ഹവിർഭുജാം || 40 ||

902

അശ്നാത്യനന്തഃ ഖലു തത്തുകോവിദൈഃ

ശ്രദ്ധാഹുതം യൻമുഖ ഇജ്യനാമഭിഃ |

ന വൈ തഥാ ചേതനയാ ബഹിഷ്കൃതേ

ഹുതാശനേ പാരമഹംസ്യപർയഗുഃ || 41 ||

903

യദ്ബ്രഹ്മ നിത്യം വിരജം സനാതനം

ശ്രദ്ധാതപോമംഗലമൗനസംയമൈഃ |

സമാധിനാ ബിഭ്രതി ഹാർഥദ്യുഷ്ടയേ

യത്രേദമാദർശ ഇവാവഭാസതേ || 42 ||

904

തേഷാമഹം പാദസരോജരേണു -

മാർയാ വഹേയാധികിരീടമാ്ഛയുഃ |

യം നിത്യദാ ബിഭ്രത ആശു പാപം

നശ്യത്യമൂം സർവഗുണാ ഭജന്തി || 43 ||

905

ഗുണായനം ശീലധനം കൃതജ്ഞം

വൃദ്ധാശ്രയം സംവൃണത്യേനു സമ്പദഃ |

പ്രസീദതാം ബ്രഹ്മകുലം ഗവാം ച

ജനാർദനഃ സാനുചരശ്ച മഹ്യം || 44 ||

906

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി ബ്രുവാണം നൃപതിം പിതൃദേവദ്വിജാതയഃ |

തുഷ്ടുവുർഹൃഷ്ടമനസഃ സാധുവാദേന സാധവഃ || 45 ||

907

പുത്രേണ ജയതേ ലോകാനിതി സത്യവതീ ശ്രുതിഃ |

ബ്രഹ്മദണ്ഡഹതഃ പാപോ യദ്യേനോത്ത്യതരന്തമഃ || 46 ||

908

ഹിരണ്യകശിപുശ്ചാപി ഭഗവന്നിന്ദയാ തമഃ |

വിവിക്ഷുരത്യഗാത്സുനോഃ പ്രഹ്ലാദസ്യാനുഭാവതഃ || 47 ||

909

വീരവര്യ പിതഃ പൃഥ്വ്യാഃ സമാഃ സഞ്ജീവ ശാശ്വതീഃ |

യസ്യേദൃശ്യചുതേ ഭക്തിഃ സർവലോകൈകഭർതരി || 48 ||

910

അഹോ വയം ഹൃദ്യ പവിത്രകീർതേ

ത്വയൈവ നാഥേന മുകുന്ദനാഥാഃ |

യ ഉത്തമശ്ലോകതമസ്യ വിഷ്ണോ -

ർബ്രഹ്മൺയദേവസ്യ കഥാം വ്യനക്തി || 49 ||

911

നാത്യദ്ഭുതമിദം നാഥ തവാജീവ്യാനുശാസനം |

പ്രജാനുരാഗോ മഹതാം പ്രകൃതിഃ കരുണാത്മനാം || 50 ||

912

അദ്യ നസ്തമസഃ പാരസ്ത് -

വയോപാസാദിതഃ പ്രഭോ |

ഭ്രാമ്യതാം നഷ്ടദ്യഷ്ടീനാം

കർമ്മദിർദൈവസംജ്ഞിതൈഃ || 51 ||

913

നമോ വിവൃദ്ധസത്തായ പുരുഷായ മഹീയസേ ।

യോ ബ്രഹ്മ ക്ഷത്രമാവിശ്യ ബിഭർതീദം സ്വതേജസാ ॥ 52 ॥

914

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദ്വാവിംശോധ്യായഃ ॥

- മൈത്രേയ ഉവാച
 ജനേഷു പ്രഗുണത്വേവം പുഥും പുഥുലവിക്രമം |
 തത്രോപജഗ്മൂർമുനയശ്ചത്വാരഃ സൂര്യവർചസഃ || 1 || 915
- താംസ്തു സിദ്ധേശ്വരാൻ രാജാ
 വ്യോമ്നോഽവതരതോഽർചിഷാ |
 ലോകാനപാപാൻ കുർവത്യാ
 സാനുഗോഽചഷ്ട ലക്ഷിതാൻ || 2 || 916
- തദുൾശനോദ്ഗതാൻ പ്രാണാൻ പ്രത്യാദിത്സുരിവോത്ഥിതഃ |
 സസദന്യാനുഗോ വൈന്യ ഇന്ദ്രിയേശോ ഗുണാനിവ || 3 || 917
- ഗൗരവാദ്യന്ത്രിതഃ സഭ്യഃ പ്രശ്രയാനതകന്ധരഃ |
 വിധിവത്പൂജയാഞ്ചക്ര ഗൃഹീതാധ്യർഹണാസനാൻ || 4 || 918
- തത്പാദശൗചസലിലൈർമാർജിതാലകബന്ധനഃ |
 തത്ര ശീലവതാം വൃത്തമാചരൻമാനയന്നിവ || 5 || 919
- ഹാടകാസന ആസീനാൻ സ്വധിഷ്ഠ്വേഷ്വിവ പാവകാൻ |
 ശ്രദ്ധാസംയമസംയുക്തഃ പ്രീതഃ പ്രാഹ ഭവാഗ്രജാൻ || 6 || 920

പൃഥുരുവാച

അഹോ ആചരിതം കിം മേ മംഗലം മംഗലായനാഃ |

യസ്യ വോ ദർശനം ഹ്യാസീദുർദർശാനാം ച യോഗിഭിഃ || 7 || 921

കിം തസ്യ ദുർലഭതരമിഹ ലോകേ പരത്ര ച |

യസ്യ വിപ്രാഃ പ്രസീദന്തി ശിവോ വിഷ്ണുശ്ച സാനുഗഃ || 8 || 922

നൈവ ലക്ഷയതേ ലോകോ

ലോകാൻ പര്യടതോപി യാൻ |

യഥാ സർവഭൃശം സർവ

ആത്മാനം യേഷു ഹേതവഃ || 9 || 923

അധനാ അപി തേ ധന്യാഃ സാധവോ ഗൃഹമേധിനഃ |

യദ്ഗൃഹാ ഹൃദ്ഹവർയാംബുതൃണഭൂമീശ്ചരാവരാഃ || 10 || 924

വ്യാലാലയദ്രുമാ വൈ തേപൃരികുതാഖിലസമ്പദഃ |

യദ്ഗൃഹാസ്തീർഥപാദീയപാദതീർഥവിവർജിതാഃ || 11 || 925

സ്വാഗതം വോ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠാ യദ്ദുരതാനി മുമുക്ഷവഃ |

ചരന്തി ശ്രദ്ധയാ ധീരാ ബാലാ ഏവ ബൃഹന്തി ച || 12 || 926

കച്ഛിന്നഃ കുശലം നാഥാ ഇന്ദ്രിയാർമാർഥവേദിനാം |

വ്യസനാവാപ ഏതസ്മിൻ പതിതാനാം സ്വകർമഭിഃ || 13 || 927

ഭവത്സു കുശലപ്രശ്ന ആത്മാരാമേഷു നേഷ്യതേ |

കുശലാകുശലാ യത്ര ന സന്തി മതിവൃത്തയഃ || 14 || 928

തദഹം കൃതവിശ്രംഭഃ സുഹൃദോ വസ്തപസ്വിനാം |

സമ്പൃച്ഛേ ഭവ ഏതസ്മിൻ ക്ഷേമഃ കേനാഞ്ജസാ ഭവേത് || 15 || 929

വ്യക്തമാത്മവതാമാത്മാ ഭഗവാനാത്മഭാവനഃ |
സ്വാനാമനുഗ്രഹായേമാം സിദ്ധരുപീ ചരത്യജഃ || 16 || 930

മൈത്രേയ ഉവാച
പൃഥോസ്തത്സൂക്തമാകർണ്യ സാരം സുഷ്ഠു മിതം മധു |
സ്ഥയമാന ഇവ പ്രീത്യാ കുമാരഃ പ്രത്യുവാച ഹ || 17 || 931

സനാതകുമാര ഉവാച
സാധു പൃഷ്ടം മഹാരാജ സർവഭൂതഹിതാത്മനാ |
ഭവതാ വിദുഷാ ചാപി സാധുനാം മതിരീദൃശീ || 18 || 932

സംഗമഃ ഖലു സാധുനാമുഭയേഷാം ച സമ്മതഃ |
യത്സംഭാഷണസമ്പ്രശ്നഃ സർവേഷാം വിതനോതി ശം || 19 || 933

അസ്ത്യേവ രാജൻ ഭവതോ മധുദ്വിഷഃ
പാദാരവിന്ദസ്യ ഗുണാനുവാദനേ |
രതിർദുരാപാ വിധുനോതി നൈഷ്ഠികീ
കാമം കഷായം മലമന്തരാത്മനഃ || 20 || 934

ശാസ്ത്രേഷ്ഠിയാനേവ സുനിശ്ചിതോ നൃണാം
ക്ഷേമസ്യ സധ്യഗ്നിമൃശേഷു ഹേതുഃ |
അസംഗ ആത്മവൃതിരികൃത ആത്മനി
ദൃഢാ രതിർബ്രഹ്മണി നിർഗുണേ ച യാ || 21 || 935

സാ ശ്രദ്ധയാ ഭഗവദ്യർമചര്യയാ
ജിജ്ഞാസയാന്ധ്രാത്മികയോഗനിഷ്ഠയാ |
യോഗേശ്വരോപാസനയാ ച നിത്യം
പുണ്യശ്രവഃകഥയാ പുണ്യയാ ച || 22 || 936

അർഥേന്ദ്രിയാരാമസഗോഷ്ഠ്യത്യുഷ്ണയാ
 തത്സമ്മതാനാമപരിഗ്രഹേണ ച |
 വിവിക്തരുച്യാ പരിതോഷ ആത്മൻ
 വിനാ ഹരേർഗുണപീയൂഷപാനാത് || 23 || 937

അഹിംസയാ പാരമഹംസ്യചർയയാ
 സ്മൃത്യാ മുകുന്ദാചരിതാഗ്ര്യസീധുനാ |
 യമൈരകാമൈർനിയമൈശ്ചാപ്യനിനയാ
 നിരീഹയാ ദ്വന്ദ്വതിതിക്ഷയാ ച || 24 || 938

ഹരേർമുഹുസ്തത്പരകർണപൂര -
 ഗുണാഭിധാനേന വിജൃംഭമാണയാ |
 ഭക്ത്യാ ഹൃസംഗഃ സദസത്യനാത്മനി
 സ്യാന്നിർഗുണേ ബ്രഹ്മണി ചാഞ്ജസാ രതിഃ || 25 || 939

യദാ രതിർബ്രഹ്മണി നൈഷ്ഠികീ പുമാ -
 നാചാര്യവാൻ ജ്ഞാനവിരാഗരഹസാ |
 ദഹത്യവീര്യം ഹൃദയം ജീവകോശം
 പഞ്ചാത്മകം യോനിമിവോത്ഥിതോഽഗ്നിഃ || 26 || 940

ദഗ്ധാശയോ മുക്തസമസ്തതദ്ഗുണോ
 നൈവാത്മനോ ബഹിരന്തർവിചഷ്ടേ |
 പരാത്മനോർയദ് വ്യവധാനം പുരസ്താത്
 സ്വപ്നേ യഥാ പുരുഷസ്തദ്വിനാശേ || 27 || 941

ആത്മാനമിന്ദ്രിയാർഥം ച പരം യദുഭയോരപി |
 സത്യാശയ ഉപാധൗ വൈ പുമാൻ പശ്യതി നാൻയദാ || 28 || 942

നിമിത്തേ സതി സർവത്ര ജലാദാവപി പുരുഷഃ |
 ആത്മനശ്ച പരസ്യാപി ഭിദാം പശ്യതി നാൻയദാ || 29 || 943

- ഇന്ദ്രിയൈർവിഷയാകൃഷ്ടൈരാക്ഷിപ്തം ധ്യായതാം മനഃ |
ചേതനാം ഹരതേ ബുദ്ധേഃ സ്തംബസ്തോയമിവ ഹ്രദാത് || 30 || 944
- ഭൃശ്യത്യനു സ്മൃതിശ്ചിത്തം ജ്ഞാനഭംശഃ സ്മൃതിക്ഷയേ |
തദ്ഭ്രാധം കവയഃ പ്രാഹുരാത്മാപഹവമാത്മനഃ || 31 || 945
- നാതഃ പരതരോ ലോകേ പുംസഃ സ്വാർഥവൃതിക്രമഃ |
യദധ്വന്യസ്യ പ്രേയസ്ത്വമാത്മനഃ സ്വവൃതിക്രമാത് || 32 || 946
- അർഥേന്ദ്രിയാർഥാഭിധ്യാനം സർവാർഥാപഹവോ നൃണാം |
ഭംശിതോ ജ്ഞാനവിജ്ഞാനാഭ്യേനാവിശതി മുഖ്യതാം || 33 || 947
- ന കുർയാത്കർഹിച്ചിത്സംഗം തമസ്തീവ്രം തിതീരിഷുഃ |
ധർമാർഥകാമമോക്ഷാണാം യദത്യന്തവിഘാതകം || 34 || 948
- തത്രാപി മോക്ഷ ഏവാർഥ ആത്യന്തികതയേഷ്യതേ |
ത്രൈവർഗ്ഗോദ്ഗമോ യതോ നിത്യം കൃതാന്തഭയസംയുതഃ || 35 || 949
- പര്യേവരേ ച യേ ഭാവാ ഗുണവൃതികരാദനു |
ന തേഷാം വിദ്യതേ ക്ഷേമമീശവിധുംസിതാശിഷാം || 36 || 950
- തത്ത്വം നരേന്ദ്ര ജഗതാമഥ തസ്ഥുഷാം ച
ദേഹേന്ദ്രിയാസുധിഷണാത്മഭിരാവൃതാനാം |
യഃ ക്ഷേത്രവിത്തപതയാ ഹൃദി വിശ്വഗാവിഃ
പ്രത്യക് ചകാസ്തി ഭഗവാംസ്തമവേഹി സോഽസ്ഥി || 37 || 951
- യസ്ഥിന്നിദം സദസദാത്മതയാ വിഭാതി
മായാ വിവേകവിധുതി സ്രജി വാഹിബുദ്ധിഃ |
തം നിത്യമുക്തപരിശുദ്ധവിബുദ്ധതത്ത്വം
പ്രത്യുദ്ധകർമകലിലപ്രകൃതിം പ്രപദ്യേ || 38 || 952

യത്പാദപങ്കജപലാശവിലാസഭക്ത്യാ

കർമാശയം ഗ്രമിതമുദ്ഗ്രഥയന്തി സന്തഃ |

തദ്യന്ന രിക്തമതയോ യതയോഽപി രുദ്ധ -

സ്രോതോഗണാസ്തമരണം ഭജ വാസുദേവം || 39 ||

953

കൃച്ഛ്യാ മഹാനിഹ ഭവാർണവമൃഗവേഷാം

ഷഡ്വർഗനക്രമസുഖേന തിതീർഷന്തി |

തത് ത്വം ഹരേർഭഗവതോ ഭജനീയമംഘ്രിം

കൃത്യാഡുപം വ്യസനമുത്തര ദുസ്തരാർണം || 40 ||

954

മൈത്രേയ ഉവാച

സ ഏവം ബ്രഹ്മപുത്രേണ കുമാരേണാത്മമേധസാ |

ദർശിതാത്മഗതിഃ സമ്യക്പ്രശസ്ത്യാവാച തം നൃപഃ || 41 ||

955

രാജോവാച

കൃതോ മേന്ദുഗ്രഹഃ പൂർവം ഹരിണാഽർതാനുകമ്പിനാ |

തമാപാദയിതും ബ്രഹ്മൻ ഭഗവൻ യുയമാഗതാഃ || 42 ||

956

നിഷ്പാദിതശ്ച കാർത്ത്യന്യേന ഭഗവദ്ഭിർഘൃണാലുഭിഃ |

സാധുച്ഛിഷ്ടം ഹി മേ സർവമാത്മനാ സഹ കിം ദദേ || 43 ||

957

പ്രാണാ ദാരാഃ സുതാ ബ്രഹ്മൻ ഗൃഹാശ്ച സപരിച്ഛദാഃ |

രാജ്യം ബലം മഹീ കോശ ഇതി സർവം നിവേദിതം || 44 ||

958

സൈനാപത്യം ച രാജ്യം ച ദണ്ഡനേത്യുത്ഥേവ ച |

സർവലോകാധിപത്യം ച വേദശാസ്ത്രവിദർഹതി || 45 ||

959

സ്വമേവ ബ്രാഹ്മണോ ഭുങ്ക്തേ സ്വം വസ്തേ സ്വം ദദാതി ച |

തസ്യൈവാനുഗ്രഹേണാനം ഭുഞ്ജതേ ക്ഷത്രിയാദയഃ || 46 ||

960

യൈരീദൃശീ ഭഗവതോ ഗതിരാത്മവാദേ

ഏകാന്തതോ നിഗമിഭിഃ പ്രതിപാദിതാ നഃ |

തൃഷ്യന്ത്വദഭക്രുണാം സ്വകൃതേന നിത്യം

കോ നാമ തത്പ്രതികരോതി വിനോദപാത്രം || 47 ||

961

മൈത്രേയ ഉവാച

ത ആത്മയോഗപതയ ആദിരാജേന പുജിതാഃ |

ശീലം തദീയം ശംസന്തഃ ഖ്വേഭ്യവൻമിഷതാം നൃണാം || 48 ||

962

വൈന്യസ്തു ധൂർയോ മഹതാം

സംസ്ഥിത്യാധ്യാത്മശിക്ഷയാ |

ആപ്തകാമമിവാത്മാനം

മേന ആത്മൻയവസ്ഥിതഃ || 49 ||

963

കർമാണി ച യമാകാലം യമാദേശം യമാബലം |

യഥോചിതം യമാവിത്തമകരോദ്ബ്രഹ്മസാത്കൃതം || 50 ||

964

ഫലം ബ്രഹ്മണി വിന്യസ്യ നിർവിഷംഗഃ സമാഹിതഃ |

കർമാധ്യക്ഷം ച മൻവാന ആത്മാനം പ്രകൃതേഃ പരം || 51 ||

965

ഗൃഹേഷു വർതമാനോപി സ സാമ്രാജ്യശ്രിയാൻവിതഃ |

നാസജ്ജതേന്ദ്രിയാർഥേഷു നിരഹംമതിരർകവത് || 52 ||

966

ഏവമധ്യാത്മയോഗേന കർമാൺയനുസമാചരൻ |

പുത്രാനുത്പാദയാമാസ പഞ്ചാർചിഷ്യാത്മസമ്മതാൻ || 53 ||

967

വിജിതാശ്വം ധൂമ്രകേശം ഹര്യക്ഷം ദ്രവിണം വൃകം |

സർവേഷാം ലോകപാലാനാം ദധാദൈകഃ പൃഥുർഗുണാൻ || 54 ||

968

ഗോപീമായ ജഗത്സൃഷ്ടേഃ

കാലേ സ്വേ സ്വേച്ഛുതാത്മകഃ |

മനോവാഗ്യുത്തിഭിഃ സൗമൈശ്വര -

ഗുണൈഃ സംരഞ്ജയൻ പ്രജാഃ || 55 ||

969

രാജേത്യധാന്നാമധേയം സോമരാജ ഇവാപരഃ |

സൂര്യവദ്വിസൃജൻ ഗൃഹ്ണൻ പ്രതപംശ്ച ഭുവോ വസു || 56 ||

970

ദുർധർഷസ്തേജസേവാഗ്നിർമഹേന്ദ്ര ഇവ ദുർജയഃ |

തിതിക്ഷയാ ധരിത്രിവ ദ്യൗരിവാഭീഷ്ടദോ നൃണാം || 57 ||

971

വർഷതി സ്മ യഥാകാമം പർജന്യ ഇവ തർപയൻ |

സമുദ്ര ഇവ ദുർബ്ബോധഃ സത്തേനാചലരാധിവ || 58 ||

972

ധർമരാധിവ ശിക്ഷായാമാശ്ചര്യേ ഹിമവാനിവ |

കുബേര ഇവ കോശാഢ്യോ ഗുപ്താർഥോ വരുണോ യഥാ || 59 ||

973

മാതരിശ്വേവ സർവാത്മാ ബലേന സഹസൗജസാ |

അവിഷഹ്യതയാ ദേവോ ഭഗവാൻ ഭൂതരാധിവ || 60 ||

974

കന്ദർപ ഇവ സൗന്ദര്യേ മനസ്വീ മൃഗരാധിവ |

വാത്സൽയേ മനുവന്യുണാം പ്രഭുത്വേ ഭഗവാനജഃ || 61 ||

975

ബൃഹസ്പതിർബ്രഹ്മവാദേ ആത്മവത്തേ സ്വയം ഹരിഃ |

ഭക്ത്യാ ഗോഗുരുവിപ്രേഷു വിഷ്വകുസേനാനുവർതിഷു |

ഹ്രിയാ പ്രശ്രയശീലാഭ്യാമാത്മതുൽയഃ പരോദ്യമേ || 62 ||

976

കീർത്യാർധ്വഗീതയാ പുംഭിസ്ത്രൈലോക്യേ തത്ര തത്ര ഹ |

പ്രവിഷ്ടഃ കർണരന്ദ്രേഷു സ്ത്രീണാം രാമഃ സതാമിവ || 63 ||

977

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പൃഥുചരിതേ ദ്വാവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ദൃഷ്ട്വാത്ഥമാനം പ്രവയസമേകദാ വൈന്യ ആത്മവാൻ |
 ആത്മനാ വർധിതാശേഷസ്യാനുസർഗഃ പ്രജാപതിഃ || 1 || 978

ജഗതസ്തസ്ഥുഷശ്ചാപി വൃത്തിഭോ ധർമഭൃത്സതാം |
 നിഷ്പാദിതേശ്വരാദേശോ യദർഥമിഹ ജജ്ഞിവാൻ || 2 || 979

ആത്മജേഷ്ഠാത്മജാം ന്യസ്യ വിരഹാദ്രുദതീമിവ |
 പ്രജാസു വിമനഃസ്വേകഃ സദാരോഗാത്തപോവനം || 3 || 980

തത്രാപ്യദാഭ്യനിയമോ വൈഖാനസസുസമ്മതേ |
 ആരബ്ധ ഉഗ്രതപസി യഥാ സ്വവിജയേ പുരാ || 4 || 981

കന്ദമൂലഫലാഹാരഃ ശുഷ്കപർണാശനഃ ക്വചിത് |
 അബ്ദക്ഷഃ കതിചിത്പക്ഷാൻ വായുഭക്ഷസ്തതഃ പരം || 5 || 982

ശ്രീഷ്ഠേ പഞ്ചതപാ വീരോ വർഷാസ്യാസാരഷാൺമുനിഃ |
 ആകംഠഗഃ ശിശിരേ ഉദകേ സ്ഥണ്ഡിലേശയഃ || 6 || 983

തിതിക്ഷുർയതവാഗ്ദാന്ത ഊർധ്വരേതാ ജിതാനിലഃ |
 ആരിരാധയിഷുഃ കൃഷ്ണമചരത്തപ ഉത്തമം || 7 || 984

- തേന ക്രമാനുസിദ്ധേന ധ്വസ്തകർമ്മലാശയഃ |
പ്രാണായാമൈഃ സന്നിരൂഢഃ പൃഥ്വീഗർഭാരിണബന്ധനഃ || 8 || 985
- സനത്കുമാരോ ഭഗവാൻ യദാഹാധ്യാത്മികം പരം |
യോഗം തേനൈവ പുരുഷമഭജത് പുരുഷർഷഭഃ || 9 || 986
- ഭഗവദ്ധർമ്മിണഃ സാധോഃ ശ്രദ്ധയാ യതതഃ സദാ |
ഭക്തിർഭഗവതി ബ്രഹ്മണ്യനന്യവിഷയാഭവത് || 10 || 987
- തസ്യാനയാ ഭഗവതഃ പരികർമ്മശുദ്ധ -
സത്ത്വാത്മനസ്തദനു സംസ്ഥരണാനുപൂർത്യാ |
ജ്ഞാനം വിരക്തിമദഭൂന്നിശിതേന യേന
ചിച്ഛേദ സംശയപദം നിജജീവകോശം || 11 || 988
- ചിന്നായധീരധിഗതാത്മഗതിർനിരീഹ -
സ്തത്തത്ത്വജ്ഞേച്ഛിനദിദം വയുനേന യേന |
താവന്ന യോഗഗതിഭിര്യതിരപ്രമത്തോ
യാവദ്ഗദാഗ്രജകമാസു രതിം ന കുർയാത് || 12 || 989
- ഏവം സ വീരപ്രവരഃ സംയോജ്യാത്മാനമാത്മനി |
ബ്രഹ്മഭൂതോ ദൃഢഃ കാലേ തത്ത്വാജ സ്വം കലേവരം || 13 || 990
- സമ്പീഡ്യ പായും പാർഷ്ണിഭ്യം
വായുമുത്സാരയൻ ശരൈഃ |
നാഭ്യം കോഷ്ഠേഷ്വവസ്ഥാപ്യ
ഹൃദുരഃകംഠശീർഷണി || 14 || 991
- ഉത്സർപയംസ്തു തം മൂർധ്നി ക്രമേണാവേശ്യ നിഃസ്പൃഹഃ |
വായും വായൗ ക്ഷിതൗ കായം തേജസ്തേജസ്യയുയുജത് || 15 || 992

- ഖാൻയാകാശേ ദ്രവം തോയേ യമാസ്ഥാനം വിഭാഗശഃ |
ക്ഷിതിമംഭസി തത്തേജസ്യദോ വായൗ നഭസ്യമും || 16 || 993
- ഇന്ദ്രിയേഷു മനസ്താനി തന്മാത്രേഷു യഥോദ്ഭവം |
ഭൂതാദിനാമുന്യുക്ത്യേഷു മഹത്യാത്മനി സന്ദധേ || 17 || 994
- തം സർവഗുണവിൻയാസം ജീവേ മായാമയേ ന്യധാത് |
തം ചാനുശയമാത്മസ്ഥമസാവനുശയീ പുമാൻ |
ജ്ഞാനവൈരാഗ്യവീര്യേണ സ്വരൂപസ്ഥോജഹാത്പ്രഭുഃ || 18 || 995
- അർചിർനാമ മഹാരാജഞ്ചീ തത്പത്യാനുഗതാ വനം |
സുകുമാര്യതദർഹാ ച യത്പദ്ഭ്യം സ്പർശനം ഭുവഃ || 19 || 996
- അതീവ ഭർതൂർവ്രതധർമ്മനിഷ്ഠയാ
ശുശ്രൂഷയാ ചാരഷദേഹയാത്രയാ |
നാവിനതാർത്തിം പരികർശിതാപി സാ
പ്രേയസ്കരസ്പർശനമാനനിർവൃതിഃ || 20 || 997
- ദേഹം വിപന്നാഖിലചേതനാദികം
പത്യുഃ പൃഥിവ്യാ ദയിതസ്യ ചാത്മനഃ |
ആലക്ഷ്യ കിഞ്ചിച്ച വിലപ്യ സാ സതീ
ചിതാമമാരോപയദദ്രിസാനുനി || 21 || 998
- വിധായ കൃത്യം ഹ്രദിനീജലാപ്തതാ
ദത്തോദകം ഭർതൂരുദാരകർമണഃ |
നത്യാ ദിവിസ്ഥാംസ്ത്രിദശാംസ്ത്രിഃ പരീത്യ
വിവേശ വഹ്നിം ധ്യായതീ ഭർതൃപാദൗ || 22 || 999
- വിലോക്യാനുഗതാം സാധ്വീം പൃഥും വീരവരം പതിം |
തുഷ്ടുവുർവരദാ ദേവൈർദേവപത്യുഃ സഹസ്രശഃ || 23 || 1000

- കുർവത്യഃ കുസുമാസാരം തസ്മിൻമന്ദരസാനുനി |
നദത്പമരതൂർയേഷു ഗുണന്തി സ്ഥ പരസ്പരം || 24 || 1001
- ദേവ്യ ഊചുഃ
അഹോ ഇയം വധൂർധന്യാ യാ ചൈവം ഭൂഭുജാം പതിം |
സർവാത്മനാ പതിം ഭേജേ യജ്ഞേശം ശ്രീർവധൂരിവ || 25 || 1002
- സൈഷാ നൂനം വ്രജതൂർധ്വമനു വൈന്യം പതിം സതീ |
പശ്യതാസ്ഥാനതീത്യാർചിർദുർവിഭാവ്യേന കർമണാ || 26 || 1003
- തേഷാം ദുരാപം കിം ത്വന്യൻ -
മർത്യാനാം ഭഗവത്പദം |
ഭുവി ലോലായുഷോ യേ വൈ
നൈഷ്കർമ്യം സാധയന്ത്യത || 27 || 1004
- സ വഞ്ചിതോ ബതാത്ഥധൃക് കൃഷ്ണേണ മഹതാ ഭുവി |
ലബ്ധ്യാപവർഗ്യം മാനുഷ്യം വിഷയേഷു വിഷജ്ജതേ || 28 || 1005
- മൈത്രേയ ഉവാച
സ്തുവതീഷ്യമരസ്ത്രീഷു
പതിലോകം ഗതാ വധൂഃ |
യം വാ ആത്മവിദാം ധൂർയോ
വൈന്യഃ പ്രാപാചുതാശ്രയഃ || 29 || 1006
- ഇത്ഥംഭൂതാനുഭാവോഽസൗ പൃഥുഃ സ ഭഗവത്തമഃ |
കീർത്തിതം തസ്യ ചരിതമുദാമചരിതസ്യ തേ || 30 || 1007
- യ ഇദം സുമഹത്പുണ്യം ശ്രദ്ധയാവഹിതഃ പരേത് |
ശ്രാവയേച്ഛണുയാദ്വാപി സ പുഥോഃ പദവീമിയാത് || 31 || 1008

- ബ്രാഹ്മണോ ബ്രഹ്മവർചസ്വീ രാജന്യോ ജഗതീപതിഃ |
വൈശ്യഃ പഠൻ വിട്പതിഃ സ്യാച്ഛൂദ്രഃ സത്തമതാമിയാത് || 32 || 1009
- ത്രികൃത്യ ഇദമാകർണ്യ നരോ നാർയഥവാ്ജ്വതാ |
അപ്രജഃ സുപ്രജതമോ നിർധനോ ധനവത്തമഃ || 33 || 1010
- അസ്പഷ്ടകീർതിഃ സുയശാ മൂർഖോ ഭവതി പണ്ഡിതഃ |
ഇദം സ്വസ്ത്യയനം പുംസാമമംഗൽയനിവാരണം || 34 || 1011
- ധന്യം യശസ്യമായുഷ്യം സ്വർഗ്യം കലിമലാപഹം |
ധർമാർഥകാമമോക്ഷാണാം സമ്യക്സിദ്ധിമഭീപ്സുഭിഃ |
ശ്രദ്ധയൈതദനുശ്രാവ്യം ചതുർണാം കാരണം പരം || 35 || 1012
- വിജയാഭിമുഖോ രാജാ ശ്രുത്യൈതദഭിയാതി യാൻ |
ബലിം തസ്മൈ ഹരന്ത്യഗ്രേ രാജാനഃ പൃഥവേ യഥാ || 36 || 1013
- മുക്താൻയസംഗോ ഭഗവത്യുമലാം ഭക്തിമുദ്വഹൻ |
വൈന്യസ്യ ചരിതം പുൺയം ശൃണുയാച്ഛാവയേത്പരേത് || 37 || 1014
- വൈചിത്രവീർയാഭിഹിതം മഹൻമാഹാത്മ്യസൂചകം |
അസ്മിൻ കൃതമതിർമർത്യഃ പാർഥവീം ഗതിമാപ്നുയാത് || 38 || 1015
- അനുദിനമിദമാദരേണ ശൃൺവൻ
പൃഥുചരിതം പ്രഥയൻ വിമുക്തസംഗഃ |
ഭഗവതി ഭവസിന്ധുപോതപാദേ
സ ച നിപുണാം ലഭതേ രതിം മനുഷ്യഃ || 39 || 1016
- || ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

വിജിതാശ്വോധിരാജാസ്സീത്പൃഥുപുത്രഃ പൃഥുശ്രവാഃ |
 യവീയോഭ്യോദദാത്കാഷ്ഠാ ഭ്രാതൃഭ്യോ ഭ്രാതൃവത്സലഃ || 1 || 1017

ഹർയക്ഷായാദിശത്പ്രാചീം ധൂമ്രകേശായ ദക്ഷിണാം |
 പ്രതീചീം വൃകസംജ്ഞായ തുർയാം ദ്രവിണസേ വിഭുഃ || 2 || 1018

അന്തർധാനഗതിം ശക്രാൽലബ്ധ്യാന്തർധാനസംജ്ഞിതഃ |
 അപത്യത്രയമാധത്ത ശിഖണ്ഡിൻയാം സുസമ്മതം || 3 || 1019

പാവകഃ പവമാനശ്ച ശുചിരിത്യഗന്ധഃ പുരാ |
 വസിഷ്ഠശാപാദുത്പന്നാഃ പുനർയോഗഗതിം ഗതാഃ || 4 || 1020

അന്തർധാനോ നഭസ്വത്യാം ഹവിർധാനമവിന്ദത |
 യ ഇന്ദ്രമശ്വഹർതാരം വിദ്വാനപി ന ജഘ്നിവാൻ || 5 || 1021

രാജ്ഞാം വൃത്തിം കരാദാനദണ്ഡശൂൽകാദിദാരുണാം |
 മന്യമാനോ ദീർഘസത്രവ്യാജേന വിസസർജ ഹ || 6 || 1022

തത്രാപി ഹംസം പുരുഷം പരമാത്മാനമാത്മദൃക് |
 യജംസ്തൽലോകതാമാപ കുശലേന സമാധിനാ || 7 || 1023

- ഹവിർധാനാദ്ധവിർധാനീ വിദുരാസൂത ഷട് സുതാൻ |
ബർഹിഷദം ഗയം ശുക്ലം കൃഷ്ണം സത്യം ജിതവ്രതം || 8 || 1024
- ബർഹിഷത് സുമഹാഭാഗോ ഹവിർധാനിഃ പ്രജാപതിഃ |
ക്രിയാകാണേധഷു നിഷ്ണാതോ യോഗേഷു ച കുരുദ്വഹ || 9 || 1025
- യസ്യേദം ദേവയജനമനു യജ്ഞം വിതൻവതഃ |
പ്രാചീനാഗ്രൈഃ കുശൈരാസിദാസ്ത്യതം വസുധാതലം || 10 || 1026
- സാമുദ്രീം ദേവദേവോക്താമുപയേമേ ശതദ്രുതിം |
യാം വീക്ഷ്യ ചാരുസർവാംഗീം കിശോരീം സുഷ്വലങ്കൃതാം |
പരിക്രമന്തീമുദ്യാഹേ ചകമേഗ്നിഃ ശുകീമിവ || 11 || 1027
- വിബുധാസുരഗന്ധർവമുനിസിദ്ധനരോരഗാഃ |
വിജിതാഃ സൂര്യയാ ദിക്ഷു ക്വണയന്തൈവ നൂപുരൈഃ || 12 || 1028
- പ്രാചീനബർഹിഷഃ പുത്രാഃ ശതദ്രുത്യാം ദശാഭവൻ |
തുൽയനാമവ്രതാഃ സർവേ ധർമസ്നാതാഃ പ്രചേതസഃ || 13 || 1029
- പിത്രാഽഭിഷ്ടാഃ പ്രജാസർഗേ തപസ്യേർണവമാവിശൻ |
ദശവർഷസഹസ്രാണി തപസാഽർചംസ്തപസ്പതിം || 14 || 1030
- യദുക്തം പഥി ദൃഷ്ടേന ഗിരിശേന പ്രസീദതാ |
തദ്യായന്തോ ജപന്തശ്ച പുജയന്തശ്ച സംയതാഃ || 15 || 1031
- വിദുര ഉവാച
പ്രചേതസാം ഗിരിത്രേണ യമാഽസീത്പഥി സംഗമഃ |
യദുതാഹ ഹരഃ പ്രീതസ്തന്നോ ബ്രഹ്മൻ വദാർഥവത് || 16 || 1032
- സംഗമഃ ഖലു വിപ്രർഷേ ശിവേനേഹ ശരീരിണാം |
ദുർലഭോ മൂനയോ ദധുരസംഗാദ്യമഭീപ്സിതം || 17 || 1033

ആത്മാരാമോഽപി യസ്ത്വസ്യ ലോകകൽപസ്യ രാധസേ |
ശക്ത്യാ യുക്തോ വിചരതി ഘോരയാ ഭഗവാൻ ഭവഃ || 18 || 1034

മൈത്രേയ ഉവാച
പ്രചേതസഃ പിതൂർവാക്യം ശിരസാഽഽഭായ സാധവഃ |
ദിശം പ്രതീചീം പ്രയയുസ്തപസ്യാഭ്യുതചേതസഃ || 19 || 1035

സമുദ്രമുപ വിസ്തീർണമപശ്യൻ സുമഹത്സരഃ |
മഹൻമന ഇവ സ്വച്ഛം പ്രസന്നസലിലാശയം || 20 || 1036

നീലരക്തോത്പലാംഭോജകപ്ലോരേണീവരാകരം |
ഹംസസാരസചക്രാഹ്വകാരണ്ഡവനികൂജിതം || 21 || 1037

മത്തഭ്രമരസൗന്ധ്യർയഹൃഷ്ടരോമലതാംഘ്രിപം |
പദ്മകോശരജോ ദിക്ഷു വിക്ഷിപത്പവനോത്സവം || 22 || 1038

തത്ര ഗാന്ധർവമാകർണ്യ ദിവ്യമാർഗമനോഹരം |
വിസിസ്ഥ്യ രാജപുത്രാസ്തേ മൃദംഗപണവാദ്യനു || 23 || 1039

തർഹ്യേവ സരസസ്തസ്മാന്നിഷ്ടക്രാമന്തം സഹാനുഗം |
ഉപഗീയമാനമരപ്രവരം വിബുധാനുഗൈഃ || 24 || 1040

തപ്തഹേമനികായാഭം ശിതികംഠം ത്രിലോചനം |
പ്രസാദസുമുഖം വീക്ഷ്യ പ്രണേമൂർജാതകൗതുകാഃ || 25 || 1041

സ താൻ പ്രപന്നാർതിഹരോ ഭഗവാന്ധർമവത്സലഃ |
ധർമജ്ഞാൻ ശീലസമ്പന്നാൻ പ്രീതഃ പ്രീതാനുവാച ഹ || 26 || 1042

ശ്രീരുദ്ര ഉവാച
യുയം വേദിഷദഃ പുത്രാ വിദിതം വശികീർഷിതം |
അനുഗ്രഹായ ഭദ്രം വ ഏവം മേ ദർശനം കൃതം || 27 || 1043

- യഃ പരം രഹസ്യം സാക്ഷാത്ത്രിഗുണാജ്ജീവസംജ്ഞിതാത് |
ഭഗവന്തം വാസുദേവം പ്രപന്നഃ സ പ്രിയോ ഹി മേ || 28 || 1044
- സ്വധർമ്മനിഷ്ഠഃ ശതജന്മഭിഃ പുമാൻ
വിരിഞ്ചതാമേതി തതഃ പരം ഹി മാം |
അവ്യാക്യതം ഭാഗവതോദ്ഗമ വൈഷ്ണവം
പദം യഥാഹം വിബുധാഃ കലാത്യയേ || 29 || 1045
- അഥ ഭാഗവതാ യുയം പ്രിയാഃ സ്ഥ ഭഗവാൻ യഥാ |
ന മദ്ഭാഗവതാനാം ച പ്രേയാനന്യോത്സന്തി കർഹിച്ചിത് || 30 || 1046
- ഇദം വിവികൃതം ജപ്തവ്യം പവിത്രം മംഗലം പരം |
നിഃശ്രേയസകരം ചാപി ശ്രൂയതാം തദ്വദാമി വഃ || 31 || 1047
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യനുക്രാശഹൃദയോ ഭഗവാനാഹ താഹരിവഃ |
ബദ്ധാഞ്ജലീൻ രാജപുത്രാനാരായണപരോ വചഃ || 32 || 1048
- ശ്രീരുദ്ര ഉവാച
ജിതം ത ആത്മവിധൂർയസ്വസ്തയേ സ്വസ്തിരസ്തു മേ |
ഭവതാ രാധസാ രാധം സർവസ്ഥാ ആത്മനേ നമഃ || 33 || 1049
- നമഃ പങ്കജനാഭായ ഭൂതസൂക്ഷ്മേന്ദ്രിയാത്മനേ |
വാസുദേവായ ശാന്തായ കൂടസ്ഥായ സ്വരോചിഷേ || 34 || 1050
- സങ്കർഷണായ സൂക്ഷ്മായ ദുരന്തായാന്തകായ ച |
നമോ വിശ്വപ്രബോധായ പ്രദ്യുമ്നായാന്തരാത്മനേ || 35 || 1051
- നമോ നമോനിരുദ്ധായ ഹൃഷീകേശേന്ദ്രിയാത്മനേ |
നമഃ പരമഹംസായ പൂർണായ നിഭൃതാത്മനേ || 36 || 1052

- സ്വർഗാപവർഗദ്വാരായ നിത്യം ശുചിഷഭേ നമഃ |
നമോ ഹിരണ്യവീര്യായ ചാതുർഹോത്രായ തന്തവേ || 37 || 1053
- നമ ഊർജ ഇഷേ ത്രയ്യാഃ പതയേ യജ്ഞരേതസേ |
തൃപ്തിദായ ച ജീവാനാം നമഃ സർവരസാത്മനേ || 38 || 1054
- സർവസത്ത്വാത്മദേഹായ വിശേഷായ സ്ഥവീയസേ |
നമസ്ത്രൈലോക്യപാലായ സഹ ഓജോബലായ ച || 39 || 1055
- അർഥലിംഗായ നഭസേ നമോന്തർബഹിരാത്മനേ |
നമഃ പുണ്യായ ലോകായ അമൃഷ്ഠൈ ഭൂരിവർചസേ || 40 || 1056
- പ്രവൃത്തായ നിവൃത്തായ പിതൃദേവായ കർമ്മണേ |
നമോധർമവിപാകായ മൃത്യവേ ദുഃഖദായ ച || 41 || 1057
- നമസ്ത ആശിഷാമീശ മനവേ കാരണാത്മനേ |
നമോ ധർമായ ബൃഹതേ കൃഷ്ണായാകുന്ദമേധസേ |
പുരുഷായ പുരാണായ സാംഖ്യയോഗേശ്വരായ ച || 42 || 1058
- ശക്തിത്രയസമേതായ മീഡുഷ്ഠഹങ്കൃതാത്മനേ |
ചേത ആകുതിരൂപായ നമോ വാചോവിഭൂതയേ || 43 || 1059
- ദർശനം നോ ദിദൃക്ഷുണാം ദേഹി ഭാഗവതാർചിതം |
രൂപം പ്രിയതമം സ്വാനാം സർവേന്ദ്രിയഗുണാഞ്ജനം || 44 || 1060
- സ്നിഗ്ദ്ധപ്രാവൃദ്ധ്വഘനശ്യാമം സർവസൗന്ദര്യസംഗ്രഹം |
ചാർവായതചതുർബാഹും സുജാതരൂപിരാനനം || 45 || 1061
- പദ്മകോശപലാശാക്ഷം സുന്ദരഭൂ സുനാസികം |
സുദ്വിജം സുകപോലാസ്യം സമകർണവിഭൂഷണം || 46 || 1062

- പ്രീതിപ്രഹസിതാപാംഗമലകൈരുപശോഭിതം |
ലസത്പങ്കജകിഞ്ജൽകദുകൂലം മൃഷ്ടകുണ്ഡലം || 47 || 1063
- സ്ഫുരത്കിരീടവലയഹാരനുപുരമേഖലം |
ശംഖചക്രഗദാപദ്മമാലാമണ്ഡുത്തമർദ്ധിമത് || 48 || 1064
- സിംഹസ്കന്ധത്രിഷോ ബിഭ്രത്സൗഭഗഗ്രീവകൗസ്തുഭം |
ശ്രീയാനപായിൻയാക്ഷിപ്തനികഷാശ്മോരസോൽലസത് || 49 || 1065
- പുരരേചകസംവിഗ്നവലിവൽഗുദലോദരം |
പ്രതിസക്രാമയദ്വിശ്വം നാഭ്യോഽവർതഗഭീരയാ || 50 || 1066
- ശ്യാമശ്രോൺയധിരോചിഷ്ണുദുകൂലസ്വർണമേഖലം |
സമചാർവംഘ്രിജംഘോരുനിമ്നജാനുസുദർശനം || 51 || 1067
- പദാ ശരത്പദ്മപലാശരോചിഷാ
നഖദ്യുഭിർനോഽന്തരഘം വിധുൻവതാ |
പ്രദർശയ സ്ത്രീയമപാസ്തസാധുസം
പദം ഗുരോ മാർഗഗുരുസ്തമോജുഷാം || 52 || 1068
- ഏതദ്രൂപമനുധ്യേയമാത്മശുദ്ധിമഭീപ്സതാം |
യദ്ഭക്തിയോഗോഽഭയദഃ സ്വധർമ്മമനുതിഷ്ഠതാം || 53 || 1069
- ഭവാൻ ഭക്തിമതാ ലഭ്യോ ദുർലഭഃ സർവദേഹിനാം |
സ്വാരാജ്യസ്യാപ്യഭിമത ഏകാന്തേനാത്മവിദ്ഗതിഃ || 54 || 1070
- തം ദുരാരാധ്യമാരാധ്യ സതാമപി ദുരാപയാ |
ഏകാന്തഭക്ത്യാ കോ വാഛേരത്പാദമൂലം വിനാ ബഹിഃ || 55 || 1071
- യത്ര നിർവിഷ്ടമരണം കൃതാന്തോ നാഭിമന്യതേ |
വിശ്വം വിധ്യംസയൻ വീര്യശൗര്യവിസ്ഫുർജിതഭൂവാ || 56 || 1072

ക്ഷണാർധേനാപി തുലയേ ന സ്വർഗം നാപുനർഭവം |
ഭഗവത്സംഗിസംഗസ്യ മർത്യാനാം കിമുതാശിഷഃ || 57 || 1073

അമാനഘാംഘ്രേഘസ്തവ കീർത്തിതീർഥയോ -
രന്തർബഹിഃസ്നാനവിധുതപാപ്മനാം |
ഭൂതേഷ്വനുക്രാശസുസത്തൃശീലിനാം
സ്യാത്സംഗമോഽനുഗ്രഹ ഏഷ നസ്തവ || 58 || 1074

ന യസ്യ ചിത്തം ബഹിർമവിഭ്രമം
തമോഗുഹായാം ച വിശുദ്ധമാവിശത് |
യദ്ഭക്തിയോഗാനുഗൃഹീതമഞ്ജസാ
മുനിർവിചഷ്ടേ നനു തത്ര തേ ഗതിം || 59 || 1075

യത്രേദം വൃജ്യതേ വിശ്വം വിശ്വസ്മിന്നവഭാതി യത് |
തത് ത്വം ബ്രഹ്മ പരം ജ്യോതിരാകാശമിവ വിസ്തുതം || 60 || 1076

യോ മായയേദം പുരുരുപയാസ്യജദ്
ബിഭർതി ഭൂയഃ ക്ഷപയത്യവിക്രിയഃ |
യദ്ഭേദബുദ്ധിഃ സദിവാത്മദുഃസ്ഥയാ
തമാത്മതന്ത്രം ഭഗവൻ പ്രതീമഹി || 61 || 1077

ക്രിയാകലാപൈരിദമേവ യോഗിനഃ
ശ്രദ്ധാൻവിതാഃ സാധു യജന്തി സിദ്ധയേ |
ഭൂതേന്ദ്രിയാന്തഃകരണോപലക്ഷിതം
വേദേ ച തന്ത്രേ ച ത ഏവ കോവിദാഃ || 62 || 1078

ത്വമേക ആദ്യഃ പുരുഷഃ സുപ്തശക്തി -
സ്തയാ രജഃസത്തൃതമോ വിഭിദ്യതേ |
മഹാനഹം ഖം മരുദഗ്നിവാർധരാഃ
സുരർഷയോ ഭൂതഗണാ ഇദം യതഃ || 63 || 1079

സൃഷ്ടം സ്വശക്ത്യേദമനുപ്രവിഷ്ട -

ശ്ചതുർവിധം പുരമാത്മാംശകേന |

അഥോ വിദുസ്തം പുരുഷം സന്തമന്ത -

ർഭുജ്ഞേ ഹൃഷീകൈർമധു സാരഘം യഃ || 64 ||

1080

സ ഏഷ ലോകാനതിചണ്ഡവേഗോ

വികർഷസി ത്വം ഖലു കാലയാനഃ |

ഭൂതാനി ഭൂതൈരനുമേയതത്തോ

ഘനാവലീർവായുരിവാവിഷഹഃ || 65 ||

1081

പ്രമത്തമുച്ചൈരിതികൃത്യചിന്തയാ

പ്രവൃദ്ധലോഭം വിഷയേഷു ലാലസം |

ത്വമപ്രമത്തഃ സഹസാഭിപദ്യസേ

ക്ഷുൽലേലിഹാനോഹിരിവാഖ്യമന്തകഃ || 66 ||

1082

കസ്ത്വത്പദാബ്ജം വിജഹാതി പണ്ഡിതോ

യസ്ത്വേവമാനവ്യയമാനകേതനഃ |

വിശങ്കയാസ്മദ്ഗുരുരർചതി സ്ഥ യദ്

വിനോപപത്തിം മനവശ്ചതുർദശ || 67 ||

1083

അഥ ത്വമസി നോ ബ്രഹ്മൻ പരമാത്മൻ വിപശ്ചിതാം |

വിശ്വം രുദ്രഭയധ്വസ്തമകുതശ്ചിദ്ഭയാ ഗതിഃ || 68 ||

1084

ഇദം ജപത ഭദ്രം വോ വിശുദ്ധാ നൃപനന്ദനാഃ |

സ്വധർമ്മമനുതിഷ്ഠന്തോ ഭഗവത്യർപിതാശയാഃ || 69 ||

1085

തഥേവാത്മാനമാത്മസ്ഥം സർവഭൂതേഷുവസ്ഥിതം |

പൂജയധ്വം ഗൃണന്തശ്ച ധ്യായന്തശ്ചാസകൃദ്ധരിം || 70 ||

1086

- യോഗാദേശമുപാസാദ്യ ധാരയന്തോ മുനിവ്രതാഃ |
സമാഹിതധിയഃ സർവ ഏതദഭ്യസതാദ്യതാഃ || 71 || 1087
- ഇദമാഹ പുരാസ്മാകം ഭഗവാൻ വിശ്വസൃക്പതിഃ |
ഭൃഗ്വാദീനാമാത്മജാനാം സിന്ധുക്ഷുഃ സംസിന്ധുക്ഷതാം || 72 || 1088
- തേ വയം നോദിതാഃ സർവേ പ്രജാസർഗേ പ്രജേഷ്വരാഃ |
അനേന ധ്വസ്തതമസഃ സിന്ധുക്ഷമോ വിവിധാഃ പ്രജാഃ || 73 || 1089
- അഥേദം നിത്യദാ യുക്തോ ജപന്നവഹിതഃ പുമാൻ |
അചിരാച്ഛേയ ആപ്നോതി വാസുദേവപരായണഃ || 74 || 1090
- ശ്രേയസാമിഹ സർവേഷാം ജ്ഞാനം നിഃശ്രേയസം പരം |
സുഖം തരതി ദുഷ്പാരം ജ്ഞാനനൗർവ്യസനാർണവം || 75 || 1091
- യ ഇമം ശ്രദ്ധയാ യുക്തോ മദ്ഗീതം ഭഗവത്സ്തവം |
അധീയാനോ ദുരാദായം ഹരിമാദായത്യസൗ || 76 || 1092
- വിനതേ പുരുഷോഽമുഷ്മാദ്യദ്യദിച്ഛത്യസത്യരം |
മദ്ഗീതഗീതാത്സുപ്രീതാച്ഛേയസാമേകവൽലഭാത് || 77 || 1093
- ഇദം യഃ കൽയ ഉത്ഥായ പ്രാഞ്ജലിഃ ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ |
ശൃണുയാച്ഛ്വാവയേൻമർത്യോ മുച്യതേ കർമ്മബന്ധനൈഃ || 78 || 1094
- ഗീതം മയേദം നരദേവനന്ദനാഃ
പരസ്യ പുംസഃ പരമാത്മനഃ സ്തവം |
ജപന്ത ഏകാഗ്രധിയസ്തപോ മഹ -
ചരധ്വമന്തേ തത ആപ്സ്യഥേപ്സിതം || 79 || 1095
- || ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥാർഷഭോപനിഷദ് രുദ്രഗീതം നാമ ചതുർവിംശോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || ചതുർഥസ്കന്ധേ പഞ്ചവിംശോധ്യായഃ ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി സന്ദിശ്യ ഭഗവാൻ ബാർഹിഷദൈരഭിപൂജിതഃ |
 പശ്യതാം രാജപുത്രാണാം തത്രൈവാന്തർദ്വയേ ഹരഃ || 1 || 1096

രുദ്രഗീതം ഭഗവതഃ സ്തോത്രം സർവേ പ്രചേതസഃ |
 ജപന്തസ്തേ തപസ്തേപൂർവർഷാണാമയുതം ജലേ || 2 || 1097

പ്രാചീനബർഹിഷം ക്ഷത്തഃ കർമസ്വാസക്തമാനസം |
 നാരദോധ്യാത്മതത്ത്വജ്ഞഃ കൃപാലുഃ പ്രത്യബോധയത് || 3 || 1098

ശ്രേയസ്ത്വം കതമദ്രാജൻ കർമണാസ്ത്മന ഹൃഹസേ |
 ദുഃഖഹാനിഃ സുഖാവാപ്തിഃ ശ്രേയസ്തന്നേഹ ചേഷ്യതേ || 4 || 1099

രാജോവാച

ന ജാനാമി മഹാഭാഗ പരം കർമാപവിദ്ധധീഃ |
 ബ്രൂഹി മേ വിമലം ജ്ഞാനം യേന മുച്യേത കർമഭിഃ || 5 || 1100

ഗൃഹേഷു കൂടധർമേഷു പുത്രദാരധനാർഥധീഃ |
 ന പരം വിന്ദതേ മുഢോ ഭ്രാമ്യൻ സംസാരവർത്ഥസു || 6 || 1101

നാരദ ഉവാച

ഭോ ഭോഃ പ്രജാപതേ രാജൻ പശൂൻ പശ്യ ത്വയാധ്യരേ |
സംജ്ഞാപിതാഞ്ജീവസംഘാന്നിർഘൃണേന സഹസ്രശഃ || 7 || 1102

ഏതേ ത്വാം സമ്പ്രതീക്ഷന്തേ സ്മരന്തോ വൈശസം തവ |
സമ്പരേതമയഃകൂടൈശ്ചരിന്ത്യുത്ഥിതമന്യവഃ || 8 || 1103

അത്ര തേ കഥയിഷ്യേമുമിതിഹാസം പുരാതനം |
പുരഞ്ജനസ്യ ചരിതം നിബോധ ഗദതോ മമ || 9 || 1104

ആസീത്പുരഞ്ജനോ നാമ രാജാ രാജൻ ബൃഹച്ഛവാഃ |
തസ്യാവിജ്ഞാതനാമാർജ്ജസീത്സഖാവിജ്ഞാതചേഷ്ടിതഃ || 10 || 1105

സോഽൻവേഷമാണഃ ശരണം ബഭ്രാമ പൃഥിവീം പ്രഭുഃ |
നാനുരൂപം യദാവിന്ദദഭൃത്സ വിമനാ ഇവ || 11 || 1106

ന സാധു മേനേ താഃ സർവാ ഭൂതലേ യാവതീഃ പുരഃ |
കാമാൻ കായമാനോഽസൗ തസ്യ തസ്യോപപത്തയേ || 12 || 1107

സ ഏകദാ ഹിമവതോ ദക്ഷിണേഷ്യഥ സാനുഷു |
ദദർശ നവഭിർദ്വാർഭിഃ പുരം ലക്ഷിതലക്ഷണാം || 13 || 1108

പ്രാകാരോപവനാട്ടാല -

പരിവൈരക്ഷതോരരണൈഃ |
സ്വർണരൗപ്യായസൈഃ ശൃംഗൈഃ
സങ്കുലാം സർവതോ ഗൃഹൈഃ || 14 || 1109

നീലസ്ഫടികവൈദൂർയമുക്താമരകതാരുരണൈഃ |
ക്ലുപ്തഹർമ്യസ്ഥലീം ദീപ്താം ശ്രിയാ ഭോഗവതീമിവ || 15 || 1110

- സഭാചതുരഥ്യാഭിരാക്രീഡായതനാപണ്ണൈഃ |
ചൈത്യധ്വജപതാകാഭിർയുക്താം വിദ്രുമവേദിഭിഃ || 16 || 1111
- പൂർയാസ്തു ബാഹ്യാപവനേ ദിവ്യദ്രുമലതാകുലേ |
നദദ്വിഹംഗാലികുലകോലാഹലജലാശയേ || 17 || 1112
- ഹിമനിർത്യാരവിപ്രുഷ്മത്കുസുമാകരവായുനാ |
ചലത്പ്രവാലവിടപനലിനീതടസമ്പദി || 18 || 1113
- നാനാരണ്യമൃഗവ്രാതൈരനാബാധേ മുനിവ്രതൈഃ |
ആഹൂതം മന്യതേ പാനേനാ യത്ര കോകിലകുജിതൈഃ || 19 || 1114
- യദ്യുച്ഛയാഗ്നിഗതാം തത്ര ദദർശ പ്രമദോത്തമാം |
ഭൃതൈർദശഭിരായാന്തീമേകൈകശതനായകൈഃ || 20 || 1115
- പഞ്ചശീർഷാഹിനാ ഗുപ്താം പ്രതീഹാരേണ സർവതഃ |
അൻവേഷമാണാമൃഷഭമപ്രൗഢാം കാമരൂപിണീം || 21 || 1116
- സുനാസാം സുദന്തീം ബാലാം സുകപോലാം വരാനനാം |
സമവിന്യസ്തകർണാഭ്യാം ബിഭ്രതീം കുണ്ഡലശ്രിയം || 22 || 1117
- പിശംഗനീവീം സുശ്രോണീം ശ്യാമാം കനകമേഖലാം |
പദ്ഭ്യാം ക്വണ്ണദ്ഭ്യാം ചലതീം നൂപുരൈർഭേദവതാമിവ || 23 || 1118
- സ്തനൗ വ്യഞ്ജിതകൈശോരൗ സമവൃത്തൗ നിരന്തരൗ |
വസ്ത്രാന്തേന നിഗൂഹന്തീം വ്രീഡയാ ഗജഗാമിനീം || 24 || 1119
- താമാഹ ലലിതം വീരഃ സവ്രീഡസ്ഥിതശോഭനാം |
സ്നിഗ്ധേനാപാംഗപുംബേന സ്പൃഷ്ടഃ പ്രേമോദ്ഭ്രമദ്ഭ്രവാ || 25 || 1120
- കാ ത്വം കഞ്ജപലാശാക്ഷി കന്യാസീഹ കുതഃ സതി |
ഇമാമുപ പുരീം ഭീരു കിം ചികീർഷസി ശംസ മേ || 26 || 1121

ക ഏതേനൂപമാ യേ ത ഏകാദശ മഹാഭടാഃ |
ഏതാ വാ ലലനാഃ സുഭൂ കോഭയം തേഹിഃ പുരഃസരഃ || 27 || 1122

ത്വം ഹീർഭവാൻയസ്യഥ വാഗ്രമാ പതിം
വിചിൻവതീ കിം മുനിവദ്രഹോ വനേ |
ത്വദംഘ്രികാമാപ്തസമസ്തകാമം
ക്വ പദ്മകോശഃ പതിതഃ കരാഗ്രാത് || 28 || 1123

നാസാം വരോർവന്യതമാ ഭൂവിസ്പൃക്
പുരീമിമാം വീരവരേണ സാകം |
അർഹസ്യലങ്കർതുമദഭക്തമണാ
ലോകം പരം ശ്രീരിവ യജ്ഞപുംസാ || 29 || 1124

യദേഷ മാപാംഗവിഖണ്ഡിതേന്ദ്രിയം
സവ്രീഡഭാവസ്ഥിതവിഭ്രമദ്ഭൂവാ |
ത്വയോപസൃഷ്ടോ ഭഗവാൻമനോഭവഃ
പ്രബാധതേത്ഥാനുഗൃഹാണ ശോഭനേ || 30 || 1125

ത്വദാനനം സുഭൂ സുതാരലോചനം
വ്യാലംബിനീലാലകവൃന്ദസംവൃതം |
ഉന്നീയ മേ ദർശയ വൽഗുവാചകം
യദ്യദീഡയാ നാഭിമുഖം ശുചിസ്ഥിതേ || 31 || 1126

നാരദ ഉവാച
ഇത്ഥം പുരഞ്ജനം നാരി യാചമാനമധീരവത് |
അഭ്യന്നത തം വീരം ഹസന്തീ വീര മോഹിതാ || 32 || 1127

ന വിദാമ വയം സമ്യക്കർതാരം പുരുഷർഷഭ |
ആത്മനശ്ച പരസ്യാപി ഗോത്രം നാമ ച യത്കൃതം || 33 || 1128

- ഇഹാദ്യ സന്തമാത്മാനം വിദാമ ന തതഃ പരം |
യേനേയം നിർമിതാ വീര പുരീ ശരണമാത്മനഃ || 34 || 1129
- ഏതേ സഖായഃ സഖ്യോ മേ നരാ നാർയശ്ച മാനദ |
സുപ്തായാം മയി ജാഗർതി നാഗോദ്യം പാലയൻ പുരീം || 35 || 1130
- ദിഷ്ട്യാസ്തതോസി ഭദ്രം തേ ഗ്രാമ്യാൻ കാമാനഭീപ്സസേ |
ഉദ്യഹിഷ്യാമി താംസ്തേഹം സ്വബന്ധുഭിരരിന്ദമ || 36 || 1131
- ഇമാം ത്വമധിതിഷ്ഠസ്വ പുരീം നവമുഖീം വിഭോ |
മയോപനീതാൻ ഗൃഹ്ണാനഃ കാമഭോഗാൻ ശതം സമാഃ || 37 || 1132
- കം നു ത്വദന്യം രമയേ ഹൃരതിജ്ഞമകോവിദം |
അസമ്പരായാഭിമുഖമശ്വസ്തനവിദം പശൂം || 38 || 1133
- ധർമോ ഹൃത്രാർഥകാമൗ ച പ്രജാനന്ദോദ്യമൃതം യശഃ |
ലോകാ വിശോകാ വിരജാ യാൻ ന കേവലിനോ വിദുഃ || 39 || 1134
- പിതൃദേവർഷിമർത്യാനാം ഭൂതാനാമാത്മനശ്ച ഹ |
ക്ഷേമ്യം വദന്തി ശരണം ഭവേദ്വിസ്ഥിൻ യദ്ഗൃഹാശ്രമഃ || 40 || 1135
- കാ നാമ വീര വിഖ്യാതം വദാൻയം പ്രിയദർശനം |
ന വൃണീത പ്രിയം പ്രാപ്തം മാദൃശീ ത്വാദ്യശം പതിം || 41 || 1136
- കന്ധാ മനസ്തേ ഭൂവി ഭോഗിഭോഗയോഃ
സ്ത്രിയാ ന സജ്ജദ്ഭുജയോർമഹാഭുജ |
യോനാഥവർഗാധിമലം ഘൃണോദ്ധത -
സ്ഥിതാവലോകേന ചരത്യപോഹിതും || 42 || 1137

നാരദ ഉവാച

ഇതി തൗ ദമ്പതീ തത്ര സമുദ്യ സമയം മിമഃ |

താം പ്രവിശ്യ പുരീം രാജൻമുമുദാതേ ശതം സമാഃ || 43 ||

1138

ഉപഗീയമാനോ ലലിതം തത്ര തത്ര ച ഗായകൈഃ |

ക്രീഡൻ പരിവൃതഃ സ്ത്രീഭിർഹ്രദിനീമാവിശ്ലുപൗ || 44 ||

1139

സപ്തോപരി കൃതാ ദ്വാരഃ പുരസ്തന്ധ്യാസ്തു ദ്വേ അധഃ |

പൃഥഗ്വിഷയഗത്യർഥം തന്ധ്യാം യഃ കശ്ചനേശ്വരഃ || 45 ||

1140

പഞ്ച ദ്വാരസ്തു പൗരസ്ത്യാ ദക്ഷിണൈകാ തഥോത്തരാ |

പശ്ചിമേ ദ്വേ അമുഷാം തേ നാമാനി നൃപ വർണയേ || 46 ||

1141

ഖദ്യോത്യാജ്വിർമുഖീ ച പ്രാഗ്ദ്വാരാവേകത്ര നിർമിതേ |

വിഭ്രാജിതം ജനപദം യാതി താഭ്യാം ദൃമത്സഖഃ || 47 ||

1142

നലിനീ നാലിനീ ച പ്രാഗ്ദ്വാരാവേകത്ര നിർമിതേ |

അവധൂതസഖസ്താഭ്യാം വിഷയം യാതി സൗരഭം || 48 ||

1143

മുഖ്യാ നാമ പുരസ്താദ് ദ്വാസ്തയാജ്വലണബഹുദനൗ |

വിഷയൗ യാതി പുരരാധ്രസജ്ഞവിപണാൻവിതഃ || 49 ||

1144

പിതൃഹൂർനൃപ പുർയാ ദ്വാർദക്ഷിണേന പുരഞ്ജനഃ |

രാഷ്ട്രം ദക്ഷിണപഞ്ചാലം യാതി ശ്രുതധരാൻവിതഃ || 50 ||

1145

ദേവഹൂർനാമ പുർയാ ദ്വാ ഉത്തരേണ പുരഞ്ജനഃ |

രാഷ്ട്രമുത്തരപഞ്ചാലം യാതി ശ്രുതധരാൻവിതഃ || 51 ||

1146

ആസുരീ നാമ പശ്ചാദ് ദ്വാസ്തയാ യാതി പുരഞ്ജനഃ |

ഗ്രാമകം നാമ വിഷയം ദുർമദേന സമൻവിതഃ || 52 ||

1147

- നിരൂതിർനാമ പശ്ചാദ് ദ്വാസ്തയാ യാതി പുരഞ്ജനഃ |
വൈശസം നാമ വിഷയം ലുബ്ധകേന സമൻവിതഃ || 53 || 1148
- അന്ധാവമീഷാം പൗരാണാം
നിർവാക്പേശസ്കൃതാവുഭൗ |
അക്ഷൺവതാമധിപതിസ് -
താഭ്യം യാതി കരോതി ച || 54 || 1149
- സ യർഹ്യന്തഃപുരഗതോ വിഷുചീനസമൻവിതഃ |
മോഹം പ്രസാദം ഹർഷം വാ യാതി ജായാത്മജോദ്ഭവം || 55 || 1150
- ഏവം കർമസു സംസക്തഃ കാമാത്മാ വഞ്ചിതോഽബുധഃ |
മഹിഷീ യദ്യദീഹേത തത്തദേവാൻവവർത്ത || 56 || 1151
- കുചിത്പിബന്ത്യാം പിബതി മദിരാം മദവിഹ്വലഃ |
അശ്നന്ത്യാം കുചിദശ്നാതി ജക്ഷത്യാം സഹ ജക്ഷിതി || 57 || 1152
- കുചിദ്ഗായതി ഗായന്ത്യാം രുദത്യാം രുദതി കുചിത് |
കുചിദ്ധസന്ത്യാം ഹസതി ജൽപന്ത്യാമനു ജൽപതി || 58 || 1153
- കുചിദ്ധാവതി ധാവന്ത്യാം തിഷ്ഠന്ത്യാമനു തിഷ്ഠതി |
അനു ശേതേ ശയാനായാമൻവാസ്തേ കുചിദാസതീം || 59 || 1154
- കുചിച്ഛുണോതി ശുൺവന്ത്യാം
പശ്യന്ത്യാമനു പശ്യതി |
കുചിജ്ജിഘ്രതി ജിഘ്രന്ത്യാം
സ്വപ്യശന്ത്യാം സ്വപ്യശതി കുചിത് || 60 || 1155
- കുചിച്ച ശോചതീം ജായാമനുശോചതി ദീനവത് |
അനു ഹൃഷ്യതി ഹൃഷ്യന്ത്യാം മുദിതാമനു മോദതേ || 61 || 1156

വിപ്രലബ്ധോ മഹിഷൈവം സർവപ്രകൃതിവഞ്ചിതഃ |

നേച്ഛന്നനുകരോത്യജ്ഞഃ ക്ലേശ്യാത്ക്രീഡാമൃഗോ യഥാ || 62 ||

1157

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ പുരഞ്ജനോപാഖ്യാനേ പഞ്ചവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || ചതുർഥസ്കന്ധേ ഷഡ്വിംശോദ്യായഃ ||

നാരദ ഉവാച

സ ഏകദാ മഹേഷ്വാരോ രഥം പഞ്ചാശ്വമാശുഗം |
 ദ്വീഷം ദ്വിചക്രമേകാക്ഷം ത്രിവേണും പഞ്ചബന്ധുരം || 1 || 1158

ഏകരശ്മ്യേകദമനമേകനീഡം ദ്വികുബരം |
 പഞ്ചപ്രഹരണം സപ്തവരും പഞ്ചവിക്രമം || 2 || 1159

ഹൈമോപസ്കരമാരുഹ്യ സ്വർണവർമാക്ഷയേഷുധിഃ |
 ഏകാദശചമുനാമഃ പഞ്ചപ്രസ്ഥമഗാദ്യനം || 3 || 1160

ചചാര മൃഗയാം തത്ര ദൃപ്ത ആത്തേഷുകാർമുകഃ |
 വിഹായ ജായാമതദർഹാം മൃഗവ്യസനലാലസഃ || 4 || 1161

ആസുരീം വൃത്തിമാശ്രിത്യ ഘോരാത്മാ നിരനുഗ്രഹഃ |
 ന്യഹന്നിശിതൈർബാണൈർവനേഷു വനഗോചരാൻ || 5 || 1162

തീർഥേഷു പ്രതിദൃഷ്ടേഷു രാജാ മേധ്യാൻ പശൂൻ വനേ |
 യാവദർഥമലം ലുബ്ധോ ഹന്യാദിതി നിയമ്യതേ || 6 || 1163

യ ഏവം കർമ്മ നിയതം വിദ്വാൻ കുർവീത മാനവഃ |
 കർമ്മണാ തേന രാജേന്ദ്ര ജ്ഞാനേന ന സ ലിപ്യതേ || 7 || 1164

- അന്യഥാ കർമ കുർവാനോ മാനാരൂഢോ നിബധ്യതേ |
ഗുണപ്രവാഹപതിതോ നഷ്ടപ്രജേന്തോ വ്രജത്യധഃ || 8 || 1165
- തത്ര നിർഭിന്നഗാത്രാണാം ചിത്രവാജൈഃ ശിലീമുഖൈഃ |
വിപ്ലവോദ്ഭൂദുഃഖിതാനാം ദുഃസഹഃ കരുണാത്മനാം || 9 || 1166
- ശശാൻ വരാഹാൻ മഹിഷാൻ ഗവയാൻ രുരുശൽയകാൻ |
മേധ്യാനന്യാംശു വിവിധാൻ വിനിഹ്നൻ ശ്രമമധ്യഗാത് || 10 || 1167
- തതഃ ക്ഷുത്തുട്പരിശ്രാന്തോ നിവൃത്തോ ഗൃഹമേയിവാൻ |
കൃതസ്നാനോചിതാഹാരഃ സംവിവേശ ഗതക്ലമഃ || 11 || 1168
- ആത്മാനമർഹയാഞ്ചക്ര യുപാലേപസ്രഗാദിഭിഃ |
സാധ്യലക്ഷ്യതസർവാംഗോ മഹിഷ്യാമാദധേ മനഃ || 12 || 1169
- തൃപ്തോ ഹൃഷ്ടഃ സുദൃപ്തശ്ച കന്ദർപാകൃഷ്ടമാനസഃ |
ന വ്യചഷ്ട വരാഭോഹാം ഗൃഹിണീം ഗൃഹമേയിനീം || 13 || 1170
- അന്തഃപുരസ്ത്രിയോഽപൃച്ഛദ്വിമനാ ഇവ വേദിഷത് |
അപി വഃ കുശലം രാമാഃ സേശ്വരീണാം യഥാ പുരാ || 14 || 1171
- ന തഥൈതർഹി രോചന്തേ ഗൃഹേഷു ഗൃഹസമ്പദഃ |
യദി ന സ്യാദ് ഗൃഹേ മാതാ പത്നീ വാ പതിഭേദതാ |
വ്യംഗേ രഥ ഇവ പ്രാജ്ഞഃ കോ നാമാസീത ദീനവത് || 15 || 1172
- ക്വ വർത്തതേ സാ ലലനാ മജ്ജന്തം വ്യസനാർണവേ |
യാ മാമുദ്ധരതേ പ്രജ്ഞാം ദീപയന്തീ പദേ പദേ || 16 || 1173
- രാമാ ഉഘ്രഃ
നരനാഥ ന ജാനീമസ്ത്വത്പ്രിയാ യദ്യവസ്യതി |
ഭൂതലേ നിരവസ്താരേ ശയാനാം പശ്യ ശത്രുഹൻ || 17 || 1174

നാരദ ഉവാച

പുരഞ്ജനഃ സ്വമഹിഷീം നിരീക്ഷ്യാവധൂതാം ഭൂവി |

തത്സംഗോൻമഥിതജ്ഞാനോ വൈക്ലവ്യം പരമം യയൗ || 18 || 1175

സാന്ത്വയൻ ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ ഹൃദയേന വിദൂയതാ |

പ്രേയസ്യാഃ സ്നേഹസംരംഭലിംഗമാത്മനി നാഭുഗാത് || 19 || 1176

അനുനിന്ദേത്ഥ ശനകൈർവീരോനൂനയകോവിദഃ |

പസ്പർശ പാദയുഗലമാഹ ചോത്സംഗലാലിതാം || 20 || 1177

പുരഞ്ജന ഉവാച

നൂനം ത്വക്യുതപുൺയാസ്തേ ഭൃത്യാ യേഷ്ഠിശ്ചരാഃ ശുഭേ |

കൃതാഗസ്ത്വാത്മസാത്കൃത്യാ ശിക്ഷാദണ്ഡം ന യുഞ്ജതേ || 21 || 1178

പരമോനൂഗ്രഹോ ദണ്ഡോ ഭൃത്യേഷു പ്രഭുണാർപിതഃ |

ബാലോ ന വേദ തത്തൻവി ബന്ധുകൃത്യമമർഷണഃ || 22 || 1179

സാ ത്വം മുഖം സുദന്തി സുഭ്രൂനുരാഗഭാര -

പ്രീഡാവിലംബവിലസദ്ധസിതാവലോകം |

നീലാലകാലിഭിരുപസ്കൃതമുന്നസം നഃ

സ്വാനാം പ്രദർശയ മനസ്വിനി വൽഗുവാക്യം || 23 || 1180

തസ്മിന്ദധേ ദമമഹം തവ വീരപത്നി

യോനിയത്ര ഭൂസുരകുലാത്കൃതകിൽബിഷസ്തം |

പശ്യേ ന വീതഭയമുൻമുദിതം ത്രിലോക്യാ -

മന്യത്ര വൈ മുരരിപോരിതരത്ര ദാസാത് || 24 || 1181

വക്ത്രം ന തേ വിതിലകം മലിനം വിഹർഷം

സംരംഭഭീമമവിമൃഷ്ടമപേതരാഗം |

പശ്യേ സ്തനാവപി ശുചോപഹതൗ സുജാതൗ
ബിംബാധരം വിഗതകുങ്കുമപങ്കരാഗം || 25 ||

1182

തന്മേ പ്രസീദ സുഹൃദഃ കൃതകിൽബിഷസ്യ
സ്വൈരം ഗതസ്യ മൃഗയാം വ്യസനാതുരസ്യ |
കാ ദേവരം വശഗതം കുസുമാസ്ത്രവേഗ -
വിസ്രസ്തപൗംസ്നമുശതീ ന ഭജേത കൃത്യേ || 26 ||

1183

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ പുരഞ്ജനോപാഖ്യാനേ ഷഡ്വിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || ചതുർഥസ്കന്ധേ സപ്തവിംശോധ്യായഃ ||

നാരദ ഉവാച

ഇത്ഥം പുരഞ്ജനം സദ്യഗ്വശമാനീയ വിഭ്രമൈഃ |
 പുരഞ്ജനീ മഹാരാജ രേമേ രമയതീ പതിം || 1 || 1184

സ രാജാ മഹിഷീം രാജൻ സുസ്നാതാം രൂചിരാനനാം |
 കൃതസ്വസ്ത്യയനാം തൃപ്താമഭ്യനന്ദുപാഗതാം || 2 || 1185

തയോപഗുഡഃ പരിരബ്ധകന്ധരോ
 രഹോന്മുഖൈന്ദ്രരപകൃഷ്ടചേതനഃ |
 ന കാലരംഹോ ബുബുധേ ദുരത്യയം
 ദിവാ നിശേതി പ്രമദാപരിഗ്രഹഃ || 3 || 1186

ശയാന ഉന്നദ്ധമദോ മഹാമനാ
 മഹാർഹതൽപേ മഹിഷീഭുജോപധിഃ |
 താമേവ വീരോ മനുതേ പരം യത -
 സ്തമോദ്ഭിഭൂതോ ന നിജം പരം ച യത് || 4 || 1187

തയൈവം രമമാണസ്യ കാമകശ്മലചേതസഃ |
 ക്ഷണാർധമിവ രാജേന്ദ്ര വൃതിക്രാന്തം നവം വയഃ || 5 || 1188

തസ്യാമജനയത്പുത്രാൻ പുരഞ്ജൻയാം പുരഞ്ജനഃ |
 ശതാൻയേകാദശ വിരാഡായുഷോദ്യമമാത്യഗാത് || 6 || 1189

- ദുഹിത്യുദശോത്തരശതം പിതൃമാത്യയശസ്കരീഃ |
ശീലൗദാർയഗുണോപേതാഃ പൗരഞ്ജനയഃ പ്രജാപതേ || 7 || 1190
- സ പഞ്ചാലപതിഃ പുത്രാൻ പിതൃവംശവിവർധനാൻ |
ദാരൈഃ സംയോജയാമാസ ദുഹിത്യുഃ സദൃശൈർവരൈഃ || 8 || 1191
- പുത്രാണാം ചാഭവൻ പുത്രാ ഏകൈകസ്യ ശതം ശതം |
യൈർവൈ പൗരഞ്ജനോ വംശഃ പഞ്ചാലേഷു സമേധിതഃ || 9 || 1192
- തേഷു തദ്രിക്മഹാരേഷു ഗൃഹകോശാനുജീവിഷു |
നിരുഘ്വേന മമത്യേന വിഷയേഷ്ചൻവബധ്യത || 10 || 1193
- ഈജേ ച ക്രതുഭിർഘോരൈർദീക്ഷിതഃ പശുമാരകൈഃ |
ദേവാൻ പിതൃൻ ഭൂതപതീന്നാനാകാമോ യഥാ ഭവാൻ || 11 || 1194
- യുക്തേഷ്ചവം പ്രമത്തസ്യ കുടുംബാസക്തചേതസഃ |
ആസസാദ സ വൈ കാലോ യോഽപ്രിയഃ പ്രിയയോഷിതാം || 12 || 1195
- ചണ്ഡവേഗ ഇതി ഖ്യാതോ ഗന്ധർവാധിപതിർനൃപ |
ഗന്ധർവാസ്തസ്യ ബലിനഃ ഷഷ്ട്യുത്തരശതത്രയം || 13 || 1196
- ഗന്ധർവ്യസ്താദൃശീരസ്യ മൈമുന്യശ്ച സിതാസിതാഃ |
പരിവൃത്തയാ വിലുമ്പന്തി സർവകാമവിനിർമിതാം || 14 || 1197
- തേ ചണ്ഡവേഗാനുചരാഃ പുരഞ്ജനപുരം യദാ |
ഹർതുമാരേഭിരേ തത്ര പ്രത്യുഷേധത്പ്രജാഗരഃ || 15 || 1198
- സ സപ്തഭിഃ ശതൈരേകോ വിംശത്യാ ച ശതം സമാഃ |
പുരഞ്ജനപുരാധ്യക്ഷോ ഗന്ധർവൈർയുയുധേ ബലീ || 16 || 1199
- ക്ഷീയമാണേ സ്വസംബന്ധേ ഏകസ്ഥിൻ ബഹുഭിർയുധാ |
ചിന്താം പരാം ജഗാമാർതഃ സരാഷ്ട്രപുരബാധവഃ || 17 || 1200

- സ ഏവ പുർയാം മധുഭുക്പഞ്ചാലേഷു സ്വപാർഷദൈഃ |
ഉപനീതം ബലിം ഗൃഹ്ണൻ സ്ത്രീജിതോ നാവിദദ്ഭയം || 18 || 1201
- കാലസ്യ ദുഹിതാ കാചിത്രതിലോകീം വരമിച്ഛതീ |
പര്യടന്തീ ന ബർഹിഷ്മൻ പ്രത്യനന്ദത കശ്ചന || 19 || 1202
- ദൗർഭാഗ്യേനാത്മനോ ലോകേ വിശ്രുതാ ദുർഭഗേതി സാ |
യാ തുഷ്ടാ രാജർഷയേ തു വൃതാദാത്പൂരവേ വരം || 20 || 1203
- കദാചിദടമാനാ സാ ബ്രഹ്മലോകാൻമഹീം ഗതം |
വഭ്രവ ബൃഹദ്ഭ്രതം മാം തു ജാനതീ കാമമോഹിതാ || 21 || 1204
- മയി സംരഭ്യ വിപുലമദാച്ഛാപം സുദുഃസഹം |
സ്ഥാതുമർഹസി നൈകത്ര മദ്യാച്ഛ്യാവിമുഖോ മൂനേ || 22 || 1205
- തതോ വിഹതസങ്കൽപാ കന്ധകാ യവനേശ്വരം |
മയോപദിഷ്ടമാസാദ്യ വഭ്രവ നാമ്നാ ഭയം പതിം || 23 || 1206
- ഋഷഭം യവനാനാം ത്വാം വൃണേ വീരേപ്സിതം പതിം |
സങ്കൽപസ്ത്വയി ഭൂതാനാം കൃതഃ കില ന രിഷ്യതി || 24 || 1207
- ദ്വാവിമാവനുശോചന്തി ബാലാവസദവഗ്രഹൗ |
യൽലോകശാസ്ത്രോപനതം ന രാതി ന തദിച്ഛതി || 25 || 1208
- അഥോ ഭജന്യ മാം ഭദ്ര ഭജന്തീം മേ ദയാം കുരു |
ഏതാവാനു പൗരുഷോ ധർമോ യദാർതാനനുകമ്പതേ || 26 || 1209
- കാലകന്ധോദിതവചോ നിശമ്യ യവനേശ്വരഃ |
ചികീർഷുർദേവഗുഹ്യം സ സസ്മിതം താമദാഷത || 27 || 1210
- മയാ നിരൂപിതസ്തുഭ്യം പതിരാത്മസമാധിനാ |
നാഭിനന്ദതി ലോകോഽയം ത്വാമഭദ്രാമസമ്മതാം || 28 || 1211

ത്വമവ്യക്തഗതിർഭുങ്ക്ഷ്യ ലോകം കർമ്മവിനിർമിതം ।

യാഹി മേ പൃതനായുക്താ പ്രജാനാശം പ്രണേഷ്യസി ॥ 29 ॥

1212

പ്രജാരോധം മമ ഭ്രാതാ ത്വം ച മേ ഭഗിനീ ഭവ ।

ചരാമൃദാഭ്യം ലോകേസ്ഥിന്നവ്യക്തോ ഭീമസൈനികഃ ॥ 30 ॥

1213

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ പുരഞ്ജനോപാഖ്യാനേ സപ്തവിംശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ അഷ്ടാവിംശോഽധ്യായഃ ॥

നാരദ ഉവാച

സൈനികാ ഭയനാമ്നോ യേ ബർഹിഷ്മൻ ദിഷ്ടകാരിണഃ |

പ്രജ്യാരകാലകന്യാഭ്യാം വിചേരുരവനീമിമാം || 1 || 1214

ത ഏകദാ തു രഭസാ പുരഞ്ജനപുരീം നൃപ |

രുരുധൂർഭൗമഭോഗാഘ്രാഃ ജരത്പന്നഗപാലിതാം || 2 || 1215

കാലകന്യാപി ബുഭുജേ പുരഞ്ജനപുരം ബലാത് |

യയാഭിഭൂതഃ പുരുഷഃ സദ്യോ നിഃസാരതാമിയാത് || 3 || 1216

തയോപഭുജ്യമാനാം വൈ യവനാഃ സർവതോദിശം |

ദ്വാർഭിഃ പ്രവിശ്യ സുഭൃശം പ്രാർദയൻ സകലാം പുരീം || 4 || 1217

തസ്യാം പ്രപീഡ്യമാനായാമഭിമാനീ പുരഞ്ജനഃ |

അവാപോരുവിധാംസ്താപാൻ കുടുംബീ മമതാകുലഃ || 5 || 1218

കന്യോപഗൃഹ്യാ നഷ്ടശ്രീഃ

കൃപണോ വിഷയാത്മകഃ |

നഷ്ടപ്രജേണാ ഹൃതൈശ്വര്യോ

ഗന്ധർവയവനൈർബലാത് || 6 || 1219

- വിശീർണാം സ്വപുരീം വീക്ഷ്യ പ്രതികൂലാനനാഭ്യുതാൻ |
പുത്രാൻ പൗത്രാനുഗാമാത്യാജായാം ച ഗതസൗഹൃദാം || 7 || 1220
- ആത്മാനം കന്ധയാ ഗ്രസ്തം പഞ്ചാലാനരിദുഷിതാൻ |
ദുരന്തചിന്താമാപന്നോ ന ലേഭേ തത്പ്രതിക്രിയാം || 8 || 1221
- കാമാനഭിലഷന്ദീനോ യാതയാമാംശു കന്ധയാ |
വിഗതാത്മഗതിസ്തേഹഃ പുത്രദാരാംശു ലാലയൻ || 9 || 1222
- ഗന്ധർവയവനാക്രാന്താം കാലകന്ധോപമർദ്ദിതാം |
ഹാതും പ്രചക്രമേ രാജാ താം പുരീമനികാമതഃ || 10 || 1223
- ഭയനാമ്നോഽഗ്രജോ ഭ്രാതാ പ്രജ്യാരഃ പ്രത്യുപസ്ഥിതഃ |
ദദാഹ താം പുരീം കൃത്സ്നാം ഭ്രാതൃഃ പ്രിയചികീർഷയാ || 11 || 1224
- തസ്യാം സന്ദഹ്യമാനായാം സപൗരഃ സപരിച്ഛദഃ |
കൗടുംബികഃ കുടുംബിൻയാ ഉപാതപ്യത സാൻവയഃ || 12 || 1225
- യവനോപരുദ്ധായതനോ ഗ്രസ്തായാം കാലകന്ധയാ |
പൂർയാം പ്രജ്യാരസംസൃഷ്ടഃ പുരപാലോഽൻവതപ്യത || 13 || 1226
- ന ശേഭേ സോഽവിതും തത്ര പുരുകൃച്ഛ്യാരുവേപമുഃ |
ഗന്തുമൈച്ഛത്തതോ വൃക്ഷകോടരാദിവ സാനലാത് || 14 || 1227
- ശിഥിലാവയവോ യർഹി ഗന്ധർവൈർഹൃതപൗരുഷഃ |
യവനൈരരിഭീ രാജന്നുപരുദ്ധോ രുരോദ ഹ || 15 || 1228
- ദുഹിത്യഃ പുത്രപൗത്രാംശു ജാമിജാമാത്യുപാർഷദാൻ |
സ്വത്യാവശിഷ്ടം യത്കിഞ്ചിദ് ഗൃഹകോശപരിച്ഛദം || 16 || 1229
- അഹം മമേതി സ്വീകൃത്യ ഗൃഹേഷു കുമതിർഗൃഹീ |
ദധൗ പ്രമദയാ ദീനോ വിപ്രയോഗ ഉപസ്ഥിതേ || 17 || 1230

- ലോകാന്തരം ഗതവതി മയ്യനാമാ കുടുംബിനീ |
വർതിഷ്യതേ കഥം ത്വേഷാ ബാലകാനനുശോചതീ || 18 || 1231
- ന മയ്യനാശിതേ ഭുങ്ക്തേ നാസ്നാതേ സ്നാതി മത്പരാ |
മയി രുഷ്ടേ സുസന്ത്രസ്താ ഭർത്സിതേ യതവാഗ്ഭയാത് || 19 || 1232
- പ്രബോധയതി മാവിജ്ഞം വ്യുഷിതേ ശോകകർശിതാ |
വർത്തൈതദ് ഗൃഹമേധീയം വീരസൂരപി നേഷ്യതി || 20 || 1233
- കഥം നു ദാരകാ ദീനാ ദാരകീർവാപരായണാഃ |
വർതിഷ്യന്തേ മയി ഗതേ ഭിന്നനാവ ഇവോദധൗ || 21 || 1234
- ഏവം കൃപണയാ ബുദ്ധ്യാ ശോചന്തമതദർഹണം |
ഗ്രഹീതും കൃതധീരേനം ഭയനാമാഭ്യപദ്യത || 22 || 1235
- പശുവദ്യവനൈരേഷ നീയമാനഃ സ്വകം ക്ഷയം |
അൻവദ്രവന്നനുപമാഃ ശോചന്തോ ഭൃശമാതുരാഃ || 23 || 1236
- പുരീം വിഹായോപഗത ഉപരുദ്ധോ ഭുജംഗമഃ |
യദാ തമേവാനു പുരീ വിശീർണാ പ്രകൃതിം ഗതാ || 24 || 1237
- വികൃഷ്ടമാണഃ പ്രസഭം യവനേന ബലീയസാ |
നാവിനത്തമസാഽവിഷ്ടഃ സഖായം സുഹൃദം പുരഃ || 25 || 1238
- തം യജ്ഞപശവോഽനേന സംജ്ഞപ്താ യേദയാലുനാ |
കുഠാരൈശ്ചിച്ഛിദുഃ ക്രുദ്ധാ സ്ഥരന്തോഽമീവമസ്യ തത് || 26 || 1239
- അനന്തപാരേ തമസി മഗ്നോ നഷ്ടസ്ഥൃതിഃ സമാഃ |
ശാശ്വതീരനുഭൂയാർത്തിം പ്രമദാസംഗദൃഷിതഃ || 27 || 1240
- താമേവ മനസാ ഗൃഹ്ണൻ ബഭൂവ പ്രമദോത്തമാ |
അനന്തരം വിദർഭസ്യ രാജസിംഹസ്യ വേശ്മനി || 28 || 1241

- ഉപയേമേ വീര്യപണാം വൈദർഭീം മലയധുജഃ |
യുധി നിർജിത്യ രാജൻയാൻ പാണ്ഡ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ || 29 || 1242
- തസ്യാം സ ജനയാഞ്ചക്ര ആത്മജാമസിതേക്ഷണാം |
യവീയസഃ സപ്ത സുതാൻ സപ്ത ദ്രവിഡഭൂഭൃതഃ || 30 || 1243
- ഏകൈകസ്യാഭവത്തേഷാം രാജന്നർബുദമർബുദം |
ഭോക്ഷ്യതേ യദ്യംശധരൈർമഹീ മൻവന്തരം പരം || 31 || 1244
- അഗസ്ത്യഃ പ്രാഗ്ദുഹിതരമുപയേമേ ധൃതവ്രതാം |
യസ്യാം ദൃഢചുതോ ജാത ഇധ്വവാഹാത്മജോ മുനിഃ || 32 || 1245
- വിഭജ്യ തനയേഭ്യഃ ക്ഷമാം രാജർഷിർമലയധുജഃ |
ആരിരാധയിഷുഃ കൃഷ്ണം സ ജഗാമ കുലാചലം || 33 || 1246
- ഹിത്വാ ഗൃഹാൻ സുതാൻ ഭോഗാൻ
വൈദർഭീ മദിരേക്ഷണാ |
അൻവധാവത പാണ്ഡ്യശം
ജ്യോത്സ്നേവ രജനീകരം || 34 || 1247
- തത്ര ചന്ദ്രവസാ നാമ താമ്രപർണീ വടോദകാ |
തത്പുണ്യസലിലൈർനിത്യമുഭയത്രാത്മനോ മൃജൻ || 35 || 1248
- കന്ദാഷ്ടിഭിർമൂലഫലൈഃ
പുഷ്പപർണൈസ്തൃണോദകൈഃ |
വർതമാനഃ ശന്നൈർഗാത്ര -
കർശനം തപ ആസ്ഥിതഃ || 36 || 1249
- ശീതോഷ്ണവാതവർഷാണി ക്ഷുത്പിപാസേ പ്രിയാപ്രിയേ |
സുഖദുഃഖേ ഇതി ദുന്ത്യാൻയജയത്സമദർശനഃ || 37 || 1250

- തപസാ വിദ്യയാ പക്വകഷായോ നിയമൈര്യമൈഃ |
യുയുജേ ബ്രഹ്മൺയാത്മാനം വിജിതാക്ഷാനിലാശയഃ || 38 || 1251
- ആസ്തേ സ്ഥാണുരിവൈകത്ര ദിവ്യം വർഷശതം സ്ഥിരഃ |
വാസുദേവേ ഭഗവതി നാൻയദ്യദോദ്യഹൻ രതിം || 39 || 1252
- സ വ്യാപകതയാ്ത്മാനം വൃതിരികൃതതയാ്ത്മനി |
വിദ്വാൻ സ്വപ്ന ഇവാമർശസാക്ഷിണം വിരരാമ ഹ || 40 || 1253
- സാക്ഷാദ്ഭഗവതോക്തേന ഗുരുണാ ഹരിണാ നൃപ |
വിശുദ്ധജ്ഞാനദീപേന സ്ഫുരതാ വിശ്വതോമുഖം || 41 || 1254
- പരേ ബ്രഹ്മണി ചാത്മാനം പരം ബ്രഹ്മ തഥാ്ത്മനി |
വീക്ഷമാണോ വിഹായേക്ഷാമസ്മാദുപരരാമ ഹ || 42 || 1255
- പതിം പരമധർമജ്ഞം വൈദർഭീ മലയധ്യജം |
പ്രേമ്ണാ പര്യചരദ്ധിത്വാ ഭോഗാൻ സാ പതിദേവതാ || 43 || 1256
- ചീരവാസാ വ്രതക്ഷാമാ വേണീഭൂതശിരോരുഹാ |
ബഭാവുപപതിം ശാന്താ ശിഖാ ശാന്തമിവാനലം || 44 || 1257
- അജാനതീ പ്രിയതമം യദോപരതമംഗനാ |
സുസ്ഥിരാസനമാസാദ്യ യഥാപൂർവമുപാചരത് || 45 || 1258
- യദാ നോപലഭേതാംഘ്രാഽവുഷ്മാണം പത്നൂർഽപതീ |
ആസീത്സംവിഗ്നഹൃദയാ യഥാഭ്രഷ്ടാ മൃഗീ യഥാ || 46 || 1259
- ആത്മാനം ശോചതീ ദീനമബന്ധും വിക്ലവാശ്രുഭിഃ |
സ്തനാവാസിച്യ വിപിനേ സുസ്വരം പ്രരുരോദ സാ || 47 || 1260
- ഉത്തിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ രാജർഷേ ഇമാമുദധിമേഖലാം |
ദസ്യുഭ്യഃ ക്ഷത്രബന്ധുഭ്യോ ബിഭൃതീം പാതുമർഹസി || 48 || 1261

- ഏവം വിലപതീ ബാലാ വിപിന്യേനൂഗതാ പതിം |
പതിതാ പാദയോർഭർതു രുദത്യശ്രുൺയവർതയത് || 49 || 1262
- ചിതിം ദാരുമയീം ചിത്വാ തസ്യാം പത്യുഃ കലേവരം |
ആദീപ്യ ചാനുമരണേ വിലപന്തീ മനോ ദധേ || 50 || 1263
- തത്ര പൂർവതരഃ കശ്ചിത്സഖാ ബ്രാഹ്മണ ആത്മവാൻ |
സാന്ത്വയൻ വൽഗുനാ സാമ്നാ താമാഹ രുദതീം പ്രഭോ || 51 || 1264
- ബ്രാഹ്മണ ഉവാച
കാ ത്വം കസ്യാസി കോ വായം ശയാനോ യസ്യ ശോചസി |
ജാനാസി കിം സഖായം മാം യേനാഗ്രേ വിചചർഥ ഹ || 52 || 1265
- അപി സ്മരസി ചാത്മാനമവിജ്ഞാതസഖം സഖേ |
ഹിത്വാ മാം പദമൻവിച്ഛൻ ഭൗമഭോഗരതോ ഗതഃ || 53 || 1266
- ഹംസാവഹം ച ത്വം ചാർയ സഖായൗ മാനസായനൗ |
അഭൂതാമന്തരാ വൗകഃ സഹസ്രപരിവത്സരാൻ || 54 || 1267
- സ ത്വം വിഹായ മാം ബന്ധോ ഗതോ ഗ്രാമ്യമതിർമഹീം |
വിചരൻ പദമദ്രാക്ഷീഃ കയാചിന്നിർമിതം സ്ത്രിയാ || 55 || 1268
- പഞ്ചാരാമം നവദ്വാരമേകപാലം ത്രികോഷ്ഠകം |
ഷട്കുലം പഞ്ചവിപണം പഞ്ചപ്രകൃതി സ്ത്രിധവം || 56 || 1269
- പഞ്ചേന്ദ്രിയാർഥാ ആരാമാ ദ്വാരഃ പ്രാണാ നവ പ്രഭോ |
തേജോബന്നാനി കോഷ്ഠാനി കുലമിന്ദ്രിയസംഗ്രഹഃ || 57 || 1270
- വിപണസ്തു ക്രിയാശക്തിർഭൂതപ്രകൃതിരവ്യതാ |
ശക്ത്യധീശഃ പുമാംസ്ത്വത്ര പ്രവിഷ്ടോ നാവബുധ്യതേ || 58 || 1271

തസ്മിൻസ്ത്വം രാമയാ സ്പൃഷ്ടോ

രമമാണോഽശ്രുതസ്മൃതിഃ |

തത്സംഗാദീദൃശീം പ്രാപ്തോ

ദശാം പാപീയസീം പ്രഭോ || 59 ||

1272

ന ത്വം വിദർഭദുഹിതാ നായം വീരഃ സുഹൃത്തവ |

ന പതിസ്ത്വം പുരഞ്ജനയാ രുദ്ധോ നവമുഖേ യയാ || 60 ||

1273

മായാ ഹ്യേഷാ മയാ സൃഷ്ടാ

യത്പുമാംസം സ്ത്രിയം സതീം |

മന്യസേ നോഭയം യദ്വൈ

ഹംസൗ പശ്യാവയോർഗതിം || 61 ||

1274

അഹം ഭവാന ചാന്യസ്ത്വം ത്വമേവാഹം വിചക്ഷ്യ ഭോഃ |

ന നൗ പശ്യന്തി കവയശ്ചരിദ്രം ജാതു മനാഗപി || 62 ||

1275

യഥാ പുരുഷ ആത്മാനമേകമാദർശചക്ഷുഷോഃ |

ദ്വിധാഭൂതമവേക്ഷേത തഥൈവാന്തരമാവയോഃ || 63 ||

1276

ഏവം സ മാനസോ ഹംസോ ഹംസേന പ്രതിബോധിതഃ |

സ്വസ്ഥസ്തദ്വ്യഭിചാരേണ നഷ്ടാമാപ പുനഃ സ്മൃതിം || 64 ||

1277

ബർഹിഷ്മന്നേതദധ്യാത്മം പാരോക്ഷ്യേണ പ്രദർശിതം |

യത്പരോക്ഷപ്രിയോ ദേവോ ഭഗവാൻ വിശ്വഭാവനഃ || 65 ||

1278

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പുരഞ്ജനോപാഖ്യാനേ അഷ്ടാവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകോനത്രിംശോധ്യായഃ ॥

പ്രാചീനബർഹിരുവാച

ഭഗവംസ്തേ വചോസ്മാഭിർന സമ്യഗവഗമ്യതേ |

കവയസ്തദ്വിജാനന്തി ന വയം കർമ്മമോഹിതാഃ || 1 ||

1279

നാരദ ഉവാച

പുരുഷം പുരഞ്ജനം വിദ്യാദ്യദ് വ്യനക്ത്യാത്മനഃ പുരം |

ഏകദ്വിത്രിചതുഷ്പാദം ബഹുപാദമപാദകം || 2 ||

1280

യോവിജ്ഞാതാഹൃതസ്തസ്യ പുരുഷസ്യ സഖേശ്വരഃ |

യന്ന വിജ്ഞായതേ പുംഭിർനാമഭിർവാ ക്രിയാഗുണൈഃ || 3 ||

1281

യദാ ജിഹ്വുകുക്ഷൻ പുരുഷഃ

കാർത്ത്യേന പ്രകൃതേർഗുണാൻ |

നവദ്വാരം ദ്വിഹസ്താംശ്രീ

തത്രാമനുത സാധിതി || 4 ||

1282

ബുദ്ധിം തു പ്രഥാം വിദ്യാൻ -

മമാഹമിതി യത്കൃതം |

യാമധിഷ്ഠായ ദേഹേസ്ഥിൻ

പുമാൻ ഭുജ്തേക്ഷഭിർഗുണാൻ || 5 ||

1283

- സഖായ ഇന്ദ്രിയഗണാ ജ്ഞാനം കർമ്മ ച യത്കൃതം |
സഖ്യസ്തദ്യുത്തയഃ പ്രാണഃ പഞ്ചവൃത്തിർയഥോരഗഃ || 6 || 1284
- ബൃഹദ്ബലം മനോ വിദ്യാദുഭയേന്ദ്രിയനായകം |
പഞ്ചാലാഃ പഞ്ച വിഷയാ യന്മധ്യേ നവഖം പുരം || 7 || 1285
- അക്ഷിണീ നാസികേ കർണൗ മുഖം ശിശ്നഗുദാവിതി |
ഭ്യേ ഭ്യേ ദ്വാൗ ബഹിർയാതി യസ്തദിന്ദ്രിയസംയുതഃ || 8 || 1286
- അക്ഷിണീ നാസികേ ആസ്യമിതി പഞ്ച പുരഃ കൃതാഃ |
ദക്ഷിണാ ദക്ഷിണഃ കർണ ഉത്തരാ ചോത്തരഃ സ്മൃതഃ || 9 || 1287
- പശ്ചിമേ ഇത്യധോദ്വാൗ ഗുദം ശിശ്നമിഹോച്യതേ |
ഖദ്യാതാസ്ത്വിർമുഖീ ചാത്ര നേത്രേ ഏകത്ര നിർമിതേ |
രൂപം വിഭ്രാജിതം താഭ്യാം വിചഷ്ടേ ചക്ഷുഷേശ്വരഃ || 10 || 1288
- നലിനീ നാലിനീ നാസേ ഗന്ധഃ സൗരഭ ഉച്യതേ |
പ്രാണോവധൂതോ മുഖ്യാസ്യം വിപണോ വാഗ്രസവിദ്രസഃ || 11 || 1289
- ആപണോ വ്യവഹാരോത്ര ചിത്രമന്ധോ ബഹുദനം |
പിതൃഹൂർദക്ഷിണഃ കർണ ഉത്തരോ ദേവഹൂഃ സ്മൃതഃ || 12 || 1290
- പ്രവൃത്തം ച നിവൃത്തം ച ശാസ്ത്രം പഞ്ചാലസംജ്ഞിതം |
പിതൃയാനം ദേവയാനം ശ്രോത്രാച്ഛൃതധരാദ്യരജേത് || 13 || 1291
- ആസുരീ മേന്ദ്രമർവാഗ്ദ്വാർവ്യവായോ ഗ്രാമിണാം രതിഃ |
ഉപസ്ഥോ ദുർമദഃ പ്രേക്ഷതോ നിരുതിർഗുദ ഉച്യതേ || 14 || 1292
- വൈശസം നരകം പായുർലുബ്ധകോന്ധൗ തു മേ ശൃണു |
ഹസ്തപാദൗ പുമാംസ്താഭ്യാം യുക്തോ യാതി കരോതി ച || 15 || 1293

അന്തഃപുരം ച ഹൃദയം

വിഷുചിർമന ഉച്യതേ |

തത്ര മോഹം പ്രസാദം വാ

ഹർഷം പ്രാപ്നോതി തദ്ഗുണൈഃ || 16 ||

1294

യഥാ യഥാ വിക്രിയതേ ഗുണാകുതോ വികരോതി വാ |

തഥാ തഥോപദ്രഷ്ടാസ്ത്ഥാ തദ്യുത്തീരനുകാർയതേ || 17 ||

1295

ദേഹോ രഥസ്ത്രിന്ത്രിയാശ്വഃ സംവത്സരരയോഗതിഃ |

ദ്വികർമചക്രസ്ത്രിഗുണധ്വജഃ പഞ്ചാസുബന്ധുരഃ || 18 ||

1296

മനോരശ്മിർബുദ്ധിസുതോ ഹൃന്നീഡോ ദ്വന്ദ്വകുബരഃ |

പഞ്ചന്ത്രിയാർഥപ്രക്ഷേപഃ സപ്തധാതുവരുമകഃ || 19 ||

1297

ആകുതിർവിക്രമോ ബാഹ്യോ മൃഗതൃഷ്ണാം പ്രധാവതി |

ഏകാദശേന്ത്രിയചമുഃ പഞ്ചസുനാവിനോദകൃത് || 20 ||

1298

സംവത്സരശ്ചണ്ഡവേഗഃ കാലോ യേനോപലക്ഷിതഃ |

തത്യാഹാനീഹ ഗന്ധർവാ ഗന്ധർവ്വോ രാത്രയഃ സ്മൃതാഃ |

ഹരന്ത്യായുഃ പരിക്രാന്ത്യാ ഷഷ്ട്യുത്തരശതത്രയം || 21 ||

1299

കാലകന്ധാ ജരാ സാക്ഷാൽലോകസ്താം നാഭിനന്ദതി |

സ്വസാരം ജഗൃഹേ മൃത്യുഃ ക്ഷയായ യവനേശ്വരഃ || 22 ||

1300

ആധയോ വ്യാധയസ്തസ്യ സൈനികാ യവനാശ്ചരാഃ |

ഭൂതോപസർഗാശുരയഃ പ്രജ്യാരോ ദ്വിവിധോ ജ്വരഃ || 23 ||

1301

ഏവം ബഹുവിധൈർദുഃഖൈർദൈവഭൂതാത്മസംഭവൈഃ |

ക്ലിശ്യമാനഃ ശതം വർഷം ദേഹേ ദേഹീ തഥോവൃതഃ || 24 ||

1302

- പ്രാണേന്ദ്രിയമനോധർമാനാത്മന്യധൃന്യ നിർഗുണം |
ശേതേ കാമലവാന്ധ്യായൻമമാഹമിതി കർമകൃത് || 25 || 1303
- യദാദ്വിത്മാനമവിജ്ഞായ ഭഗവന്തം പരം ഗുരും |
പുരുഷസ്തു വിഷജേജത ഗുണേഷു പ്രകൃതേഃ സ്വദ്യുക്ത || 26 || 1304
- ഗുണാഭിമാനീ സ തദാ കർമാണി കുരുത്യേവശഃ |
ശുക്ലം കൃഷ്ണം ലോഹിതം വാ യമാകർമാഭിജായതേ || 27 || 1305
- ശുക്ലാത്പ്രകാശഭൂയിഷ്ഠാൻ
ലോകാനാപ്നോതി കർഹിച്ചിത് |
ദുഃഖോദർകാൻ ക്രിയായാസാംസ് -
തമഃ ശോകോത്കടാൻ ക്വചിത് || 28 || 1306
- ക്വചിത്പുമാൻ ക്വചിച്ച സ്ത്രീ ക്വചിന്നോഭയമന്ധധീഃ |
ദേവോ മനുഷ്യസ്തിര്യഗ്വാ യമാകർമഗുണം ഭവഃ || 29 || 1307
- ക്ഷുത്പരീതോ യമാ ദീനഃ സാരമേയോ ഗൃഹം ഗൃഹം |
ചരൻ വിന്ദതി യദൃഷ്ടം ദണ്ഡമോദനമേവ വാ || 30 || 1308
- തഥാ കാമാശയോ ജീവ ഉച്ചാവചപഥാ ഭ്രമൻ |
ഉപര്യധോ വാ മധ്യേ വാ യാതി ദിഷ്ടം പ്രിയാപ്രിയം || 31 || 1309
- ദുഃഖേഷ്യകതരേണാപി ദൈവഭൂതാത്മഹേതുഷു |
ജീവന്യ ന വ്യവച്ഛേദഃ സ്യാച്ചേത്തത്തത്പ്രതിക്രിയാ || 32 || 1310
- യഥാ ഹി പുരുഷോ ഭാരം ശിരസാ ഗുരുമുദ്വഹൻ |
തം സ്കന്ധേന സ ആധത്തേ തഥാ സർവാഃ പ്രതിക്രിയാഃ || 33 || 1311
- നൈകാന്തതഃ പ്രതീകാരഃ കർമണാം കർമ കേവലം |
ദ്വയം ഹൃവിദ്യോപന്യതം സ്വപ്നേ സ്വപ്ന ഇവാനുച || 34 || 1312

- അർഥേ ഹൃവിദ്യമാനേപി സംസൃതിർന നിവർത്തതേ |
മനസാ ലിംഗരൂപേണ സ്വപ്നേ വിചരതോ യഥാ || 35 || 1313
- അമാത്മനോദ്ഗമഭൂതസ്യ യതോന്മഥപരമ്പരാ |
സംസൃതിസ്തദ്വ്യവച്ഛേദോ ഭക്ത്യാ പരമയാ ഗുരൗ || 36 || 1314
- വാസുദേവേ ഭഗവതി ഭക്തിയോഗഃ സമാഹിതഃ |
സധീചീനേന വൈരാഗ്യം ജ്ഞാനം ച ജനയിഷ്യതി || 37 || 1315
- സോഽചിരാദേവ രാജർഷേ സ്യാദച്ഛതകമാശ്രയഃ |
ശൃൺവതഃ ശ്രദ്ധാനസ്യ നിത്യദാ സ്യാദധീയതഃ || 38 || 1316
- യത്ര ഭാഗവതാ രാജൻ സാധവോ വിശദാശയാഃ |
ഭഗവദ്ഗുണാനുകൂലനശ്രവണവ്യഗ്രചേതസഃ || 39 || 1317
- തസ്മിൻമഹൻമുഖരിതാ മധുഭിച്ഛരിത്ര -
പീയൂഷശേഷസരിതഃ പരിതഃ സ്രവന്തി |
താ യേ പിബന്ത്യവിതൃഷ്ണോ നൃപ ഗാന്ധകർണ്ണൈ -
സ്താനന സ്തപ്യശന്ത്യശനത്യുദ്ഭയശോകമോഹാഃ || 40 || 1318
- ഏതൈരുപദ്രുതോ നിത്യം ജീവലോകഃ സ്വഭാവജൈഃ |
ന കരോതി ഹരേർനൂനം കഥാമൃതനിധൗ രതിം || 41 || 1319
- പ്രജാപതിപതിഃ സാക്ഷാദ്ഭഗവാൻ ഗിരിശോ മനുഃ |
ദക്ഷാദയഃ പ്രജാധ്യക്ഷാ നൈഷ്ഠികാഃ സനകാദയഃ || 42 || 1320
- മരീചിരത്രംഗിരസൗ പുലസ്ത്യഃ പുലഹഃ ക്രതുഃ |
ഭൃഗുർവസിഷ്ഠ ഇത്യേതേ മദന്താ ബ്രഹ്മവാദിനഃ || 43 || 1321
- അദ്യാപി വാചസ്പതയസ്തപോവിദ്യാസമാധിഭിഃ |
പശ്യന്തോഽപി ന പശ്യന്തി പശ്യന്തം പരമേശ്വരം || 44 || 1322

- ശബ്ദബ്രഹ്മണി ദുഷ്പാരേ ചരന്ത ഉരുവിസ്തരേ |
മന്ത്രലിംഗൈർവ്യവച്ഛിന്നം ഭജന്തോ ന വിദുഃ പരം || 45 || 1323
- യദാ യമനുഗൃഹ്ണാതി ഭഗവാനാത്മഭാവിതഃ |
സ ജഹാതി മതിം ലോകേ വേദേ ച പരിനിഷ്ഠിതാം || 46 || 1324
- തസ്മാത്കർമ്മസു ബർഹിഷ്മന്നജ്ഞാനാദർഥകാശിഷു |
മാർഥദൃഷ്ടിം കൃമാഃ ശ്രോത്രസ്തപർശിഷ്യസ്പൃഷ്ടവസ്തുഷു || 47 || 1325
- സ്വം ലോകം ന വിദുസ്തേ വൈ യത്ര ദേവോ ജനാർദനഃ |
ആഹുർധൂമ്രധിയോ വേദം സകർമ്മകമതദ്വിദഃ || 48 || 1326
- ആസ്തീര്യ ദർഭൈഃ പ്രാഗഗ്രൈഃ
കാർത്ത്യന്യേന ക്ഷിതിമണ്ഡലം |
സ്തബ്ധോ ബൃഹദ്വയാൻമാനീ
കർമ്മ നാവൈഷി യത്പരം |
തത്കർമ്മ ഹരിതോഷം യത് -
സാ വിദ്യാ തന്മതിര്യയാ || 49 || 1327
- ഹരിർദേഹഭൃതാമാത്മാ സ്വയം പ്രകൃതിരീശ്വരഃ |
തത്പാദമൂലം ശരണം യതഃ ക്ഷേമോ നൃണാമിഹ || 50 || 1328
- സ വൈ പ്രിയതമശ്ചാത്മാ യതോ ന ഭയമൺവപി |
ഇതി വേദ സ വൈ വിദ്വാൻ യോ വിദ്വാൻ സ ഗുരുർഹരിഃ || 51 || 1329
- നാരദ ഉവാച
പ്രശ്ന ഏവം ഹി സംഹരിണോ ഭവതഃ പുരുഷർഷഭ |
അത്ര മേ വദതോ ഗുഹ്യം നിശാമയ സുനിശ്ചിതം || 52 || 1330
- ക്ഷുദ്രഞ്ചരം സുമനസാം ശരണേ മിമിത്വാ
രക്തം ഷഡംഘ്രിഗണസാമസു ലുബ്ധകർണം |

അഗ്രേ വൃകാനസുതുപോവിഗണയ യാന്തം

പൃഷ്ഠേ മൃഗം മൃഗയ ലുബ്ധകബാണഭിന്നം || 53 ||

1331

അന്യാർഥഃ - സുമനഃസധർമണാം സ്ത്രീണാം ശരണ

ആശ്രമേ പുഷ്പമധുഗന്ധവത്ക്ഷുദ്രതമം കാമ്യകർമ -

വിപാകജം കാമസുഖലവം ജൈഹൃതപസ്ഥ്യാദി

വിചിന്തവന്തം മിഥുനീഭൂയ തദഭിനിവേശിതമനസം

ഷഡംഘ്രിഗണസാമഗീതവദതിമനോഹരവനിതാദി

ജനാലാപേഷ്യതിതരാമതിപ്രലോഭിതകർണമഗ്രേ

വൃകയുഗ്മവദാത്മന ആയുർഹരതോഽഹോരാത്രാന്താൻ

കാലലവവിശേഷാനവിഗണയ ഗൃഹേഷു വിഹരന്തം

പൃഷ്ഠത ഏവ പരോക്ഷമനുപ്രവൃത്തോ ലുബ്ധകഃ കൃതാന്തോന്തഃ

ശരണ യമിഹ പരാവിധൃതി തമിമമാത്മാനമഹോ

രാജൻ ഭിന്നഹൃദയം ദ്രഷ്ടുമർഹസീതി || 54 ||

1332

സ ത്വം വിചക്ഷ്യ മൃഗചേഷ്ടിതമാത്മനോന്ത -

ശ്ചിത്തം നിയച്ഛ ഹൃദി കർണധൂനീം ച ചിത്തേ |

ജഹ്യാഗ്നാശ്രമമസത്തമയുഗാഥം

പ്രീണീഹി ഹംസശരണം വിരമ ക്രമേണ || 55 ||

1333

രാജോവാച

ശ്രുതമൻവീക്ഷിതം ബ്രഹ്മൻ ഭഗവാൻ യദഭാഷത |

നൈതജ്ജാനന്ത്യുപാധ്യായാഃ കിം ന ബ്രൂയൂർവിദുർയദി || 56 ||

1334

സംശയോത്ര തു മേ വിപ്ര സംഹരിന്നസ്തത്കൃതോ മഹാൻ |

ഋഷയോപി ഹി മുഹ്യന്തി യത്ര നേന്ദ്രിയവൃത്തയഃ || 57 ||

1335

കർമാൺയാരഭതേ യേന പുമാനിഹ വിഹായ തം |

അമുത്രാൻയേന ദേഹേന ജുഷ്ടാനി സ യദശ്നുതേ || 58 ||

1336

- ഇതി വേദവിദാം വാദഃ ശ്രുതേ തത്ര തത്ര ഹ |
കർമ്മ യത്ക്രിയതേ പ്രോക്തം പരോക്ഷം ന പ്രകാശതേ || 59 || 1337
- നാരദ ഉവാച
യേനൈവാരഭതേ കർമ്മ തേനൈവമുത്ര തത്പുമാൻ |
ഭുങ്ക്തേ ഹൃദ്യവധാനേന ലിംഗേന മനസാ സ്വയം || 60 || 1338
- ശയാനമിമമുത്സൃജ്യ ശ്വസന്തം പുരുഷോ യഥാ |
കർമാത്മൻയാഹിതം ഭുങ്ക്തേ താദൃശേനേതരേണ വാ || 61 || 1339
- മമൈതേ മനസാ യദ്യദസാവഹമിതി ബ്രുവൻ |
ഗൃഹ്ണീയാത്തത്പുമാൻ രാദ്ധം കർമ്മ യേന പുനർഭവഃ || 62 || 1340
- യഥാനുമീയതേ ചിത്തമുദയൈരിന്ദ്രിയേഹിതൈഃ |
ഏവം പ്രാഗ്ദേഹജം കർമ്മ ലക്ഷ്യതേ ചിത്തവൃത്തിഭിഃ || 63 || 1341
- നാനുഭൂതം ക്വ ചാനേന ദേഹേനാദ്യഷ്ടമശ്രുതം |
കദാചിദുപലഭ്യേത യദ്രൂപം യാദുഗാത്മനി || 64 || 1342
- തേനാസ്യ താദൃശം രാജൻ ലിംഗിനോ ദേഹസംഭവം |
ശ്രദ്ധത്യാനനുഭൂതോഽർഥോ ന മനഃ സ്വപ്രഷ്ടുമർഹതി || 65 || 1343
- മന ഏവ മനുഷ്യസ്യ പൂർവരൂപാണി ശംസതി |
ഭവിഷ്യതശ്ച ഭദ്രം തേ തഥൈവ ന ഭവിഷ്യതഃ || 66 || 1344
- അദ്യഷ്ടമശ്രുതം ചാത്ര ക്വചിൻമനസി ദൃശ്യതേ |
യഥാ തഥാനുമന്തവ്യം ദേശകാലക്രിയാശ്രയം || 67 || 1345
- സർവേ ക്രമാനുരോധേന മനസീന്ദ്രിയഗോചരാഃ |
ആയാന്തി വർഗശോ യാന്തി സർവേ സമനസോ ജനാഃ || 68 || 1346

- സന്തൈകനിഷ്ഠോ മനസി ഭഗവത്പാർശ്വവർതിനി |
തമശ്ചന്ദ്രമസീവേദമുപരജ്യാവഭാസതേ || 69 || 1347
- നാഹം മമേതി ഭാവോദ്യം പുരുഷേ വ്യവധീയതേ |
യാവദ് ബുദ്ധിമനോക്ഷാർഥഗുണവൃഹോ ഹ്യനാദിമാൻ || 70 || 1348
- സുപ്തിമൂർച്ഛാപതാപേഷു പ്രാണായനവിഘാതതഃ |
നേഹത്യേഹമിതി ജ്ഞാനം മൃത്യുപ്രജ്യാരയോരപി || 71 || 1349
- ഗർഭേ ബാൽയേപ്യപൗഷ്കൽയാദേകാദശവിധം തദാ |
ലിംഗം ന ദൃശ്യതേ യുനഃ കുഹ്യാം ചന്ദ്രമസോ യഥാ || 72 || 1350
- അർഥേ ഹ്യവിദ്യമാനേപി സംസൃതിർന നിവർത്തതേ |
ധ്യായതോ വിഷയാനസ്യ സ്വപ്നേനർത്ഥാഗമോ യഥാ || 73 || 1351
- ഏവം പഞ്ചവിധം ലിംഗം ത്രിവൃത് ഷോഡശവിസ്തൃതം |
ഏഷ ചേതനയാ യുക്തോ ജീവ ഇത്യഭിധീയതേ || 74 || 1352
- അനേന പുരുഷോ ദേഹാനുപാദത്തേ വിമുഞ്ചതി |
ഹർഷം ശോകം ഭയം ദുഃഖം സുഖം ചാനേന വിന്ദതി || 75 || 1353
- യഥാ തുണജലൂകേയം നാപയാത്യപയാതി ച |
ന ത്യജേൻമ്രിയമാണോപി പ്രാഗ്ദേഹാഭിമതിം ജനഃ || 76 || 1354
- യാവദന്യം ന വിന്ദേത വ്യവധാനേന കർമ്മണാം |
മന ഏവ മനുഷ്യേന്ദ്ര ഭൂതാനാം ഭവഭാവനം || 77 || 1355
- യദാക്ഷൈശ്വരിതാൻ ധ്യായൻ
കർമാൺയാചിനുത്യേസകൃത് |
സതി കർമ്മൺയവിദ്യായാം
ബന്ധഃ കർമ്മൺയനാത്മനഃ || 78 || 1356

അതസ്തദപവാദാർഥം ഭജ സർവാത്മനാ ഹരിം |
പശ്യംസ്തദാത്മകം വിശ്വം സ്ഥിത്യുത്പത്ത്യപ്യയാ യതഃ || 79 || 1357

മൈത്രേയ ഉവാച
ഭാഗവതമുഖ്യോ ഭഗവാനാരദോ ഹംസയോർഗതിം |
പ്രദർശ്യ ഹ്യമുമാമന്തര്യ സിദ്ധലോകം തതോഗമത് || 80 || 1358

പ്രാചീനബർഹീ രാജർഷിഃ പ്രജാസർഗാഭിരക്ഷണേ |
ആദിശ്യ പുത്രാനഗമത്തപസേ കപിലാശ്രമം || 81 || 1359

തത്രൈകാഗ്രമനാ വീരോ ഗോവിന്ദചരണാംബുജം |
വിമുക്തസംഗോന്മുദജൻ ഭക്ത്യാ തത്സാമ്യതാമഗാത് || 82 || 1360

ഏതദധ്യാത്മപാരോക്ഷ്യം ഗീതം ദേവർഷിണാനഘ |
യഃ ശ്രാവയേദ്യഃ ശൃണുയാത്സ ലിംഗേന വിമുച്യതേ || 83 || 1361

ഏതൻമുകുന്ദയശസാ ഭുവനം പുനാനം
ദേവർഷിവര്യമുഖനിഃസ്യുതമാത്മശൗചം |
യഃ കീർത്യമാനമധിഗച്ഛതി പാരമേഷ്ഠ്യം
നാസ്മിൻ ഭവേ ഭ്രമതി മുകുതസമസ്തബന്ധഃ || 84 || 1362

അധ്യാത്മപാരോക്ഷ്യമിദം മയാധിഗതമദ്ഭുതം |
ഏവം സ്ത്രിയാദ്വീശ്രമഃ പുംസശ്ചരിണോദ്യമുത്ര ച സംശയഃ || 85 || 1363

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ വിദുരമൈത്രേയസംവാദേ
പ്രാചീനബർഹീരനാരദസംവാദോ നാമ ഏകോനത്രിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രിംശോഽധ്യായഃ ||

വിദൂര ഉവാച

യേ ത്വയാഭിഹിതാ ബ്രഹ്മൻ സുതാഃ പ്രാചീനബർഹിഷഃ |
 തേ രുദ്രഗീതേന ഹരിം സിദ്ധിമാപുഃ പ്രതോഷ്യ കാം || 1 ||

1364

കിം ബാർഹസ്പത്യേഹ പരത്ര വാമ

കൈവൽയനാമപ്രിയപാർശ്വവർതിനഃ |

ആസാദ്യ ദേവം ഗിരിശം യദ്യുച്ഛയാ

പ്രാപുഃ പരം നൂനമഥ പ്രചേതസഃ || 2 ||

1365

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രചേതസോഽന്തരുദധൗ പിതൃരാദേശകാരിണഃ |

ജപയജേണേന തപസാ പുരഞ്ജനമതോഷയൻ || 3 ||

1366

ദശവർഷസഹസ്രാന്തേ പുരുഷസ്തു സനാതനഃ |

തേഷാമാവിരഭൂത്കൃഷ്ണം ശാന്തേന ശമയൻ രൂപാ || 4 ||

1367

സുപർണസ്കന്ധമാരുഢോ മേരുശൃംഗമിവാംബുദഃ |

പീതവാസാ മണിഗ്രീവഃ കുർവൻ വിതിമിരാ ദിശഃ || 5 ||

1368

കാശിഷ്ണുനാ കനകവർണവിഭൂഷണേന

ഭ്രാജത്കപോലവദനോ വിലസത്കിരീടഃ |

അഷ്ടായുധൈരനുചരൈർമുനിഭിഃ സുരേന്ദ്ര -

രാസേവിതോ ഗരുഡകിന്നരഗീതകീർതിഃ || 6 ||

1369

പീനായതാഷ്ടഭുജമണ്ഡലമധ്യലക്ഷ്മയാ

സ്പർധച്ഛിയാ പരിവൃതോ വനമാലയാഽഭ്യഃ |

ബർഹിഷ്മതഃ പുരുഷ ആഹ സുതാൻ പ്രപന്നാൻ

പർജന്യനാദരുതയാ സൗഖ്യണാവലോകഃ || 7 ||

1370

ശ്രീഭഗവാനുവാച

വരം വൃണീധ്യം ഭദ്രം വോ യൂയം മേ നൃപനന്ദനാഃ |

സൗഹാർദ്ദേനാപൃഥഗ്ധർമാസ്തുഷ്ടോഹം സൗഹൃദേന വഃ || 8 ||

1371

യോഽനുസ്മരതി സന്ധ്യായാം യുഷ്മാനനുദിനം നരഃ |

തസ്യ ഭ്രാതൃഷ്ചാത്മസാമ്യം തഥാ ഭൂതേഷു സൗഹൃദം || 9 ||

1372

യേ തു മാം രുദ്രഗീതേന സായം പ്രാതഃ സമാഹിതാഃ |

സ്തുവന്ത്യഹം കാമവരാന്ദാസ്യേ പ്രജ്ഞാമ ച ശോഭനാം || 10 ||

1373

യദ്യൂയം പിതൃരാദേശമഗ്രഹീഷ്ട മുദാൻവിതാഃ |

അഥോ വ ഉശതീ കീർത്തിർലോകാനനു ഭവിഷ്യതി || 11 ||

1374

ഭവിതാ വിശ്രുതഃ പുത്രോഽനവമോ ബ്രഹ്മണോ ഗുണൈഃ |

യ ഏതാമാത്മവീര്യേണ ത്രിലോകീം പൂരയിഷ്യതി || 12 ||

1375

കണ്ഡാഃ പ്രല്ലോചയാ ലബ്ധാ കന്യാ കമലലോചനാ |

താം ചാപവിധാം ജഗൃഹൂർഭൂരുഹാ നൃപനന്ദനാഃ || 13 ||

1376

ക്ഷുത്ക്ഷാമായാ മുഖേ രാജാ സോമഃ പീയൂഷവർഷിണീം |

ദേശിനീം രോദമാനായാ നിദധേ സ ദയാൻവിതഃ || 14 ||

1377

- പ്രജാവിസർഗ ആദിഷ്ടാഃ പിത്രാ മാമനുവർത്തതാ |
തത്ര കന്യാം വരാഭോഹാം താമുദ്യഹത മാചിരം || 15 || 1378
- അപൃഥഗ്ധർമശീലാനാം സർവേഷാം വഃ സുമധ്യമാ |
അപൃഥഗ്ധർമശീലേയം ഭൂയാത്പത്യാർപിതാശയാ || 16 || 1379
- ദിവ്യവർഷസഹസ്രാണാം സഹസ്രമഹതൗജസഃ |
ഭൗമാൻ ഭോക്ഷ്യഥ ഭോഗാൻ വൈ ദിവ്യാംശ്ചാനുഗ്രഹാൻമമ || 17 || 1380
- അഥ മയ്യനപായിന്യാ ഭക്ത്യാ പക്വഗുണാശയാഃ |
ഉപയാസ്യഥ മദ്ധാമ നിർവിദ്യ നിരയാദതഃ || 18 || 1381
- ഗൃഹേഷ്വാവിശതാം ചാപി പുംസാം കുശലകർമണാം |
മദ്യാർതായാതയാമാനാം ന ബന്ധായ ഗൃഹാ മതാഃ || 19 || 1382
- നവ്യവദ്യുദയേ യജ്ഞേനോ ബ്രഹ്മൈതദ്ബ്രഹ്മവാദിഭിഃ |
ന മുഹ്യന്തി ന ശോചന്തി ന ഹൃഷ്യന്തി യതോ ഗതാഃ || 20 || 1383
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഏവം ബ്രുവാണം പുരുഷാർഥഭാജനം
ജനാർദനം പ്രാഞ്ജലയഃ പ്രചേതസഃ |
തദ്ര്ശനധ്വസ്തതമോരജോമലാ
ഗിരാഗൃണൻ ഗദ്ഗദയാ സുഹൃത്തമം || 21 || 1384
- പ്രചേതസ ഉഘഃ
നമോ നമഃ ക്ലേശവിനാശനായ
നിരൂപിതോദാരഗുണാഹൃതായ |
മനോവചോവേഗപുരോജവായ
സർവാക്ഷമാർഗൈരഗതായുനേ നമഃ || 22 || 1385

- ശുദ്ധായ ശാന്തായ നമഃ സ്വനിഷ്ഠയാ
 മനസ്യുപാർഥം വിലസദ്വായ |
 നമോ ജഗത്സ്ഥാനലയോദയേഷു
 ഗൃഹീതമായാഗുണവിഗ്രഹായ || 23 || 1386
- നമോ വിശുദ്ധസത്തായ ഹരയേ ഹരിമേധസേ |
 വാസുദേവായ കൃഷ്ണായ പ്രഭവേ സർവസാത്വതാം || 24 || 1387
- നമഃ കമലനാഭായ നമഃ കമലമാലിനേ |
 നമഃ കമലപാദായ നമസ്തേ കമലേക്ഷണ || 25 || 1388
- നമഃ കമലകിഞ്ജൽകപിശംഗാമലവാസസേ |
 സർവഭൂതനിവാസായ നമോയുക്തമഹി സാക്ഷിണേ || 26 || 1389
- രൂപം ഭഗവതാ ത്വേതദശേഷക്ഷേമസങ്ക്ഷയം |
 ആവിഷ്കൃതം നഃ ക്ലിഷ്ടാനാം കിമന്യദനുകമ്പിതം || 27 || 1390
- ഏതാവത്തും ഹി വിഭുഭിർഭാവ്യം ദീനേഷു വത്സലൈഃ |
 യദനുസ്മര്യതേ കാലേ സ്വബുദ്ധ്യാഭദ്രരന്ധന || 28 || 1391
- യേനോപശാന്തിർഭൂതാനാം ക്ഷുൽലകാനാമപീഹതാം |
 അന്തർഹിതോന്തർഹൃദയേ കസ്മാനോ വേദ നാശിഷഃ || 29 || 1392
- അസാവേവ വരോസ്തമാകമീപ്സിതോ ജഗതഃ പതേ |
 പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ യേഷാമപവർഗഗുരുർഗതിഃ || 30 || 1393
- വരം വൃണീമഹേന്ദ്രിമാപി നാമ ത്വത്പരതഃ പരാത് |
 ന ഹ്യന്തസ്ത്വദ്വിഭൂതീനാം സോനന്ത ഇതി ഗീയസേ || 31 || 1394
- പാരിജാത്യേഞ്ജസാ ലബ്ധേ സാരംഗോന്മയന്ന സേവതേ |
 ത്വദംഘ്രിമൂലമാസാദ്യ സാക്ഷാത്കിം കിം വൃണീമഹി || 32 || 1395

- യാവത്തേ മായയാ സ്പൃഷ്ടാ ഭ്രമാമ ഇഹ കർമ്മഭിഃ |
താവദ്ഭവത്പ്രസംഗാനാം സംഗഃ സ്യാന്നോ ഭവേ ഭവേ || 33 || 1396
- തുലയാമ ലവേനാപി ന സ്വർഗം നാപുനർഭവം |
ഭഗവത്സംഗിസംഗസ്യ മർത്യാനാം കിമുതാശിഷഃ || 34 || 1397
- യത്രേന്ധ്യന്തേ കഥാ മൃഷ്ടാസ്തൃഷ്ണായാഃ പ്രശമോ യതഃ |
നിർവൈരം യത്ര ഭൂതേഷു നോദ്യേഗോ യത്ര കശ്ചന || 35 || 1398
- യത്ര നാരായണഃ സാക്ഷാദ്ഭഗവാന്യാസിനാം ഗതിഃ |
സംസ്തുയതേ സത്കഥാസു മുക്തസംഗൈഃ പുനഃ പുനഃ || 36 || 1399
- തേഷാം വിചരതാം പദ്ഭ്യാം തീർത്ഥാനാം പാവനേഷ്ഠയാ |
ഭീതസ്യ കിം ന രോചേത താവകാനാം സമാഗമഃ || 37 || 1400
- വയം തു സാക്ഷാദ്ഭഗവൻ ഭവസ്യ
പ്രിയസ്യ സഖ്യഃ ക്ഷണസംഗമേന |
സുദൃശ്ചികിത്സ്യസ്യ ഭവസ്യ മൃത്യോ -
ർഭിഷക്തമം ത്യാദ്യ ഗതിം ഗതാഃ സ്ഥ || 38 || 1401
- യന്നഃ സ്വധീതം ഗുരവഃ പ്രസാദിതാ
വിപ്രാശ്ച വൃദ്ധാശ്ച സദാനുവൃത്തയാ |
ആർയാ നതാഃ സുഹൃദോ ഭ്രാതരശ്ച
സർവാണി ഭൂതാൻയനസ്മയയൈവ || 39 || 1402
- യന്നഃ സുതപ്തം തപ ഏതദീശ
നിരന്ധസാം കാലമദഭ്രമപ്സു |
സർവം തദേതത്പുരുഷസ്യ ഭൂമ്നോ
വൃണീമഹേ തേ പരിതോഷണായ || 40 || 1403

മനുഃ സ്വയംഭൂർഭഗവാൻ ഭവശ്ച

യേന്യേ തപോജ്ഞാനവിശുദ്ധസത്താഃ |

അദ്യഷ്ടപാരാ അപി യൻമഹിമ്നഃ

സ്തുവന്ത്യഥോ ത്വാത്ഥസമം ഗുണീമഃ || 41 ||

1404

നമഃ സമായ ശുദ്ധായ പുരുഷായ പരായ ച |

വാസുദേവായ സത്തായ തുഭ്യം ഭഗവതേ നമഃ || 42 ||

1405

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി പ്രചേതോഭിരഭിഷ്ടുതോ ഹരിഃ

പ്രീതസ്തഥേത്യാഹ ശരൺയവത്സലഃ |

അനിച്ഛതാം യാനമത്യുപ്തചക്ഷുഷാം

യയൗ സ്വധാമാനപവർഗവീര്യഃ || 43 ||

1406

അഥ നിർയായ സലിലാത്പ -

രചേതസ ഉദൻവതഃ |

വീക്ഷ്യാകുപ്യന്ദുമൈശ്ചരണാം

ഗാം ഗാം രോദ്ധുമിവോച്ഛിതൈഃ || 44 ||

1407

തത്ത്വാഗ്നിമാരുതൗ രാജന്നമുഞ്ചൻമുഖതോ രുഷാ |

മഹീം നിർവീര്യം കർതും സംവർതക ഇവാത്യയേ || 45 ||

1408

ഭസ്മസാത്ക്രിയമാണാംസ്താന്ദ്രുമാൻ വീക്ഷ്യ പിതാമഹഃ |

ആഗതഃ ശമയാമാസ പുത്രാൻ ബർഹിഷ്മതോ നയൈഃ || 46 ||

1409

തത്രാവശിഷ്ടാ യേ വൃക്ഷാ ഭീതാ ദുഹിതരം തദാ |

ഉജ്ജഹ്രുസ്തേ പ്രചേതോഭ്യ ഉപദിഷ്ടാഃ സ്വയംഭുവാ || 47 ||

1410

തേ ച ബ്രഹ്മണ ആദേശാൻമാരിഷാമുപയേമിരേ |

യന്ധ്യാം മഹദവജ്ഞാനാദജന്യജനയോനിജഃ || 48 ||

1411

ചാക്ഷുഷേ ത്വന്തരേ പ്രാപ്തേ പ്രാകുസർഗേ കാലവിദ്രുതേ |
യഃ സസർജ പ്രജാ ഇഷ്ടാഃ സ ദക്ഷോ ദൈവചോദിതഃ || 49 || 1412

യോ ജായമാനഃ സർവേഷാം തേജസ്തേജസ്വിനാം രൂപാ |
സ്വയോപാദത്ത ദാക്ഷ്യാച്ച കർമണാം ദക്ഷമബ്രുവൻ || 50 || 1413

തം പ്രജാസർഗരക്ഷായാമനാദിരഭിഷിച്യ ച |
യുയോജ യുയുജേന്ത്യാംശ്ച സ വൈ സർവപ്രജാപതീൻ || 51 || 1414

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ത്രിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ഏകത്രിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

തത ഉത്പന്നവിജ്ഞാനാ ആശ്രധോക്ഷജഭാഷിതം ।

സ്ഥരന്ത ആത്മജേ ഭാർയാം വിസൃജ്യ പ്രാവ്രജൻ ഗൃഹാത് ॥ 1 ॥

1415

ദീക്ഷിതാ ബ്രഹ്മസത്രേണ സർവഭൂതാത്മമേധസാ ।

പ്രതീച്യാം ദിശി വേലായാം സിദ്ധോഭ്യുദ്യത്ര ജാജലിഃ ॥ 2 ॥

1416

താനിർജിതപ്രാണമനോവചോദ്യശോ

ജിതാസനാൻ ശാന്തസമാനവിഗ്രഹാൻ ।

പരേമലേ ബ്രഹ്മണി യോജിതാത്മനഃ

സുരാസുരേഡ്യാ ദദ്യുശേ സ്ഥ നാരദഃ ॥ 3 ॥

1417

തമാഗതം ത ഉത്ഥായ പ്രണിപത്യാഭിനന്ദ്യ ച ।

പൂജയിത്വാ യഥാദേശം സുഖാസീനമമാബ്രുവൻ ॥ 4 ॥

1418

പ്രചേതസ ഉഘൂഃ

സ്വാഗതം തേ സുരർഷ്ഠിദ്യ ദിഷ്ട്വാ നോ ദർശനം ഗതഃ ।

തവ ചക്രമണം ബ്രഹ്മന്നഭയായ യഥാ രവേഃ ॥ 5 ॥

1419

യദാദിഷ്ടം ഭഗവതാ ശിവേനാധോക്ഷജേന ച ।

തദ് ഗൃഹേഷു പ്രസക്താനാം പ്രായശഃ ക്ഷപിതം പ്രഭോ ॥ 6 ॥

1420

തന്നഃ പ്രദ്യോതയാധ്യാത്മജ്ഞാനം തത്ത്വാർഥദർശനം |
യേനാഞ്ജസാ തരിഷ്യാമോ ദുസ്തരം ഭവസാഗരം || 7 || 1421

മൈത്രേയ ഉവാച
ഇതി പ്രചേതസാം പൃഷ്ടോ ഭഗവന്നാരദോ മുനിഃ |
ഭഗവത്യുത്തമശ്ലോക ആവിഷ്ടാത്മാബ്രവീന്യുപാൻ || 8 || 1422

നാരദ ഉവാച
തജ്ജന്മ താനി കർമാണി തദായുസ്തന്മനോ വചഃ |
നൃണാം യേനേഹ വിശ്വാത്മാ സേവ്യതേ ഹരിരീശ്വരഃ || 9 || 1423

കിം ജന്മഭിസ്ത്രിഭിർവേഹ
ശൗക്യസാവിത്രയാജ്ഞിക്തൈഃ |
കർമഭിർവാ ത്രയീപ്രോക്തൈഃ
പുംസോഽപി വിബുധായുഷാ || 10 || 1424

ശ്രുതേന തപസാ വാ കിം വചോഭിശ്ചിത്തവൃത്തിഭിഃ |
ബുദ്ധ്യാ വാ കിം നിപുണയാ ബലേനേന്ദ്രിയരാധസാ || 11 || 1425

കിം വാ യോഗേന സാംഖ്യേന ന്യാസസ്വാധ്യായയോരപി |
കിം വാ ശ്രേയോഭിരൻയൈശ്ച ന യത്രാത്മപ്രഭോ ഹരിഃ || 12 || 1426

ശ്രേയസാമപി സർവേഷാമാത്മാ ഹ്യവധിർമതഃ |
സർവേഷാമപി ഭൂതാനാം ഹരിരാത്മാസ്ത്മദഃ പ്രിയഃ || 13 || 1427

യഥാ തരോർമൂലനിഷേചനേന
ത്യുപ്യന്തി തത്സ്കന്ധഭുജോപശാഖാഃ |
പ്രാണോപഹാരാച്ച യഥേന്ദ്രിയാണാം
തഥൈവ സർവാർഹണമച്യുതേജ്യാ || 14 || 1428

യഥൈവ സുർയാത്പ്രഭവന്തി വാരഃ

പുനശ്ച തസ്മിൻ പ്രവിശന്തി കാലേ |

ഭൂതാനി ഭൂമൗ സ്ഥിരജംഗമാനി

തഥാ ഹരാവേവ ഗുണപ്രവാഹഃ || 15 ||

1429

ഏതത്പദം തജ്ജഗദാത്മനഃ പരം

സകൃദ്വിഭാതം സവിതുർയഥാ പ്രഭാ |

യഥാസവോ ജാഗ്രതി സുപ്തശക്തയോ

ദ്രവ്യക്രിയാജ്ഞാനഭിദാ ഭ്രമാത്യയഃ || 16 ||

1430

യഥാ നഭസ്യഭ്രതമഃ പ്രകാശാ

ഭവന്തി ഭൂപാ ന ഭവന്ത്യനുക്രമാത് |

ഏവം പരേ ബ്രഹ്മണി ശക്തയസ്ത്വമു

രജസ്തമഃസത്ത്വമിതി പ്രവാഹഃ || 17 ||

1431

തേനൈകമാത്മാനമശേഷദേഹിനാം

കാലം പ്രധാനം പുരുഷം പരേശം |

സ്വതേജസാ ധ്വസ്തഗുണപ്രവാഹ -

മാന്മൈകഭാവേന ഭജധ്വമദ്ധാ || 18 ||

1432

ദയയാ സർവഭൂതേഷു സന്തുഷ്ടാ യേന കേന വാ |

സർവേന്ദ്രിയോപശാന്ത്യാ ച തുഷ്യത്യാശു ജനാർദനഃ || 19 ||

1433

അപഹതസകലൈഷണാമലാത്മ -

ന്യവിരതമേധിതഭാവനോപഹൃതഃ |

നിജജനവശഗത്വമാത്മനോഽയ -

ന്ന സരതി ചരിദ്രവദക്ഷരഃ സതാം ഹി || 20 ||

1434

ന ഭജതി കുമനീഷിണാം സ ഇജ്യാം

ഹരിരധനാത്മധനപ്രിയോ രസജ്ഞഃ |

ശ്രുതധനകുലകർമ്മണാം മദൈർഭയേ

വിദധതി പാപമകിഞ്ചനേഷു സത്സു || 21 ||

1435

ശ്രിയമനുചരതീം തദർഥിനശ്ച

ദ്വിപദപതീൻ വിബുധാംശ്ച യത്സ്യപൂർണ്ണഃ |

ന ഭജതി നിജഭൃത്യവർഗതന്ത്രഃ

കഥമമുദ്വിസൃജേത്പുമാൻ കൃതജ്ഞഃ || 22 ||

1436

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി പ്രചേതസോ രാജന്നന്യാശ്ച ഭഗവത്കഥാഃ |

ശ്രാവയിത്യാ ബ്രഹ്മലോകം യയൗ സ്വായംഭുവോ മുനിഃ || 23 ||

1437

തേപി തൻമുഖനിർയാതം യശോ ലോകമലാപഹം |

ഹരേർനിശമ്യ തത്പാദം ധ്യായന്തസ്തദ്ഗതിം യയുഃ || 24 ||

1438

ഏതത്തേദിഹിതം ക്ഷത്തർയൻമാം ത്വം പരിപൃഷ്ടവാൻ |

പ്രചേതസാം നാരദസ്യ സംവാദം ഹരികീർതനം || 25 ||

1439

ശ്രീശുക ഉവാച

യ ഏഷ ഉത്താനപദോ മാനവസ്യാനുവർണിതഃ |

വംശഃ പ്രിയവ്രതസ്യാപി നിബോധ നൃപസത്തമ || 26 ||

1440

യോ നാരദാദാത്മവിദ്യാമധിഗമ്യ പുനർമഹീം |

ഭുക്ത്വാ വിഭജ്യ പുത്രേഭ്യ ഐശ്വരം സമഗാത്പദം || 27 ||

1441

ഇമാം തു കൗഷാരവിണോപവർണിതാം

ക്ഷത്താ നിശമ്യാജിതവാദസത്കഥാം |

പ്രവൃദ്ധഭാവോശ്രുകലാകുലോ മൂനേ -

ർദധാര മുർധ്നാ ചരണം ഹൃദാ ഹരേഃ || 28 ||

1442

വിദൂര ഉവാച

സോഽയമദ്യ മഹായോഗിൻ ഭവതാ കരുണാത്മനാ |

ദർശിതസ്തമസഃ പാരോ യത്രാകിഞ്ചനഗോ ഹരിഃ || 29 ||

1443

ശ്രീശുക ഉവാച

ഇത്യാനമ്യ തമാമന്തര്യ വിദൂരോ ഗജസാഹവ്യം |

സ്വാനാം ദിദ്യക്ഷുഃ പ്രയയൗ ജ്ഞാതീനാം നിർവൃതാശയഃ || 30 ||

1444

ഏതദ്യഃ ശൃണുയാദ്രാജൻ രാജ്ഞാം ഹർയർപിതാത്മനാം |

ആയുർധനം യശഃ സ്വസ്തി ഗതിമൈശ്വര്യമാപ്നുയാത് || 31 ||

1445

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ

വൈയാസികൃാമഷ്ടാദശസാഹസ്ര്യാം പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

ചതുർഥസ്കന്ധേ പ്രചേത ഉപാഖ്യാനം നാമ ഏകത്രിംശോധ്യായഃ ||